

2 RELIGIA

PORADNIK METODYCZNY
DRUGA KLASA
LICEUM I TECHNIKUM

S Z U K A M
D O J R Z A Ł E J
W I A R Y

Święty Wojciech
wydawnictwo

S Z U K A M
D O J R Z A Ł E J
W I A R Y

PORADNIK METODYCZNY
DRUGA KLASA
LICEUM I TECHNIKUM

pod redakcją
ks. dra Radosława Mazura

Święty Wojciech
wydawnictwo

Autorzy katechez

Aleksandra Bryła

Maria Brzostowska

Beata Girzyńska

Dr Krzysztof Kamiński

Ks. dr Sebastian Kowal

Łukasz Łukasiak

Grzegorz Pyrek

Koordynator zespołu autorskiego

Ks. dr Radosław Mazur

Koordynator projektu Nowe Podręczniki

Ks. dr Marcin Wojtasik

Poradnik metodyczny

do nauczania religii rzymskokatolickiej

według podręcznika nr **AZ-32-01/18-PO-6/21**,

zgodnego z programem nauczania nr **AZ-3-01/18** oraz **AZ-4-01/18**.

Recenzenci

Ks. mgr lic. Piotr Pierzchała

Ks. prof. dr hab. Marian Zając

NIHIL OBSTAT

Poznań, dnia 14 maja 2021 roku

Ks. kanonik dr Adam Sikora, Cenzor

IMPRIMATUR

Poznań, dnia 18 maja 2021 roku

N. 2964/2021

Bp Grzegorz Balcerek, Wikariusz Generalny

Ks. prałat dr Ireneusz Dosz, Kanclerz Kurii

Drodzy Katecheci!

Z radością przekazujemy Wam niniejszy *Poradnik metodyczny* do nauczania religii w klasie 2 liceum i technikum. Został on opracowany zgodnie z wymogami ujętymi w nowej *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z 9 czerwca 2018 roku i skonkretyzowanymi w *Programie nauczania religii w przedszkolach i szkołach*. Mamy nadzieję, że nasz pakiet edukacyjny (podręcznik ucznia, poradnik metodyczny i materiały dodatkowe) okaże się wartościową pomocą, która ułatwi Wam prowadzenie katechezy szkolnej.

W tym poradniku znajdziecie scenariusze zajęć do wszystkich katechez zawartych w podręczniku ucznia do klasy drugiej liceum i technikum. Wszystkie lekcje zaplanowano tak, aby sprzyjały one rozmowom, stawianiu ważnych pytań, pogłębianiu wiary. Katechezy korelują z treściami przekazywanymi na innych przedmiotach. W podręczniku i poradniku metodycznym znajdziecie wiele odniesień do wiadomości chociażby z języka polskiego, historii, wiedzy o kulturze czy historii sztuki.

Zaproponowane przez nas katechezy cechuje stała struktura – każda lekcja opiera się na kilku następujących krokach:

ODKRYWAM – gdzie prezentujemy temat lekcji, stawiamy problem;

SPOTYKAM – to moment na zaprezentowanie uczniom sylwetki osoby, która się z danym problemem zmierzyła;

POZNAJĘ – budujemy wiedzę uczniów;

ODPOWIADAM – w tym kroku pracujemy nad kształtowaniem postaw ucznia i zachęcamy go do osobistej refleksji;

UTRWALAM – w tej części podpowiadamy, jak utrwalić zaprezentowane na katechezie wiadomości;

MODLĘ SIĘ – proponujemy różnorodne modlitwy, także modlitwę spontaniczną.

Do części katechez dodaliśmy jeszcze jeden krok – PODEJMUJĘ WYZWANIE, w którym proponujemy uczniom jakieś działanie lub zachęcamy ich do przemyślenia danego zagadnienia.

Przygotowaliśmy również pakiet materiałów dodatkowych (załączników do katechez), które zostały umieszczone na portalu STREFA KATECHETY (www.strefakatechety.pl). Znajdziecie tam różnorodne pomoce – teksty, zdjęcia, prezentacje.

Aby ułatwić korzystanie ze scenariuszy, opatrzyliśmy je następującymi ikonkami:

skorzystaj z materiału dostępnego w Strefie Katechety
(www.strefakatechety.pl)

zajrzyj do Pisma Świętego

wyświetl informacje z internetu

Życzymy Wam, aby korzystanie z naszego pakietu edukacyjnego *Szukam dojrzalej wiary* ułatwiało Waszą pracę katechetyczną, przynosiło wiele inspiracji i satysfakcji.

Autorzy i Wydawca

CZĘŚĆ 1

**DOJRZAŁOŚĆ -
DOROSŁOŚĆ**

1/

DROGA DO DOJRZAŁOŚCI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: wyjaśnienie, że na drodze do dojrzałości chrześcijańskiej uczeń musi kierować się konkretnymi drogowskazami i nie powinien przebywać tej drogi w pojedynkę, a z konkretnym nauczycielem wiary.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > podaje, że droga do dojrzałości chrześcijańskiej nie ma mapy ani określonego terminu czasowego,
- > dostrzega, że każdy chrześcijanin musi być ciągle w drodze ku wzrostowi,
- > dostrzega, że na drodze musi opierać się na konkretnych drogowskazach,
- > przekonuje się, że na drodze ku dojrzałości chrześcijańskiej nikt nie powinien być sam,
- > dostrzega, że towarzysz drogi powinien być jego nauczycielem wiary.

Postawy: uczeń kieruje się danymi mu na drodze wiary drogowskazami.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pytanie wprowadzające, bibliodrama (przebycie drogi), rozmowa kierowana, tworzenie drogi do dojrzałości chrześcijańskiej, praca w małych grupach, prezentacja.

Środki dydaktyczne: plakat drogi, kartki z drogowskazami (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety – wydrukuj go, rozetnij według linii, każdą kartkę złóż na pół), Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.

2. Zapytaj uczniów, jaką drogę zamierzają obrać po ukończeniu szkoły (pytanie ma dotyczyć ich planów, pragnień itp.).
3. Następnie odczytaj albo odtwórz piosenkę *Drogi* zespołu Stróże Poranka (podręcznik, s. 10).

W życiu dróg wiele jest.
Którą wybrać, jak iść?
Nie wiemy.
W każdej z nich inny cel,
inna trudność i sens.
Czy dojdziemy?
A Bóg map nie rozdaje,
Bóg map nie rozdaje.
Nie wiesz, dokąd iść.
A Bóg czasu nie mierzy,
Bóg czasu nie mierzy.
Nie wiesz, czy Ci wystarczy sił
na wędrowanie¹.

4. Skomentuj: *Każdy z nas, jak tu jesteśmy, może mieć inną drogę do szczęścia czy spełnienia swojego powołania. Jak usłyszeliśmy w słowach piosenki, nie ma mapy, na której ta droga byłaby zaznaczona; nie wiemy też, jak długo będziemy wędrować. Jedni zostają lekarzami po siedmiu latach, inni po dziesięciu. Jedni zaraz po szkole założą rodzinę, inni założą ją dziesięć czy piętnaście lat później, jeszcze inni nie założą jej wcale – z różnych powodów.*

/ SPOTYKAM /

Wariant I:

5. Powiedz uczniom, że zapraszasz ich do przebycia pewnej wspólnej drogi. Poproś, aby dobrali się w pary i stanęli para za parą. Kiedy się ustawią, poleć, aby wszyscy zamknęli oczy. Następnie dyskretnie podejdź do osób stojących np. po prawej stronie i powiedz im, żeby otworzyły oczy (ważne, by pozostali tego nie zauważyli).

¹ Stróże Poranka, *Drogi* (fragm.), piosenka z płyty *Drogi* (2010).

6. Tak przygotowaną kolumnę uczniów poproś o wyjście z sali i oprowadź na przykład po szkolnych zakamarkach, korytarzach. Prowadź ich raz wolniej, raz szybciej, a może nawet w biegu. Po kilku minutach przyprowadź ich do sali (cały czas jedna osoba w parze ma otwarte oczy, druga zamknięte – i jest przekonana, że wszyscy idą z zamkniętymi oczyma).
7. Kiedy uczniowie usiądą na swoich miejscach, rozpocznij rozmowę kierowaną – poproś, by powiedzieli o odczuciach, jakie im towarzyszyły, gdy wspólnie wędrowaliście.
8. Następnie zapowiedz temat dzisiejszego spotkania: droga ku dojrzałości w wierze.

Wariant II:

Jeśli powyższe wprowadzenie do lekcji byłoby niemożliwe lub trudne do wykonania, możesz posłużyć się inną formą pracy ukazującą motyw drogi wpisany w życie człowieka. Możesz na przykład odczytać historię Alicji (podręcznik, s. 11–12).

/ POZNAJĘ /

9. Powiedz: *Każdy prawdziwy chrześcijanin jest ciągle w drodze – nieustannie zmierza ku dojrzałej wierze. Owa dojrzałość wyraża się głównie w byciu odpowiedzialnym za wszystko, co prowadzi do prawdziwej i trwałej miłości. Konkretnie: do niebanalnego kochania siebie, bliźniego i Boga. Dlaczego? To właśnie taka miłość pozwala człowiekowi spełniać się, wzrastać, dojrzewać, a w końcu – być szczęśliwym. Przecież każdemu bez wyjątku właśnie o to chodzi w życiu.*
10. Przejdź do tematyki biblijnej. Wyjaśnij: *W Piśmie Świętym motyw drogi powraca wielokrotnie. Jezus raz po raz zachęca do wędrowania – wspólnego, nie w pojedynkę. A ten, kto towarzyszy nam w drodze ku dojrzałości chrześcijańskiej, powinien być dla nas nauczycielem, powinien być osobą wierzącą – widzącą, ponieważ...*
11. Odczytaj z Pisma Świętego przypowieść o niewidomym (Łk 6,39-42). Jeśli nie dysponujesz Biblią, odpowiedni fragment możesz odczytać z podręcznika (s. 12):

Opowiedział im też przypowieść: „Czy może niewidomy prowadzić niewidomego? Czy nie wpadną w dół obydwa? Uczeń nie przewyższa nauczyciela. Lecz każdy, dopiero w pełni wykształcony, będzie jak jego nauczyciel”².

12. Wspólnie przeanalizujcie przeczytany fragment w kontekście tematu dzisiejszej lekcji. Poproś uczniów, by wysnuli z niego wnioski. Na przykład:
- > kiedy człowiek wyrusza w drogę nieznaną (ciemną), dobrze mieć przy sobie kogoś doświadczonego – „nauczyciela”, który tę drogę zna (widzi ją),
 - > ten nauczyciel powinien być osobą zaufaną, cieszącą się autorytetem,
 - > człowiek musi dać się poprowadzić (nauczyć) i odważnie stawiać kolejne kroki.

/ ODPOWIADAM /

13. Narysuj na tablicy drogę albo umieść w widocznym miejscu w klasie plakat przedstawiający drogę, tak aby można było na nim przyczepić konkretne drogowskazy.
14. Przedstaw klasie przykład (a zarazem propozycję) drogi, która daje możliwość dojrzewania chrześcijańskiego. Jest to droga wspólnoty młodzieżowej Ruchu Światło-Życie. Uczestnicy tej wspólnoty w ramach swojej formacji przyjmują konkretne drogowskazy. Oto one:

1. JEZUS CHRYSYTUS: jest moim Światłem i Życiem oraz jedyną Drogą do Ojca. Przyjmuję Go jako mojego Pana i Zbawiciela; oddaję Mu swoje życie, aby nim kierował.

2. NIEPOKALANA: jest dla mnie najdoskonalszym wzorem Nowego Człowieka, oddanego całkowicie w Duchu Świętym Chrystusowi, Jego słowu i dziełu; dlatego oddaję się Jej, rozważam z Nią w Różańcu tajemnice zbawienia i naśladowuję Ją.

3. DUCH ŚWIĘTY: namaścił Jezusa. Dzięki Chrystusowi i ja otrzymałem/otrzymałam Ducha Świętego, aby narodzić się na nowo do życia dziecka Bożego, skierowanego w miłości i posłuszeństwie ku Ojcu; dlatego chcę prowadzić życie w Duchu, poddając się Jego tchnieniu i mocy.

4. KOŚCIÓŁ: wspólnota pielgrzymujących ludu Bożego, zjednoczona z Ojcem przez Syna w Duchu Świętym, jest jedynym środowiskiem życia,

² Wszystkie cytaty z Pisma Świętego podajemy za: *Biblia Tysiąclecia*, wydanie 5, Pallottinum, Poznań 2003.

w którym może rozwijać się Nowy Człowiek. Chcę wrastać coraz głębiej w tę braterską wspólnotę poprzez żywą komórkę małej grupy w ramach Kościoła lokalnego, który jest znakiem i urzeczywistnieniem Kościoła powszechnego.

5. SŁOWO BOŻE: stanie się dla mnie światłem życia, jeżeli będę je zachowywać, podążać za nim i czynić je słowem życia. Chcę karmić się nim jak najczęściej, szczególnie poprzez osobiste i wspólne z braćmi studiowanie Pisma Świętego.

6. MODLITWA: jest oddechem Nowego Życia, wielkim przywilejem i radością Nowego Człowieka, źródłem mocy i dziełem Ducha Świętego w nas; dlatego chcę być wierny praktyce codziennego namiotu spotkania.

7. LITURGIA (szczególnie eucharystyczna): jest uprzywilejowanym miejscem spotkania z Chrystusem w Duchu Świętym, znakiem objawiającym i urzeczywistniającym tajemnicę Kościoła – wspólnoty – oraz źródłem i szczytem jego życia; dlatego chcę zawsze jak najpełniej w niej uczestniczyć, a moim zaszczytem i radością jest służba w zgromadzeniu liturgicznym według zaleceń soborowej odnowy liturgii.

8. ŚWIADECTWO słowa i życia: jest nakazem Pana, który chce, aby światłość nasza świeciła przed ludźmi, i dlatego obiecał nam moc Ducha Świętego, abyśmy mogli stać się Jego świadkami. Ufając tej mocy i modląc się o nią, chcę przy każdej okazji wyznawać Chrystusa, mojego Pana i Zbawiciela.

9. NOWA KULTURA: polega na uwolnieniu człowieka od wszystkiego, co poniża jego godność, oraz na rozwijaniu wartości osoby i wspólnoty we wszystkich dziedzinach życia. Jest ona dziś potrzebną formą świadectwa i ewangelizacji. Moim świadectwem w tej dziedzinie będzie więc ofiara całkowitej abstynencji od alkoholu, tytoniu i wszelkich narkotyków oraz szerzenie kultury czystości i skromności jako wyrazu szacunku dla osoby.

10. AGAPE, czyli piękna miłość, którą Duch Święty rozlewa w sercach naszych, dzięki której osoba może odnaleźć się w pełni przez bezinteresowny dar z siebie dla Boga i bliźnich, jest najwyższą formą świadectwa i urzeczywistniania się osoby; dlatego poprzez stałą metanoję, przekreślanie swego egoizmu, naśladowanie Chrystusowego krzyża, chcę wdrażać się w postawę bezinteresownej służby – diakonii, służąc na wzór Syna Człowieczego wspólnocie Kościoła oraz wszystkim braciom, zwłaszcza najmniejszym i uciśnionym³.

³ Źródło: *Drogowskazy Nowego człowieka*, Wydawnictwo Światło-Życie.

15. Rozdaj uczniom (dziesięciu osobom) kolejne ponumerowane drogowskazy z ich krótkim wyjaśnieniem (załącznik 1) i poproś, aby przedstawili je klasie swoimi słowami.

Zaprezentowawszy kolejny drogowskaz, uczeń lub uczennica zapisuje go na tablicy lub plakacie z drogą.

16. Wskaż na gotowy rysunek lub plakat i powiedz uczniom, że właśnie odkryli drogę, na której mogą wzrastać w wierze i zmierzać ku dojrzałości chrześcijańskiej.

/ UTRWALAM /

17. Powiedz: *Dzisiejszej lekcji nie podsumuję ani ja, ani nie robi tego nikt z was. Wyręczy nas w tym abp Grzegorz Ryś.*

18. Następnie odczytaj z podręcznika (s. 12) fragment wypowiedzi abp. Rysia:

Mówiąc nieco żartem, nieco serio: chcesz być doskonały, to chodź na pielgrzymkę. Tylko nie na cztery dni, a na całe życie. Chcesz być doskonały? Chodź, rusz się. Dojrzałość w wierze polega na tym, że jesteś ciągle w drodze, że dajesz się Jezusowi ciągle prowadzić⁴.

/ MODLĘ SIĘ /

19. Jako modlitwę końcową odczytaj z uczniami słowa piosenki *Wierzę, że droga, którą idę* zespołu Deus Meus (podręcznik, s. 13). Jeśli dysponujesz płytą z tym utworem, możecie go też wysłuchać.

Wierzę, że droga, którą idę,
jest, Panie, jedną z Twoich dróg.
Zamykam oczy, żeby widzieć.
Otwieram serce na Twój cud.
Do Ciebie wołam w trudną chwilę,
ufam Ci, kiedy ziemia drży.
Za to, że zawsze jesteś przy mnie,
chcę podziękować, Panie, Ci⁵.

⁴ Abp Grzegorz Ryś, *Czas zbawienia. Liturgia codzienności*, Wydawnictwo M, Kraków 2020, s. 27.

⁵ Deus Meus, *Wierzę, że droga, którą idę*, piosenka z płyty *Jahwe*, sł. i muz. Robert Amirian.

2/

CHRZEŚCIJANIN DOJRZAŁY - CZYLI JAKI?

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: wyjaśnienie znaczenia wiary i rozumu w odkrywaniu prawdy o Bogu, świecie i człowieku.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > na przykładzie bł. Carlo Acutisa wyjaśnia, że zwyczajne życie połączone z pasjami i talentami wpływa na dojrzewanie w wierze,
- > tłumaczy, że aby stawać się coraz dojrzalszym chrześcijaninem, trzeba troszczyć się o relację z Bogiem, szczególnie poprzez przyjmowanie sakramentów,
- > wskazuje cechy dojrzałego chrześcijanina,
- > weryfikuje swoją postawę chrześcijańską w świetle charakterystyki dojrzałego chrześcijanina,
- > dostrzega, że wzrost dojrzałości chrześcijańskiej nie może być oderwany od wspólnoty Kościoła.

Postawy: uczeń dba o rozwój własnej wiary.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, swobodna dyskusja, wykład, praca z tekstem, praca indywidualna (autorefleksja).

Środki dydaktyczne: plakat ze szkicem postaci, karteczki ze szkicem postaci, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zacznij lekcję modlitwą.

2. Rozpocznij swobodną rozmowę; zapytaj uczniów, jak minął im wczorajszy dzień lub dzisiejsze przedpołudnie. Chętni mogą się podzielić krótkimi historiami, a ci, którzy nie chcą się wypowiadać – odpowiedzieć sobie na to pytanie w myślach.

Następnie zapytaj uczniów, jak oceniają ten czas – czy był on dobrze wykorzystany, czy raczej w dużej mierze zmarnowany? Podobnie jak po pierwszym pytaniu, chętni odpowiadają głośno, pozostali formułują odpowiedź w myślach i pozostawiają ją dla siebie.

3. Dodaj: *Te pytania i wasze odpowiedzi prowadzą nas ku tematowi dzisiejszego spotkania: „Co to znaczy być dojrzałym chrześcijaninem?”. O dojrzałym chrześcijaninie można powiedzieć wiele. Na przykład: że stara się nie marnować „ani minuty życia na rzeczy, które nie podobałyby się Bogu” (to słowa waszego rówieśnika – Carla Acutisa). Co zatem podoba się Bogu? To właśnie będziemy dziś odkrywać.*

/ SPOTYKAM /

4. Zachęć uczniów do zapoznania się z życiem bł. Carla Acutisa (podręcznik, s. 15).
5. Kiedy uczniowie przeczytają wskazany tekst, poproś, by odpowiedzieli na pytanie: *W czym przejawiała się dojrzałość Carla Acutisa?*

Pozwól uczniom powoływać się na tekst. W razie potrzeby wskazuj fragmenty, podpowiadaj.

/ POZNAJĘ /

6. Zapisz na tablicy temat lekcji: *Chrześcijanin dojrzały – czyli jaki?*

Pod tym pytaniem naszkicuj postać człowieka lub zawieś plakat z ludzką sylwetką.

Zachęć uczniów, by udzielili odpowiedzi na to pytanie.

7. Następnie poproś jedną osobę, by odczytała z podręcznika (s. 16–17) fragment Listu do Diogneta z II wieku. Pozostali uczniowie, śledząc tekst, mają za zadanie wyłowić z niego i wynotować w zeszycie cechy chrześcijan wspomniane przez autora.

Chrześcijanie nie różnią się od innych ludzi ani miejscem zamieszkania, ani językiem, ani strojem. Nie mają bowiem własnych miast, nie postugują się jakimś niezwykłym dialektem, ich sposób życia nie odznacza się niczym szczególnym. Nie zawdzięczają swej nauki jakimś pomysłom czy marzeniom niespokojnych umysłów, nie występują, jak tytu innych, w obronie poglądów ludzkich. Mieszkają w miastach greckich i barbarzyńskich, jak komu wypadło, stosują się do miejscowych zwyczajów w ubraniu, jedzeniu, sposobie życia, a przecież samym swoim postępowaniem uzewnętrzniają owe przedziwne i wręcz nie do uwierzenia prawa, jakimi się rządzą. Mieszkają każdy we własnej ojczyźnie, lecz niby obcy przybysze. Podejmują wszystkie obowiązki jak obywatele i znoszą wszystkie ciężary jak cudzoziemcy. Każda ziemia obca jest im ojczyzną i każda ojczyzna ziemią obcą. Żenią się jak wszyscy i mają dzieci, lecz nie porzucają nowo narodzonych. Wszyscy dzielą jeden stół, lecz nie jedno łożo. Są w ciele, lecz żyją nie według ciała. Przebywają na ziemi, lecz są obywatelami nieba. Słuchają ustalonych praw, a własnym życiem zwyciężają prawa. Kochają wszystkich ludzi, a wszyscy ich prześladują. Są zapoznani i potępiani, a skazywani na śmierć zyskują życie. Są ubodzy, a wzbogacają wielu. Wszystkiego im niedostaje, a optywają we wszystko. Pogardzają nimi, a oni w pogardzie tej znajdują chwałę. Spotwarzają ich, a są usprawiedliwieni. Ublizają im, a oni błogostawią. Obrażają ich, a oni okazują wszystkim szacunek. Czynią dobrze, a karani są jak zbrodniarze. Karani, radują się jak ci, co budzą się do życia. Żydzi walczą z nimi jak z obcymi, Grecy ich prześladują, a ci, którzy ich nienawidzą, nie umieją powiedzieć, jaka jest przyczyna tej nienawiści¹.

8. Po wykonaniu tego zadania uczniowie dzielą się w kierowanej dyskusji swoimi spostrzeżeniami. Wybrany uczeń zapisuje na tablicy – dookoła naskicowanej postaci – cechy wymienione przez klasę.
9. Na koniec możesz odczytać głośno cały zapis i ewentualnie uzupełnić go lub skorygować.

/ ODPOWIADAM /

10. Powiedz: *Człowiek nie jest w stanie dojrzewać w izolacji. Dlatego dorasta w rodzinie – w tym środowisku rozwija się fizycznie, psychicznie, umysłowo.*

¹ *List do Diogneta*, V, 1–17, w: *Pierwsi świadkowie. Wybór najstarszych pism chrześcijańskich*, przeł. Anna Świderkówna, wstępami opatrzył i opracował Marek Starowieyski, Znak, Kraków 1988.

I nawet gdy już opuści najbliższych, buduje swoją dojrzałość w społeczności, nie w izolacji. Dotyczy to nie tylko dojrzałości umysłowej czy psychicznej. Podobnie jest z naszą wiarą – by w niej wzrastać, również potrzebujemy środowiska – wspólnoty Kościoła.

13. Zaproponuj uczniom, by posłuchali, co na ten temat mówi abp Grzegorz Ryś. Następnie poproś jedną osobę o odczytanie stosownego cytatu z podręcznika (s. 17):

Wiarą jest głęboko osobistym wyborem, ale to nie oznacza, że jest sprawą „prywatną”, przeżywaną w wyizolowanej samotności. Ona potrzebuje wspólnoty jako środowiska wzrostu. A ten dokonuje się wtedy, kiedy się zaangażujesz – kiedy z tego, który ciągle otrzymuje, stajesz się tym, który zaczyna dawać. Kiedy podejmujesz odpowiedzialność – dojrzewasz!²

/ UTRWALAM /

14. Poproś uczniów, aby raz jeszcze przyjrzeni się charakterystyce dojrzałego chrześcijanina, którą razem przygotowaliście.
15. Kiedy uczniowie będą odczytywać zapis z tablicy, rozdaj im niewielkie karteczki – mogą być z sylwetką człowieka – na przykład taką, jaka widnieje na wizytówkach elektronicznych, zanim wstawisz do nich swoje zdjęcie:

16. Sformułuj polecenie: *Niech każdy z was na górze kartki wpisze swoje imię. Następnie weźcie po dwa długopisy lub cienkopisy – w dwóch różnych kolorach. Pierwszym kolorem wynotujcie cechy dojrzałego chrześcijanina, które już macie. Drugim – te, które dopiero musicie w sobie wykształcić lub które jeszcze wymagają rozwinięcia.*

² *Godzina dziesiąta. List do Młodych arcybiskupa metropolity łódzkiego Grzegorza Rysia*, Łódź 2019, s. 20; dostępny online: <http://godzina10.pl/wp-content/uploads/2019/10/Godzina-dzie-si%C4%85ta.pdf> (dostęp: 11.11.2020).

Uczniowie zatrzymują te kartki dla siebie.

/ MODLĘ SIĘ /

17. Lekcję zakończ modlitwą św. Franciszka z Asyżu (podręcznik, s. 19):

Panie, uczyni mnie narzędziem Twego pokoju.
Tam, gdzie nienawiść – pozwól mi siać miłość,
gdzie krzywda – przebaczenie,
gdzie zwątpienie – wiarę,
gdzie rozpacz – nadzieję,
gdzie mrok – światło,
tam, gdzie smutek – radość.
Spraw, Panie, abym nie tyle szukał pociechy,
ile pociechę dawał;
nie tyle szukał zrozumienia, co rozumiał;
nie tyle był kochany, ile kochał.
Albowiem dając – otrzymujemy,
przebaczając – zyskujemy przebaczenie,
a umierając – rodzimy się do życia wiecznego³.

³ Św. Franciszek z Asyżu, modlitwa o pokój, cyt. za: <https://cme.org.pl/content/uploads/2016/09/Modlitwa.pdf> (dostęp: 10.10.2020).

3/

KAŻDY JEST ZDOLNY DO POZNANIA BOGA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: wyjaśnienie znaczenia wiary i rozumu w odkrywaniu prawdy o Bogu, świecie i człowieku.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wyjaśnia, że w pięknie stworzenia poznaje się piękno jego Stwórcy,
- > tłumaczy, że aby w rzeczach stworzonych poznać Boga, trzeba dokonać wysiłku intelektualnego,
- > na przykładzie *Pieśni słonecznej* św. Franciszka wskazuje przymioty Boga, które święty odkrył w swojej relacji ze stworzeniem,
- > wyjaśnia, że w poznawaniu Boga należy uwzględnić ludzkie predyspozycje,
- > wyjaśnia, że Bóg jest takim Stwórcą, który chce być poznawany i daje się poznawać.

Postawy: dzieli się własnym doświadczeniem poznania Boga.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, praca z obrazem, rozmowa kierowana, indywidualna praca z tekstem, wykład, słoneczko, burza mózgów.

Środki dydaktyczne: wydrukowane ilustracje przedstawiające różne krajobrazy, Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Przed lekcją: na jednej z ławek szkolnych rozłóż wydrukowane wcześniej ilustracje przedstawiające piękno natury i stworzenia (morze, góry, wodospady, łąki, niebo itp.).

2. Rozpocznij lekcję modlitwą.
3. Poproś uczniów o przyjrzenie się rozłożonym obrazom i wybór jednego, który najbardziej ich zachwyca. Jeśli kilkoro uczniów wybierze ten sam obraz, mogą oni stworzyć małą grupkę.
4. Zapytaj, czym się kierowali, dokonując wyboru (np. dobre wspomnienia, pasje, kolorystyka...).
5. Wprowadź uczniów w temat lekcji. Powiedz: *W kontakcie z naturą wielu z nas ma poczucie, że spotyka piękno. Takie widoki nas zachwycają. Dziś spróbujemy pójść o krok dalej – zachwycić się również Tym, który to piękno stworzył.*
6. Poproś chętnego ucznia o odczytanie słów św. Augustyna (podręcznik, s. 20):

Zapytaj piękno ziemi, morza, powietrza, które rozprzestrzenia się i rozprasa; zapytaj piękno nieba... zapytaj wszystko, co istnieje. Wszystko odpowie ci: Spójrz i zauważ, jakie to piękne. Piękno tego, co istnieje, jest jakby wyznaniem. Kto uczynił całe to piękno poddane zmianom, jeśli nie Piękny, niepodlegający żadnej zmianie?¹

/ SPOTYKAM /

7. Powiedz: *Od kontaktu z naturą, światem stworzonym, do kontaktu z Bogiem jest tylko jeden krok. Człowiek, który potrafi obserwować, a przy tym umie też posługiwać się rozumem, jest zdolny poznawać Boga, przyglądając się temu, co On stworzył.*
Święty Franciszek z Asyżu, zachwycający się Bogiem i rozpoznający Go w pięknie stworzenia, ma nam coś do przekazania na ten temat.
8. Poproś uczniów, by odnaleźli w podręcznikach (s. 21–22) *Pieśń słoneczną* św. Franciszka i przeczytali ją w skupieniu – każdy sam. Następnie niech wynotują przymioty Boga wskazane przez Franciszka w jego pieśni.

¹ Św. Augustyn, *Sermones*, 241, 2: PL 38, 1134, cyt. za: KKK 32.

/ POZNAJĘ /

9. Kiedy uczniowie skończą pracę indywidualną, zachęć ich, by podzielili się swoimi zapiskami. Notuj na tablicy (lub poproś o to jednego z uczniów) dostrzeżone przez nich cechy Boga.
10. Wyjaśnij: *Aby poznawać Boga w taki sposób, trzeba podjąć pewien wysiłek intelektualny. Jak wielki? To zależy.*

Następnie wskaż kilka czynników, które mają tu znaczenie, na przykład:

- > osobowość człowieka – dla jednych istotne będą kontakt z naturą, piękno przyrody, inni potrzebują odnieść się do nauki, na przykład do teorii dotyczących początków wszechświata;
- > już istniejąca relacja z Bogiem bądź jej brak – jeśli ktoś już w swoim życiu doświadczył Bożej obecności, będzie mu łatwiej dostrzec Go w stworzeniu; ten, kto dopiero zaczyna swoją przygodę ze Stwórcą, być może będzie musiał wykonać większą pracę.

W podsumowaniu zaznacz: *Należy w tym wszystkim pamiętać, że Bóg chce się dać poznawać i jest naprawdę wiele dróg, które do Niego prowadzą.*

11. Zapytaj: *A co mówi Biblia o tych, którzy pomimo relacji ze światem stworzonym nie poznali jego Stwórcy? O tych, którzy nie wykonali owego dodatkowego kroku i zatrzymali się bezrefleksyjnie na świecie widzialnym? Nazywa ich... głupimi.*
12. Odczytaj cytat z Księgi Mądrości 13,1–2.5 (podręcznik, s. 22):

Głupi z natury są wszyscy ludzie, którzy nie poznali Boga; z dóbr widzialnych nie zdołali poznać Tego, który jest, patrząc na dzieła, nie poznali Twórcy, lecz ogień, wiatr, powietrze chyże, gwiazdy dokoła, rwącą wodę lub światła niebieskie uznali za bóstwa, które rządzą światem (...). Bo z wielkości i piękna stworzeń poznaje się przez podobieństwo ich Sprawcę.

/ ODPOWIADAM /

13. Napisz na środku tablicy: „Drogi poznania Boga”.

Z pomocą burzy mózgów i dyskusji kierowanej sprowokuj uczniów do wskazania tych dróg (np. Biblia – czytanie jej, natura, Kościół, katecheza,

muzyka, drugi człowiek, pielgrzymka, sakramenty, modlitwa...). Wytotowuj propozycje uczniów na tablicy wokół głównego hasła (metoda słoneczka).

14. Wspólnie przyjrzyjcie się wynotowanym drogom poznania Boga. Podkreśl, że widać w nich oba „kanały” poznania: świat stworzony i objawienie; oraz oba narzędzia: rozum i wiarę.

/ UTRWALAM /

15. Podsumuj temat: *Zawsze, gdy odkrywamy jakieś piękno, dobro, prawdę – odkrywamy Boga. Człowiek na skutek grzechu pierworodnego może się w tym poznawaniu Boga, odkrywaniu Go pogubić, dlatego potrzebuje również światła objawienia Bożego, które pozwoli mu owe prawdy wiary, przekraczające czasem rozum, przyswoić i zaakceptować.*

16. Możesz też odczytać fragment podręcznika (s. 23) oparty na KKK:

- > Kościół naucza, że naturalnym światłem rozumu ludzkiego można z rzeczy stworzonych w sposób pewny poznać Boga.
- > Jednak sam rozum może zbłądzić w wyniku działania grzechu pierworodnego. Dlatego potrzebne jest światło Objawienia Bożego, które pomaga rozumowi poznać, przyswoić i zaakceptować pewne prawdy wynikające z wiary, a niedostępne na drodze rozumu (por. KKK 36-38).

17. Lekcję zakończ komentarzem i modlitwą zaproponowanymi w podręczniku (s. 23):

„Modlić się, mawiał św. Augustyn, znaczy zamknąć oczy i uświadomić sobie, że Bóg teraz tworzy świat”². Zamknij oczy – przypomnij sobie piękne widoki, które kiedyś widziałeś, miejsca, w których byłeś, ludzi, którzy Cię zachwycili, i powiedz za psalmistą:

O Panie, nasz Boże,
Jak przedziwne Twe imię po wszystkiej ziemi! (Ps 8,2)

² Cyt. za: T. Halik, *Noc spowiednika, Paradoxy małej wiary w epoce postoptymistycznej*, przeł. A. Babuchowski, Wydawnictwo Księgarnia św. Jacka, Katowice 2007, s. 96.

4/

KAŻDY JEST ZDOLNY DO WIARY

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie, że każdy ochrzczony człowiek jest zdolny do wiary.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wyjaśnia, że zdolność człowieka do wiary musi być odkrywana i rozwijana,
- > wymienia okoliczności, które mogą wstrzymać rozwój wiary,
- > wymienia okoliczności, które wspierają rozwój wiary,
- > wyjaśnia, czym jest wiara,
- > wyjaśnia znaczenie objawienia Bożego na drodze wiary,
- > przyjmuje, że bycie człowiekiem wierzącym domaga się konkretnych wyrzeczeń.

Postawy: uczeń jest otwarty na poszukiwanie Boga; nie zraża się trudnościami.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, ekspozycja filmu lub zdjęć, wykład, dyskusja, burza mózgów, praca indywidualna.

Środki dydaktyczne: filmik lub zdjęcia przedstawiające rozwój człowieka od pierwszych chwil przyjścia na świat do ok. 3 roku życia, Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Zaprezentuj uczniom dowolny krótki film lub zdjęcia pokazujące kilka faz rozwoju małego dziecka: niemowlę zaraz po urodzeniu; sześciomiesięczne

dziecko potrafiące już siedzieć; roczne dziecko, które samodzielnie wstaje, próbuje chodzić i mówić; trzyletnie dziecko, które chodzi już bardzo sprawnie i opanowało mowę tak, że bez większego trudu można je zrozumieć.

Skomentuj: *Zaraz po swych narodzinach człowiek jeszcze prawie nic nie potrafi – umie jedynie ssać i spać. I płakać. Z czasem jednak, przy wsparciu innych, już dojrzałych fizycznie osób, nauczy się chodzić i mówić, ponieważ ma w sobie tzw. wrodzoną możliwość wykonywania tych czynności. Innymi słowy: nie rodzimy się istotami chodzącymi czy mówiącymi – tacy się stajemy.*

Tak samo jest z naszą wiarą. Każdy człowiek ochrzczony na mocy tego sakramentu otrzymał pewną możliwość czy też zdolność do wiary. W skrócie: skoro jesteś ochrzczony, możesz wierzyć. Jednak ta zdolność duchowa, tak jak wcześniej wspomniana zdolność fizyczna, potrzebuje wsparcia i czasu, by się rozwinęła.

3. Poproś uczniów, aby spojrzeli na słowa Tertuliana zapisane w podręczniku (s. 25).

Fiunt, non nascuntur christiani (Chrześcijanami się stajemy, nie rodzimy)¹.

4. Następnie wyjaśnij: *Wiara wyraża się w sposobie życia. Po pierwsze, wierzymy nie w pojedynkę, lecz we wspólnotę (wspólnotę Kościoła). Po drugie, to w Kościele nasza wiara może wzrastać, tu karmi się sakramentami, liturgią, a także przykładem innych osób. Wiara nie jest tylko zbiorem tez, które przyjmujemy lub nie, pozostając na gruncie teoretycznym – wiara wyraża się w naszej postawie, postępowaniu.*

/ SPOTYKAM /

5. Poproś jednego z uczniów o odczytanie świadectwa o. Grzegorza Siwka (podręcznik, s. 25). Pozostałym powiedz, by słuchając tej wypowiedzi lub śledząc tekst, znaleźli odpowiedź na pytanie, jakie wsparcie w rozwoju wiary otrzymał ojciec Grzegorz.

¹ Tertulian, *Apologeticum*, 18,4; wyd. polskie: Tertulian, *Apologetyk*, z łaciny przeł. oraz wstępem i objaśnieniami opatrzył J. Sajdak, Poznań 1947.

Wiarę otrzymałem najpierw jako dar w sakramencie chrztu świętego. To był dar, który później pomogli mi rozwijać rodzice i dziadkowie. To była wiara w to, że Bóg jest i że Jezus jest Synem Bożym, który stał się człowiekiem i umarł na krzyżu za nasze grzechy. Była to wiara, którą najpierw praktykowałem, a dopiero później przeżywałem.

W 2001 roku byłem na rekolekcjach w parafii, które prowadziła wspólnota Mamre. Doświadczyłem wtedy chrztu Duchem Świętym i od tego czasu wierzę w Boga, ponieważ doświadczam Jego obecności, słucham Jego słowa i On mnie prowadzi. Wcześniej wiedziałem na poziomie intelektu, że Bóg mnie kocha i że Jezus za mnie umarł oraz że zmartwychwstał. Gdy przyszedł Duch Święty w odpowiedzi na moją modlitwę, wiara była już nie tylko wiedzą, ale doświadczeniem.

Pół roku po tym doświadczeniu wstąpiłem do zakonu, potem przyjąłem święcenia kapłańskie i tak trwam, ucząc się żyć z Jezusem na co dzień. Wierzę w Boga, ponieważ Bóg ciągle wierzy we mnie i daje mi tego dowody. Wierzę nie tylko w to, że Bóg jest, ale też w to, co Bóg mówi, w Jego słowo².

6. Po wysłuchaniu świadectwa uczniowie odpowiadają na zadane im wcześniej pytanie. Przykładowe odpowiedzi: chrzest, wsparcie najbliższych krewnych, rekolekcje, doświadczenie Bożej obecności, słuchanie słów Boga, odkrywanie w swoim życiu dowodów na istnienie Boga...

/ POZNAJĘ /

7. Podsumuj: *Świadectwo tego franciszkanina pokazuje, że w wierze można wzrastać naturalnie, bez większych problemów – jeśli jest ona w nas pobudzana od początku. Jednak nie każdy wzrasta w tak sprzyjającym wierze środowisku. Niektórym droga do wiary bardzo się komplikuje – z różnych powodów.*
8. Poproś uczniów, by wskazali kilka możliwych przyczyn komplikujących drogę wiary człowieka (np. brak osób wierzących w rodzinie, nawet jeśli dziecko jest ochrzczone; niewierzące środowisko; poprzestanie na wierze

² Grzegorz Siwek OFMConv, cyt. za: Przemysław Sałek, *Dlaczego wierzę w Boga? Szczerze i nieoczywiste odpowiedzi księży*, <https://pl.aleteia.org/2018/09/25/dlaczego-wierze-w-boga-szczerze-i-nieoczywiste-odpowiedzi-ksiezy/> (dostęp: 15.03.2020).

dziecięcej, naiwnej; brak bodźców, by wiarę pogłębiać; oderwanie od wspólnoty, od sakramentów...).

9. Powiedz uczniom, że do wiary można zachęcać, ale nie można do niej zmuszać, i w krótkim wykładzie wyjaśnij, czym jest wiara. Punktem wyjścia uczyni fragmenty Listu do Hebrajczyków 11,1-3; 12,1 (podręcznik, s. 25–26):

Wiara zaś jest poręką tych dóbr, których się spodziewamy, dowodem tych rzeczywistości, których nie widzimy. To dzięki niej przodkowie otrzymali świadectwo. Przez wiarę poznajemy, że słowem Boga wszechświat został tak stworzony, iż to, co widzimy, powstało nie z rzeczy widzialnych (...).

I my zatem, mając dokoła siebie takie mnóstwo świadków, zrzuciwszy wszelki ciężar, a przede wszystkim grzech, który nas łatwo zwodzi, biegnijmy wytrwale w wyznaczonych nam zawodach.

/ ODPOWIADAM /

10. Zaproponuj uczniom, by z poznanego właśnie fragmentu Listu do Hebrajczyków wyłowili zawarte w nim cechy wiary – wyrażone wprost lub pośrednio.

Przykładowe rozwiązanie:

Wiara: oczekuje życia wiecznego; dowodzi tego, czego rozum pojąć nie może, tego, co rozum przekracza, np. cudów; opiera się na wzajemnej relacji Boga i człowieka; jest widoczna w świadectwach innych osób; domaga się walki ze złem i wytrwałości.

/ UTRWALAM /

11. Powiedz: *Mysłąc o religii chrześcijańskiej, musimy pamiętać, że sam chrzest nie załatwia wszystkiego, nie funduje nam wiary pełnej i stałej – choć do niej uzdalnia. Chodzi o to, żeby człowiek dojrzał, również duchowo. Dojrzejemy fizycznie, intelektualnie, psychicznie – tak samo jest w życiu wiary. Czym ono jest? To nic innego jak wyjście Boga ku człowiekowi. Czyli Bóg w naszej historii życia, w naszej codzienności mówi do ciebie, do mnie, że jest, że nas kocha.*

Objawia siebie, czyli daje dowody swojej obecności. Przez grzechy – zło, które czyni każdy człowiek – to objawienie może stać się niedostrzegalne,

niewidoczne. Dlatego droga wiary domaga się naszej walki ze złem. Odrzuceniem grzechu, aby Boga z Jego miłością doświadczyć prawdziwie.

12. Przypomnij zdanie Tertuliana przytoczone na początku lekcji: „Chrześcijanami się stajemy, nie rodzimy”. Możesz też zacytować żartobliwe powiedzenie: „Jeśli wiara czyni cuda, musisz wierzyć, że się uda”.

/ MODLĘ SIĘ /

13. Lekcję zakończcie wspólnym odmówieniem aktów wiary, nadziei, miłości i żalu (podręcznik, s. 27).

5/

WIERZĘ W JEZUSA CHRYSZTUSA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zapoznanie się z argumentami potwierdzającymi, że Jezus jest Bogiem, a wiara w Niego zobowiązuje do dawania świadectwa.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > przyjmuje, że Osoba Jezusa Chrystusa jest postacią intrygującą i przez wieki ciągle odkrywaną,
- > wyjaśnia, że każdy wierzący musi odpowiedzieć w swoim sercu na pytanie: „Kim dla mnie jest Jezus?”,
- > odkrywa prawdy teologiczne dotyczące osoby Jezusa,
- > wyjaśnia, że wszelkie działanie Boga w Synu jest wyrażeniem miłości do każdego człowieka i ratunkiem dla niego,
- > uświadamia sobie, że będąc w relacji z Jezusem Chrystusem, może odkryć prawdę o sobie samym, może siebie zrozumieć.

Postawy: uczeń z szacunkiem wypowiada tytuły Jezusa i używa ich w osobistej modlitwie.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pytanie wstępne, pogadanka, wykład, praca w grupach, sporządzanie notatki, osobista refleksja, ekspozycja filmu *Most nadziei*¹.

Środki dydaktyczne: karty pracy dla poszczególnych grup (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety – wydrukuj po dwa egzemplarze dla każdej z grup)², kartki A4, taśma klejąca, Pismo Święte, podręcznik.

¹ Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=PPOKF6wTxTo> (dostęp: 20.09.2020).

² Opracowano na podstawie KKK 430–451. Wszystkie cytaty z Katechizmu Kościoła katolickiego podajemy za: *Katechizm Kościoła katolickiego*, wydanie II poprawione, Pallottinum, Poznań 2009.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Zadaj uczniom pytanie: *Kim jest Jezus?* Poproś, by odpowiedzieli wszyscy – po kolei. Niech powiedzą, jakie mają skojarzenia z Osobą Jezusa, co o Nim wiedzą. Zaznacz, że odpowiedzi nie powinny się powtarzać. Jeśli jakiś uczeń nie zdoła wymyślić nic nowego, czego nie powiedzieliby poprzednicy – nie naciskaj. Przejdź po prostu do kolejnej osoby.

Po zakończeniu rundy odpowiedzi podsumuj: *Żadnej innej postaci historycznej ludzkość nie poświęciła w ciągu wieków więcej uwagi niż Jezusowi. Żadna inna znana postać nie okazała się równie intrygująca – Jezusem przez te dwa tysiąclecia zajmowały się nie tylko teologia i historia, lecz także sztuka, muzyka, poezja, literatura i wiele innych dziedzin. I wciąż jest On postacią ciekawą, nurtującą. Nie sposób odsunąć Go na bok.*

Dodaj: *Dziś jednak nie będziemy odkrywać Jezusa w utworach literackich i dziełach sztuki. Dziś każdy z nas odpowie sobie na pytania: Za kogo ja uważam Jezusa? Czy jak Piotr widzę w Nim Syna samego Boga, Mesjasza?*

Jeśli uczniowie nie rozpoznają aluzji do Ewangelii, możesz przytoczyć im właściwy fragment (Mt 16,15-16): *Jezus zapytał ich: „A wy za kogo Mnie uważacie?”. Odpowiedział Szymon Piotr: „Ty jesteś Mesjasz, Syn Boga żywego”.*

/ SPOTYKAM /

3. Wprowadź uczniów do pracy w grupach: *Nim ponownie odpowiemy sobie na pytanie, kim jest dla nas Jezus, warto się do tej odpowiedzi przygotować – poznać Go nieco lepiej. I poznać to, co Jezus przyniósł światu. Można to zrobić na wiele sposobów. Dziś proponuję jeden z prostszych: przyjrzenie się imieniu Jezusa i tytułom, którymi jest On określany. Wspólnie zobaczymy, co one ze sobą niosą.*

Utwórz cztery grupy. Każdej z nich przydziel imię lub tytuł Jezusowy oraz stosowny fragment KKK (załącznik 1 – plik dostępny w Strefie Katechety):

grupa I: Jezus – KKK 430-435; grupa II: Chrystus – KKK 436-440; grupa III: Jedyny Syn Boży – KKK 441-445; grupa IV: Pan – KKK 446-451.

4. Uczniowie w grupach analizują tekst. Następnie przygotowują krótką notatkę dla pozostałych uczniów, zawierającą najważniejsze według nich informacje na wskazany temat. Sugestia: Zrozumienie niektórych sformułowań katechizmowych może być dla uczniów problematyczne. Będą potrzebować podczas pracy wsparcia. Jeśli jest taka możliwość, mogą też skorzystać z internetu w swoich telefonach. Po zakończeniu pracy przedstawiciele grup prezentują zebrane informacje, a następnie dyktują krótką notatkę.
5. Podsumuj ten etap lekcji. Możesz skorzystać z podręcznika (s. 30):

Z wielkiej i czystej miłości do każdego z nas Bóg stał się człowiekiem. Chciał, aby Jego miłość do nas była dla nas widoczna, wręcz namacalna – i taka właśnie się stała w osobie Jego Syna. Tej namacalności doświadczamy między innymi w sakramentach, szczególnie w Eucharystii. Ta miłość jest wieczna – i my możemy wiecznie jej doświadczać. Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne (J 3,16).

Podsumowaniem tej części może być również prezentacja krótkiego (8-minutowego) filmu *Most nadziei*.

/ ODPOWIADAM /

6. Zaprosz uczniów, aby w chwili ciszy samodzielnie i szczerze odpowiedzieli sobie na pytanie: *A ty za kogo uważasz Jezusa?* Jeśli chcą, odpowiedź mogą zapisać w podręczniku (s. 31).
7. Jeśli czas na to pozwoli, zaproponuj uczniom wspólną zabawę: „Spójrz na siebie oczyma innych. Spójrz na siebie oczyma Boga”.

(1) Każdy uczeń z pomocą kolegi i przy użyciu taśmy klejącej przyczepia sobie na plecach kartkę A4 z własnym imieniem. (2) Następnie na kartce każdej koleżanki i każdego kolegi wpisuje jakieś miłe spostrzeżenie na jej/ jego temat: za co ją lub jego podziwia, za co lubi, co w niej lub w nim mu się podoba. (3) Kiedy wszyscy skończą pisać, uczniowie zdejmują z pleców kartki i sprawdzają, jakie pozytywne cechy dostrzegli w nich koledzy.

(4) Możesz poprosić chętnych, by odczytali niektóre wypowiedzi. Zwłaszcza te, które ich zaskoczyły. (5) Na koniec zaznacz, że Bóg widzi w nas przede wszystkim dobro – zachwyca się nami.

/ UTRWALAM /

8. Podsumuj zadanie i całą lekcję. Podkreśl: *Bóg mówi nam prawdę o nas samych – również poprzez to, jak widzą nas inni ludzie. Z jednym zastrzeżeniem: Bóg widzi nas jeszcze piękniejszymi, niż to widzą inni, Zachwyca się nami. Pozostając w relacji z Bogiem, możemy poznawać siebie i odkrywać, coraz lepiej siebie rozumieć.*
9. Jako komentarz do ostatniej tezy odczytaj z podręcznika (s. 31) fragment homilii Jana Pawła II:

Człowieka nie można do końca zrozumieć bez Chrystusa. A raczej: człowiek nie może siebie sam do końca zrozumieć bez Chrystusa. Nie może zrozumieć, ani kim jest, ani jaka jest jego właściwa godność, ani jakie jest jego powołanie i ostateczne przeznaczenie. Nie może tego wszystkiego zrozumieć bez Chrystusa. I dlatego Chrystusa nie można wyłączać z dziejów człowieka w jakimkolwiek miejscu ziemi³.

10. Jeśli dysponujesz jeszcze czasem, poproś jednego z uczniów, by odczytał z podręcznika (s. 29–30) świadectwo Magdy. Dodaj, że to jeden z wielu przykładów osób, które w swoim życiu podjęły decyzję, że chcą, aby Jezus Chrystus był ich Panem, Zbawcą, bo tylko dzięki Niemu można doświadczyć prawdziwej miłości. Postaw pytanie: *Czy wy dzisiaj też moglibyście podzielić się z kimś świadectwem o swojej wierze w Jezusa Chrystusa?*

Pozwól, by każdy w milczeniu sam sobie na nie odpowiedział.

/ MODLĘ SIĘ /

11. Jako modlitwę końcową zaśpiewajcie piosenkę *Wierzę w Ciebie, Panie* lub odczytajcie jej słowa (podręcznik, s. 32):

³ Jan Paweł II, homilia w czasie Mszy Świętej odprawionej na Placu Zwycięstwa, Warszawa, 2 czerwca 1979 r., <http://nauczaniejp2.pl/dokumenty/wyswietl/id/538/pos/3/haslo/Wyszy%C5%84ski%20Stefan,%20kardyna%C5%82,%20Prymas%20Tysi%C4%85clecia> (dostęp: 02.06.2020).

Wierzę w Ciebie, Panie, coś mnie obmył z win,
Wierzę, że człowiekiem stał się Boży Syn,
Miłość Ci kazała krzyż na plecy brać,
W Tabernakulum zostałeś, aby z nami trwać,
Jesteś przewodnikiem nam do wieczności bram,
Tam przygarniasz nas do siebie.

Tyś jest moim życiem, boś Ty żywy Bóg,
Tyś jest moją drogą, najpiękniejszą z dróg,
Tyś jest moją prawdą, co oświeca mnie,
Boś odwiecznym Synem Ojca, który wszystko wie,
Nic mnie nie zatrwoży już wśród najcięższych burz
Bo Ty, Panie, jesteś ze mną.

Tyś jest moją siłą, w Tobie moja moc,
Tyś jest mym ratunkiem w najburzliwszą noc,
Tyś jest mym ratunkiem gdy zagraża toń,
Moją słabą ludzką rękę ujmij w Swoją dłoń,
Z Tobą przejdę poprzez świat w ciągu życia lat,
I nic złego mnie nie spotka.

Tobie, Boże Ojczy, wiarę swoją dam,
W Tobie, Synu Boży, ufność swoją mam,
Duchu Świąty, Boże, w serce moje zstąp,
I miłości Bożej ziarno rzuć w me serce w głąb,
Duszy mojej rozpal żar siedmioraki dar,
Daj mi stać się Bożą rolą⁴.

⁴ *Wierzę w Ciebie, Panie*, cyt. za: http://spiewnikreligijny.pl/teksty/3064,wierze_w_ciebie_panie/
(dostęp: 09.10.2020).

6/

UFAM W WIERZE JAK ABRAHAM

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie możliwości poznania Boga na drodze rozumu i serca – na przykładzie Abrahama.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > uświadamia sobie, że Bóg chce dla człowieka jedynie dobra,
- > odkrywa, że Bogu można zaufać bezgranicznie, dostrzegając Jego miłość i otwierając się na nią,
- > dostrzega, że Bóg może wystawić człowieka na próbę w celu pokazania mu prawdy o nim,
- > dostrzega, że dzięki doświadczeniu Abrahama na górze Moria możemy odkryć prawdę o tym, jak wielkim zaufaniem każdy człowiek może obdarzyć Boga oraz jak wielkie są plany Boga względem człowieka i jak wielkimi cudami może On nas obdarzyć.

Postawy: uczeń kształtuje w sobie postawę posłuszeństwa i ufności wobec Boga.

Metody i techniki: scenka wprowadzająca, wywiad, rozmowa kierowana, wykład, autorefleksja, kontemplacja.

Środki dydaktyczne: apaszka do zakrycia oczu, wizerunek Jezusa Miłosiernego (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety), Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.

2. Zaprosz chętnego ucznia do pewnego zadania (w ciemno).

Kiedy znajdziesz ochotnika, wyjaśnij wszystkim zadanie: uczeń ten ma wybrać sobie w klasie jedną osobę, której ufa. Swój wybór może uzasadnić.

Jeśli ochotnik powie, że nie ufa nikomu, przeformułuj zadanie. Zaproponuj: *To może teraz, na okoliczność tego zadania, obdarzysz kogoś zaufaniem?* Jeśli uczeń się na to zgodzi, kontynuuj wprowadzenie; jeśli nie – znajdź innego ochotnika, osobę, która zdecyduje się komuś zaufać.

Przedstaw osobie wskazanej jako zaufana jej zadanie: ma zawiązać uczniowi (ochotnikowi) oczy i stanąć naprzeciw niego. Następnie, idąc przed nim i wołając go po imieniu, musi go poprowadzić po klasie (możesz wskazać miejsce, do którego mają dojść), uważając, by omijał on wszystkie przeszkody. Zadaniem osoby z zawiązanymi oczami będzie podążać za tym głosem. Kiedy wyjaśnisz zadanie, zapytaj ucznia z zawiązanymi oczami, czy jest gotów je wykonać – zdać się na prowadzenie osoby, którą wybrał. Uczeń w wolności podejmuje decyzję. Jeśli się wycofa, scenka w tym momencie się kończy. Jeśli się zgodzi – pozwól, by dał się poprowadzić osobie, którą wskazał na początku.

3. Kiedy skończy się scenka, pozostali uczniowie mogą zadawać prowadzonemu i prowadzącemu pytania, które się w nich zrodziły, gdy patrzyli na to wydarzenie. Wnioski z wywiadu zapiszcie na tablicy.

Przykładowe wnioski:

- > Człowiek ufa osobie, którą zna, z którą jest w relacji (nawet jeśli jej nie lubi) – bez poznania nie mamy do czynienia z zaufaniem jako takim, lecz jedynie z ryzykiem.
- > Na czyjeś zaufanie trzeba sobie zapracować.
- > Osoby zaufane muszą być odpowiedzialne.
- > W tej scenie – próbie zaufania – mógł być obecny lęk: osoby, która ma zasłonięte oczy, o swoje bezpieczeństwo oraz zaufanego ucznia o to, czy zdoła bezpiecznie i bezkolizyjnie doprowadzić kolegę do celu.
- > Czasami człowiekowi może się wydawać, że ufa (przykład ucznia, który wycofał się z zadania; jeśli tak nie było – możesz zapytać, czy każdy z obecnych zdecydowałby się wykonać to zadanie).
- > Lęk może paraliżować ufność w człowieku: chciałbym zaufać, ale nie potrafię.

4. Przejdź od zaufania między ludźmi do ufności w wierze. Powiedz: *Również w wierze w Boga zaufanie jest bardzo ważne. Nie wystarczy uznać, że Bóg jest – trzeba Mu jeszcze ufać. Bezgranicznie. Trzeba ufać, cokolwiek się dzieje, że Bóg chce dla człowieka jedynie dobra. A z tą ufnością różnie bywa. Pokazuje to – nieco żartobliwie, ale chyba nie wbrew prawdzie – pewien dowcip, który znajdziecie w podręczniku (s. 34).*

Możesz przytoczyć anegdotę lub zlecić jej przeczytanie jednemu z uczniów:

Przychodzi Żyd do rabina i prosi: „Rabbi, pomódl się do Najwyższego o deszcz”. Na to rabin: „Ja się pomodłę, ale ty musisz ufać”. „Rabbi, ja ufam Najwyższemu”, odpowiada petent. „Nieprawda”, mówi zdecydowanie rabin. „Gdybyś Mu ufał, przyszedłbyś z parasolem”.

/ POZNAJĘ /

5. Zapytaj: *Na czym polega to bezgraniczne zaufanie Bogu?* Następnie zaproponuj wspólne przyjrzenie się konkretnej postaci biblijnej, której życie dobrze to ukazuje – Abrahamowi.

W formie wykładu przedstaw uczniom dzieje Abrahama opisane w Księdze Rodzaju. Uwzględnij następujące momenty:

- > powołanie Abrama (Rdz 12) – jego przeprowadzkę wraz z bliskimi z ziemi rodzinnej do kraju wskazanego przez Boga oraz Boże zapewnienie o błogosławieństwie,
- > zawarcie przymierza i obietnicę licznego potomstwa złożoną przez Boga (Rdz 15),
- > narodziny Izmaela, syna Abrama, z niewolnicy imieniem Hagar (Rdz 16),
- > ponowne przymierze Boga z Abramem oraz zmianę imienia: odtąd jest to nie Abram, lecz Abraham (Rdz 17),
- > trzech wędrowców (Boga samego!) w gościnie u Abrahama (Rdz 18; podkreśl napiętą relację Abrahama z Bogiem),
- > realizację obietnicy – narodziny Izaaka, syna Abrahama, z jego żony Sary (Rdz 21).

Opowiadając, podkreśl dynamizm wiary Abrahama względem Boga.

Podsumuj: *Bóg, realizując dane Abrahamowi obietnice oraz zawierając z nim przymierze, a następnie odnawiając je, potwierdzał na każdym kroku,*

że jest Bogiem, któremu można ufać, i to bezgranicznie. A i tak Abraham stanął wobec wielkiej próby ufności względem Boga.

6. Poproś uczniów, by odczytali z podręcznika fragment Księgi Rodzaju 22,1-3 – początek opowieści o ofierze z Izaaka (s. 35–36).

A po tych wydarzeniach Bóg wystawił Abrahama na próbę. Rzekł do niego: „Abrahamie!”. A gdy on odpowiedział: „Oto jestem” – powiedział: „Weź twego syna jedynego, którego miłujesz, Izaaka, idź do kraju Moria i tam złóż go w ofierze na jednym z pagórków, jaki ci wskażę”. Nazajutrz rano Abraham osiodłał swego ośła, zabrał z sobą dwóch swych ludzi i syna Izaaka, narząbał drewna do spalenia ofiary i ruszył w drogę do miejscowości, o której mu Bóg powiedział.

7. Rozpocznij rozmowę kierowaną:

- > Jakie mieliście odczucia, słuchając polecenia, które Bóg dał Abrahamowi?
- > Jaki obraz Boga wam się tu rysuje? Jak go oceniacie?

Odpowiedzi uczniów mogą być różne i skrajne, jednak na tym etapie w ogóle ich nie komentuj.

Zadaj podobne pytania, tym razem o Abrahama:

- > A co czuliście, słysząc, że Abraham zdecydował się wykonać polecenie Boga?
- > Jaki obraz Abrahama wam się rysuje? Jak go oceniacie?

Ponownie pozostaw odpowiedzi uczniów bez komentarza.

8. Odczytaj z Biblii (lub poproś o to jednego z uczniów) dalszy ciąg tej historii (Rdz 22,4-14). Omów tę historię w krótkim wykładzie (przy okazji odnieś się też do wcześniejszych wypowiedzi uczniów). Uwzględnij następujące kwestie:

- > Pewne wydarzenia z życia Abrahama mogą nas przerosnąć. To jest droga wiary tej konkretnej osoby. U każdego człowieka może ona przebiegać zupełnie inaczej (łagodniej).
- > Bogu zależy na nas, na naszym szczęściu.
- > Doświadczenie Abrahama na górze Moria ukazuje prawdę o tym, jak wielkim zaufaniem każdy człowiek może obdarzyć Boga, jak wielkie są

plany Boga względem człowieka i jak wielkimi cudami Bóg może nas obdarzyć.

/ SPOTYKAM /

9. Pokaż uczniom wizerunek Jezusa Miłosiernego. Jeśli masz ten obraz, możesz przynieść go do klasy. Jeśli nie, wyświetl go uczniom (zob. załącznik 1 dostępny w Strefie Katechety).

10. Poproś jednego z uczniów, by odczytał z podręcznika (s. 35) informacje o tym wizerunku:

Zaufanie jest jednym z elementów wiary. W życiu chrześcijanina nie chodzi tylko o uznanie tego, że Bóg jest, lecz także o zaufanie Mu bezgranicznie – przyjęcie prawdy o tym, że Bóg chce dla człowieka jedynie dobra. Na znanym wszystkim wizerunku Jezusa Miłosiernego, który zawdzięczamy św. Faustynie, pod stopami Jezusa widnieje napis: *Jezu, ufam Tobie*, a sama postać spokojnego promieniującego miłością Syna Bożego wręcz prosi: *Zaufaj mi*.

Siostry Matki Bożej Miłosierdzia (do tego zgromadzenia należała św. Faustyna), które po dziś dzień są opiekunkami tego wizerunku, na swojej stronie internetowej tak o nim piszą:

Obraz Jezusa Miłosiernego należy do najbardziej znanych w historii Kościoła i we współczesnym świecie wizerunków Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego. Jest to obraz niezwykle nie tylko z tego względu, że jest najbardziej upowszechniony, ale przede wszystkim dlatego, że jego współautorem jest sam Pan Jezus, który właśnie w takiej postaci ukazał się Siostrze Faustynie w celi plockiego klasztoru Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia 22 lutego 1931 roku i według tej wizji polecił namalować swój obraz: „Wieczorem, kiedy byłem w celi, ujrzałem Pana Jezusa ubranego w szacie białej. Jedna ręka wzniesiona do błogosławieństwa, a druga dotykała szaty na piersiach. Z uchylenia szaty na piersiach wychodziły dwa wielkie promienie, jeden czerwony, a drugi biały. (...) Po chwili powiedział mi Jezus: «Wymaluj obraz według rysunku, który widzisz, z podpisem: *Jezu, ufam Tobie*. Pragnę, aby ten obraz czczono najpierw w kaplicy waszej i na całym świecie (Dz. 47)»”. Obraz powstał więc z woli samego Jezusa. Jest znakiem i zarazem wizualną syntezą całego orędzia o Bożym miłosierdziu, które przekazał przez św. Siostrę Faustynę,

gdyż z jednej strony przypomina objawioną na kartach Pisma Świętego tajemnicę miłosiernej miłości Boga do człowieka, wzywa do kształtowania chrześcijańskiej postawy ufności wobec Niego¹.

/ ODPOWIADAM /

11. Zachęć, by uczniowie jeszcze raz popatrzyli na obraz. Poproś, by chętni podzielili się swoimi odczuciami, które ów wizerunek w nich budzi; by powiedzieli, jaki jest Jezus wyobrażony na tym wizerunku.

Prawdopodobnie uczniowie dostrzegą spokój Jezusa, Jego ciepło; łagodność emanującą z tego obrazu.

12. Następnie odczytaj fragment artykułu ks. Marka Dziewieckiego *Zaufać Bogu*:

Gdy Abraham zaprzyjaźnił się z Bogiem, nosił w sercu jedno wielkie i niezaspokojone jeszcze pragnienie: chciał mieć syna. Pragnął mieć syna nie z kimkolwiek – co w tamtych czasach było uznawane za normalne – lecz ze swoją ukochaną żoną – Sarą. To pragnienie Abrahama było aż tak wielkie, że w tej fazie jego życia nic innego nie miało znaczenia. Jednak to największe pragnienie wydawało się zupełnie niemożliwe do spełnienia, bo Sara była niepłodna, a obydwójce byli już w podeszłym wieku. Mimo to Bóg obiecuje Abrahamowi spełnienie jego największego marzenia: będziesz miał syna! Abraham zaufał Bogu. Uwierzył w niewiarygodną obietnicę. Niedługo później Bóg tę obietnicę wypełnił.

Odtąd Abraham stał się najszcześniejszym człowiekiem na świecie. Był już pewien, że Bogu można zawierzyć każde pragnienie. Obserwował, jak Izaak rośnie i jak staje się środkiem jego serca. I właśnie wtedy, gdy wydawało się, że Abrahamowi już nic nie przeszkodzi być szczęśliwym, pojawia się Bóg i żąda od niego, by oddał Mu Izaaka, by ofiarował Mu swego jedynego, wymarzonego i ukochanego syna. Serce Abrahama musiało wtedy krwawić, a jego umysł musiał być zadrażniany bolesnymi myślami i wątpliwościami. Wszystko wskazywało przecież na to, że oto Bóg zaprzecza swoim własnym obietnicom i że wycofuje swoje dary! Abraham musiał stawiać sobie pytanie: czy mogę zawierzyć Bogu, którego nie rozumiem? Czy mogę

¹ Siostry Matki Bożej Miłosierdzia, *Obraz*, <https://www.faustyna.pl/zmbm/obraz/> (dostęp: 13.07.2020).

zawierzyć Bogu, który odbiera mi to, co dał? Czy mogę czuć się kochanym przez Boga, który jest nieprzewidywalny i wydaje się okrutny? W obliczu wszystkich tego typu pytań Abraham odpowiada: „Tak, mogę i chcę! Mogę i chcę zawierzyć Bogu do końca, gdyż On jest nieprzewidywalny tylko w jednym: w swojej miłości! Nie rozumiem, o co tu chodzi. Jeśli oddam Bogu mojego jedynego syna, to wygląda na to, że wszystko przegrałem, że zawali się cały mój świat. Ale i w takiej sytuacji posłucham Boga, bo wierzę Mu do końca”. Taka właśnie była postawa Abrahama. Ufać Bogu jak Abraham, to zawierzyć Mu wszystko – wbrew wszelkiej logice, wbrew zdrowemu rozsądkowi, wbrew sercu, wbrew wszystkiemu i wszystkim. Z perspektywy historii zbawienia wiemy o tym, o czym nie mógł jeszcze wiedzieć Abraham. On upewnił się już o tym, że Bogu warto zaufać zawsze i że Bóg rzeczywiście jest nieobliczalny tylko w jednym: w zaskakiwaniu nas swoją miłością i swoimi darami! Wiemy, że Bóg nie odebrał Abrahamowi wymarzonego syna. Wiemy jednak coś więcej. Oto kilka tysięcy lat później to właśnie Bóg Ojciec – na innym wzgórzu, na Golgocie – złożył w ofierze własnego Syna, wydając Go w nasze ręce. Bóg rzeczywiście jest nieobliczalny tylko w jednym: w zaskakiwaniu nas swoją miłością, obecnością i troską. Któż mógłby spodziewać się tego, że nasz los będzie dla Boga ważniejszy niż Jego własny los? Takiego właśnie Boga spotkał Abraham, zawierając Mu nieodwołalnie siebie, swoje największe marzenia oraz los tych, których kochał nad życie².

Skomentuj: *W kontekście tej wypowiedzi i samego obrazu relacja Abrahama i Boga może nam się przedstawiać zupełnie inaczej, bardziej intymnie.*

/ UTRWALAM /

13. Pozwól uczniom dalej kontemplować wizerunek Jezusa Miłosiernego. Poproś, aby zastanowili się w chwili ciszy, na czym im zależy. Jakie są ich pragnienia, marzenia, plany?

Następnie dodaj: *Wszystko to możecie zawierzyć Jezusowi, który chce naszego dobra, naszego szczęścia. Poproście, by was w tych marzeniach i celach prowadził. Kto chce, może w sercu powiedzieć Mu teraz: Jezu, ufam Tobie.*

² Ks. Marek Dziewiecki, *Zaufać Bogu*, s. 4–5, artykuł dostępny w portalu Docplayer: <http://docplayer.pl/4003056-Zaufac-bogu-ks-marek-dziewiecki-czlowiek-zagrozony-przez-czlowieka.html> (dostęp: 15.06.2020).

/ MODLĘ SIĘ /

14. Lekcję zamknij modlitwą końcową z Litanii do Miłosierdzia Bożego (podręcznik, s. 37):

Boże, w którym miłosierdzie jest niezgłębione, a skarby litości nieprzebrane, wejrzyj na nas łaskawie i pomnóż w nas ufność w miłosierdzie Twoje, byśmy nigdy, nawet w największych trudnościach, nie poddawali się rozpacz, lecz zawsze ufnie zgadzali się z wolą Twoją, która jest samym miłosierdziem. Przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, Króla miłosierdzia, który z Tobą i Duchem Świętym okazuje nam miłosierdzie teraz i na wieki. Amen³.

³ Litania do Miłosierdzia Bożego, <https://www.faustyna.pl/zmbm/litania-do-milosierdzia-bozego/> (dostęp: 15.06.2020).

7/

WIERZĘ Z MARYJĄ

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: uświadomienie macierzyńskiej obecności Maryi w życiu każdego człowieka na jego drodze wiary.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > uświadamia sobie, że każdy chrześcijanin powinien posiadać podstawową wiedzę o Maryi,
- > dostrzega, że Maryja ma wielkie i niezastąpione znaczenie w dziejach zbawienia dla każdego człowieka i nie może być pomijana na drodze wiary chrześcijańskiej,
- > wyjaśnia, dlaczego z Maryją każda osoba wierząca powinna tworzyć duchową relację,
- > wymienia zasługi Maryi.

Postawy: uczeń naśladuje Maryję w swoim życiu modlitewnym.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, zabawa, wrywkowe odpowiedzi, praca indywidualna – tworzenie tytułów, praca z tekstem.

Środki dydaktyczne: wizerunek Matki Bożej z Guadalupe (załącznik 1 – zob. plik w Strefie katechety), fragmenty biblijne do pracy w grupach (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety – do wydrukowania dla każdej grupy), kartki z konkretnymi wyrazami i sformułowaniami oraz ich wyjaśnienia, podręcznik, Pismo Święte.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.

2. Zaproponuj uczniom zabawę: *Będę wam pokazywać kartki z jakimś słowem lub sformułowaniem. Kto zgłosi się jako pierwszy, ma za zadanie w jednym zdaniu, definicji lub wyrażeniu wyjaśnić jego znaczenie. Za każdą celną wypowiedź dostajecie 1 punkt. Kto zdobędzie 3 punkty, otrzyma nagrodę.*

Jako nagrodę możesz zaproponować ocenę za aktywność, mały modlitewnik maryjny, prawo do wymiany jednego „niewygodnego” pytania na własne podczas najbliższego sprawdzianu etc.

Zabawa trwa do wyczerpania zapasu kartek ze słowami i wyrażeniami albo do momentu, gdy nagrodę uzyskają dwie lub trzy osoby.

Wyrazy i sformułowania do zadania: matka, Matka Boża, Maryja, Pośredniczka, Matka Kościoła, Orędowniczka, Pocieszycielka, Wspomożycielka, Maryja nasza Matka, Boża Rodzicielka, Królowa Aniołów (forma prezentacji wyrazów dowolna).

Jeśli żaden uczeń nie poda poprawnej odpowiedzi, wyjaśnij wszystkim znaczenie danego terminu.

Sugestia: Staraj się, by zabawa uświadomiła uczniom następujące sprawy (możesz naprowadzać ich w trakcie gry na właściwe wnioski, a następnie zebrać je jako podsumowanie tej części lekcji):

- > Wszystkie tytuły i określenia, którymi nazywamy Maryję, wskazują na Jej wielkie znaczenie dla dziejów zbawienia oraz dla naszej osobistej wiary.
- > Zdarza się, że ktoś pomija niektóre z tych tytułów – bo ich na przykład nie rozumie. Zdarza się też, niestety, że używamy ich bezmyślnie, nie zastanawiając się, co znaczą.
- > Każdy chrześcijanin powinien mieć choćby podstawową wiedzę o Maryi.

3. Następnie odczytajcie z podręcznika krótki tekst (s. 38):

Syn Boży zstąpił na ziemię. Nie przypominało to pojawienia się UFO – Syn Boży narodził się z kobiety jako dziecko.

Tak oto pewna dziewczyna z małej izraelskiej miejscowości podbitej przez Rzymian została złączona z Bogiem – Człowiekiem i z dziełem odkupienia.

/ SPOTYKAM /

4. Pokaż klasie wizerunek Matki Bożej z Guadalupe. Jeśli masz plakat lub obraz, zawieś go na tablicy albo ustaw na sztaludze. Jeśli nie, możesz wyświetlić plik z wizerunkiem dostępny w Strefie Katechety (załącznik 1).

W rozmowie kierowanej wybadaj, co uczniowie wiedzą na temat tego wizerunku. Następnie zaproponuj wspólne uzupełnienie informacji (podręcznik, s. 39).

5. Zaznacz: *Ten krótki tekst, który właśnie przeczytaliśmy, nie wyczerpuje informacji o Juanie Diegu, o wizerunku, a tym bardziej o samej Matce Bożej. Ma on nas raczej zaciekawić wydarzeniem, które przedstawia, oraz postacią Matki Bożej. Jeśli zainteresowała was ta historia, w domu poszukajcie więcej informacji. Może poczytajcie o tym, co symbolizują poszczególne elementy wizerunku z Guadalupe, takie jak chociażby czarna wstążka, którą przepasana jest Maryja. Zwróciliście na nią uwagę, patrząc na obraz?*

Dodaj: *Ta historia – podobnie jak wiele innych objawień maryjnych – pokazuje nam, że Matka Boża jest ważną osobą w naszej wierze, w naszej relacji z Bogiem. Jest – jak już dzisiaj powiedzieliśmy – Pośredniczką. Wspiera nas w wierze, a zarazem przedstawia Bogu wszystkie nasze prośby – jeśli Ją o to poprosimy. I jest dla każdego z nas Matką.*

6. Odczytaj z Biblii fragment Ewangelii Janowej 19,25-27. Jeśli nie dysponujesz Pismem Świętym, cytuj ten możesz odczytać z podręcznika (s. 40):

A obok krzyża Jezusowego stały: Matka Jego i siostra Matki Jego, Maria, żona Kleofasa, i Maria Magdalena. Kiedy więc Jezus ujrzał Matkę i stojącego obok Niej ucznia, którego miłował, rzekł do Matki: „Niewiasto, oto syn Twój”. Następnie rzekł do ucznia: „Oto Matka twoja”. I od tej godziny uczeń wziął Ją do siebie.

Skomentuj: *Ten fragment nazywamy jest często testamentem z Krzyża. Jezus powierza Umiłowanemu Uczniowi swoją Matkę, a zarazem swoje Matce powierza Umiłowanego Ucznia. W teologii często się mówi, że nie bez powodu ten uczeń nie jest wymieniany z imienia – dzięki temu łatwiej nam pamiętać, że każdy z nas jest uczniem Jezusa i każdy z nas jest dla Niego kimś*

umiłowanym, Jezus kocha każdego z nas. A zatem w tym momencie Jezus powierzył swojej Matce wszystkich, którzy w Niego wierzą, są Jego uczniami. Możemy odtąd zwracać się do Maryi słowem „Matko”, a nawet – „Mamo”. I ufać, że Ona kocha nas i opiekuje się nami – tak jak każda kochająca matka opiekuje się swoim dzieckiem.

/ POZNAJĘ /

7. Zaprosz uczniów do indywidualnej pracy z tekstem biblijnym – do odkrywania, co Maryja, kochająca Matka, zrobiła i dalej robi dla swoich dzieci.
8. Rozdaj uczniom kartki z cytatami biblijnymi, każdemu po jednej (zob. załącznik 2 – plik dostępny w Strefie Katechety); rozdziel cytaty tak, by uczniowie siedzący blisko siebie otrzymali różne fragmenty.

Zadaniem uczniów jest przeczytać otrzymany cytat, a następnie wynotować w zeszyte lub na osobnej kartce tytuły maryjne, które nasuwają im się na myśl po przeczytaniu tego fragmentu.

/ ODPOWIADAM /

9. W czasie, gdy uczniowie pracują indywidualnie, zapisz na tablicy:

Maryjo...

Następnie poprosz, aby uczniowie po kolei przedstawiali swoje tytuły i wyjaśniali, co się pod nimi kryje. Tytuły zapisuj na tablicy – jeden pod drugim, od myślników.

Kiedy wszystkie propozycje uczniów zostaną spisane, na końcu dopisz: *módl się za nami.*

Powiedz: *Właśnie ułożyliście własną litanie do Matki Bożej. Zaproponuj, że wspólnie pomodlicie się nią na koniec lekcji.*

/ UTRWALAM /

10. Poprosz jednego z uczniów, aby odczytał z podręcznika (s. 40) fragment z Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, traktujący o macierzyńskiej roli Maryi w życiu Kościoła:

To zaś macierzyństwo Maryi w ekonomii łaski trwa nieustannie – poczynając od aktu zgody, którą przy zwiastowaniu wiernie wyraziła i którą zachowała bez wahania pod krzyżem – aż do wiekiustego dopełnienia się zbawienia wszystkich wybranych. Albowiem wzięta do nieba, nie zaprzestała tego zbawczego zadania, lecz poprzez wielorakie swoje wstawiennictwo ustawicznie zjednuje nam dary zbawienia wiecznego. Dzięki swej macierzyńskiej miłości opiekuje się braćmi Syna swego, pielgrzymującymi jeszcze i narażonymi na trudy i niebezpieczeństwa, póki nie zostaną doprowadzeni do szczęśliwej ojczyzny. Dlatego też do Błogosławionej Dziewicy stosuje się w Kościele tytuły: Orędowniczki, Wspomożycielki, Pomocnicy, Pośredniczki¹.

11. Następnie wspólnie zbierzcie najważniejsze wnioski z lekcji. Możesz też wykorzystać podsumowanie z podręcznika (s. 41):

- > Wiele tytułów, które chrześcijanie nadają Maryi – na przykład: Orędowniczka, Matka, Pośredniczka – wskazuje na doniosłe znaczenie tej postaci i Jej opiekę nad nami.
- > Każdy chrześcijanin powinien mieć przynajmniej podstawową wiedzę o Maryi.
- > Jezus chce, aby Jego Matka była również naszą Matką. Pamiętajmy zatem, by dać Maryi właściwe Jej miejsce w naszym życiu i w naszej wierze.

/ MODLĘ SIĘ /

12. Jako modlitwę końcową możecie odczytać z tablicy litanii ułożoną z tytułów wynotowanych przez uczniów. Jedna osoba czyta wezwania, pozostali po każdym odpowiadają: *módl się za nami*.

Druga propozycja: wspólne odczytanie lub odśpiewanie pieśni *Matko życia* (podręcznik, s. 41).

¹ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* nr 62, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje – dekryty – deklaracje*, wydanie II, Pallottinum, Poznań 2002.

8/

WIERZĘ ZE ŚWIĘTYMI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie możliwości poznania Boga na drodze rozumu i serca na przykładzie świętych oraz rozwijanie umiejętności modlitwy za wstawiennictwem świętych.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wyjaśnia, że każdemu wierzącemu łatwiej jest wzrastać i przewyżczać trudności, mając wsparcie świętych w niebie,
- > tłumaczy, że święci w Kościele byli obecni od zawsze i że zgłębianie ich osobistej relacji z Bogiem jest dla nas współcześnie wielkim, wciąż aktualnym bogactwem i inspiracją,
- > wymienia cechy świętych,
- > uświadamia sobie, że każdy człowiek ochrzczony jest powołany do świętości,
- > wyjaśnia, że święci to tak naprawdę przyjaciele człowieka, którzy razem z nim i za niego chcą wstawiać się do Boga.

Postawy: uczeń naśladuje omawiane postaci i ich życie pełne wiary.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, wykład, rozmowa kierowana, indywidualna praca z tekstem, tworzenie wizerunku świętego, autorefleksja, śpiew piosenki *Oczyść serce me*.

Środki dydaktyczne: przykładowe zdjęcia twarzy, nagranie piosenki *Oczyść serce me* Briana Doerksena, Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Poproś uczniów, aby przeczytali z podręcznika początkowy tekst (s. 42).

Porozmawiajcie o nim. Zapytaj uczniów, jak rozumieją oni słowo „święci” (zapewne wskażą głównie na osoby, które są już w niebie, ponieważ „zasłużyły” sobie na to tym, jak żyły na ziemi) i wyrażenie „świętych obcowanie” bądź zwrot „obcować ze świętymi” użyty w podręczniku (większość odpowiedzi będzie zapewne krążyć wokół modlitwy za wstawiennictwem świętych).

Powiedz: *Wszystkie te skojarzenia są jak najbardziej słuszne, zapewne moglibyśmy jeszcze je doprecyzować. Spójrzmy jednak na nie z innej strony: co mówią nam one o człowieku tutaj, na ziemi?*

Możliwe odpowiedzi: potrzebujemy tych, którzy są już w niebie; mamy wiele świadectw osób, którym święci wymodlili wielkie cuda; „opłaca się” nam korzystać z ich modlitwy; są wielkimi pomocnikami na drodze wiary itp.

3. Narysuj na tablicy tabelę na 6 kolumn. W nagłówku poszczególnych kolumn wpisz:

PATRIARCHOWIE PROROCY	APOSTOŁOWIE UCZNIOWIE	MĘCZENNICY	BISKUPI DOKTORZY KOŚCIOŁA	KAPŁANI ZAKONNICY	ŚWIECCY

Następnie wymieniaj poszczególne postaci z litanii do świętych, z Biblii i z kanonu świętych, a uczniowie niech wskazują, w której kolumnie daną postać należy wpisać. W razie konieczności naprowadzaj ich.

Po wpisaniu kolejnych osób pytaj uczniów, co o nich wiedzą. W razie potrzeby opowiedz o tych świętych. Wskaż, w jakich czasach żyli (czasy

starotestamentowe, czasy Jezusa lub tuż po Nim, pierwsze wieki chrześcijaństwa, średniowiecze, wczesna nowożytność, XX wiek...), miejsca, z których pochodzą, warstwy społeczne, może też stany życia i wykonywane zawody (rolnictwo, pasterstwo, medycyna, stan duchowny lub zakonny, polityka) – podkreśl w ten sposób ich różnorodność.

Przykładowe rozwiązanie:

PATRIARCHOWIE I PROROCY	APOSTOŁOWIE I UCZNIOWIE	MĘCZENNICY	BISKUPI I DOKTORZY KOŚCIOŁA	KAPŁANI I ZAKONNICY	ŚWIECCY
Abraham Mojżesz Eliasz	św. Łukasz św. Maria Magdalena św. Tomasz	św. Szczepan św. Wawrzyniec św. Perpetua i Felicyta św. Kosma i Damian	św. Augustyn św. Marcin św. Cyryl i Metody	św. Antoni św. Benedykt św. Teresa od Jezusa	św. Monika św. Jadwiga

Podsumuj tę część lekcji. Zaznacz:

- > Świętość nie jest zastrzeżona dla jakiejś określonej grupy ludzi. Święci wywodzą się z wielu kultur, środowisk, epok, z różnych warstw społecznych.
- > Święci to zwyczajne osoby, które popełniały grzechy, życiowe błędy, potrzebowały nawrócenia – czyli ludzie nieidealni.
- > Co ich łączy? Żywa relacja z Bogiem oraz otwartość na doświadczanie Jego miłości w życiu.

/ SPOTYKAM /

4. Powiedz: *Święci dają nam przykład, jak pięknie żyć. Możemy od nich czerpać, nawet jeśli żyli w innych czasach i w innej kulturze. Przykład? Choćby obecny papież Franciszek – przyjął imię na cześć średniowiecznego świętego, by nieustannie wzorować się na nim, zwłaszcza w praktykowaniu ubóstwa. Zresztą wielu świętych za życia też wzorowało się na innych świętych, czerpało z ich mądrości. Święty Jan Paweł II przyznawał, że swoją formację duchową zawdzięcza św. Janowi od Krzyża, studiowaniu jego teologii.*

Zachęć uczniów, by informacje na ten temat przeczytali ze swoich podręczników (s. 43):

Ojciec Święty Jan Paweł II wyznał, że to dzięki św. Janowi od Krzyża jeszcze przed ukształtowaniem się powołania kapłańskiego został wprowadzony w świat życia wewnętrznego. Potem wielokrotnie nazwał go przyjacielem i mistrzem w wierze (...). Już na początku swego pontyfikatu Jan Paweł II mówił, że to właśnie w szkole św. Jana od Krzyża odkrył godność człowieka i stał się jej obrońcą (...).

Papież 4 listopada 1982 r., nawiedzając grób świętego w Segowii, [powiedział]: „Dzięki składam Opatrzności, która pozwoliła przybyć mi tu, aby uczcić relikwie i przywołać postać św. Jana od Krzyża, któremu tyle zawdzięcza moja duchowa formacja. Poznałem go już w młodości i zdołałem nawiązać wewnętrzny dialog z tym mistrzem wiary, z jego dziełami i myślą, aż do momentu kulminacyjnego, jakim było napisanie rozprawy doktorskiej. Od tamtego czasu stał się on dla mnie przyjacielem i mistrzem, który wskazywał mi zawsze światło jaśniejące w ciemności i prowadzące do Boga”¹.

5. Wymień kilka trudnych dla człowieka sytuacji – poczucie własnej niemocy, samotności, zagubienia na drodze wiary (możesz zaproponować uczniom, by dodali swoje przykłady lub opowiedzieli o konkretnych sytuacjach, w których czuli się zagubieni, samotni, słabi).

Następnie powiedz: *Nigdy, naprawdę nigdy nie jesteśmy sami – nawet wtedy, gdy czujemy się paskudnie samotni albo pozbawieni pomocy. W każdej naszej bolączce możemy prosić o pomoc – tak przyjaciół (tu na ziemi), jak również świętych (w sumie też naszych przyjaciół, tyle że w niebie). Ci drudzy zresztą – święci – są bardzo wyrobieni w różnego rodzaju pomocy. Niektórzy nawet mają swoje „specjalizacje” (w tym momencie możesz poprosić uczniów, by podali przykłady świętych od konkretnych spraw; jeśli nie potrafią żadnego wymieniwać, wskaż kilka przykładów).*

Dodaj: *Nie jest to film science fiction ani żadna magia, lecz wiara w życie wieczne i w nieustanne orędownictwo świętych. Święci to nasze „pogotowie*

¹ Szczepan T. Praśkiewicz OCD, *Święci w życiu Jana Pawła II. Św. Jan od Krzyża*, http://www.jp2w.pl/pl/46914/49979/Swieci_w_zyciu_Jana_Pawla_II_Sw_Jan_od_Krzyza.htm (dostęp: 05.05.2019).

ratunkowe” w sprawach nie tylko duchowych. Jeśli nie dowierzacie, zajrzyjcie do podręcznika – znajdziecie tam pewien przykład.

Wspólnie przeczytajcie z podręcznika świadectwo (drugi fragment na s. 43).

/ POZNAJĘ I ODPOWIADAM /

6. Zapytaj: *Jakie jest zadanie świętych? Oprócz udzielania nam pomocy, rzecz jasna. Chodzi o ich podstawowe zadanie.* Porozmawiaj na ten temat z uczniami.
7. Poproś jednego z uczniów, by odczytał z Biblii lub podręcznika Psalm 145,10-12 (podręcznik, s. 44):

Niechaj Cię wielbią, Panie, wszystkie dzieła Twoje
i święci Twoi niech Cię błogosławią!
Niech mówią o chwale Twojego królestwa
i niech głoszą Twoją potęgę,
aby oznajmić synom ludzkim Twoją potęgę
i wspaniałość chwały Twego królestwa.

8. Następnie przywołaj wspomnianego już podczas tych zajęć papieża Franciszka. Zaproponuj uczniom, by zaznajomili się z jedną z jego wypowiedzi na temat świętych. Jest to katecheza (a więc materiał w sam raz na te zajęcia), którą papież wygłosił kilka lat temu w uroczystość Wszystkich Świętych – podręcznik, s. 44–45.

Poproś uczniów, by w czasie indywidualnej lektury wynotowali z tego tekstu cechy świętego wskazane przez papieża Franciszka.

9. Kiedy uczniowie czytają tekst, naszkicuj na tablicy zarys postaci z aureolą (tylko zarys, bez żadnych szczegółów).

Następnie poproś uczniów, aby wymienili cechy świętego wynotowane z papieskiej katechezy. Zapisuj je dookoła postaci na tablicy.

Na koniec nad wszystkim napisz: *Ty też możesz być świętym – już dziś.*

W miejscu, gdzie powinna być twarz naszkicowanej postaci, umieść zdjęcie ludzkiej twarzy (dowolne, może to być zdjęcie dziecka, osoby dorosłej, seniora) i powiedz: *To może być każdy z nas. Ale jak mówi przysłowie: nic*

nie robi się samo. Zróbmy zatem dziś pierwszy krok: niech każdy wybierze sobie jedną cechę z tych, które wypisaliśmy na tablicy, i przez najbliższy tydzień stara się ją realizować – każdego dnia. Pamiętajcie też – nie ma świętości bez relacji z Bogiem.

/ UTRWALAM /

10. Podsumuj lekcję. Poproś uczniów, by wymienili najważniejsze informacje z dzisiejszych zajęć lub te, które najbardziej ich poruszyły.

Możesz też wykorzystać podsumowanie z podręcznika (s. 46):

- > Święci to osoby charakteryzujące się dynamiczną i prawdziwą relacją z Bogiem, a zarazem zwyczajne. W swoim dojrzewaniu w wierze oni również potrzebowali innych wzorów świętości, ponieważ każdemu wierzącemu łatwiej jest wzrastać i przewyżczać trudności, kiedy ma wsparcie w niebie.
- > W Kościele pomocy świętych wzywano od zawsze i od zawsze zgłębiało ich osobistą relację z Bogiem. A dla nas ich dzieje są nieprzemijającym bogactwem i inspiracją.
- > Święci to tak naprawdę nasi przyjaciele, gotowi razem z nami i za nas wzywać Boga.
- > Ty też możesz być świętym – już dziś. Jesteś do tego powołany.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

11. Zaproponuj uczniom, by wieczorem w domu podjęli wyzwanie przedstawione w podręczniku (s. 46).

/ MODLĘ SIĘ /

12. Jako modlitwę na zakończenie lekcji odczytajcie z podręcznika (s. 47) tekst piosenki *Oczyść serce me* Briana Doerksena. Jeśli dysponujesz nagraniem tej piosenki, możecie ją odtworzyć i wspólnie zaśpiewać – po polsku lub w oryginale².

² Zob. *Refiner's Fire (Purify My Heart)* by Brian Doerksen, <https://www.youtube.com/watch?v=P-gxIg9mMooU> (dostęp: 10.10.2020).

Oczyść serce me,
chcę jak złoto lśnić i jak czyste srebro.
Oczyść serce me,
chcę czystego złota blaskiem lśnić.

Zstąp, Ogniu, zstąp,
przyjdź, oczyść serce me.
Pragnę być święty,
Tobie oddany, Panie.
Chcę zawsze być święty,
Tobie, mój mistrzu, na zawsze oddany
gotów, by służyć Ci.

Oczyść serce me,
obmyj swoją krwią, spraw, bym mógł być święty.
Oczyść serce me,
z najtajniejszych grzechów oczyść mnie³.

³ *Oczyść serce me*, sł. piosenki Brian Doerksen, tł. Ludmiła Rapanowicz, cyt. za: <https://piesni-religijne.pl/oczysc-serce-me/> (dostęp: 10.10.2020).

9/

DOJRZAŁY W WIERZE, NADZIEI I MIŁOŚCI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: wyjaśnienie, w jaki sposób rozwijanie cnót boskich prowadzi do samorozwoju.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > dostrzega, że Pan Bóg powołuje każdego człowieka do odkrywania w swoim życiu wiary, nadziei i miłości bez względu na szereg negatywnych doświadczeń, które mogły mu przyćmić te wartości,
- > definiuje pojęcia wiary, nadziei i miłości,
- > wymienia, jakie kroki powinien podjąć, aby wzrastała w nim wiara, nadzieja i miłość,
- > wyjaśnia, że na przykład poprzez rachunek sumienia każdy może zweryfikować, nad jakimi wartościami powinien jeszcze pracować, aby cnoty teologalne nieustannie w nim dojrzewały,
- > na podstawie własnych doświadczeń pisze swoją definicję wiary, nadziei i miłości.

Postawy: uczeń prowadzi życie według cnót.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, opowiadanie wprowadzające, rozmowa kierowana, praca w grupach, rachunek sumienia, wykład.

Środki dydaktyczne: Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.

2. Przedstaw w krótkim opowiadaniu negatywne wątki z życiorysu Dobromira Makowskiego (nie wspominaj, o kogo chodzi), uwzględniając przemoc i alkohol w domu, narkotyki, biedę, negatywny wpływ znajomych, dom dziecka, wyroki sądowe.

UWAGA: Ważne, aby nie zdradzić szczegółów, które mogłyby uczniom podpowiedzieć, że bohaterem opowieści jest Dobromir Makowski.

3. Po skończonej opowieści postaw pytanie: *Jak myślicie, co może osiągnąć osoba z takim życiorysem? Jak może wyglądać dorosłe życie takiego człowieka?*

Odpowiedzi uczniów mogą być bardzo zróżnicowane. Będą one zależały od ich osobistego toku myślenia, doświadczenia itp.

W podsumowaniu rozmowy podkreśl: *Patrząc na tak trudne życie dziecka, a potem nastolatka, zazwyczaj spodziewamy się, że jego dorosłe życie będzie bardzo nieciekawe, może nawet tragiczne. A jeśli takie dziecko mimo wszystkich złych doświadczeń wyrośnie na dojrzałego, „poukładanego” człowieka – widzimy w nim zwycięzcę. Przykład wielu takich osób podpowiada nam, że jeśli ktoś otworzy furtkę Panu Bogu i wpuści Go do swojego życia, choćby nie wiem jak zagmatwanego i poranionego, może nagle...* (w tym miejscu poproś uczniów, by otworzyli podręczniki i przeczytali trzy krótkie zdania zamieszczone na s. 48):

Wiara? Czyni cuda!
Nadzieja? Zawieść nie może!
A miłość? Jest nią sam Bóg!

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

4. Poproś dwie chętne osoby o przeczytanie wywiadu z Dobromirem Makowskim (podręcznik, s. 49–51).

Kiedy uczniowie będą słuchać rozmowy z Makowskim, zapisz na tablicy wielkimi literami słowa: WIARA, NADZIEJA, MIŁOŚĆ.

5. Po odczytaniu wywiadu rozpocznij rozmowę kierowaną. Zapytaj: *Wiara, nadzieja, miłość. W których momentach życia Dobromira dostrzegacie te wartości?*

Następnie zadaj kolejne pytanie: *Czy na podstawie tej historii możemy odpowiedzieć, co to znaczy dojrzewać w wierze, nadziei i miłości? Jeśli tak – wyjaśnijcie to.*

Kieruj rozmową (w razie potrzeby zadając pytania pomocnicze lub cytując fragmenty wywiadu) tak, by uczniowie wspólnie doszli do następującego wniosku:

- > Dojrzewanie w wierze, nadziei i miłości to stawanie się kimś coraz lepszym (w sensie: takim, w którym jest coraz więcej dobra), coraz bardziej wartościowym! A to dobro jest widoczne dla innych.

6. Podsumuj rozmowę. Przywołaj słowa św. Pawła z 1 Listu do Tesaloniczan 1,2-3 (czytając, zaakcentuj słowa „wiara”, „nadzieja” i „miłość”):

Zawsze dziękujemy Bogu za was wszystkich, wspominając o was nieustannie w naszych modlitwach, pomni przed Bogiem i Ojcem naszym na wasze dzieło wiary, na trud miłości i na wytrwałą nadzieję w Panu naszym, Jezusie Chrystusie.

Zapytaj: *Co to konkretnie oznacza?*

I dodaj: *Żeby dobrze odpowiedzieć na to pytanie, należy najpierw zrozumieć, czym są wiara, nadzieja i miłość. I zastanowić się, jak wcielić je w życie.*

/ ODPOWIADAM /

7. Podziel uczniów na trzy grupy. Każda z grup ma za zadanie zapoznać się z tekstem z podręcznika (fragmenty z *Youcatu*) dotyczącym przydzielonego jej zagadnienia (podręcznik, s. 51–52) i odpowiedzieć na pytanie (na podstawie fragmentu oraz własnych przemyśleń): *Co takiego może zrobić człowiek, aby wzrastała w nim:*

- > **grupa I:** *wiara?*
- > **grupa II:** *nadzieja?*
- > **grupa III:** *miłość?*

W czasie, gdy uczniowie pracują, narysuj na tablicy tabelę. Po wykonaniu zadania przedstawiciele grup po kolei przedstawiają wyniki pracy, a jedna osoba zapisuje je na tablicy, we właściwej kolumnie tabeli.

Przykładowe rozwiązanie:

WIARA	NADZIEJA	MIŁOŚĆ
• codziennie się modlić • regularnie czytać Biblię, wartościowe książki religijne • szukać odpowiedzi w wierze na swoje wątpliwości • korzystać z sakramentów św., szczególnie z sakramentu pojednania i Eucharystii • wyposażyć się w postawę ufności wobec Boga • wyzbywać się duchowego lenistwa	• ufać, że droga wiary prowadzi do Nieba • zachwycać się Bogiem, Jego stworzeniem i tym, co piękne • w trudnych sytuacjach oprzeć się na Bogu i za wszelką cenę wyzbywać się poczucia bezradności, która prowadzi do rozpacz • szukać dróg nadziei w swoim życiu • być cierpliwym (znosząc trud życia) i z nadzieją czekać na lepszy czas	• wyzbyć się obojętności, oziębłości, niewdzięczności w stosunku do siebie i innych • widzieć siebie i drugiego człowieka jako niezastąpiony dar • ćwiczyć się w przebaczeniu sobie i innym • bezinteresownie pomagać • odkrywać swoje talenty i dzielić się nimi z innymi • doceniać zdolności innych osób • wyzbywać się egoizmu

8. Podsumuj krótko ten etap lekcji. Zaznacz:

- > Podobnych zaleceń dotyczących wiary, nadziei i miłości można by wymienić jeszcze wiele.
- > Aby świadomie wzrastać w wierze, nadziei i miłości, warto na koniec każdego dnia przypomnieć sobie wszystko, co w tym dniu robiliśmy i co nas spotkało, i spojrzeć na to w kluczu: wiara – nadzieja – miłość. A następnie zadać sobie pytanie, co z minionego dnia mogę uznać pod tym względem za dobre, a co wymagałoby jeszcze poprawy.

9. Zaprosz uczniów do wykonania takiego właśnie rachunku sumienia – niech w myślach podsumują i ocenią konkretny czas, np. dzień, tydzień, miesiąc. Niech odpowiedzą sobie na pytanie, jak odnosili się w tym czasie do wiary (swojej i innych), ile było w nich nadziei (i jakiej), ile dawali i przyjmowali miłości.

Ten rachunek sumienia możesz poprzedzić krótką modlitwą, na przykład: *Panie Boże, proszę, pokaż mi prawdę o mojej wierze, nadziei i miłości.*

Spraw, abym w tym krótkim rachunku sumienia potrafił zobaczyć to, co we mnie jest dobre, i to, nad czym jeszcze muszę popracować.

10. Po chwili ciszy podsumuj tę część lekcji. Możesz wykorzystać fragment z podręcznika (s. 52):

Pan Bóg robi wszystko, abyśmy w naszych osobistych życiorysach potrafili dostrzec Jego miłość, która przebija się, prześwieca przez każde zdarzenie; żebyśmy otworzyli się na nadzieję i dostrzegli, że naprawdę warto kroczyć drogą wiary.

Dobromir Makowski nie tylko doświadczył nadziei i miłości, ale je świadomie dostrzegł i zaufał Temu, od którego one pochodzą. Dzięki nim dojrzał. A teraz dzieli się swoją historią – swoim doświadczeniem wiary – z innymi, by każdy wiedział, że on też może dojrzewać w wierze, nadziei i miłości, jeśli tylko zechce.

/ UTRWALAM /

11. Poproś chętnych uczniów, aby przeczytali z podręcznika kilka krótkich wypowiedzi o wierze, nadziei i miłości (podręcznik, s. 52); zaznacz, że autorzy tych słów mówią o tym, czego naprawdę doświadczyli.

Wiara jest w swej istocie przyjęciem prawdy, której nasz umysł nie może ogarnąć; po prostu trzeba o niej świadczyć. (św. John Henry Newman)

Nie wierzyłbym, gdybym nie uznał, że rozsądnie jest wierzyć. (św. Tomasz z Akwinu)

Jeszcze przygniata nas ciężar trudnych dni. Ach, Panie, daj naszym złęknionym duszom zbawienie, które nam przygotowałeś. (Dietrich Bonhoeffer)

Miłość jest cudowną cnotą. Jest w jednym środku i celem, biegiem i meta, drogą, która prowadzi do niej samej. Co zatem należy czynić, by kochać? Do tego nie są potrzebne żadne triki, trzeba po prostu kochać. Tak samo jak uczysz się grać, grając, albo tańczyć – tańcząc. (św. Franciszek Salezy)

Bóg tym, którzy Go kochają, wszystko przemienia w dobro. Nawet gdy potykają się i robią błędy, sprawia, że wynika z tego dobro. (św. Augustyn)

Powiedz: Tak naprawdę każdy, kto doświadczył wiary, nadziei, miłości, ma o nich coś do powiedzenia. Wy również. Może podejmiecie takie wyzwanie

i spróbujecie w jednym zdaniu – może w dwóch – zawrzeć swoją definicję wiary, nadziei miłości? Albo własne spostrzeżenie na temat któregoś z nich? Lub każdej?

Zachęć uczniów, by podjęli się tego zadania i podzielenia się nim na kolejnej lekcji.

/ MODLĘ SIĘ /

12. Lekcję zakończcie modlitwą, którą – jak przekazuje tradycja – św. Franciszek odmawiał przed krucyfiksem w kościele św. Damiana, gdy usłyszał głos Ukrzyżowanego: „Franciszku, odbuduj mój dom” (podręcznik, s. 53):

Najwyższy, chwalebny Boże,
rozjaśnij ciemności mego serca
i daj mi, Panie,
prawdziwą wiarę,
niezachwianą nadzieję
i doskonałą miłość,
zrozumienie i poznanie,
abym wypełniał
Twoje święte i prawdziwe postannictwo¹.

¹ *Modlitwa św. Franciszka przed krucyfiksem*, w: *Pisma św. Franciszka z Asyżu*, przeł. K. Ambrożykiewicz OFM^{Cap}, Warszawa 1990, s. 269.

10/

DOJRZAŁY W MĘSTWIE, SPRAWIEDLIWOŚCI, UMIARKOWANIU I ROZTROPNOŚCI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: wyjaśnienie, w jaki sposób rozwijanie cnót kardynalnych prowadzi do samorozwoju.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wyjaśnia, czym są cnoty kardynalne, i wymienia je,
- > opisuje wartość życia kształtowanego w oparciu o cnoty kardynalne,
- > łączy poznane cnoty z wynikającymi z nich wartościami i wprowadza je do swojego życia.

Postawy: uczeń prowadzi życie według cnót.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, praca w grupach, pogadanka, praca z tekstem, analiza obrazu, rozmowa kierowana.

Środki dydaktyczne: arkusze szarego papieru, flamastry, magnesy lub plastelina do przyklepienia arkuszy do tablicy, obraz Rembrandta *Jeździec polski* (zob. załącznik 1 – plik umieszczony w Strefie Katechety), przedstawienie czterech cnót (zob. załącznik 2 – plik umieszczony w Strefie Katechety), Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.

2. Poproś uczniów, by otworzyli podręczniki na stronie 54, przyjrzeni się zamieszczonej tam reprodukcji obrazu Rembrandta *Jeździec polski*, a następnie przeczytali krótki tekst o nim.

Jeśli dysponujesz komputerem i rzutnikiem, możesz wyświetlić obraz (zob. załącznik zamieszczony w Strefie Katechety) i korzystając z tekstu w podręczniku lub z innych źródeł, przedstawić pokrótce jego dzieje oraz wartość.

W obu wariantach pamiętaj o konkluzji: *Zamożność nie jest największym bogactwem człowieka. Są też inne, a ta lekcja dotyczyć będzie czterech z nich. Dlaczego akurat czterech? Bo stanowią one pewną grupę ludzkich wartości.*

/ SPOTYKAM /

3. Poproś uczniów, by zaznajomili się z historią męstwa św. Maksymiliana Kolbego (podręcznik, s. 55):

W okresie żniw, w ostatnich dniach lipca 1941 roku, przy nadarzającej się sposobności jeden z więźniów oświęcimskich z mojego bloku zbiegł. Jako represja za to na wieczornym apelu (...) dziesięciu więźniów z mojego bloku wyznaczono na śmierć. Dowódca obozu Fritzscha w towarzystwie Rapportfuhrera Palitzscha dokonał selekcji. Nieszczęśliwy los padł również na mnie. Ze słowami: „Ach, jak żał mi żony i dzieci, które osierocam” udałem się na koniec bloku. Miałem iść do celi śmierci głodowej.

Te słowa usłyszał o. Maksymilian Kolbe, franciszkanin z Niepokalanowa. Wszedł z szeregów, zbliżył się do Lagerfuhrera Fritzscha i usiłował ucałować jego rękę. Fritzscha zapytał tłumacza: „Was wunscht dieses polnische Schwein?” (pol. Czego chce ta polska świnią?).

Ojciec Maksymilian Kolbe, wskazując ręką na mnie, wyraził swoją chęć pójścia za mnie na śmierć.

Lagerfuhrer Fritzscha ruchem ręki i słowem: „Heraus” (pol. Wyjść) kazał mi wystąpić z szeregu skazańców, a moje miejsce zajął o. Maksymilian Kolbe. Za chwilę odprowadzono ich do celi śmierci, a nam kazano rozejść się na bloki¹.

¹ *Wspomnienie Franciszka Gajownicza (fragm.)*, w: *Świadkowie męczeństwa i miłości ojca Maksymiliana*, oprac. Jerzy Chrzanowski, <http://www.gminy-maksymilianowskie.pl/swiety/swiadkowie> (dostęp: 16.09.2020).

4. Zapytaj, jaką cechą wykazał się o. Kolbe (odwagą, męstwem). Następnie dopowiedz, że to jedna z czterech cech, o których dziś będziecie rozmawiać – jedna z czterech cnót kardynalnych.
5. Zapytaj uczniów, jak rozumieją pojęcia męstwa i cnoty, czy dostrzegają między nimi jakąś zależność. Jeśli uczniom słowo „cnota” sprawi trudność, zaproponuj, by podali kilka synonimów – następnie skieruj ich uwagę na te, które kierują ku właściwemu znaczeniu słowa „cnota” (zaleta, umiejętność, pewna postawa, dyspozycja).

/ POZNAJĘ /

6. Przedstaw uczniom katechizmową definicję cnoty (podręcznik, s. 55):

Cnoty ludzkie są trwałymi postawami, stałymi dyspozycjami (...), które regulują nasze czyny, porządkują nasze uczucia i kierują naszym postępowaniem zgodnie z rozumem i wiarą. Zapewniają one łatwość, pewność i radość w prowadzeniu życia moralnie dobrego. Człowiek cnotliwy to ten, który dobrowolnie czyni dobro (KKK 1804).

Następnie dodaj: *Cztery cnoty, o których dziś rozmawiamy, to wspomniane już męstwo oraz roztropność, sprawiedliwość i umiarkowanie. Nazywamy je cnotami kardynalnymi, to znaczy kluczowymi, bardzo istotnymi dla naszego człowieczeństwa. Pomagają one prowadzić życie moralnie właściwe. To, na ile potrafimy być roztropni i sprawiedliwi, ile w nas odwagi i czy znamy właściwą miarę we wszystkim, co robimy – stanowi o naszej dojrzałości.*

/ ODPOWIADAM /

7. Podziel uczniów na 4 grupy (lub na 8 grup), rozdaj im arkusze szarego papieru oraz flamastry. Każdej z grup przydziel jedną z cnót kardynalnych (roztropność, sprawiedliwość, męstwo, umiarkowanie) i przedstaw zadanie. Uczniowie w grupach mają sformułować dojrzałą i przemyślaną odpowiedź na dwa pytania:
 - > Dlaczego ta konkretna cnota jest fundamentalna (kluczowa)?
 - > Jak można ją na co dzień rozwijać?

Poproś, by oprócz samej odpowiedzi uczniowie przygotowali też argumenty popierające ich stanowisko, a wszystko to w sposób uporządkowany przedstawili na otrzymanym arkuszu.

By ułatwić uczniom pracę, możesz oba pytania zapisać na tablicy, tak by uczniowie spoglądali na nie podczas pracy.

Po przygotowaniu odpowiedzi przedstawiciele grup prezentują je pozostałym uczniom. Arkusze, na których te odpowiedzi zostały spisane, przyczepiają magnesami, plasteliną lub taśmą do tablicy.

8. Rozpocznij rozmowę kierowaną o cnotach kardynalnych. Zapytaj: *A gdybyśmy wykształcili w sobie tylko niektóre z tych cech? Jak by one funkcjonowały? Byłyby skuteczne?*

Możesz kierować uczniów dodatkowymi pytaniami, wskazując na powiązania między cnotami. Na przykład:

- > Jak zachowywałby się człowiek mężny (odważny), któremu zabrakłoby roztropności?
- > A ten, który byłby odważny, ale niesprawiedliwy?
- > Albo: sprawiedliwy, ale pozbawiony odwagi, męstwa?

Spuentuj dyskusję porównaniem: *Podobnie jak koń na obrazie, któremu przyglądaliśmy się na początku lekcji, potrzebuje czterech sprawnych nóg zakończonych kopytami, by pogalopować do celu, tak i my potrzebujemy czterech kluczowych cech (czterech cnót kardynalnych: roztropności, sprawiedliwości, męstwa i umiarkowania), by żyć dojrzałe.*

9. Następnie zaproponuj uczniom, by w zeszytach (lub w podręczniku, w miejscu przeznaczonym na notatki) narysowali kompas lub różę wiatrów, a w miejscach, w których tradycyjnie wpisuje się kierunki świata, wpisali cnoty kardynalne.

/ UTRWALAM /

10. Zaprezentuj atrybuty cnót kardynalnych (załącznik 2) i poproś uczniów o połączenie atrybutów z poszczególnymi cnotami. Może przy okazji wyjaśnić, czym jest atrybut w przedstawieniach malarskich lub architektonicznych.

/ MODLĘ SIĘ /

11. Na zakończenie lekcji odczytaj z podręcznika (s. 57) lub Pisma Świętego cytaty z Księgi Mądrości i zaproponuj uczniom krótką, cichą modlitwę,

w której każdy poprosi Boga, by Pan pomógł mu rozwijać w sobie roztropność, sprawiedliwość, męstwo i umiarkowanie – cztery cnoty kardynalne, cztery dyspozycje kluczowe dla naszej wewnętrznej dojrzałości. Cichą modlitwę zakończ słowem „Amen”.

I jeśli kto miłuje sprawiedliwość –
jej to dziełem są cnoty:
uczy bowiem umiarkowania i roztropności,
sprawiedliwości i męstwa,
od których nie ma dla ludzi nic lepszego w życiu (Mdr 8,7).

11/

DOJRZAŁY W MODLITWIE

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: uzasadnienie, że modlitwa jest nieodłącznym elementem życia.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wskazuje, że w modlitwie warto wzorować się na świętych,
- > tłumaczy, dlaczego powinno się praktykować każdy rodzaj modlitwy,
- > odkrywa, że warunkiem głoszenia Ewangelii jest świadectwo życia,
- > uzasadnia potrzebę poddania się woli Bożej jako istotnego elementu modlitwy,
- > omawia związek modlitwy z wiarą i nadzieją.

Postawy: uczeń podejmuje codzienne obowiązki w duchu „nieustannej modlitwy”; stara się być wytrwałym w modlitwie.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, piramida priorytetów, szczepionka, kapsuła czasu, plakat, słoneczko.

Środki dydaktyczne: arkusze szarego papieru, kartki A3, flamastry, klej, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą – aktem wiary:

Wierzę w Ciebie, Boże żywy,
w Trójcy jedyny, prawdziwy.
Wierzę, coś objawił, Boże,
Twoje słowo mylić nie może.

2. Skomentuj: *Modlitwa, którą właśnie wypowiedzieliśmy, jest wyrazem wiary w Boga Trójjedynego. Modląc się, dajemy świadectwo, że chcemy dojrzewać do relacji z naszym Mistrzem. Dzisiaj zastanowimy się, jak przejawia się nasza dojrzałość w modlitwie.*

3. Napisz na tablicy dwa słowa: DOROSŁOŚĆ oraz DOJRZAŁOŚĆ.

Zapisz je w dość dużej odległości, tak by można było wokół nich notować skojarzenia.

Następnie poproś uczniów, by powiedzieli, z czym każde z nich im się kojarzy. Odpowiedzi zapisujcie na tablicy metodą słoneczka.

Przykładowe skojarzenia:

- > Dojrzałość – trafność działań, umiejętność zachowania dystansu, zdolność do stawiania pytań, świadomość, samoświadomość.
- > Dorosłość – wiek, pełnoletniość, upływ czasu.

Podsumuj: *Z naszych zapisków widać wyraźnie, że te dwa pojęcia – dorosłość i dojrzałość – nie są synonimami. Kiedy mówimy o dorosłości, mamy zazwyczaj na myśli osiągnięcie pewnego wieku (dorosłość prawna) lub stanu dojrzałości fizycznej. Kiedy natomiast mówimy o dojrzałości człowieka, chodzi nam o to, że potrafi on kierować się mądrością i że możemy oczekiwać od niego odpowiedzialności za jego słowa i czyny.*

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

4. Powiedz: *Dojrzałość dotyczy również naszej wiary – a jednym z jej przejawów jest dojrzała modlitwa. Następnie zapytaj: Jak modliliście się, gdy mieliście po pięć, sześć lat? A gdy mieliście lat dziesięć? A jak modlicie się dziś?*

Nie oczekuj publicznych wypowiedzi – pozwól, by każdy uczeń sam odpowiedział sobie na te pytania. Możesz dodać: *To, że ktoś korzysta z tych samych formuł modlitewnych, co w dzieciństwie, nie musi oznaczać niedojrzałości (choć przyznam, że zaskoczyłoby mnie, gdybyście do dziś modlili się słowami: „Do Ciebie, Boże, rączki me wznoszę”).*

5. Sprecyzuj tematykę lekcji: *Dzisiaj poszukamy kilku wskazówek, które pomogą nam odpowiedzieć na pytanie: O co tak naprawdę chodzi w modlitwie? Kiedy nasza modlitwa jest dojrzała?*

6. Podziel uczniów na cztery grupy. Wskaż im teksty, które mają przeanalizować, oraz metodę działania.

Grupa I – piramida priorytetów: uczniowie czytają z podręcznika części „odkrywam” oraz „spotykam” (s. 58–59), a następnie wybierają najważniejsze ich zdaniem wskazówki, które pomogą im w rozwoju dojrzałości w modlitwie. Porządkują je od najważniejszej, przez ważne, po mniej istotne.

Grupa II – szczepionka: uczniowie wynotowują, co może przeszkadzać w dojrzałej modlitwie. Następnie w cytatach biblijnych zawartych w części „poznaję” odnajdują antidotum na wynotowane bolączki.

Grupa III – kapsuła czasu: uczniowie czytają z podręcznika część „odpowiadam” (s. 60), po czym na jej podstawie przygotowują materiał przeznaczony dla pokolenia żyjącego trzydzieści lat później, który zostanie zamknięty w kapsule czasu. Temat: *Być dojrzałym w modlitwie*. Dyskutują, jak wygląda kwestia dojrzałości dzisiaj, by następnie określić, co będzie ważne dla przyszłego pokolenia. Proponowany materiał zapisują w dwóch kolumnach: w pierwszej wszystkie informacje, jakie znajdują, a w drugiej to, co uznają za ważne dla przyszłego pokolenia – wskazówki. Określają czas zamknięcia kapsuły.

Grupa IV – plakat: uczniowie wcielają się w rolę członków zespołu organizującego ogólnopolskie spotkanie młodzieży, które ma być poświęcone modlitwie. Właśnie szefowie zespołu zlecili im sformułowanie hasła tego spotkania i zaprojektowanie plakatu.

Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele grup omawiają efekty pracy.

Podsumuj wypowiedzi uczniów. Zaznacz, że dojrzała modlitwa rozpoczyna się od słuchania Boga („Kto ma uszy, niechaj słucha”, Mt 13,9). Możesz dodać: *W ciszy, spokoju, odcięciu od otoczenia zaglądamy w głąb siebie. Przychodzi refleksja nad moją relacją z Bogiem. Na ile żyję Jego nauką, przykazaniami? Jak je realizuję? Czy rzeczywiście moje oczy widzą Boga, uszy słyszą Jego naukę, usta wyznają, że jest On moim Nauczycielem, a czynny świadczą o przynależności do Chrystusa? Takie wsłuchanie się w siebie, odpowiedzenie sobie na wszelkie pytania, wątpliwości prowadzi do dojrzałości w wierze.*

/ ODPOWIADAM /

- Opowiedz uczniom o tym, co daje nam modlitwa. Na przykład: *Moje osobiste spotkania z Bogiem mają mi uświadamiać, że jestem w Jego oczach kimś wyjątkowym, kochanym bezwarunkowo. Czasem trudno nam to zrozumieć, ale jesteśmy powołani do świętości; jak mówi św. Piotr: w całym postępowaniu stańcie się wy również świętymi na wzór Świętego, który was powołał, gdyż jest napisane: Świętymi bądźcie, bo Ja jestem święty” (1 P 1,15-16).* Świętość jest formą naszego dojrzałego spotkania z Bogiem na co dzień. Modlitwa wplątana w rytm dnia świadczy, że jesteśmy gotowi na spotkanie z Bogiem.
- Możesz zaproponować uczniom, by w domu odnaleźli na kanale YouTube „Langusta na Palmie” 95. odcinek serii *Dobranocka* ojca Adama Szustaka, zatytułowany *Ziarenko*¹ – i posłuchali, co ojciec Adam ma w nim do powiedzenia.

/ UTRWALAM /

- Podsumujcie lekcję. Poproś uczniów, by wskazali najważniejsze myśli i zanotowali je w zeszytach lub w podręczniku, w miejscu przeznaczonym na notatki.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

- Zachęć uczniów, by wieczorem podjęli wyzwanie zaproponowane w podręczniku (s. 61):

Każdy z nas od czasu do czasu spotyka kogoś, kto się nie modli – bo nie widzi takiej potrzeby, bo nie potrafi się modlić, bo się wstydzi.

Jak mógłbyś pomóc takiej osobie? Jak przekonać ją, że warto spróbować? Może znajdziesz w swoim życiu jakiś przykład (lub nawet kilka) pokazujący, że modlitwa ma wielką wartość?

Spróbuj zebrać te argumenty. Przemyśl je, poukładaj w głowie, zapisz w kalendarzu, w smartfonie lub w podręczniku – w części przeznaczonej na notatki. Może kiedyś zechcesz się nimi podzielić z kimś, komu przyda się zachęta do modlitwy.

¹ Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=UQytj2HXGB0> (dostęp: 30.06.2020).

/ MODLĘ SIĘ /

11. Postaw pytanie: *Czemu służy modlitwa?* Następnie przywołaj w kilku zdaniach postać biblijnego króla Salomona. Zaznacz jego największą cechę: słynął z mądrości, miał jej więcej niż inni. Jego mądrość utrwaliła się nawet w przysłowia. A jednak Salomon, gdy miał szansę poprosić o coś Boga na modlitwie – prosił o mądrość.

Zaproponuj uczniom wspólne odczytanie tej modlitwy (podręcznik, s. 62):

Boże przodków i Panie miłosierdzia,
któryś wszystko uczynił swoim słowem
i w Mądrości swojej stworzyłeś człowieka,
by panował nad stworzeniami, co przez Ciebie się stały,
by władał światem w świętości i sprawiedliwości
i w prawości serca sądy sprawował –
dajże mi Mądrość, co dzieli tron z Tobą,
i nie wyłączaj mnie z liczby swych dzieci!
Bom sługa Twój, syn Twojej służebnicy,
człowiek niemocny i krótkowieczny,
zbyt słaby, by pojąć sprawiedliwość i prawa.
Choćby zresztą był ktoś doskonały między ludźmi,
jeśli mu braknie mądrości od Ciebie – za nic będzie poczytany.
(...)

Z Tobą jest Mądrość, która zna Twe dzieła,
i była z Tobą, kiedy świat stwarzałeś,
i wie, co jest miłe Twym oczom,
co słuszne według Twych przykazań.
Wyślij ją z niebios świętych,
ześlij od tronu swej chwały,
by przy mnie będąc, pracowała ze mną
i żebym poznał, co jest Tobie miłe (Mdr 9,1-10).

12/

DOJRZAŁY W ŚWIADECTWIE

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zapoznanie z argumentami potwierdzającymi, że Jezus jest Bogiem, a wiara w Niego zobowiązuje do dawania świadectwa.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > argumentuje, w jaki sposób rozwijanie cnót prowadzi do samorealizacji,
- > opisuje potrzebę formacji sumienia,
- > wyjaśnia, dlaczego nie powinniśmy zrażać się trudnościami,
- > uzasadnia obowiązek dawania świadectwa przez uczniów Chrystusa,
- > charakteryzuje posłuszeństwo na wzór wybranych postaci biblijnych.

Postawy: uczeń daje świadectwo swojej wiary.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, praca w grupach, parafraza, artykuł prasowy, pasjans hierarchiczny, giełda definicji, rozmowa kierowana, ekspozycja filmu.

Środki dydaktyczne: kartki A3, szary papier, pisaki, klej, gazeta z pustym miejscem, 20 kartek, samoprzylepne kolorowe kartki, nagranie o. Adama Szustaka dostępne na YouTube, spokojny utwór muzyczny, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję *Modlitwą Pańską*.
2. Po modlitwie powiedz: *Bywa, że odmawiając modlitwę, nie zastanawiamy się nad jej słowami. „Odklepujemy” ją, zapominamy, że ma ona swoją treść.*

Przed chwilą modliliśmy się słowami „bądź wola Twoja”. Co to dla Ciebie znaczy? Jak przyjmujesz wolę Boga? Zgadzasz się z nią?

3. Zachęć uczniów, by odpowiedzieli na te pytania.

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

4. Po wysłuchaniu wypowiedzi uczniów kontynuuj wykład: *Czytając Ewangelię, zauważamy, że Jezus często zachęcał, by iść za Nim, by Go naśladować. W niektórych językach chrześcijanie chętniej niż uczniami nazywają siebie naśladowcami Jezusa albo tymi, którzy za Nim podążają (ang. followers). W czym zatem mamy Go naśladować? Jakie warunki trzeba spełnić, by móc powiedzieć: „Naśladowuję mojego Mistrza, jestem dojrzałym chrześcijaninem”? Podczas dzisiejszych zajęć spróbujemy znaleźć odpowiedź na te pytania.*

5. Podziel uczniów na cztery grupy, każdej z nich przydziel zadanie i metodę pracy:

Grupa I – parafraza¹: *przeczytajcie z podręcznika (s. 64–65) części „odkrywam” i „spotykam”, a następnie na podstawie lektury napiszcie tekst na temat: Co powinienem/powinnam zrobić, bym mógł/mogła o sobie powiedzieć: „Jestem dojrzałym chrześcijaninem”?*

Grupa II – artykuł prasowy: *jedna z ogólnopolskich gazet ogłosiła konkurs dla młodzieży na artykuł pod hasłem „Chrześcijanin to właśnie ja”. Wystaliście zgłoszenie, kolejny krok to napisanie artykułu. Jako pomoc możecie wykorzystać informacje zawarte w podręczniku w części „poznaję” (s. 65–66).*

Grupa III – giełda definicji: *przeczytajcie z podręcznika dział „odpowiadam” (s. 66) i wymyślcie jak największą liczbę interpretacji, które przybliżą odbiorcom zamieszczony tam tekst. Efekty pracy zapiszcie na kolorowych karteczkach i przyklejcie na papier.*

Grupa IV – pasjans hierarchiczny²: *wręcz uczniom talię kart (białych kartek) i poproś, by wypisali na nich najważniejsze ich zdaniem cechy dojrzałego chrześcijanina. Inspiracją może być Modlitwa o ufność zamieszczona w podręczniku (s. 67) bądź pozostałe teksty z podręcznika. Następnie*

¹ Zob. *Vademecum katechety. Metody aktywizujące*, praca zbiorowa pod red. Zbigniewa Barcińskiego, wyd. Klanza, Kraków-Lublin 2006, s. 71.

² Zob. tamże, s. 40.

niech uczniowie ułożą karty niczym pasjans: najważniejsze w najwyższym rzędzie, w kolejnym te nieco mniej ważne – aż do najmniej istotnych.

Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele poszczególnych grup prezentują efekty pracy zespołów.

6. Na koniec tej części lekcji zaznacz, że warto mieć w Bogu wsparcie – w każdej sytuacji. Możesz przywołać słynne słowa św. Pawła: „Jeżeli Bóg z Nami, któż przeciwko nam?” (Rz 8,31). Dodaj: *Świadectwo wiary jest przejawem naszego dojrzałego sumienia. W efekcie potrafię być wdzięczny, pełen miłości, dostrzegać potrzeby drugiego człowieka, budować relacje.*

/ ODPOWIADAM /

7. Powiedz: *Życie w Bogu nie jest łatwe. Dostaliśmy przykazania, których powinniśmy przestrzegać. Jeżeli będziemy je respektować, to dobro, jakie mamy w sobie, ujrzy światło dzienne, a nasze życie będzie wyraziste. Wprowadzając je w naszą codzienność, łatwiej będzie nam zaplanować pracę, wykonać różne zajęcia, budować dobre relacje z innymi, w każdym zauważyć bliźniego, nie niszczyć, lecz budować. Pismo Święte mówi: „Jak chcecie, żeby ludzie wam czynili, podobnie wy im czyńcie!” (Łk 6,31).*

8. Możesz zaproponować uczniom, by wysłuchali krótkiej wypowiedzi o Adama Szustaka z serii *Dobranocka* (odcinek 125: *Wiara*)³, a następnie podjąć rozmowę na jej temat.

/ UTRWALAM /

9. Powiedz uczniom, że ksiądz Franciszek Blachnicki, założyciel ruchu oazowego Światło-Życie, pisał o drogowskazach, które zaprowadzą nas do Boga. Jednym z nich jest świadectwo. Postawmy taki drogowskaz w naszym codziennym życiu, byśmy kroczyli właściwą ścieżką.

Przeczytaj uczniom fragment nauczania księdza Blachnickiego. Mogą oni zapisać poniższy tekst w zeszytach:

Świadectwo słowa i życia jest nakazem Pana,
który chce, aby światłość nasza świeciła przed ludźmi,

³ Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=qqMwL6q8ENQ> (dostęp: 12.07.2020).

i dlatego obiecał nam moc Ducha Świętego,
abyśmy mogli stać się Jego świadkami.
Ufając tej mocy i modląc się o nią,
chcę przy każdej okazji wyznawać Chrystusa,
mojego Pana i Zbawiciela⁴.

/ MODLĘ SIĘ /

10. Włącz wybrany przez siebie spokojny utwór muzyczny, następnie poproś jednego z uczniów, aby powoli przeczytał *Modlitwę o ufność*, zamieszczoną w podręczniku (s. 67). Pozostali uczniowie w myślach powtarzają jej słowa:

Panie Jezu Chryste – wierzę, że mnie kochasz.
Wierzę, ale jednocześnie proszę – zaradz memu niedowiarstwu.
Mój umysł przyjmuje to, że chcesz wyłącznie mego szczęścia.
Moja wola chce zgadzać się tylko z Twoją wolą, w której odnajduje pełnię życia.
Jednakże w moim sercu panuje lęk przed Tobą.
Jestem wewnętrznie sparaliżowany i niezdolny, by Cię kochać.
Panie Jezu, proszę, usuń ze mnie jad szatański, który każe widzieć w Tobie zagrożenie.
Jezu, uwolnij mnie z lęku przed miłością i obdarz łaską ufności wobec Ciebie.
Jezu, daj mi siłę do pokonania kłamstwa upatrującego osiągnięcie szczęścia w spełnianiu namiętności ciała.
Odbierz mi serce niewolnika i najemnika, a daj serce dziecka Bożego.
Przytul mnie na nowo do swego serca i naucz kochać.
Pozwól patrzeć z czystą miłością i bezinteresowną empatią.
Panie Jezu, obdarz mnie łaską dobrej spowiedzi i utwierdź w łasce uświęcającej.
Amen⁵.

⁴ Ks. Franciszek Blachnicki, *Drogowskazy ku dojrzałości chrześcijańskiej – zasady życia wspólnot Ruchu Światło-Życie*, cyt. za: Domowy Kościół, List 94, <http://www.dk.oaza.pl/archiwum/v7/formacja.php?rdz=13&konsp=20&spot=8> (dostęp: 14.07.2020).

⁵ *Modlitwa o ufność*, cyt. za: Zespół Log in Love, *Jak pokonywać trudności w wierze?*, <https://misericors.org/log-in-love-2018-wiara-jak-pokonywac-trudnosci-w-wierze/> (dostęp: 10.05.2020).

13/

DOJRZAŁY DO DECYZJI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: wyjaśnienie znaczenia wiary i rozumu w odkrywaniu prawdy o Bogu, świecie i człowieku.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > tłumaczy konieczność rozwoju własnej duchowości,
- > wyjaśnia, dlaczego wiara ma kształtować całe nasze życie,
- > uzasadnia potrzebę poszukiwania Boga,
- > opisuje, czym jest postawa zaufania Bogu w różnych sytuacjach życiowych,
- > podaje przykłady nawrócenia.

Postawy: uczeń podejmuje codzienne obowiązki w duchu „nieustannej modlitwy”.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, praca w grupach, PMI – Plus – Minus – Interesujące, połów wartościowych słów, SMS, kolaż.

Środki dydaktyczne: podręcznik, ekran telefonu (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, wydrukuj dla każdego ucznia), kartki A4, samoprzylepne karteczki, kolorowe gazety/czasopisma, kartki A3, szary papier (do wyboru), klej, pisaki, instrumentalna wersja pieśni *Ave Maria*.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zaproponuj uczniom, by lekcję rozpocząć modlitwą za wstawiennictwem św. Józefa. Powiedz: *Święty Józef, opiekun Pana Jezusa, jest również naszym opiekunem. Poprośmy w modlitwie, byśmy potrafili podejmować nasze decyzje świadomie i dojrzałe.*

Poproś uczniów, by wstali. Gdy zapadnie cisza, odczytaj modlitwę:

Święty Józefie, mój najmiłszy Opiekunie,
w poranek dzisiejszego dnia oddaję się pod Twoją szczególną opiekę.
Dopomóż mi w pracy i w spełnianiu moich obowiązków,
broń od grzechu,
uproś mi potrzebne cnoty,
zachowaj od wszelkich niebezpieczeństw duszy i ciała.
Błagam Cię, Święty Józefie,
czuwaj nade mną,
abym zawsze szedł drogą cnoty,
a nigdy nie zbaczał na drogi występku.
Niech za Twoim przykładem ukocham Boga ponad wszystko,
pełniąc dzisiaj i zawsze Jego święte przykazania,
i niech przy Twojej pomocy
przyczynię się do zbawienia moich bliźnich. Amen¹.

2. Wprowadź uczniów w temat lekcji. Powiedz: *„Jeśli wszedłeś między wrony, musisz krakać jak i one”*. *Słyszemy czasem takie powiedzenie. O co w nim chodzi? Jak je rozumiecie?*

Odpowiedzi uczniów (np. trzeba przestrzegać zasad panujących w danej grupie, środowisku; nie chcemy doświadczać ostracyzmu społecznego; boimy się być odmieńcami; musimy się podporządkować większości; dopasowujemy się dla świętego spokoju) zapisuj na tablicy.

3. Zapytaj: *A jak to wpływa na wasze samopoczucie?*

Pozwól uczniom na swobodne wypowiedzi, pilnując jedynie, by trzymali się tematu „dopasowywania”, konformizmu. Możesz w trakcie rozmowy moderować ją dodatkowymi pytaniami, na przykład o granice takiego dopasowania albo o granice i cenę niedopasowania, pójścia „pod prąd”.

Podsumuj: *Z pozorów dopasowanie do innych ułatwia nam życie – można się schować w grupie, nie narażać na ocenę. Jest to moment dojrzałej decyzji, gdzie mamy świadomość konsekwencji naszego działania. Osoba świadoma, rozważna nie zrzuca na nikogo winy, nie czeka, aż inni załatwią coś za nią. Działa!*

¹ *Modlitwa poranna*, cyt. za: *Modlitwy do św. Józefa*, <https://poznan.karmelicibosi.pl/modlitwy-do-sw-jozefa/> (dostęp: 10.08.2020).

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

4. Podziel klasę na cztery grupy i rozdaj potrzebne materiały. Poproś: *Zgłębiając treści przydzielonych tekstów, spróbujcie znaleźć odpowiedź na pytanie, co możemy zrobić, aby nasze decyzje były przemyślane, świadome, dojrzałe.*

Grupa I (metoda PMI – Plus – Minus – Interesujące)²: uczniowie zapoznają się z tekstem zamieszczonym w części „poznaję” (podręcznik, s. 69–70) i w trzech kolumnach wypisują jak najwięcej zalet, wad, interesujących opinii: P – pozytywne aspekty, jakie dostrzegają w wypowiedzi; M – wady i słabe strony stanowiska; I – to, co jest twórcze, interesujące, ciekawe w tekście. Uczniowie muszą też usasadnić, dlaczego w taki właśnie sposób rozmieścili treści w poszczególnych kolumnach.

Grupa II – połów wartościowych słów: uczniowie zapoznają się z tekstami w części „spotykam” i „odpowiadam” (s. 69, 71) i wybierają z tekstu słowa, które kojarzą im się z tym, co może być dla nich istotne, cenne w momencie, kiedy będą podejmowali dojrzałą decyzję. Zapisują je na otrzymanym papierze.

Grupa III – SMS (załącznik 1): rozdaj uczniom kartki z narysowanym telefonem i poleceniem, które brzmi: *Macie przyjaciela, który musi podjąć ważną decyzję (kwestia religijna, walki z nałogiem, dotycząca pracy, odejścia od grupy dysfunkcyjnej – temat do wyboru), która rzutować będzie na jego dalsze życie. Jesteście po wielogodzinnych rozmowach. Korzystając z tekstu w części „odkrywam” i „utrwalam” podręcznika (s. 68, 72), wczuwając się w sytuację przyjaciela, napiszcie wzmacniającego SMS-a – dodającego siły, otuchy.*

Grupa IV – kolaż: rozdaj uczniom przygotowane wcześniej czasopisma. Zadaniem grupy jest wybrać zdjęcia, które kojarzą im się z dojrzałą decyzją. Przyklejają fotografie na papierze, mogą je uzupełnić hasłami, dopiskami. Po skończonej pracy wyjaśniają, dlaczego zajęli takie, a nie inne stanowisko.

Po wykonaniu zadań liderzy grup omawiają efekty pracy.

Podsumuj wypowiedzi uczniów: *Podejmowane decyzje często ukazują sposób naszego myślenia, to, kim jesteśmy, jakimi zasadami kierujemy się*

² Zob. *Vademecum katechety. Metody aktywizujące*, praca zbiorowa pod red. Zbigniewa Barcińskiego, wyd. Klanza, Kraków–Lublin 2006, s. 74. Metoda ta sprzyja refleksji w kwestii usłyszanych opinii, pokazuje zalety, wady, to, na co warto zwrócić uwagę.

w życiu, naszą hierarchię wartości. One nie są łatwe, bo zawsze towarzyszy im kontekst, w jakim funkcjonujemy. Ale kiedy już je podejmiemy i widzimy pozytywny efekt, to radość jest wielka.

/ ODPOWIADAM /

5. Podsumuj dotychczasową część lekcji: *Najważniejszy w podejmowaniu dojrzałych, przemyślanych, świadomych decyzji jest nasz system wartości. Jeżeli mówimy, że jesteśmy chrześcijanami, to nasze wybory powinny być spójne z nauką Chrystusa. To ona jest kompasem w naszym życiu. Jeżeli zapominamy o naszym Mistrzu, Jego wskazówkach, to nie możemy nazywać się uczniami Jezusa. W ten sposób pozbawiamy samych siebie radości. Bo bycie w NIM to wyzwolenie – życie w prawdzie, która wyzwala (por. J 8,32).*

/ UTRWALAM /

6. Powiedz: *Jeżeli chcemy podejmować właściwe decyzje, w naszym życiu nie może zabraknąć modlitwy. Spotkanie z kochającym Ojcem, rozmowa z Nim pozwalają na uspokojenie emocji, wyciszenie, spojrzenie na zagadnienie z innego punktu widzenia. Dojrzała decyzja to owoc modlitwy.*
7. Celem lepszego utrwalenia treści dzisiejszej katechezy zacytuj uczniom myśl Wojciecha Modesta Amaro i poproś uczniów o jej interpretację: „Ukojenie przyniosła tylko otwartość na relację z Bogiem. Potem już On zaczął działać i przemieniać moje życie. Wtedy zrozumiałem, że Bóg to nie «Ten» z wysoka, niedostępny, tylko ktoś najbliższy. Gdy stawia się Boga na pierwszym miejscu, wszystko inne trafia na właściwe”³.

/ MODLĘ SIĘ /

8. Przy cichej instrumentalnej wersji pieśni *Ave Maria*⁴ poproś jednego z uczniów o odczytanie tekstu rozważania z podręcznika (s. 73). Pozostali uczniowie w skupieniu się modlą.

³ Zob. *Gwiazdy, które się nawróciły, szczerze opowiadają o relacji z Bogiem*, <https://gwiazdy.wp.pl/gwiazdy-ktore-sie-nawrocily-szczerze-opowiadaja-o-relacji-z-bogiem> (dostęp: 08.08.2020).

⁴ Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=5NARW5X5zh8> (dostęp: 08.08.2020).

CZĘŚĆ 2

**POZNAWANIE
PRAWDY**

14/

„CÓŻ TO JEST PRAWDA?”

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: przedstawienie uczniom, czym jest prawda, i ukazanie jej praktycznego zastosowania w życiu.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > przedstawia swoimi słowami, czym jest prawda,
- > wnioskuje, że ostatecznym źródłem prawdy jest Bóg,
- > stosuje posiadaną prawdę w praktyce życia.

Postawy: uczeń kształtuje postawę prawdomówności.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka – rozmowa kierowana, praca w grupach, praca indywidualna, słoneczko.

Środki dydaktyczne: czyste kartki A4, markery, zeszyt i ołówek, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Przeczytaj uczniom bajkę *Prawda i Kłamstwo*¹:

Prawda i Kłamstwo spotykają się pewnego dnia. Kłamstwo mówi do Prawdy: „Dziś jest cudowny dzień!”. Prawda spogląda w niebo i wzdycha, bo dzień był naprawdę piękny. Spędzają razem dużo czasu, ostatecznie przybywając do studni. Kłamstwo mówi Prawdzie: „Woda jest bardzo

¹ Według legendy z XIX w. Cyt. za: <https://www.fronda.pl/a/z-internetu-naga-prawda,116293.html> (dostęp: 04.03.2021).

przyjemna, weźmy kąpiel razem!”. Prawda podejrzliwie sprawdza wodę i odkrywa, że rzeczywiście jest bardzo przyjemna. Rozbierają się i zaczynają się kąpać. Nagle Kłamstwo wychodzi z wody, wkłada szaty Prawdy i ucieka. Wściekła Prawda wychodzi ze studni i biega wszędzie, aby znaleźć Kłamstwo i odzyskać swoje ubranie. Świat, widząc Prawdę nagą, odwraca wzrok, z pogardą i wściekłością. Biedna Prawda powraca do studni i znika na zawsze, ukrywając się w niej, ze wstydu. Od tego czasu Kłamstwo podróżuje po całym świecie, ubrane jak Prawda, zaspokajając potrzeby społeczeństwa, ponieważ świat w żadnym wypadku nie chce spotkać się z nagą Prawdą.

3. Poprowadź rozmowę kierowaną: zapytaj uczniów, co sądzą o puencie tej historii – czy w ich odbiorze jest prawdziwa, słuszna.

/ SPOTYKAM /

4. Poproś jednego z uczniów, by z podręcznika (s. 77) przeczytał na głos opowiadanie *Trzy sity*²:

Do Sokratesa przybiegł pewien znajomy i zdyszany zaczął opowiadać:

- Słuchaj, Sokratesie, muszę ci coś powiedzieć... twój przyjaciel...
- Poczekaj – przerwał mędrzec – przesiałeś to, co chcesz mi powiedzieć, przez trzy sity?
- Trzy sity? – zdziwił się „sprawozdawca”.
- Tak, mój przyjacielu, trzy sity. Pierwsze sito to prawda. Jesteś pewny, że wszystko, co mi chcesz powiedzieć, jest zgodne z prawdą?
- No, nie wiem, opowiedział mi to...
- Tak, tak, ale z pewnością przesiałeś to przez drugie sito, a jest nim dobro. Czy to, co chcesz mi opowiedzieć, jest przynajmniej dobre?
- Przeciwnie...
- To – przerwał filozof – użyjmy jeszcze trzeciego sity i zapytajmy, czy to, co mi chcesz opowiedzieć, jest konieczne?
- Konieczne? Chyba nie...
- A więc – uśmiechnął się Sokrates – jeżeli to, co mi chcesz opowiedzieć, nie jest ani prawdziwe, ani dobre, ani konieczne, to nie obciążaj tym ani siebie, ani mnie!

² Kazimierz Wójtowicz, *Trzy sity*, w: tegoż, *Przypiski*, Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1985, s. 43.

5. Zaprosz uczniów do rozmowy o prawdzie, o zachowywaniu niektórych informacji dla siebie, selekcjonowaniu informacji, które się przekazują innym.

Przykładowe pytania:

- > Czy warto zawsze mówić prawdę? Dlaczego?
- > Jak mają się do siebie obowiązki mówienia prawdy i zachowania tajemnicy?
- > Czy trzeba i warto mówić wszystko, co jest prawdą?

/ POZNAJĘ /

6. Po rozmowie zaprosz uczniów do pracy w grupach. Podziel ich na 3 grupy i każdej przydziel wersety biblijne z podręcznika (s. 77). Sformułuj temat ich pracy w postaci pytania: *Co na temat prawdy mówi Biblia?* Rozdaj grupom kartki A4 i markery, wyznacz czas pracy: 6–10 minut.

Uczniowie analizują otrzymane cytaty, a po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciel każdej z grup przedstawia wnioski. Zapiszcie je na tablicy, w formie słoneczka.

Wspólnie przeanalizujcie wyniki i wyciągnijcie ostateczne wnioski na temat prawdy oraz możliwości jej poznania.

/ ODPOWIADAM /

7. Odwołaj się do osobistych doświadczeń uczestników zajęć. Proponowane pytania (por. podręcznik, s. 78):
- > Czym dla ciebie jest prawda?
 - > Czy łatwo jest żyć w prawdzie wobec siebie i innych? W jakich sytuacjach napotykasz trudności?
 - > Kiedy zaczynasz się posługiwać kłamstwem? Dlaczego?

/ UTRWALAM /

8. W puencie rozmowy podkreśl myśl przewodnią: *warto żyć w prawdzie i prawdą. Powiedz: Kłamstwo niszczy naszą wiarygodność. Prawda łączy ludzi, kłamstwo zaś dzieli – rujnuje więzi.*

Wskaż, że ostatecznym źródłem prawdy jest sam Bóg.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

9. zaproponuj uczniom, by narysowali na kartkach lub w zeszytach „prawdę” i „kłamstwo”, które stoją naprzeciwko siebie. Technika i stylistyka pracy – dowolne.

/ MODLĘ SIĘ /

10. Lekcję zakończ modlitwą do Ducha Świętego – Ducha Prawdy (podręcznik, s. 78).

Przyjdź, Duchu Święty,
doprowadź mnie do całej prawdy,
odrzucając wszelki fałsz i podstęp.

Przyjdź, Duchu Święty,
oświeć mnie, abym zdołał odkryć kłamstwo,
szczególnie kiedy szatan
przebiera się za anioła światłości.

Przyjdź, Duchu Święty,
otwieram się całkowicie na Twoje natchnienia i poruszenia.
Uczyń ze mną, co zechcesz,
poddaję moje plany Twoim,
chcę tylko, by moje życie było takie, jakim Ty chcesz je widzieć.

Przyjdź, Duchu Święty,
daj mi miłość i zrozumienie słowa Bożego.
Otwórz moje uszy, abym go słuchał,
i siłę woli, abym za nim szedł i był mu posłuszny³.

³ *Modlitwa do Ducha Świętego* (fragm.), dostępna online: <https://adonai.pl/modlitwy/?id=12&skad=80> (dostęp: 10.09.2020).

15/

PRAWDA CZY PRAWDY?

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zaprezentowanie uczniom, że prawda jest spójna; uświadomienie, że nie mogą istnieć dwie sprzeczne prawdy dotyczące tego samego zagadnienia.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > poznaje, na czym polega jedyność prawdy,
- > wnioskuje, że prawdy trzeba poszukiwać w swoim życiu,
- > rozeznaje skutki przyjęcia lub odrzucenia prawdy.

Postawy: uczeń podejmuje trud samowychowania, podporządkowując się prawdzie i kierując się dobrem w znaczeniu chrześcijańskim.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, metaplan – tworzenie plakatu z graficznym zapisem wniosków ze wspólnej narady, rozmowa kierowana.

Środki dydaktyczne: arkusze szarego papieru, markery, cytat do wyświetlenia (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety), podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Wprowadź uczniów w temat katechety, którym jest odkrywanie prawdy o świecie. W tym celu możesz wykorzystać tekst z podręcznika (s. 80):

Pragnienie bycia szczęśliwym jest zapisane głęboko w naszych sercach. Jesteśmy w stanie zrobić bardzo wiele, by je osiągnąć. Czy jednak zdajemy

sobie sprawę, co naprawdę prowadzi do szczęścia? Jak do niego iść, by nie zbłądzić?

Otóż najpierw trzeba odkryć prawdę – o sobie i świecie.

Bywa, że świat proponuje nam swoje „prawdy” o szczęściu: sukces, pieniądze, karierę. Ale czy mogą istnieć dwie, trzy prawdy?

/ SPOTYKAM /

3. Zachęć uczniów, by odczytali z podręcznika pierwszy fragment części „spotykam” (s. 81, do zdania „Ten chłopak uporządkował swoje życie...”):

Bardzo chciałem, żeby w życiu mi się wszystko udawało, żebym miał dużo pieniędzy, ważne stanowisko, dużo przyjaciół. Dziś żałuję, że w czas się nie zastanowiłem, jak osiągnąć ten cel. Żeby pokazać siebie w dobrym świetle, bardzo często uciekałem się do kłamstwa. Najpierw to były sprawy bardzo drobne i nie tak ważne. Ale później kłamstwo stało się swego rodzaju nałogiem. Żeby swoje sprawy przedstawić w dobrym świetle, zacząłem coraz więcej kłamać. Rodzicom, dziewczynie, przyjacielom, współpracownikom. Po jakimś czasie doszedłem do takiego punktu, że kłamstwa zaczęły się nakładać jedno na drugie tak, że już sam zacząłem się gubić w tym, co jest prawdą i co jest fałszem w moim życiu, w moich relacjach do innych ludzi... o Bogu nie wspominając – bo o Nim tak naprawdę zapomniałem. Tak mocno wszedłem w kłamstwo, że stałem się nerwowy, napięty, kłótlivy – a wszystko to z powodu tego, że bałem się, aby prawda o moim życiu nie wyszła na jaw.

Ale, jak mówi stare przysłowie – szydło wyszło z worka... i musiał nastąpić kiedyś ten moment, że „noga mi się powinie”. (...) Ludzie przestali mi ufać, nie wierzyli mi już, nawet jeśli mówiłem prawdę. W taki sposób zostałem zupełnie sam. Dla mnie to jest piekło na ziemi. Mieć wszystko i wszystko stracić... dlatego, że zapomniałem, co to jest prawda¹.

4. Podziel uczniów na cztery grupy. Rozdaj zespołom arkusze szarego papieru i flamastry. Poproś, by flamastrzem wydzielili na papierze 4 pola:

Marzenia – cel.

Sposób osiągnięcia celu.

¹ Ks. Marek Gładki, „*Niech ksiądz uczy młodych ludzi, żeby żyli w prawdzie*”, <http://124.lt/pl/religia/item/197541-niech-ksiadz-uczy-mlodych-ludzi-zeby-zyli-w-prawdzie> (dostęp: 02.04.2020).

Skutki.

Jak wyjść z sytuacji?

Następnie poproś, by w tym właśnie kluczu przedstawili losy bohatera zacytowanej opowieści oraz wskazali drogi wyjścia z sytuacji, w której się znalazł.

Wyznacz czas na wykonanie zadania, dostosowując go do potrzeb i możliwości zespołów uczniowskich (5–8 minut).

Po wykonaniu zadania przedyskutujcie uzyskane wyniki. Wyciągnijcie wnioski wspólne dla wszystkich grup i zapiszcie je na tablicy.

5. Poproś uczniów, by przeczytali z podręcznika kolejną historię – innej osoby (s. 81, od zdania „Zmieńmy na chwilę grunt” do końca działu „spotykam”).

Zmieńmy na chwilę grunt. Wszak prawdy szukamy nie tylko w zwykłej codzienności, pytając o to, co dotyczy naszego własnego życia. Szukają jej również naukowcy: zarówno ci, którzy zajmują się dziedzinami opartymi na empirii (astronomowie, biolodzy, fizycy kwantowi) – jak i ci, którzy do podobnych badań się nie uciekają, na przykład filozofowie.

Poznaj Edytę Stein, którą do studiów filozoficznych skłoniło właśnie to pytanie – o prawdę. Z jakim skutkiem?

Edyta pochodziła z pobożnej żydowskiej rodziny, urodziła się we Wrocławiu 12 października 1891 roku, w żydowski Dzień Pojednania, Jom Kipur. Jako nastolatka porzuciła wiarę rodziców – zaczęła uważać się za ateistkę. Jakie cechy młodej Edyty wybijały się na pierwszy plan? Intelpekt, dążenie do wiedzy i... upór. Edyta umiała postawić na swoim. Może dlatego, że była najmłodsza, a starsze rodzeństwo ją uwielbiało? Jako dorosła osoba tak to wspominała: „W marzeniach widziałam przed sobą wspaniałą przyszłość. (...) Byłam przekonana, że jestem przeznaczona do wielkich rzeczy i nie mieszczę się w ciasnym, mieszczańskim świecie, w którym się urodziłam”. Wcześniej niż inni – na własną prośbę – zaczęła szkolną edukację, a potem, pod wpływem jakiegoś kryzysu wewnętrznego, zdecydowała się ją przerwać. To właśnie wtedy utraciła wiarę w Boga; porzuciła wszelkie praktyki religijne. Uważała się za ateistkę. Z czasem powie o tym okresie życia, że wtedy „jej jedyną modlitwą była tęsknota za prawdą”.

Niechęć do nauki przeszła jej po roku – Edyta spędziła ten czas w Hamburgu, pomagając starszej siostrze Elsie w opiece nad trójką dzieci. Po powrocie do Wrocławia szybko nadrobiła szkolne zaległości i została przyjęta do gimnazjum; znów była jedną z najlepszych uczennic.

Kiedy przeczytała *Badania logiczne* Edmunda Husserla, nie zastanawiała się długo: postanowiła pojechać do Getyngi, gdzie wykładał autor tej książki – wielki filozof, twórca fenomenologii. Zdała sobie bowiem sprawę, że w tym momencie jedynie on mógł zaspokoić jej pragnienie poznania prawdy. I nie zawiodła się – przynajmniej do czasu.

Skończyła studia, uzyskała doktorat. Marzyła o habilitacji, ale w tamtych czasach niemieckie uniwersytety nie nadawały kobietom stopnia doktora habilitowanego. Edyta próbowała na kilku uczelniach – bez skutku. Wróciła więc do Wrocławia i zaczęła prowadzić prywatne seminarium fenomenologiczne – cieszące się wśród studentów ogromną popularnością.

Wtedy też zaczynała zbliżać się ku chrześcijaństwu. Pewnego dnia w domu swej przyjaciółki trafiła na książkę Teresy z Ávili – *Księgę życia*. Zaczęła czytać i nie mogła przestać. Kiedy skończyła, powiedziała sobie: „To jest prawda”. Pół roku później przyjęła chrzest.

Możesz opowiedzieć uczniom ciąg dalszy życia Edyty: *Jeszcze przez kilka lat była nauczycielką filozofii i działaczką społeczną, potem wykładowcą w instytucie pedagogiki. Jeździła po kraju z prelekcjami, mówiła kobietom o ich godności. Ale wciąż zgłębiała książkę Teresy z Ávili. Wreszcie została karmelitanką – podobnie jak autorka „Księgi życia”. Tam właśnie zaprowadziło ją poszukiwanie prawdy. W zakonie przyjęła imię Teresa Benedykta. Po nocy kryształowej przeniosła się do innego klasztoru, w Holandii, by nie narażać innych zakonnic. Ale jak wiemy – i tam Niemcy ją dopadli. Kiedy przyszli ją aresztować, chwyciła za rękę swoją siostrę Różę (też karmelitanekę) i powiedziała: „Chodź, idziemy za nasz naród”. Jan Paweł II widział w niej kogoś, kto przerzuca „most między swoim żydowskim pochodzeniem a wiarą w Chrystusa, prowadząc (...) dialog ze współczesną myślą filozoficzną, a na koniec stając się przez męczeństwo – w obliczu strasznej hańby Szosa – rzeczniką racji Boga i człowieka. Stała się [ona] w ten sposób symbolem przemian dokonujących się w człowieku, kulturze i religii, w których kryje się zarodek tragedii i nadziei kontynentu europejskiego”².*

² Jan Paweł II, List apostolski *motu proprio* ogłaszający św. Brygidę Szwedzką, św. Katarzynę ze Sieny i św. Teresę Benedyktę od Krzyża Współpatronkami Europy, „L'Osservatore Romano”, wyd. pol. 20 (1999) nr 12, s. 12 n.

6. Na nowych arkuszach szarego papieru uczniowie, pracując w tych samych zespołach, graficznie przedstawiają życie Edyty. Forma grafu: ślimak (początek życia w samym środku). Zaznacz, by zwracali szczególną uwagę na cel, jaki postawiła sobie Edyta, a także na zdarzenia i środki, które ją do tego celu doprowadziły.

Wyznacz czas na wykonanie zadania (5–8 minut), a po jego upływie poproś, by przedstawiciele grup zaprezentowali wyniki pracy.

Wspólnie porównajcie oba sposoby dochodzenia do prawdy, widoczne w poznanych dziś historiach.

Poproś uczniów, by wyciągnęli z tego zdarzenia wnioski. Podkreśl, że do prawdy trzeba zmierzać uczciwie, korzystając z właściwych środków.

7. Podsumuj tę część katechezy: *Jedna jest natura człowieka, jedno mamy życie, jedno poznanie i jedno pragnienie szczęścia. Prawda jest jedna, nie ma różnych równoległych prawd. Jeśli będziemy próbowali posługiwać się złem, by osiągnąć zamierzone przez siebie szczęście, więcej stracimy, niż zyskamy. Zejdziemy na manowce.*

/ POZNAJĘ /

8. Zacytuj słowa Jezusa (możesz wyświetlić to zdanie na tablicy interaktywnej lub ścianie – zob. załącznik 1 zamieszczony w Strefie Katechety):

Ja jestem drogą i prawdą, i życiem. Nikt nie przychodzi do Ojca inaczej jak tylko przeze Mnie (J 14,6).

Zachęć uczniów do dyskusji nad tym zdaniem.

Oczekiwana konkluzja: *Jezus sam jest prawdą – jeśli będziesz szukał prawdy – spotkasz Jezusa.*

/ ODPOWIADAM /

9. Poprowadź rozmowę kierowaną na temat prawdy w naszym życiu (możesz też zaproponować uczniom dyskusję w grupach).

Przykładowe pytania:

- > Czy poszukujesz prawdy? Gdzie? Jak?

- > Życie w prawdzie jest konieczne do osiągnięcia szczęścia, również wiecznego. Wierzysz w to? Pamiętasz o tym?
- > Z jakimi „prawdami” dotyczącymi życia człowieka spotykasz się na co dzień? Czemu one służą, jakie założenia stoją za każdą z nich?
- > Czy w życiu można kierować się różnymi prawdami?

/ UTRWALAM /

10. Podsumuj lekcję. Poproś uczniów, by zebrali najważniejsze wnioski. Możesz odwołać się do podsumowania z podręcznika (s. 82).
11. Zachęć uczniów, by podjęli wyzwanie zaproponowane w podręczniku (s. 82).

/ MODLĘ SIĘ /

12. Jako modlitwę końcową odczytajcie fragment Psalmu 119 (podręcznik, s. 82):

Pozwól mi zrozumieć drogę Twych postanowień,
 abym rozważał Twe cuda.
 Moja dusza nie zaznaje spoczynku ze zgryzoty:
 podźwignij mię zgodnie z Twoim słowem!
 Drogę kłamstwa
 odwracaj ode mnie,
 daj mi zaś łaskę Twojego Prawa!
 Drogę wierności obrałem,
 pragnąc Twoich wyroków.
 Lgnę do Twoich napomnień,
 nie daj mi okryć się wstydem!
 Biegnę drogą Twoich przykazań,
 bo czynisz moje serce szerokim (Ps 119,27-32).

16/

PRAWDA A MANIPULACJA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom, że kłamstwo bardzo często podejmuje próbę podszywania się pod prawdę.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wskazuje sytuacje, w których kłamstwo przedstawia się jako prawdę,
- > wymienia konsekwencje przedstawiania kłamstwa jako prawdy,
- > charakteryzuje sposoby działania kłamstwa pozorującego prawdę.

Postawy: uczeń kształtuje postawę prawdomówności.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, indywidualna praca z tekstem, rozmowa kierowana, dyskusja tematyczna.

Środki dydaktyczne: karteczki samoprzylepne, Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM I SPOTYKAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Zainicjuj z uczniami rozmowę o *fake newsach*. Możesz zapytać, jaki ostatnio słyszeli, jak się rozchodził, co mogło kierować tymi, który go spreparowali. Który znany im *fake news* był w ich odbiorze najdziwniejszy lub najzabawniejszy?
3. Następnie zapytaj uczniów, od jak dawna – w ich przekonaniu – istnieje zjawisko *fake newsów*. Na koniec rozmowy przytocz historię, która uważana jest za najstarszy *fake news* świata. Skorzystaj w tym celu z podręcznika (s. 84–85):

Fake news to manipulowanie prawdą. Przedstawianie nieprawdziwych informacji, często sensacyjnych, by osiągnąć zainteresowanie odbiorcy, uzyskać jakąś korzyść, prestiż, wpłynąć na czyjeś zachowanie.

Za najstarszy *fake news* uchodzi pewna audycja radiowa z 30 października 1938 roku.

Wspomniana na sąsiedniej stronie audycja to relacja z niemożliwego do odparcia najazdu kosmitów. Miliony ludzi wpadło wówczas w prawdziwą panikę.

Był to pomysł Orsona Wellesa, który całość przygotował i wyreżyserował. By dodać wiarygodności tej historii, użył on między innymi nagrania z katastrofy sterowca Hindenburg.

W rzeczywistości audycja była... zwykłym słuchowiskiem – adaptacją powieści autorstwa Herberta George’a Wellsa *Wojna światów*. Zaznaczono to zresztą zaraz na początku programu, ale nie wszyscy dosłyszeli lub zrozumieli tę informację. Z dnia na dzień przybywało osób, które twierdziły, że osobiście słuchały „doniesień o inwazji” i że faktycznie były świadkami paniki. Analiza słuchalności audycji nadawanych tego dnia wykazała jednak, że słuchaczy było znacznie mniej. I tak jeden *fake news* zrodził całą serię drobnych *fake newsów* w życiu zwykłych ludzi.

Czy jednak była to na pewno pierwsza próba manipulowania prawdą? Czy to faktycznie pierwszy *fake news*?

/ SPOTYKAM /

4. Przejdź do głównego tematu katechezy, zadając pytanie: *Dlaczego kłamstwo próbuje manipulować prawdą?*

Następnie zaproponuj uczniom, by przeczytali zabawną historię, wymyśloną przez Sławomira Mrożka (podręcznik, dział „poznaję”, s. 85–86):

Żył sobie gorliwy proboszcz, który cały swój czas poświęcał parafii: pracował od świtu do nocy. I oto pewnego razu, wróciwszy do domu, zastał przy stole diabła w czerwonej, dżokejskiej czapeczce. Zmęczony staruszek zapytał tylko krótko i niegościnnie:

– Czego?!

– Właściwie to niczego, po prostu jestem. Ale nie obawiaj się. Posiedzę sobie, to wszystko.

„Oczywiście kłamie” – pomyślał ksiądz. „Kłamstwo leży w jego naturze. Należałoby go przepędzić. Jeżeli chce sobie posiedzieć i nic więcej, to

dlaczego akurat u mnie, dlaczego nie gdzie indziej? Ale niech najpierw zdejmę buty i włożę pantofle. Gdybym był młodszy... Ale wiek robi swoje. Nie jestem już tak szybki jak dawniej”.

Zdjął buty, włożył pantofle, zaparzył herbatę. Kątem oka obserwował diabła. Ale ten dotrzymywał obietnicy. Nie odzywał się, siedział skromnie, nie zdjął nawet czapki, co wskazywało na to, że nie zamierzał się rozgościć, i w ogóle nie przejawiał żadnej z tych aktywności i przedsiębiorczości, z których był znany.

„Ciekawe, że mi jednak nie przeszkadza. Powinien przecież czegoś chcieć ode mnie, a nawet jeżeli niczego na razie nie chce, podejrzenie, że to tylko podstęp, powinno mi nie dawać spokoju. Nigdy dosyć czujności wobec diabła. Zabiorę się do niego, ale nieco później, kiedy wypocznę”.

– Jeszcze tu jesteś? – zapytał, kiedy ocknął się z drzemki. Diabeł potwierdził tylko skinieniem głowy. Siedział nadal skromnie, jak gdyby w poczekalni, to znaczy jakby nie miał żadnego interesu w tym pomieszczeniu, w którym się znajdował, nie zdjął nawet tej swojej groteskowej czapeczki. „Nie jest napastliwy”, pomyślał ponownie proboszcz. „A jeżeli coś knuje, zawsze będzie dość czasu, żeby temu zapobiec. A poza tym... jeśli jest tutaj, to znaczy, że nie ma go gdzie indziej. Mnie on nie szkodzi, tu go mam na oku i dopóki tu jest, nie może szkodzić innym, nie będąc tam, gdzie go teraz nie ma. Niech sobie więc siedzi, bo jeżeli ktoś na tym traci, to tylko on sam”. I ułożył się do snu już na dobre.

Kiedy się obudził o świcie, diabeł siedział nadal przy stole, wciąż w tej błazeńskiej czerwonej czapeczce na głowie. Ksiądz zdziwił się, że mimo obecności diabła spał jak zazwyczaj, głęboko i bez złych snów.

Trwało to przez jakiś czas. Spokój księdza zakłócił dopiero biskup, który przybył na wizytację. Kościół znalazł w doskonałym stanie, duszpasterstwo wzorowe. Na koniec chciał jeszcze zobaczyć plebanię. Proboszcz przeraził się, ale odmówić nie mógł. Przekonany, że teraz wybuchnie skandal i kompromitacja na całego, otworzył drzwi do swego mieszkania. A tu – pokój pusty, diabeł zniknął. Biskup rozejrzał się i już miał pochwalić skromne mieszkanie, gdy dostrzegł czerwoną czapeczkę, którą diabeł zostawił na stole. Z niemym zapytaniem przeniósł wzrok na proboszcza, bo wydało mu się to dziwne, aby taka dostojna osoba używała takiego nakrycia głowy.

– To... to mój siostrzeniec. Odwiedza mnie czasami – skłamał proboszcz. Gdyby powiedział, że czapeczka należy do niego, byłoby to również kłamstwo.

Biskup pokiwał głową ze zrozumieniem i wyraził zadowolenie z ogólnego stanu parafii.

Kiedy ksiądz został sam w mieszkaniu, diabeł wyszedł z szafy, w której się ukrył. Ohydny uśmiech tryumfu wykrzywił jego paszczę.

- Wujku! - zawołał radośnie i otworzył szeroko ramiona¹.

5. Powtórz pytanie: *Dlaczego kłamstwo próbuje manipulować prawdą?*

Poproś uczniów, by każdy odpowiedział na nie indywidualnie, a swoją konkluzję spisał (rozdaj uczniom karteczki samoprzylepne).

Kiedy uczniowie będą notować swoje spostrzeżenia, napisz na środku tablicy hasło: *fake news*. Następnie poproś, by uczniowie przykleili swoje odpowiedzi wokół tego hasła.

Wspólnie przeanalizujcie wypowiedzi. Uporządkujcie wszystkie powody, dla których zło próbuje przebrać się w szaty dobra (by zyskać popularność, zdobyć nasze pieniądze, nasze poparcie itd.).

/ POZNAJĘ /

6. Postaw pytanie: *Kiedy kłamstwo pierwszy raz przebrało się w szaty prawdy?*

Pozwól uczniom na wypowiedzi, ale nie komentuj. Następnie poprowadź dyskusję tak, by skierować myśli uczniów ku pierwszym ludziom i biblijnej opowieści o kuszeniu szatana: pierwszej obietnicy bez pokrycia („będziecie jak Bóg”). Przeczytajcie wspólnie tę biblijną historię (Księga Rodzaju 3,1–7). Jeśli nie dysponujesz Pismem Świętym, możesz skorzystać z tekstu w podręczniku, s. 86):

A wąż był bardziej przebiegły niż wszystkie zwierzęta lądowe, które Pan Bóg stworzył. On to rzekł do niewiasty: „Czy rzeczywiście Bóg powiedział: Nie jedzcie owoców ze wszystkich drzew tego ogrodu? Niewiasta odpowiedziała wężowi: „Owoce z drzew tego ogrodu jeść możemy, tylko o owocach z drzewa, które jest w środku ogrodu, Bóg powiedział: Nie wolno wam jeść z niego, a nawet go dotykać, abyście nie pomarli”. Wtedy rzekł wąż do niewiasty: „Na pewno nie umrzecie! Ale wie Bóg, że gdy spożyjecie owoc z tego drzewa, otworzą się wam oczy i tak jak Bóg będziecie znali dobro i zło”.

¹ Na podstawie: Sławomir Mrozek, *Koegzystencja*, „Kultura” 1985 nr 3, przedruk w: tegoż, *Małe prozy*, Oficyna Literacka, Kraków 1990, s. 90–92.

Wtedy niewiasta spostrzegła, że drzewo to ma owoce dobre do jedzenia, że jest ono rozkoszą dla oczu i że owoce tego drzewa nadają się do zdobycia wiedzy. Zerwała zatem z niego owoc, skosztowała i dała swemu mężowi, a on zjadł. A wtedy otworzyły się im obojgu oczy i poznali, że są nady; spleli więc gałązki figowe i zrobili sobie przepaski (Rdz 3,1-7).

/ ODPOWIADAM /

7. Poprowadź rozmowę kierowaną na temat manipulacji. Możesz zadać poniższe pytania:

- > Jak dzisiaj manipuluje się ludźmi? W jakim celu?
- > Na czym polega niebezpieczeństwo manipulacji?
- > Jak się przed nią bronić?

Wnioski z dyskusji zapisz na tablicy, obok kartek z poprzednimi odpowiedziami uczniów. Staraj się, by wnioski korespondujące z tamtymi wypowiedziami znalazły się w ich sąsiedztwie.

/ UTRWAŁAM /

8. Poproś uczniów, by spośród wynotowanych wniosków wybrali jeden lub dwa, które najbardziej ich przekonują (może dotyczą ich osobiście?) i zapisali je sobie – w telefonie, kalendarzu, notesie, podręczniku.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

9. Jako uzupełnienie lekcji i pogłębienie tematu zaproponuj uczniom, by podjęli wyzwanie zapisane w podręczniku (s. 87):

Zabaw się w dziennikarza telewizyjnego i zrób czterominutowy reportaż uliczny. Temat: „Czy czujesz się na co dzień manipulowany/manipulowana?”.

Zaznacz, że praca ma być wykonana w grupach czteroosobowych. Jeśli z jakichś powodów nie można wykonać zadania na ulicy, poproś uczniów, by opinie do reportażu zebrali na przykład za pomocą mediów społecznościowych.

/ MODLĘ SIĘ /

10. Jako modlitwę końcową wspólnie odmówcie Psalm 25:

Ku Tobie, Panie, wznoszę moją duszę,
mój Boże,
Tobie ufam: niech nie doznam zawodu!
Niech moi wrogowie nie triumfują nade mną!
Nikt bowiem, kto Tobie ufa, nie doznaje wstydu;
doznają wstydu ci, którzy łamią wiarę dla marności.
Daj mi poznać drogi Twoje, Panie,
i naucz mnie Twoich ścieżek!
Prowadź mnie według Twej prawdy i pouczaj,
bo Ty jesteś Bóg, mój Zbawca,
i w Tobie mam zawsze nadzieję (Ps 25,1-5).

17/

PRAWDA O ŚWIECIE

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom prawdy o świecie z punktu widzenia zarówno nauk teologicznych, jak i nauk przyrodniczych.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > przedstawia sposoby ukazywania prawdy o świecie według Pisma Świętego oraz nauk przyrodniczych,
- > nazywa różnice pomiędzy dwoma sposobami ukazywania prawdy o początkach świata,
- > wskazuje, z jakiego powodu między biblijnym i naukowym podejściem do prawdy o świecie mogą istnieć napięcia.

Postawy: uczeń kształtuje postawę szacunku wobec Pisma Świętego.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, praca w grupach, praca z tekstem, rozmowa kierowana.

Środki dydaktyczne: kartki, fragmenty KKK (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, wydrukuj po jednym na grupę)¹, fragment książki o powstaniu wszechświata (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety, wydrukuj po egzemplarzu na grupę)², zdjęcie z Kaplicy Sykstyńskiej (załącznik 3 – zob. plik w Strefie Katechety), Pismo Święte, podręcznik.

¹ Opracowano na podstawie KKK 279, 282.

² Opracowano na podstawie A. Benz, *Przyszłość Wszechświata. Przypadek, chaos, Bóg?*, przeł. B. Pawelczyk, Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 2009, s. 77, 86–87.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Zaproponuj uczniom porównanie dwóch opowieści o początkach wszechświata: tej opartej na teorii Wielkiego Wybuchu i drugiej, biblijnej. Możesz wykorzystać filmy dostępne w internecie³.
3. Następnie podziel klasę na dwie grupy (lub wielokrotność tej liczby) i poproś uczniów, by w kilku zdaniach zebrali i podsumowali informacje:

Grupa I (lub grupy nieparzyste): W jaki sposób teoria Wielkiego Wybuchu przedstawia początek istnienia świata.

Grupa II (lub grupy parzyste): Jak Biblia przedstawia początek istnienia świata.

Członkowie grupy zapisują wnioski na kartce. Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele poszczególnych grup prezentują wnioski.

/ SPOTYKAM /

4. Wyjaśnij, że te dwie opowieści się nie wykluczają. Przyczyną ich odmienności jest po prostu różne podejście do tematu oraz odmienność pytań, jakie stawiają sobie naukowcy i autor biblijny. To dwa różne spojrzenia na to samo zagadnienie.
5. Przywołaj postać św. Augustyna, który żył na przełomie IV i V wieku. Zaznacz, że już on próbował pokazać, iż nie ma sprzeczności między myślą, że Bóg stworzył świat „od razu”, a rozwojem świata. Możesz skorzystać z informacji zawartych w podręczniku (s. 89).

³ Przykładowy krótki (ok. 5 min) film przybliżający teorię Wielkiego Wybuchu: *Narodziny Wszechświata – Wielki Wybuch*, dostępny online: <https://www.youtube.com/watch?v=qOG-kxYT56HI>; przykładowy film prezentujący biblijną opowieść o siedmiu dniach stworzenia: *Powstanie świata według Biblii*, dostępny online: <https://www.youtube.com/watch?v=u-ueVpuQAWx4> (dostęp: 05.03.2021).

Opis biblijny prowokuje do postawienia sobie pytania o sens i cel istniejącego świata – na to należy szczególnie zwrócić uwagę w rozmowie z uczniami.

/ POZNAJĘ /

6. Zachęć uczniów do spojrzenia naprawdę o świecie z dwóch perspektyw: teologii i nauk przyrodniczych. Możesz podzielić klasę na dwie grupy (lub wielokrotność tej liczby), z których jedna analizuje teksty KKK (załącznik nr 1), a druga fragment książki Arnolda Benza (załącznik nr 2), lub analizować powyższe teksty wspólnie.

Grupa I: Jak naukę o stworzeniu przedstawia Kościół? Odpowiedź znajdziemy w dwóch punktach *Katechizmu Kościoła katolickiego* (KKK 279 i KKK 282).

1. Świat został stworzony – nie jest wieczny. Jest efektem działania Boga.
2. Kościół, mówiąc o początkach świata, stawia sobie pytania:
Jaki jest sens powstania świata oraz do jakiego celu świat zmierza?
Jaki jest cel istnienia człowieka?

Grupa II: Jak naukę o stworzeniu świata przedstawiają nauki przyrodnicze?

1. Próbują wyjaśnić początek oraz sposób powstania świata widzialnego.
2. Ukazują sposób rozprzestrzeniania się materii i próbują określić moment w czasie, w którym ten proces się rozpoczął.

/ ODPOWIADAM /

7. Podczas rozmowy kierowanej podejmij kwestie poruszone w podręczniku (por. s. 89–90):
 - > Czy poszukiwania naukowe przeczą prawdzie zawartej w słowie Bożym?
 - > Dlaczego dziś często przeciwstawia się naukę i wiarę?
 - > W jaki sposób dochodzić do prawdy o świecie?

/ UTRWALAM /

8. Po zakończeniu rozmowy zaproponuj uczniom obejrzenie Kaplicy Sykstyńskiej (miejsce, gdzie się wybiera nowego papieża) – wykorzystaj załącznik

nr 3. Niech uczniowie odnajdą fresk przedstawiający dzieło stworzenia człowieka i opiszą w zeszycie, w jaki sposób zostało ono zobrazowane.

/ MODLĘ SIĘ /

9. Lekcję zakończ modlitwą – fragmentem Psalmu 8 (jeśli nie dysponujesz Biblią, tekst odczytaj z podręcznika, s. 91):

Gdy patrzę na Twe niebo, dzieło Twych palców,
księżyc i gwiazdy, któreś Ty utwierdził:
czym jest człowiek, że o nim pamiętasz,
i czym syn człowieczy, że się nim zajmujesz?
Uczyliś go niewiele mniejszym od istot niebieskich,
chwałą i czią go uwieńczyliś.
Obdarzyliś go władzą nad dziełami rąk Twoich;
złożyliś wszystko pod jego stopy:
owce i bydło wszelakie,
a nadto i polne stada,
ptactwo powietrzne oraz ryby morskie,
wszystko, co szlaki mórz przemierza.
O Panie, nasz Panie,
jak przedziwne Twe imię po wszystkiej ziemi! (Ps 8,4–10)

18/

SŁOWO BOŻE - SŁOWO PRAWDZIWE

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom Pisma Świętego jako księgi przedstawiającej prawdę.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wyjaśnia, że Biblia przedstawia prawdę, która jest nam konieczna do zbawienia,
- > zapamiętuje, że Pismo Święte zawiera prawdy, które nawiązują do poziomu wiedzy ówczesnych ludzi, ale nie wpływają one na prawdę dotyczącą zbawienia, która jest uniwersalna bez względu na czas i miejsce,
- > przedstawia, jakie jest główne przesłanie słowa Bożego skierowanego do człowieka.

Postawy: uczeń kształtuje postawę szacunku i posłuszeństwa wobec Pisma Świętego.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka, praca w grupach, plakat, rebus.

Środki dydaktyczne: arkusze papieru, flamastry, karty A4, wypowiedź papieża Franciszka (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety)¹, Pismo Święte (kilka egzemplarzy), podręcznik.

¹ Opracowano na podstawie: *Papież Franciszek do młodzieży w przedmowie do przeznaczonych dla niej wydania Pisma Świętego*, <https://www.niedziela.pl/arttykul/19420/Papiez-do-mlodziezy-Biblia-jest-jak-ogien#> (dostęp: 20.03.2020).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij katechezę modlitwą.
2. Zaprezentuj uczniom egzemplarz Pisma Świętego. Powiedz: *To najczęściej kupowana i czytana książka na świecie. Według Księgi rekordów Guinnessa sprzedano ją dotąd w ponad 5 miliardach egzemplarzy. Została przetłumaczona na 1500 języków i dialektów.*

Następnie dodaj: *To słowo Boga skierowane do człowieka. Ale czy na pewno jesteście o tym przekonani?*

Jeśli takie zagajenie nie wywoła dyskusji, postaw kolejne pytania, na przykład: *Czy spotkaliście się kiedyś z niejasnościami zawartymi w słowie Bożym? Może coś wam nie pasowało albo was zdziwiło?*

/ SPOTYKAM /

3. Podziel uczniów na grupy (po 4–5 osób). Rozdaj im egzemplarze Pisma Świętego (co najmniej jeden na grupę) i poproś, by w Księdze Rodzaju odnaleźli historię Noego i potopu.

Zapisz na tablicy adres biblijny, by ułatwić im odnalezienie tekstu: Rdz 6,9–7,24 (jeśli będzie to konieczne, podpowiedz, że Księga Rodzaju znajduje się na samym początku Biblii).

Zaproponuj, by czytając ów fragment, uczniowie wczuli się w sytuację człowieka sprzed kilku tysięcy lat, wyobrazili sobie jego zasób wiedzy i możliwości.

Zaznacz, by podczas lektury każdy notował, co w jego odczuciu może się w tej historii nie zgadzać.

Następnie niech członkowie grupy porównują swoje zapiski, porządkują je i spiszą na jednym arkuszu.

Po skończonej pracy przedstawiciele grup referują wyniki. Można spisać je na tablicy, by były widoczne dla wszystkich (przykładowe zaskakujące informacje: zalanie całej ziemi; budowanie arki na terenie odległym od morza; zdziwienie sąsiadów zachowaniem Noego).

Przejrzyj wszystkie wnioski. Uświadom uczniom, na co szczególnie zwrócili uwagę.

W puencie możesz ukazać, że morałem historii Noego jest jego zaufanie Bogu, że zostanie ocalony, jeśli zaufa i będzie posłuszny. Możesz przytoczyć opowiastkę o ojcu, który ratuje córkę i każe jej skakać z okna podczas pożaru – choć ona go nie widzi, bo kłęby dymu go zasłaniają – obiecując że na pewno ją złapie.

/ POZNAJĘ /

4. Powiedz uczniom, na co należy zwracać uwagę, analizując tekst biblijny i szukając odpowiedzi na pytania, które dotyczą naszego zbawienia; bo tym właśnie jest Pismo Święte – księgą, która mówi nam, co mamy robić, by się zbawić. Warto wskazać w tym miejscu na tekst papieża Franciszka zawarty w podręczniku – można go wyświetlić na tablicy multimedialnej (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety).
5. Następnie zaproponuj uczniom wspólne przyjrzenie się starotestamentowym zapowiedziom Mesjasza (podręcznik, tabela na s. 93).

Zwróćcie uwagę na to, ile lat dzieli konkretne proroctwa od ich wypełnienia, oraz na ich trafność. Jest to niezmiernie ważne, gdyż chodzi o proroctwa dotyczące rozpoznania prawdziwego Mesjasza, a tym samym prawdy o naszym zbawieniu.

/ ODPOWIADAM /

6. Po zapoznaniu się uczniów z proroctwami dotyczącymi naszego zbawienia i odnoszącymi się wprost do Zbawiciela zachęć ich do stworzenia plakatu bądź rebusu, którego hasłem będzie zdanie: „Słowo Boże jest prawdziwe”. Uczniowie na kartkach A4 mogą tworzyć indywidualnie swoje pomysły.

/ UTRWALAM /

7. Na koniec zaproponuj uczniom, by poszukali biblijnych aplikacji na smartfony (może mają je jeszcze po lekcji z kl. I, na której również była o tym mowa). Tych, którzy ich nie posiadają, zachęć do zainstalowania, natomiast wszystkich – do częstego korzystania z niej.

/ MODLĘ SIĘ /

8. Lekcję zakończcie modlitwą św. Tomasza z Akwinu (podręcznik, s. 94):

Stwórcu niewypowiedziany!
Ty czynisz zrozmiałym język niemowląt,
Ukształtuj i mój język i wlej w moje usta łaskę swego błogostawieństwa.
Daj mi jasność rozumienia,
zdolność zapamiętywania,
łatwość uczenia się,
dokładność wyjaśniania i omawiania.
Gdy rozpoczynam – pouczaj mnie,
gdy rozwijam i wyjaśniam – kieruj mną,
gdy dokończę – dopełnij łaską zrozumienia.
Ty, który jesteś prawdziwym Bogiem i człowiekiem,
dawaj mi smak Bóstwa i dobrego człowieczeństwa.
Amen.

19/

TRADYCJA – NA STRAŻY PRAWDY

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom Tradycji w Kościele i jej wpływu na nasze życie wiary.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wyjaśnia, czym jest Tradycja w Kościele,
- > opisuje znaczenie Tradycji Kościoła dla jego działania,
- > wskazuje, czym w praktyce Kościoła jest życie według Tradycji.

Postawy: uczeń zachowuje tożsamość katolika.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka, praca w grupach, analiza fragmentów filmu, tworzenie tekstu – list, wywiad.

Środki dydaktyczne: fragment filmu *Miś*, karta ze sztywnego papieru, pióro z prawdziwym atramentem, fragment z KKK do wyświetlenia (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety)¹, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ **ODKRYWAM** /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Porozmawiaj z uczniami na temat tego, czym jest tradycja, jakie znają tradycyjne zachowania w swojej społeczności – można je wypisać na tablicy.

¹ Opracowano na podstawie KKK 78.

Poprowadź rozmowę tak, aby dojść do wniosku, że nasze różne obyczaje i tradycje określają, kim jesteśmy, i tworzą naszą wspólnotową tożsamość. Możesz wykorzystać tekst z podręcznika (por. s. 96):

Zapalenie znicza olimpijskiego oznacza rozpoczęcie igrzysk olimpijskich.
Odśpiewanie hymnu państwowego – początek uroczystości państwowej.
Ubieranie choinki bądź malowanie pisanek to znak zbliżających się świąt.
Mamy wiele zwyczajów. Spora ich część tworzy tradycję.
Dlaczego są nam one potrzebne?

3. Poproś uczniów, by wymienili znane im zwyczaje religijne (święcenie pokarmów, znak krzyża, znaczenie drzwi kredą w uroczystość Objawienia Pańskiego, nabożeństwa majowe itd.). Przykłady możesz zapisywać na tablicy.

/ SPOTYKAM /

4. Podsumuj dotychczasowe spostrzeżenia. Zaznacz, że zwyczaje wymienione przez uczniów tworzą tradycję, która dla wielu stanowi o kulturowej i religijnej identyfikacji.

5. Jeśli masz dostęp do filmu *Miś* Stanisława Barei², wyświetl uczniom scenę, w której węglarz Tłoczyński wyjaśnia, czym jest tradycja (ok. 110. minuta filmu).

Zapytaj uczniów, jak rozumieją pojęcie tradycji, o której mówi bohater *Misia*.

/ POZNAJĘ /

6. Powiedz: *Przechodzimy teraz kwestii Tradycji – przez duże „T”, o której mamy dzisiaj mówić.*

Wyświetl na tablicy multimedialnej definicję Tradycji zawartą w KKK 78 (załącznik 1; definicja znajduje się również w podręczniku ucznia):

Żywe przekazywanie [nauczania apostołów], wypełniane w Duchu Świętym, jest nazywane Tradycją (...). Przez Tradycję „Kościół w swej nauce,

² Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=djIPFMWGk-8> (dostęp: 16.04.2020).

w swym życiu i kulcie uwiecznia i przekazuje wszystkim pokoleniom to wszystko, czym on jest, i to wszystko, w co wierzy” (*Dei Verbum*, 7).

7. Poprowadź z uczniami pogadankę na temat rozumienia Tradycji w Kościele oraz różnicy, jaka zachodzi pomiędzy Tradycją a zwyczajami i obrzędami, o których była mowa przed chwilą.

Podsumuj wypowiedzi uczniów. Zaznacz, że Tradycja w Kościele jest żywym przekazem nauczania apostołów dla wszystkich pokoleń, które określa, kim Kościół jest, oraz jego wiarę. Tradycja jest praktycznym głosem Ewangelii przyszłym pokoleniom.

/ ODPOWIADAM /

8. Podziel uczniów na 4 grupy i zaproponuj im, by stworzyli list, który można by umieścić w kapsule czasu. Niech przedstawią w nim najważniejsze przesłanie naszej wiary dla przyszłych pokoleń. Zachęć uczniów, by listy wyglądały estetycznie, niech wszyscy się na nich podpiszą. Prace można umieścić na gazetce klasowej.

/ UTRWALAM I PODEJMUJĘ WYZWANIE /

9. Podsumujcie wiadomości z tej lekcji. Na koniec zachęć uczniów do przeprowadzenia wywiadu z księdzem na temat przygotowywania przez niego kazań niedzielnych.

/ MODLĘ SIĘ /

10. Zakończ lekcję modlitwą papieża św. Pawła VI:

O Panie, spraw, żeby wiara moja była skuteczna, i daj miłości mojej sposób, ażebym mógł tę wiarę wyrazić na zewnątrz i tak, aby powstała prawdziwa przyjaźń z Tobą, abym Ciebie przez moją działalność okazywał w cierpieniu, w oczekiwaniu ostatecznego objawienia, w ciągłym poszukiwaniu i dawaniu nieustannego świadectwa, żebym w tym wszystkim znajdował także pokarm dla ufności i dla nadziei³.

³ Z modlitwy św. Pawła VI o wiarę, <http://www.guadalupe.opoka.org.pl/prowadzmnie/wiaram.html> (dostęp: 18.09.2020).

20/

PRAWDA W WOLNOŚCI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: Powiązanie prawdy i wolności.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wyjaśnia, czym jest prawdziwa wolność,
- > argumentuje, że prawdziwa wolność opiera się na prawdzie,
- > odkrywa, że trzeba poszukiwać prawdy, bo tylko ona może dać prawdziwą wolność.

Postawy: uczeń podejmuje trud samowychowania, podporządkowuje się prawdzie, kieruje się dobrem w znaczeniu chrześcijańskim.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, praca w grupach, pogadanka, burza myśli, scenka, rozmowa kierowana, dyskusja.

Środki dydaktyczne: podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję wspólnym odmówieniem *Modlitwy Pańskiej*.
2. Poproś, by uczniowie zapoznali się ze zdjęciem z podręcznika (s. 100), które przedstawia ptaka w locie. Spytaj, z czym kojarzy im się ta fotografia (metoda „burza myśli”). Uczniowie podają swoje skojarzenia. Kiedy padnie kilka haseł „wolność”, spytaj uczniów, czy marzą o takiej nieskrępowanej wolności. Spytaj: *Czym jest dla was wolność? W jakich sytuacjach czujecie się jej pozbawieni?*

Młodzież dzieli się swoimi spostrzeżeniami. Większość wypowiedzi będzie pewnie dotyczyć codzienności, osobistych ograniczeń, konieczności uczenia się itp.

/ SPOTYKAM /

3. Zaczynij rozmowę na temat tego, czy da się wybrać najważniejsze zdanie z Biblii. Dodaj od razu, że kiedyś zapytano o to Jana Pawła II. Papież stwierdził wówczas, że gdyby miał wybrać tylko jedno zdanie z Pisma Świętego, byłby to fragment Ewangelii wg św. Jana: „Poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli” (J 8,32).
4. Spytaj, jak uczniowie rozumieją to zdanie. Dopytaj, dlaczego (według nich) papież wybrał właśnie ten fragment. Sprowokuj dyskusję o relacji między wolnością a poznaniem prawdy (prawdy o rzeczywistości, o świecie i prawach nim rządzących).

/ POZNAJĘ /

5. Zaproponuj pracę w grupach. Podziel uczniów na czteroosobowe grupy. Zadaniem każdego zespołu jest przedstawienie po jednej dramie (inscenizacji) dotyczącej:
 - A. Wolności – do czegoś, co umożliwi mi posiadanie wolności (do tworenia, rozwoju, pomocy innym).
 - B. Wolności – od czegoś (od cierpienia, trudności).Uczniowie przygotowują dramy, a następnie wspólnie prezentują swoje propozycje na forum klasy. Kiedy wszyscy wystąpią, zapytaj uczniów, czy coś sprawiło im kłopot podczas przygotowań. Spytaj: *Co było trudniejsze: przedstawienie wolności od czegoś czy do czegoś?* Spróbujcie wspólnie wyciągnąć wnioski.
6. Powiedz: *Człowiek jest powołany do wolności*. Poproś o przeczytanie fragmentu z podręcznika (s. 101).

Człowiek wolny jest przede wszystkim zobowiązany do prawdy. Inaczej jego wolność nie będzie trwalsza niż piękny sen, który kończy się wraz z przebudzeniem. Człowiek nie zawdzięcza wszystkiego samemu sobie, lecz jest stworzeniem Bożym; nie jest panem swego życia ani też życia

innych; jeśli pragnie być człowiekiem w prawdzie, musi słuchać i być posłusznym. Jego wolne siły twórcze rozwiną się w pełni tylko wówczas, gdy będzie je opierał na prawdzie, która jest dana każdemu człowiekowi jako niewzruszony fundament. Tylko wtedy będzie mógł się w pełni zrealizować, a nawet przerosnąć samego siebie. Nie ma wolności bez prawdy¹.

Podsumuj: Poznanie prawdy o rzeczywistości (świecie) daje nam poczucie wolności. Kiedy mamy jakąś wiedzę, możemy ją stosować w konkretnych sytuacjach. Poznanie prawdy umożliwia szersze spojrzenie na potrzeby innych i daje możliwość czynienia dobra. Poznanie prawdy o Bogu i o sobie samych daje nam wewnętrzną wolność – doświadczamy tego szczególnie podczas spowiedzi w konfesjonale. Wolność i prawda są jak dwa skrzydła silnego ptaka, na których można latać i zbliżać do celu życia. Bez jednego z nich spadamy.

/ ODPOWIADAM I UTRWALAM /

7. W celu podsumowania katechezy możesz wykorzystać notkę z podręcznika (s. 101, dział „utrwalam”).

- > Bez życia w prawdzie nigdy nie będzie można osiągnąć wolności.
- > Nikt nie może obiecywać wolności, jeśli nie będzie mówił prawdy.
- > Życie w wolności jest konsekwencją życia w prawdzie.
- > Wolność nie polega na spełnianiu swoich zachcianek. Wolność to zdolność wybierania dobra i podążania za nim.

/ MODLĘ SIĘ /

8. Na zakończenie odczytajcie fragment Księgi Syracha (podręcznik, s. 102), a następnie odmówcie *Zdrowaś Maryjo*.

On na początku stworzył człowieka
i zostawił go własnej mocy rozstrzygania.
Jeżeli zechcesz, zachowasz przykazania:
a dochować wierności jest Jego upodobaniem.
Położył przed tobą ogień i wodę,
co zechcesz, po to wyciągniesz rękę.
Przed ludźmi życie i śmierć,
co ci się podoba, to będzie ci dane (Syr 15,14–17).

¹ Jan Paweł II, *Człowiek jest powołany do wolności*, ceremonia pożegnalna przed Bramą Brandenburską, Berlin, 23 czerwca 1996 roku.

21/

JA JESTEM PRAWDĄ

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom Jezusa Chrystusa jako mającego w sobie pełnię prawdy i będącego samą Prawdą.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > podaje argumenty, które przemawiają za tym, by Jezusa Chrystusa określić Prawdą,
- > wyjaśnia znaczenie słowa „Prawda” w odniesieniu do Jezusa Chrystusa,
- > tłumaczy, na czym polega tożsamość „Prawdy” z Jezusem Chrystusem.

Postawy: uczeń prawidłowo odczytuje obecność i działanie Boga w świecie.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka, praca z obrazem, praca w grupach, debata.

Środki dydaktyczne: kartki A4 (po jednej dla każdej grupy), Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Pomódlcie się w intencji wszystkich, którzy żyją w kłamstwie (*Zdrowaś Maryjo, Ojczy nasz*).
2. Powiedz, że tematem dzisiejszej katechezy będzie prawda.
3. Poproś, by uczniowie otworzyli podręczniki na s. 104, gdzie znajduje się reprodukcja obrazu *Ecce Homo* autorstwa Andrei Mantegna. Zadaj pytania:
 - > Kogo przedstawia obraz?
 - > W jakiej sytuacji znajduje się bohater obrazu?
 - > Czy przedstawiony na obrazie Jezus to człowiek czy Bóg?

4. Wykorzystując tekst z podręcznika (s. 104), zadaj pytanie: *Dlaczego Jezus pozwolił się tak traktować, choć potrafił czynić cuda? Miał przecież władzę nad życiem i śmiercią innych ludzi. Nie mógł się sam uratować przed cierpieniem?*

Wysłuchaj swobodnych odpowiedzi uczniów.

5. Podsumuj tę część lekcji. Powiedz: *Jezus, Syn Boży, czynił cuda i uzdrawiał, ale sam pozwolił się przybić do krzyża. To naturalne, że zastanawiamy się, czy był bardziej człowiekiem, czy Bogiem. Jezus sam stawiał pytania o to, kim jest Syn Człowieczy. Takie wątpliwości stanowią nierzadko początek prawdziwej wiary.*

/ SPOTYKAM /

6. Poproś, by uczniowie zapoznali się z zamieszczonym w podręczniku (s. 105) wspomnieniem pewnej maturzystki:

Gdy byłem dzieckiem, podobnie jak rówieśnicy zadawałam ciągle pytania, wskazując na wizerunek Pana Jezusa: „Kto to jest?”. I otrzymałam odpowiedź: „To jest Pan Jezus, On bardzo cię kocha”. To, co zapamiętałam w największym stopniu z niedzielnych mszy, to twarz Pana Jezusa – patrząca wszystko widzącymi, głębokimi oczyma w wieczność – twarz, która kocha. (...) Tego nauczono mnie w domu. Stosunek do Chrystusa, na którego nie patrzyłam jak na sędziego, dał początek mojej wierze obecnej. Sprawą oczywistą jest dla mnie, że jest Bogiem i człowiekiem, że wywarł przemożny, jedyny w historii ziemi i człowieka, wpływ na świat¹.

7. Spytaj, który wizerunek Jezusa jest uczniom bliższy. Porozmawiajcie o tym.

/ POZNAJĘ /

8. Zaproponuj pracę w grupach. Powiedz, że przygotujecie debatę. Podziel uczniów na dwa zespoły – każdy z nich będzie miał za zadanie przekonać drugą stronę do swojej racji.

Grupa I broni tezy, że Jezus jest człowiekiem.

¹ Ksiądz Jan Szywalski, *Kim jest (dla mnie) Jezus Chrystus?*, z cyklu: *Prawdy wiary*, <https://www.nowiny.pl/raciborz/126862-kim-jest-dla-mnie-jezus-chrystus.html> (dostęp: 26.03.2020).

Grupa II broni tezy, że Jezus jest Bogiem.

Wyznacz kilka minut na pracę zespołową. Uczniowie przygotowują argumenty za swoją tezę – przynajmniej po trzy.

Następnie zaczyna się debata. Przedstawiciele grup stają na środku. Pomiędzy adwersarzami znajduje się puste krzesło. Członkowie zespołów gromadzą się po stronach swoich przedstawicieli. Liderzy przedstawiają na zmianę argumenty (zapisuj je na tablicy). Pozostawione puste krzesło może być zajmowane przez członków którejs z grup, jeśli pragną oni coś dodać do argumentacji swojej strony.

Pilnuj porządku i kultury wymiany poglądów pomiędzy zwolennikami obu stanowisk. To ty udzielasz głosu osobom, które pragną dołączyć się do debaty, zasiadając na pustym krześle. Pamiętaj o zapisywaniu argumentów poszczególnych stron na tablicy.

Podsumuj pracę w grupach. Streść argumenty, które padły w debacie, i powiedz, że wskazują one, iż Jezus Chrystus ma cechy zarówno człowieka, jak i Boga. Dodaj: *Kim więc jest Jezus? Jest Synem Bożym, który posiada naturę ludzką i naturę boską.*

9. Przypomnij uczniom o starotestamentalnych prorocत्वach, które w pełni potwierdziły się w osobie Jezusa Chrystusa. Powiedz, że sam Jezus również przepowiadał, co Go spotka. Poproś o odczytanie fragmentów biblijnych z podręcznika (s. 105–106) lub z Pisma Świętego.

[Jezus] zaczął ich pouczać, że Syn Człowieczy musi wiele cierpieć, że będzie odrzucony przez starszych, arcykapłanów i uczonych w Piśmie; że będzie zabity, ale po trzech dniach zmartwychwstanie (Mk 8,31).

[Jezus] Pouczał bowiem swoich uczniów i mówił im: „Syn Człowieczy będzie wydany w ręce ludzi. Ci Go zabiją, lecz zabity, po trzech dniach zmartwychwstanie”. Oni jednak nie rozumieli tych słów, a bali się Go pytać (Mk 9,31–32).

[Jezus] wziął znowu Dwunastu i zaczął mówić im o tym, co miało Go spotkać: „Oto idziemy do Jerozolimy. A [tam] Syn Człowieczy zostanie wydany arcykapłanom i uczonym w Piśmie. Oni skażą Go na śmierć i wydadzą poganom. I będą z Niego szydzić, oplują Go, ubiczują i zabiją, a po trzech dniach zmartwychwstanie” (Mk 10,32b–34).

Wy wszyscy zwątpicie we Mnie tej nocy. Bo jest napisane: Uderzę pasterza, a rozproszą się owce stada. Lecz gdy powstanę, udam się przed wami do Galilei (Mt 26,31–32).

Podsumuj: *Wszystko, co zapowiada Jezusa i Go dotyczy, a o czym możemy przeczytać w Piśmie Świętym, jest prawdziwe. Wszystkie zapowiedzi Jezusa wykonały się. Możemy więc wysunąć wniosek, że całe Jego życie i wszystko, co mówił i robił, miało na celu dać świadectwo prawdzie, gdyż On sam jest prawdą żywą (por. J 18,37).*

/ ODPOWIADAM I PODEJMUJĘ WYZWANIE /

10. Poproś, by uczniowie zastanowili się, kim jest dla nich Jezus. Mogą przygotować ankietę, którą później przeprowadzą wśród swoich znajomych czy rodziny.

/ UTRWAŁAM /

11. Podsumuj lekcję. Możesz wykorzystać punkty z podręcznika (s. 106):

- > Poszukiwanie prawdy prowadzi cię (a przynajmniej powinno) do Jezusa.
- > Pełnia prawdy znajduje się w Jezusie Chrystusie.
- > Prawdą, którą Jezus nam objawia, jest miłość do końca – aż po śmierć na krzyżu.

/ MODLĘ SIĘ /

12. Na koniec pomódlcie się słowami Orygenesa. Odczytajcie z podręcznika jego *Modlitwę o spojrzenie duchowe*:

Oby i nam położył Pan Jezus ręce swoje na oczy,
abyśmy i my zaczęli patrzeć nie na to, co widzialne,
lecz na to, co niewidzialne;
niech otworzy nam te oczy,
które nie oglądają rzeczy teraźniejszych,
lecz rzeczy przyszłe².

² Orygenes, *Modlitwa o spojrzenie duchowe*, <http://teologia.deon.pl/zakochany-w-jezusie-chry-stusie/> (dostęp: 25.02.2021).

22/

WYZNAWAĆ BOGA W PRAWDZIE

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom, że wyznawanie wiary wiąże się z konkretnymi czynkami.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > argumentuje, że wiara nie jest tylko ideą zawartą w umyśle,
- > tłumaczy, dlaczego wiara wymaga konkretnych czynków, które ją potwierdzają,
- > wskazuje, które uczynki wynikają z wiary, a które nie.

Postawy: uczeń respektuje w życiu prawo naturalne i kieruje się prawem objawionym.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, praca indywidualna (metaplan i komiks).

Środki dydaktyczne: podręcznik, karta pracy – metaplan (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla każdego ucznia), puste kartki formatu A4 (po jednej dla każdego ucznia).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Odmówcie wspólnie *Wierzę w Boga*.
2. Poproś, by uczniowie zapoznali się z krótkim tekstem z części „odkrywam” w podręczniku (s. 108).

Wierzę, ale nie praktykuję. Wierzę, ale nie chodzę do kościoła. Wierzę, ale się nie modłę.

Jak często słyszysz podobne słowa? A może to twoje słowa albo skrywane na dnie serca wątpliwości? Czy naprawdę można być wierzącym i niepraktykującym? Czy faktycznie jest się wtedy wierzącym?

3. Spytaj uczniów: *Czy czujecie się członkami Kościoła? Czy praktykujecie swoją wiarę? Jak postrzegacie wiarę osób, wśród których żyjecie – bliskich, przyjaciół? Porozmawiajcie chwilę na ten temat.*

/ SPOTYKAM /

4. Zauważ, że wiele znanych osób – aktorów, muzyków czy sportowców – otwarcie przyznaje się do wiary. Podaj przykłady (np. Jakub Błaszczkowski, Kamil Stoch, Ida Nowakowska, Agnieszka Chylińska czy Radosław Pazura). Poproś, by uczniowie przeczytali z podręcznika świadectwo tego ostatniego (s. 109):

Mogę śmiało powiedzieć, że nie wstydzę się Jezusa, wręcz przeciwnie – jestem dumny, że wierzę w Niego i że tak naprawdę to daje mi siłę. (...) Wszystko się dzieje przez Niego, wszystko się dzieje dla Niego. Jeżeli będziemy o tym pamiętać, to wydaje mi się, że nasze życie będzie się układało tak, jak powinno się układać, czyli zgodnie z Jego wolą. Oczywiście nie jest to bardzo proste ani łatwe, ale jest do zrobienia. Sednem sprawy jest to, aby nie zapominać i się Go nie wstydzic – bo to już jest katastrofa. By odważnie wyznawać wiarę w Niego (...). Jeżeli Bóg z nami, to któż przeciwko nam!¹

5. Zaczynij rozmowę kierowaną:

- > Skąd aktor czerpie siłę?
- > Kiedy, według Radosława Pazury, nasze życie będzie się dobrze układać?
- > Czy według Radosława Pazury wiara w Boga jest łatwa?
- > Co aktor określa „katastrofą”?

/ POZNAJĘ /

6. Rozdaj uczniom karty pracy (metaplan, załącznik 1). Powiedz, że tematem przewodnim ich pracy indywidualnej jest WIARA. Poproś, by uczniowie

¹ Radosław Pazura, *Nie wstydzę się Jezusa!*, wywiad opublikowany na prasa.wiara.pl, <https://prasa.wiara.pl/doc/1072768.Nie-wstydze-sie-Jezusa> (dostęp: 20.09.2020).

samodzielnie (i zgodnie z własnymi przekonaniem) uzupełnili rubryki (Jak jest? Jak powinno być? Dlaczego tak jest? Wnioski).

7. Jako podsumowanie tej części lekcji wykorzystaj tekst z podręcznika (s. 109): *Wiara to więcej niż wyrażające ją słowa. O wierze lepiej świadczą czyny. Jak czytamy w Liście Jakuba: „Tak też i wiara, jeśli nie byłaby połączona z uczynkami, martwa jest sama w sobie” (Jk 2,17). Wiara to stawianie Boga przed wszystkimi swoimi sprawami; to stawianie Boga na pierwszym miejscu.*
8. Dodaj, że papież Franciszek porównał wiarę do miłości: tak jak zakochani myślą wciąż o sobie nawzajem, tak wierzący powinni myśleć o Bogu. Uczniowie mogą przeczytać słowa papieża Franciszka z podręcznika (s. 109):

Wiara nie sprowadza się do zestawu pięknych doktryn. (...) Życie chrześcijańskie to dzieje miłości do Boga, w których nie wystarczają dobre idee, ale trzeba postawić go na pierwszym miejscu, tak jak czyni ktoś zakochany z osobą, którą miłuje².

9. Wykorzystując tekst z podręcznika (s. 109, dział „poznaję”), powiedz: *Wiara jest czymś bardzo osobistym, ale nie jest sprawą prywatną. Wiara, którą nie można się dzielić, nie miałaby sensu (por. Youcat, 24). Powinniśmy więc wcielać wiarę w życie, uzewnętrzniać ją – można to robić np. przez pomoc bliźnim, dobre uczynki. Żyjąc według prawd wiary, możemy pokazać, ile znaczą dla nas słowa Jezusa, oraz jak je rozumiemy.*

/ UTRWALAM /

10. Rozdaj uczniom puste kartki i zaproponuj im narysowanie komiksu, w którym przedstawią propozycję praktycznego zastosowania wiary w codziennym życiu.
11. Podsumuj lekcję. Możesz wykorzystać punkty z podręcznika (s. 110):
- > Wiara to relacja do Boga, a nie zestaw idei i pięknych doktryn.

² Papież Franciszek, homilia na uroczystość Objawienia Pańskiego, 6 stycznia 2020 roku, cyt. za: http://www.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2020/documents/papa-francesco_20200106_omelia-epifania.html (dostęp: 25.02.2021).

- > Świadełstwo wiary opiera się na czynach, które z niej wynikają, a nie na słowach, które o niej mówią.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE I MODLĘ SIĘ /

12. Zachęć uczniów do napisania modlitwy o prawdziwą wiarę dla siebie i bliskich. Poproś, by odmówili ją wieczorem.
13. Poproś o odczytanie z podręcznika fragmentu *Modlitwy o wiarę* papieża Pawła VI (s. 111):

O Panie, wierzę i chcę wierzyć w Ciebie. Panie, spraw, żeby wiara moja była pełna, bez zastrzeżeń, żeby przeniknęła moje myśli, mój sposób są-
dzenia o rzeczach Bożych i o rzeczach ludzkich.

O Panie, spraw, żeby wiara moja była dobrowolna, to znaczy żebym oso-
biście zgodził się na tę wiarę i przylgnął do niej, ażebym przyjął wszelkiego
rodzaju wyrzeczenia i wszelkie obowiązki, jakie ona niesie z sobą; i żeby
ta wiara wyrażała szczyty mojej osobowości. Wierzę w Ciebie, o Panie. (...) Amen.

23/

PRZYMIOTY PRAWDZIWEJ WIARY

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom przymiotów, które charakteryzują prawdziwą wiarę.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wymienia przymioty charakteryzujące wiarę,
- > tłumaczy, dlaczego wiara nie jest osobistym wymysłem, ale darem,
- > omawia aspekty określające prawdziwą wiarę.

Postawy: uczeń zachowuje tożsamość katolika.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka, praca w grupach, słoneczko.

Środki dydaktyczne: pięć arkuszy bristolu, flamastry (dla każdej z pięciu grup), dowolny plakat samochodu – z zasobów własnych lub załącznik 1 (zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla każdego ucznia bądź wyświetlenia na tablicy multimedialnej), podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

1. Pomódlcie się w intencji osób, które przeżywają duchowe trudności (*Zdrowaś Maryjo*).

/ ODKRYWAM, SPOTYKAM I POZNAJĘ /

2. Jeśli możesz, przymocuj do tablicy plakat samochodu. Jeśli korzystasz z załącznika 1, możesz wyświetlić obraz na tablicy. Spytaj uczniów: *Z ilu części składa się samochód?*

Wysłuchaj kilku odpowiedzi. Powiedz, że auto składa się z ok. 4000 elementów. Dodaj, że im wyższej klasy samochód, tym części może być zdecydowanie więcej. Powiedz: *Spróbujemy sobie przypomnieć, które elementy samochodu są najistotniejsze.*

3. Podziel uczniów na pięć zespołów. Rozdaj im bristole i flamastry. Poproś, by narysowali na środku samochód, po czym zaznaczyli najważniejsze według nich części (każdy zespół ma zaznaczyć po sześć elementów).

Omówcie efekty pracy. Każdy zespół prezentuje swój plakat i opowiada o zaznaczonych częściach.

4. Spytaj uczniów, dlaczego wskazali konkretne elementy (powinna paść odpowiedź, że te części są niezbędne, by samochód mógł jeździć / jeździć bezpiecznie).
5. Zadaj kolejne pytanie: *Jak myślicie, dlaczego dzisiejszą katechezę zaczęliśmy od rysowania plakatów samochodów?* Prawdopodobnie uczniowie nie będą potrafili udzielić jednoznacznej odpowiedzi, choć padną różne propozycje. Spuentuj, że podobnie jak samochód do tego, by jeździł i spełniał swoje funkcje, potrzebuje pewnych niezbędnych części, tak samo wiara musi mieć swoje „wsparcie” – określone przymioty, by mogła istnieć i być prawdziwa.
6. Zapowiedz kolejną pracę w grupach. Poproś, by uczniowie pracowali w tych samych zespołach. Ich zadaniem jest odwrócić bristol na drugą stronę, napisać na środku słowo WIARA oraz wypisać wokół niego przymioty, które według nich powinna mieć prawdziwa wiara (metoda „słoneczko”). Pomocą w pracy mogą być teksty zawarte w podręczniku (działy „spotykam”, „odkrywam” i „poznaję”, s. 112–113).

Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele grup prezentują swoje propozycje.

/ ODPOWIADAM I UTRWALAM /

7. Zaproś uczniów do dyskusji na temat: *Co według was jest najtrudniejsze w wyznawaniu wiary? Czy można pogodzić wiarę w Boga bez jej praktykowania?*

8. Podsumuj lekcję. Możesz wykorzystać punkty z podręcznika (s. 114, dział „utrwalam”):

- > Wiara jest darem Boga dla nas – dzięki niej możemy osiągnąć zbawienie.
- > Wierzyć oznacza przyjąć umysłem i sercem to, co objawił Jezus, kiedy głosił Dobrą Nowinę.
- > By naprawdę wierzyć, potrzebujemy wsparcia Ducha Świętego.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

9. Poproś uczniów, by wykonali ćwiczenie z podręcznika (s. 114). Ich zadaniem jest połączyć słowo „wiara” z przymiotami, które według nich najlepiej oddają jej istotę.

/ MODLĘ SIĘ /

10. Na koniec zachęć uczniów do ułożenia czterech wezwań modlitwy powszechnej. Swoje propozycje zapisują w podręczniku (s. 114). Na koniec uczniowie odczytują po kolei po jednym wezwaniu.

24/

RELIGIA A SEKTA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom niebezpieczeństw i konsekwencji związanych z działalnością sekt.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > charakteryzuje sposoby działania sekt,
- > wymienia, jakie straty społeczne może odnieść przynależność do grupy zamkniętej (sekty),
- > odróżnia religię od grupy o charakterze zamkniętym (sekty).

Postawy: uczeń zachowuje czujność wobec propozycji sekt.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: arkusz bristolu z wielkim symbolem \$ na środku, kilka arkuszy bristolu do pracy w grupach, flamastry dla każdej grupy, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Pomódlcie się wspólnie o światło Ducha Świętego (*Duchu Święty, który oświecaś...*).
2. Przyklej do tablicy plakat z symbolem bogactwa. Odczytaj na głos tekst z podręcznika (s. 116):

Jesteś jedyny. Jesteś wyjątkowy. Jesteś wybrany. Będziesz szczęśliwy. Będziesz mądrzejszy niż inni. Osiągniesz wszystko, czego zapragniesz.

Będziemy cię wspierać. Możesz na nas liczyć, zawsze ci pomożemy. Będziemy z tobą. Już nigdy nie będziesz sam.

Zainteresowany?

Któż nie pragnąłby tego usłyszeć? Więcej: czy ktoś nie chciałby, aby te obietnice się spełniły?

3. Porozmawiajcie przez chwilę na ten temat. Spytaj uczniów, czy odczytane przed chwilą hasła robią na nich wrażenie (pogadanka).

/ SPOTYKAM /

4. Uświadom uczniom, że formułki typu „jesteś wyjątkowy”, „jesteś mądrzejszy niż inni”, „oni cię nie rozumieją”, „zasługujesz na coś lepszego”, „na nas możesz liczyć, zaufaj nam” to hasła przewodnie niejednej sekty. Ich liderzy obiecują to, o czym wielu marzy: poczucie szczęścia, mądrości i elitarności, a także tak pożądane obecnie wsparcie i pomoc. Piękne hasła nie przekładają się jednak na rzeczywistość.
5. Poproś jednego ucznia o odczytanie z podręcznika historii Joanny, dziewczyny, która jakiś czas temu dała się zwieść podobnym obietnicom i uwikłała się w jedną z zamkniętych grup religijnych (s. 117).

To nie było przypadkowe spotkanie.

„Na ulicy podszedł do mnie nieznajomy mężczyzna” – opowiada dwudziestodwuletnia atrakcyjna kobieta w zaawansowanej ciąży. „Mocno chwycił za ramiona, popatrzył głęboko w oczy i powiedział: Ja cię skądś znam”. Po chwili dodał zdecydowanym głosem: „Jesteś moją siostrą”.

Ofuknęła go ostro i poszła w swoją stronę, ale to, co usłyszała, nie dawało jej spokoju.

„Miałam piętnaście lat, interesowałam się filozofią Wschodu. Może on wie coś, czego ja nie wiem? – myślałam. Może spotkaliśmy się w poprzednim wcieleniu?”

Dwa dni później wypatrzyła go na ulicy. Podeszła, zaczęli rozmawiać. Dwudziestopięcioletni mężczyzna przedstawił się pseudonimem. Joanna była pewna, że to prawdziwe nazwisko. Sama nie wie, jak to się stało, ale opowiedziała mu o sobie wszystko.

„On potrafił tak cudownie, cierpliwie słuchać” – tłumaczy swoją wylewność. Nieznajomy o sobie mówił niewiele. Nie zdradził też, dlaczego nazwał ją siostrą. (...) Z tajemniczym nieznajomym spotykała się kilka miesięcy.

Nadal wiedziała o nim niewiele. Któregoś dnia, jak zwykle, cierpliwie wysłuchała jej skarg, a ona wykrzyknęła zachwycona: „Rzadko spotyka się tak cudownych ludzi!”

„Nie masz racji. Jest ich więcej” – zareagował. „Jeśli chcesz, możesz z nimi porozmawiać”¹.

6. Spytaj, co uczniowie myślą o opisanej w pierwszych zdaniach sytuacji. Możesz zadać takie pytania jak:

- > W jaki sposób Joanna poznała nowego znajomego?
- > Czy Joanna była naiwna, czy zachowała się zupełnie naturalnie, podchodząc do nieznanego i zaczynając z nim rozmowę? Dlaczego?
- > Czy propozycja złożona przez nowego znajomego była kusząca? Dlaczego?

7. Podsumuj rozważania. Powiedz: *Tak działają grupy zamknięte, które wszystkim swoim członkom obiecują szczęście, a później... No właśnie, co dzieje się później? Joanna, którą przed chwilą poznaliście, zaczęła uczestniczyć w spotkaniach organizowanych przez jej nowego znajomego. Zresztą sami posłuchajcie* (odczytaj poniższy fragment):

„Powtarzali, że jestem wspaniała, cudowna, niezwykła. Traktowali mnie jak maskotkę, rozpieszczali. Moment wprowadzenia do sekty był dokładnie wyreżyserowany”. Tak dobrze, że Joanna sama prosiła, żeby przyjęli ją do grona wtajemniczonych. W końcu usłyszała: „Dobrze, skoro tego bardzo chcesz, zrobimy dla ciebie wyjątek...”.

Przez następne dni przechodziła coś w rodzaju katolickich rekolekcji. Było w tym trochę modlitwy, mistyki, oddanie się w opiekę bóstwu, które czciła sekta, symboliczne braterstwo krwi. Nadano jej nowe imię – Gaja. Oznaczało ono ostateczne zerwanie więzi z najbliższymi i światem, w którym do tej pory żyła. W dowód uznania powierzono jej wysoką funkcję. „W stuosobowej grupie byłam jedną z sześciu kobiet werbowniczek” – wyznała Joanna (...). „Wierzyliśmy, że czynimy dobro, ratujemy grzeszny świat”. Prawdę znał tylko mistrz i jego najbliżsi współpracownicy. Członków sekty obowiązywały bardzo ostre reguły. Wolno było na przykład zjeść tylko jeden, wegetariański, posiłek dziennie. Żeby odmówić obowiązkowe modlitwy, Joanna musiała wstawać o czwartej rano.

¹ Zofia Uszyńska, *Wyszłam z sekty*, „Naj” nr 49/2006, cyt. za: <https://kobieta.onet.pl/zdrowie/psychologia/wyszlam-z-sekty/8ehhg> (dostęp: 01.04.2021).

Kładła się, z tego samego powodu, o północy. „Ale i tak każdy z nas przeżywał nieustannie wyrzuty sumienia. Oskarżaliśmy się o to, że nie nie dość pilnie przestrzegamy reguł, i prosiliśmy o wymierzenie nam kary”. Byli tacy, którzy cięli się żyłkami, Joanna potrafiła klęczeć przez całą noc na twardej, zimnej podłodze, nie jeść przez kilka dni. Była bardzo wycieńczona, często traciła przytomność.

Podstawówkę zdażyła jeszcze ukończyć z czerwonym paskiem. Z liceum została wyrzucona z powodu nieobecności. Zmieniła szkołę i to było jej wielkie szczęście. Tym razem trafiła na mądrego katechetę, który domyślił się, że z jego uczennicą dzieje się coś niedobrego. Po lekcji na temat sekt poprosiła go o rozmowę. Nie potrafił powtórzyć, co mówiła, ale pamięta taki moment: ksiądz trzyma ręce na jej głowie, modli się i powtarza, że nie zostawi jej samej. Ona płacze i modli się, żeby on przestał się modlić. (...) „W tamtym momencie zasłona spadła mi z oczu”. Zanim jednak zdecydowała się wypowiedzieć sekcje posłuszeństwo, minęło kilka tygodni. „To nie było łatwe. Bałam się”. Reakcja mistrza zaskoczyła ją samą. Człowiek o kamiennej twarzy, zawsze panujący nad emocjami, uderzył ją w twarz. Potem posypały się pogrożki: „Zastanów się, co mówisz. Albo jesteś z nami, albo cię nie ma. Jakie lubisz kwiaty? Takie przyniesiemy na twój grób. Na pewno wszyscy przyjdziemy na twój pogrzeb”. Przez dwa tygodnie Joanna nie wychodziła z domu. Potem kilka razy zaczepiali ją na ulicy tak zwani strażnicy czystości wiary. W końcu sprawa trafiła na policję. „W sekcie byłam trzy lata. Wychodziłam z niej dłużej, bo aż cztery” – mówi cicho Joanna. Po ponad dwóch latach od opuszczenia sekty spotkała mistrza na ulicy. Próbował ją zastraszyć. „Nie udało mu się, bo byłam już bardzo silna” – cieszy się².

/ POZNAJĘ /

8. Po wysłuchaniu całej historii Joanny omówcie wspólnie, co wyróżnia grupę, która posiada znamiona sekty. Akapit na ten temat znajduje się w podręczniku (s. 117–118). Wypunktujcie kolejne cechy:
- > obiecuje zaspokoić często nieuświadomione potrzeby psychiczne lub duchowe,
 - > obiecuje elitarność – członkowie są wybranicami,

² Tamże.

- > liderzy grup roszczą sobie prawo do wnikania we wszelkie dziedziny życia członków,
- > sekta pozyskuje członków, uciekając się do wszelkich metod, łącznie z kłamstwem i manipulacją,
- > uzależnia swoich członków od wpływu grupy – od jedynej prawdy, którą głosi grupa,
- > przedstawia świat poza grupą jako zły i skazany na zagładę,
- > wprowadza członków przez inicjację do „nowego świata”, każe zerwać relacje z najbliższymi.

/ ODPOWIADAM /

9. Podziel uczniów na czteroosobowe grupy. Poproś, by na podstawie omówionych cech oraz tekstu z podręcznika (s. 118) przygotowali plakat ostrzegający przed zgubnym wpływem sekt. Mogą wykorzystać technikę kolażu. Rozdaj uczniom bristolę i flamastry. Po zakończeniu pracy członkowie zespołów przedstawiają swoje propozycje na forum klasy.

/ UTRWALAM /

10. Podsumuj lekcję. Możesz wykorzystać punkty z podręcznika (s. 118):
- > Sekty odbierają prywatność i uzależniają swoich członków od grupy.
 - > Przynależność do sekty powoduje zerwanie relacji z najbliższymi.
 - > Manipulacja prawdą jest powszechną metodą wpływania na członków sekty przez ich liderów.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

11. W ramach utrwalenia wiadomości poproś o wykonanie ćwiczenia w podręczniku z części „podejmuję wyzwanie” (s. 118). Uczniowie mają zakreślić kolorem niebieskim określenia dotyczące religii, a czerwonym – dotyczące sekt.

/ MODLĘ SIĘ /

12. Na zakończenie zachęć uczniów do modlitwy. Odczytajcie z podręcznika fragment Księgi Mądrości (s. 119).

Boże przodków i Panie miłosierdzia,
któryś wszystko uczynił swoim słowem
i w Mądrości swojej stworzyłeś człowieka,
by panował nad stworzeniami, co przez Ciebie się stały,
by władał światem w świętości i sprawiedliwości
i w prawości serca sądy sprawował –
dajże mi Mądrość, co dzieli tron z Tobą,
i nie wyłączaj mnie z liczby swych dzieci!
Bom sługa Twój, syn Twojej służebnicy,
człowiek niemocny i krótkowieczny,
zbyt słaby, by pojąć sprawiedliwość i prawa.
Choćby zresztą był ktoś doskonały między ludźmi,
jeśli mu braknie mądrości od Ciebie – za nic będzie poczytany (Mdr 9,1–6).

CZĘŚĆ 3

BÓG
W DOROSŁYM
ŻYCIU

25/

WIARA W JEDNEGO BOGA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: rozwijanie umiejętności oceniania relacji człowieka z Bogiem w świetle pierwszego przykazania Dekalogu.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > oddaje cześć jednemu Bogu,
- > formułuje zasady wynikające z pierwszego przykazania Bożego.

Postawy: uczeń pogłębia wiarę w jednego Boga.

Metody: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, pytania i odpowiedzi, skojarzenia.

Środki dydaktyczne: podręcznik, Pismo Święte (1 egzemplarz do odczytania perykopy), prezentacja na temat tzw. symboli wiary (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Modlitwa.
2. Odczytaj z podręcznika tekst zamieszczony w części „odkrywam” (s. 122):

Dla nas, żyjących w XXI wieku, monoteizm (z jęz. greckiego: wiara w jednego Boga) jest czymś dość naturalnym. Żyjemy w świecie zdominowanym przez religie abrahamowe – judaizm, chrześcijaństwo i islam. Wszystkie trzy wyrażają wiarę w jednego Boga. Każda z nich jednak rodziła się w pewnym napięciu z kultami politeistycznymi, czyli wyznającymi wielobóstwo.

Co ciekawe, chrześcijaństwo u swych początków spotkało niespodziewanego sojusznika w szerzeniu monoteizmu w obszarze politeistycznej kultury greckiej i rzymskiej – sprzymierzeńcem tym była filozofia Platona, a później przede wszystkim Arystotelesa, obie znacznie starsze niż samo chrześcijaństwo.

3. Możesz poszerzyć informacje tam zawarte. Na przykład:

Izraelici, wchodząc do Ziemi Obiecanej (do Kanaanu), napotykali ludzi wierzących w wiele bóstw, przedstawianych często pod postacią zwierząt. Były to bóstwa lokalne, to znaczy: ludzie, którzy wierzyli w ich moc, wierzyli również, że działanie danego bóstwa ogranicza się do konkretnego miejsca. Żydzi często ulegali wpływom religijnym Kananejczyków, ponieważ wymagania Dekalogu były dla nich trudne.

Chrześcijanie z kolei spotkali się z politeizmem, gdy tylko rozpoczęli misję wśród Greków i Rzymian. Z powodu swojego monoteizmu przez blisko trzysetna lat byli, z różną mocą, prześladowani.

Także Mahomet, głoszący monoteizm wśród Arabów, spotkał się z oporem i dlatego musiał uciekać z Mekki do Jasribu, które to miasto na pamiątkę tego wydarzenia nazwano Miastem Proroka, czyli Medyną.

/ SPOTYKAM /

4. Zapytaj uczniów o postać Abrahama, o skojarzenia, jakie się z nim rodzą.

Odpowiedzi uczniów zapisuj na tablicy – w formie krótkich haseł. Podkreśl te, które wiążą się z tematem lekcji: z monoteizmem, odniesieniem Abrahama do Jedyne Boga. W razie potrzeby dodaj odpowiednie pojęcia.

/ POZNAJĘ /

5. Odczytaj fragment Księgi Wyjścia zamieszczony w podręczniku (dział „poznaję”, s. 123) wraz z wyjaśnieniem:

„Wtedy mówił Bóg wszystkie te słowa: «Ja jestem Pan, twój Bóg, który cię wyprowadził z ziemi egipskiej, z domu niewoli.

Nie będziesz miał cudzych bogów obok Mnie! (...) Nie będziesz oddawał im pokłonu i nie będziesz im służył, bo Ja Pan, Bóg twój, jestem Bogiem

zazdrosnym, który za nieprawość ojców karze synów do trzeciego i czwartego pokolenia, tych, którzy Mnie nienawidzą. Okazują zaś łaskę aż do tysięcznego pokolenia tym, którzy Mnie miłują i przestrzegają moich przykazań» (Wj 20,1-3.5-6).

Judaizm co do zasady bardzo srogo traktował wszelkie wykroczenia przeciw pierwszemu przykazaniu. Mogły się one kończyć śmiercią, np. poprzez ukamieniowanie. Przede wszystkim jednak wszelkie nieszczęścia, jakie spotykały cały lud Izraela, odczytywano jako skutek odstępstw od wiary w jedynego Boga. Z kolei zawsze, gdy byli wierni Bogu, Izraelici dostrzegali, że Bóg im błogosławi. Tak było np. podczas podboju Kanaanu lub w czasach powstania Machabeuszów.

/ ODPOWIADAM /

6. Podsumuj dalszym fragmentem, z działu „odpowiadam”:

Wyznawcy religii politeistycznych wierzą w istnienie wielu bóstw. W niektórych spośród tych religii można dostrzec ślad intuicji monoteistycznej: na przykład tam, gdzie jedno bóstwo uznawane jest za najwyższe, a wszystkie pozostałe – za zależne od tego jednego. Taką religią jest hinduizm. Są też religie, które wyznają dualizm, czyli walkę dobra i zła jako równych sobie wartości czy bóstw.

Chrześcijanie, podobnie jak przedstawiciele innych religii abrahamowych, to monoteiści.

Istnienie jednego Boga jest podstawową prawdą naszej wiary. Bóg jest wszechmocny i wszechwiedzący. Jest także Stwórcą wszystkiego, co istnieje. Jego istnienia doświadczamy na dwa sposoby: pierwszy to poznanie naturalne, drugi – objawienie. Katolicka tradycja podkreśla, że każdy człowiek może przy użyciu swoich zdolności dojść do przekonania o istnieniu jednego Boga. Jednocześnie podstawowym źródłem poznania jednego Boga pozostaje wspomniane już objawienie: Bóg sam objawia siebie człowiekowi – w historii życia Abrahama i jego potomków, czyli dziejach Izraela, a ostatecznie i w pełni w Jezusie z Nazaretu.

Kościół swoją wiarę wyraża w skrótowy sposób w wyznaniach wiary, nazywanych symbolami lub *credo* (co po łacinie znaczy „wierzę”). Znasz na pewno dwa najpopularniejsze symbole: Skład Apostolski (czyli starożytne

rzymskie chrzcielne wyznane wiary, używamy go podczas modlitwy osobistej) i Symbol nicejsko-konstantynopoliński (tego używamy podczas Mszy Świętej w niedziele i uroczystości). Jednak to nie wszystkie wyznania wiary starożytnego Kościoła. Najstarsze z nich, bardzo krótkie, znajdziemy w Nowym Testamencie; brzmi: „Panem jest Jezus”. Kolejne są już nieco dłuższe (ale nadal krótkie) i zawierają dwa twierdzenia: wyznają wiarę w jednego Boga, który jest w trzech osobach, a zarazem potwierdzają, że jest to wiara Kościoła.

/ UTRWALAM I PODEJMUJĘ WYZWANIE /

7. Podsumuj lekcję, zbierz najważniejsze informacje. Możesz w tym celu wykorzystać prezentację zamieszczoną w Strefie Katechety (załącznik 1).
8. Zaproponuj uczniom zadanie domowe, które nawiązuje do przedstawionej prezentacji (znajdziesz je w podręczniku, w dziale „podejmuję wyzwanie”, s. 125):

Poszukaj w internecie dwóch starożytnych chrześcijańskich wyznań (może to być Wyznanie wiary św. Grzegorza Cudotwórcy, *Quiquaque* bądź inne). Przeczytaj je, a następnie napisz, w jaki sposób wyrażają one wiarę w jednego Boga.

/ MODLĘ SIĘ /

10. Lekcję zakończ modlitwą *Słuchaj, Izraelu*. Wprowadzając do niej, możesz wspomnieć, że jest ona ważną częścią codziennej modlitwy pobożnego Izraelity.

Słuchaj, Izraelu, Pan jest naszym Bogiem – Pan jedynie. Będziesz więc miłował Pana, Boga twójego, z całego swego serca, z całej duszy swojej, ze wszystkich swych sił. Pozostaną w twym sercu te słowa, które ja ci dziś nakazuję. Wpoisz je swoim synom, będziesz o nich mówił, przebywając w domu, w czasie podróży, kładąc się spać i wstając ze snu. Przywiążesz je do twojej ręki jako znak. One ci będą ozdobą między oczami. Wypisz je na drzwiach swojego domu i na twoich bramach (Pwt 6,4–9).

26/

CO (KTO) JEST MOIM BOGIEM?

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zachęcenie uczniów do oddawania czci jednemu Bogu oraz rozwijanie w nich umiejętności oceniania relacji człowieka z Bogiem w świetle pierwszego przykazania.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > podaje przykłady wpływu zabobonu, bałwochwalstwa, wróżbiarstwa, magii, ateizmu, symonii na relację z Bogiem,
- > wymienia współczesne bożki,
- > uzasadnia, iż nie da się pogodzić ezoteryki z wiarą chrześcijańską,

Postawy: uczeń oddaje cześć jednemu Bogu.

Metody: praca z podręcznikiem, praca w grupach, wykład.

Środki dydaktyczne: podręcznik, samoprzylepne kartki, duży arkusz papieru.

PRZEBIEG LEKCJI

/ ODKRYWAM /

1. Modlitwa początkowa.
2. Wprowadź w tematykę lekcji. Możesz w tym celu odczytać z podręcznika fragment zawarty w dziale „odkrywam” (s. 126):

Przyjmując chrzest, wyznajemy (lub robią to w naszym imieniu rodzice i rodzice chrzestni), że Bóg jest dla nas najważniejszy – jeden Bóg w Trójcy Osób. Chrzest prowadzi nas do zbawienia i chroni od zła.

Zdaniem niektórych ludzi tę drugą funkcję spełnia również czerwona kokardka przyczepiona do niemowlęcego wózka lub czerwona nitka noszona na przegubie ręki: ma chronić przed rzuceniem uroku czy przekleństwa.

Mogłoby się wydawać, że taka wstążeczka lub nitka to nic złego – chcemy przecież chronić tych, na których nam zależy. Przeciwnie! Wiara w Boga i wiara w zabobony wykluczają się. A mimo to wiara w zabobony jest dziś jednym z największych problemów chrześcijan.

3. Zapytaj uczniów o inne przesady, które znają.

Możesz to zrobić na dwa sposoby:

- (a) Poprosić, by wymieniali je głośno, a odpowiedzi zapisywać na tablicy.
- (b) Rozdać uczniom kartki samoprzylepne i poprosić, by zapisali na nich trzy przesady, które uważają za najśmieszniejsze lub najbardziej absurdalne (w zależności od warunków uczniowie mogą zrobić to samodzielnie lub w małych grupach – do czterech osób). Kartki przyklepie na dużym arkuszu papieru z napisem „Przesady” i powieście go w widocznym miejscu.

Zadanie podsumuj plebiscytem na najciekawszy lub najdziwniejszy przesąd.

/ SPOTYKAM /

4. Uczniowie odczytują samodzielnie tekst na temat pierwszych chrześcijan i ich stosunku do pierwszego przykazania (podręcznik, s. 127).

Podkreśl, że wielu z nich wolało zginąć niż złamać pierwsze przykazanie.

5. Zapytaj uczniów, co zaciekało ich w tekście. Odpowiedzi pozostaw bez komentarza, chyba że pojawią się pytania dotyczące praktyk pokutnych.

W przypadku takiego pytania możesz wyjaśnić, że Kościół w starożytności stosował znacznie surowszą pokutę niż my, zwłaszcza gdy chodziło o grzech publiczny. Grzechy ciężkie wyznawano publicznie, wobec całej wspólnoty, a pokuta była długotrwała, mogła trwać kilka lat, a nawet – w przypadku najpoważniejszych grzechów – do końca życia. Na jej czas pokutnik był wyłączony ze wspólnoty eucharystycznej (innymi słowy: po liturgii słowa musiał opuścić zgromadzenie liturgiczne).

/ POZNAJĘ /

6. Przedstaw współczesne problemy związane z pierwszym przykazaniem. Możesz skorzystać z informacji zawartych w podręczniku (dział „poznaję”, s. 127–128) lub odwołać się do rozpoznanych przez nas problemów obecnych w środowisku, w którym żyją nasi uczniowie.

Horoskopy to najczęściej niewinna zabawa. Mało kto w nie wierzy. Zazwyczaj jesteśmy świadomi, że w redakcjach gazet czy portali internetowych pisze się je bez żadnego „patrzenia w gwiazdy”. Jeśli jednak na horoskopy zaczynamy wydawać pieniądze, pojawia się problem. Kto płaci za wróżbę, ten zazwyczaj jest przekonany o jej prawdziwości – tym samym potwierdza swoją wiarę w zabobony.

Są też inne wykroczenia przeciwko pierwszemu przykazaniu, które przychodzą nam z łatwością. Na przykład wiara w to, że jakiś gest czy inny rytuał zapewni nam szczęście bądź uchroni od pecha. Wielu początkowo traktuje takie rytuały jak niewinna zabawę, z czasem jednak zaczyna obawiać się, że ich zaniechanie doprowadzi do nieszczęścia – a taka obawa to już wiara w zabobony, poważny problem.

To stare formy bałwochwalstwa, czasem tylko w nowym opakowaniu. Jednak są też całkiem nowe. Na przykład rozrywka. Sama w sobie nie jest ona grzechem, jeśli jednak ulegamy jej tak dalece, że zapominamy o naszych obowiązkach, albo jeśli wydajemy na nią ogromne sumy pieniędzy – staje się problemem, także w kontekście pierwszego przykazania. Nadmierna fascynacja telewizją, gramami, serialami online czy nawet sportem może stać się współczesną formą idolatrii.

Jest jeszcze jedna płaszczyzna, na której możemy oddalić się od Boga: pułapka samodoskonalenia. Dążenie do idealnej sylwetki to zapewne najmniej groźna jej postać, inne – jak programowanie neurolingwistyczne czy niektóre formy duchowości wschodu, okraszane teoriami psychologicznymi – są już niebezpieczne. Przede wszystkim jednak błędny i moralnie wątpliwy jest tutaj punkt wyjścia: koncentracja na własnym rozwoju dla własnych korzyści, skłaniająca nas do podejmowania działań, które nie prowadzą do właściwego celu.

/ ODPOWIADAM /

7. Poproś jednego z uczniów, by przeczytał głośno fragment Księgi Wyjścia 32,31–34, dotyczący złotego cielca. Pozostali uczniowie niech śledzą tekst (podręcznik, dział „odpowiadam”, s. 128):

I poszedł Mojżesz do Pana, i powiedział: „Oto niestety lud ten dopuścił się wielkiego grzechu. Sporządzili sobie boga ze złota. Przebacz jednak im ten grzech! A jeśli nie, to wymaż mnie natychmiast z Twojej księgi, którą napisałeś”. Pan powiedział do Mojżesza: „Tylko tego, który zgrzeszył przeciw Mnie, wymażę z mojej księgi. Idź teraz i prowadź ten lud, gdzie ci rozkazałem, a mój anioł pójdzie przed tobą. A w dniu mojej kary ukarzę ich za ich grzech”.

8. Zarysuj kontekst tego wydarzenia: *Było to już po zawarciu przymierza. Mojżesz wrócił na górę Synaj, wezwany przez Boga. To właśnie wtedy otrzymał do Boga Dekalog i inne nakazy, regulujące życie narodu wybranego. Jego spotkanie z Panem trwało bardzo długo, wiele dni. W końcu ludzie zaczęli się niepokoić. Nie wiedzieli, co się stało z Mojżeszem – ich jedynym łącznikiem z Bogiem. Poszedł i nie wraca...*

Czuli się niepewnie. Wreszcie postanowili, że zastąpią Boga wizerunkiem. Zebrali całe złoto i ulali z niego posąg cielca. Co więcej, zaczęli przed nim składać ofiary. To rozgniewało Boga. Mojżesz jednak wstawił się za Izraelitami.

Ta historia pokazuje nam, jak trudne jest utrzymanie wiary w niewidzialnego Boga, zwłaszcza jeśli żyje się wśród ludów czczących widzialnych bogów.

Nasza sytuacja jest bardzo podobna, otaczają nas bowiem mniej wymagające kultury czy parareligie, którym łatwo można ulec. Droga chrześcijan jest wymagająca, jednak dzieje Izraelitów pokazują nam, i to wielokrotnie, że każda inna prowadzi do nieszczęścia.

9. Uczniowie odczytują dwa ostatnie akapity z działu „odpowiadam”:

Wiele rzeczy może zastępować w naszym życiu Boga. Najłatwiej i najbezpieczniej jest ich unikać, ponieważ gdy się ich spróbuje, zazwyczaj trudno się od nich oderwać. Taka jest moc przyzwyczajenia, na przykład do różnych rytuałów, które mają zapewnić nam szczęście.

Wiara jest darem, ale i poważnym zdaniem: całkowicie zaufać Bogu, tak jak Abraham. I odrzucić wszystkie bożki, tak jak on je odrzucił.

/ UTRWALAM /

10. Podsumuj lekcję w kilku zdaniach. Możesz wykorzystać podsumowanie z podręcznika (dział „utrwalam”, s. 128):

- > Chrześcijanie wierzą w jednego Boga.
- > Ta wiara wymaga od nas, byśmy nie czynili sobie bożków – nie pokładali nadziei we wróżbach i horoskopach ani w dziwnych rytuałach pozornie zapewniających szczęście.
- > Jeśli Bóg jest na pierwszym miejscu, to wszystko jest na swoim miejscu.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

11. Zachęć uczniów, by podjęli wyzwanie zapisane w podręczniku (s. 129):

Nie sposób całkowicie zrezygnować ze smartfona czy komputera. Takie mamy czasy. Spróbuj jednak (dzisiaj! odkładanie tego wyzwania nie ma sensu) zrezygnować z tych czynności wymagających użycia komputera bądź smartfona, które nie są konieczne potrzebne.

Co to mogłoby być? Masz jakiś pomysł? Podejmiesz wyzwanie?

/ MODLĘ SIĘ /

12. Na zakończenie lekcji pomódlcie się słowami Psalmu 29 (podręcznik, s. 129).

27 /

JAK MÓWIĆ DO BOGA I O BOGU (SZTUKA RELIGIJNA)

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie współczesnych wyobrażeń Boga w sztuce sakralnej.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > omawia rolę sztuki religijnej w relacji z Panem Bogiem,
- > opisuje specyfikę języka sztuki sakralnej,
- > przedstawia przykłady dzieł sztuki mówiących o Bogu i będących wypowiedziami skierowanymi do Boga,
- > wyjaśnia znaczenie biblijnego zakazu tworzenia obrazów i jego reinterpretacji w kontekście objawienia się Boga w Jezusie Chrystusie.

Postawy: uczeń docenia piękno sztuki religijnej i jej wartość.

Metody: praca z podręcznikiem, praca w grupach, rozmowa kierowana, ekspozycja obrazu.

Środki dydaktyczne: plansze do wyświetlenia lub wydrukowania (załącznik 1 i 2 – zob. plik w Strefie Katechety), wydrukowane przykłady dzieł religijnych (dla kilku grup; załącznik 3), tekst o Tolkienie i Lewisie (załącznik 4 – zob. plik w Strefie Katechety), przykłady dzieł sztuki sakralnej (np. w formie prezentacji).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ **ODKRYWAM** /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Wprowadź uczniów w tematykę zajęć. Zapytaj o funkcje, jakie w naszym świecie pełni sztuka. Zaproponuj pracę w grupach. Wyświetl lub zawieś

na tablicy plansze (załączniki 1 i 2) z napisami MÓWIENIE O BOGU I MÓWIENIE DO BOGA. Dodaj, że pokazują one dwie funkcje dzieł religijnych. Podziel uczniów na kilka zespołów i rozdaj im wydrukowane przykłady dzieł religijnych (załącznik 3). Poproś, by uczniowie podzielili je na te, które mówią o Bogu, i na te, które mówią do Boga. Po kilku minutach sprawdźcie, czy uczniowie poprawnie rozwiązali to zadanie. W podsumowaniu podkreśl, że przez ten pryzmat będziecie patrzeć na wszystkie przedstawiane dzisiaj dzieła religijne.

3. Wskaż na dwie drogi sztuki religijnej – mówienie o Bogu i mówienie do Boga. Zapytaj uczniów o przykłady takich dzieł. Jeśli nie zdołają takich podać, zapytaj, jakie dziedziny sztuki odpowiadają najlepiej jednej i drugiej drodze zaznaczonej na schemacie. Następnie zaprezentuj przykłady dzieł dopasowanych do obu tych spojrzeń na sztukę sakralną. Poproś uczniów o podanie kolejnych przykładów.
4. Postaw pytanie: „Czy sztuka podejmuje tematy religijne?”. Podkreśl, że były w dziejach świata okresy, kiedy sztuka prawie wyłącznie podejmowała takie tematy (średniowiecze). Przypomnij, że nie były to wcale wieki ciemne, natomiast sztuka tego czasu była bogata i różnorodna.
5. Zapytaj: „Czy dzisiejsza sztuka podejmuje tematy religijne?” „Czy robi to inaczej niż dawniej?”. Jeśli uczniowie nie poradzą sobie z odpowiedzią, wskaż, że okazją do zastanowienia się nad tym będzie zadanie domowe.

/ SPOTYKAM /

6. Podkreśl, że religijne przesłanie dzieła sztuki bywa czasem ukryte. Opowiedz uczniom historię przyjaźni J.R.R. Tolkiena i C.S. Lewisa i wspomnij, że obaj w swych najważniejszych dziełach – *Władcy Pierścieni* i *Opowieściach z Narni* przedstawili opowieści głęboko związane z chrześcijaństwem (załącznik 4).
7. Powiedz, że działalność na polu sztuki religijnej może prowadzić człowieka na ołtarze. Poproś uczniów, żeby zapoznali się z postacią sługi Bożego Antonio Gaudiego – posłuż do tego fragment z podręcznika (s. 131).

/ POZNAJĘ /

8. Odczytaj z uczniami fragmenty Pisma Świętego zamieszczone w podręczniku w dziale „poznaję” (s. 131–132):

Nie będziesz czynił żadnej rzeźby ani żadnego obrazu tego, co jest na niebie wysoko, ani tego, co jest na ziemi nisko, ani tego, co jest w wodach pod

ziemią! Nie będziesz oddawał im pokłonu i nie będziesz im służył, ponieważ Ja Pan, twój Bóg, jestem Bogiem zazdrosnym, który karze występki ojców na synach do trzeciego i czwartego pokolenia względem tych, którzy Mnie nienawidzą. Okazuję zaś łaskę aż do tysięcznego pokolenia tym, którzy Mnie miłują i przestrzegają moich przykazań (Wj 20,4–6).

On jest obrazem Boga niewidzialnego –
Pierworodnym wobec każdego stworzenia,
bo w Nim zostało wszystko stworzone:
i to, co w niebiosach, i to, co na ziemi,
byty widzialne i niewidzialne,
czy Trony, czy Panowania, czy Zwierzchności, czy Władze.
Wszystko przez Niego i dla Niego zostało stworzone.
On jest przed wszystkim i wszystko w Nim ma istnienie (Kol 1,15–17).

9. Poproś uczniów, aby zinterpretowali przeczytane fragmenty w kontekście tego, jak wykorzystywane są religijne obrazy w Kościele katolickim. Poproś o zwrócenie uwagi na to, czy są one sprzeczne i czy ich wspólne odczytanie uzasadnia kult obrazów. Działanie można przeprowadzić z podziałem na grupy.
10. Wskaż na istnienie napięcia dotyczącego sztuki sakralnej, zwłaszcza wykorzystania obrazów, wizerunków Boga i świętych. Kościoły wschodnie podkreślają znaczenie obrazów – ikon jako okien, poprzez które możemy dotrzeć do rzeczywistości nadprzyrodzonej. Kościoły protestanckie w większości odrzucają wszelki kult świętych obrazów. Dlatego też protestantyzm można traktować jako formę ikonoklazmu.

/ ODPOWIADAM /

11. Z pomocą fragmentu z podręcznika z działu „odpowiadam” (s. 132–133) wskaż, że język sztuki ma szczególną zdolność do mówienia o Bogu i wyrażania prawd nadprzyrodzonych, które trudno przedstawić w inny sposób. Podkreśl, że sztuka była zawsze bardzo ważna dla Kościoła i ten wspierał artystów. W średniowieczu, ale też w kolejnych epokach Kościoła, czując potrzebę wyrażania prawd wiary czy podkreślania piękna liturgii, korzystał z pracy artystów.

/ UTRWALAM /

12. Podsumuj rozważania, odnosząc się do czasów współczesnych. Podkreśl, że obecne relacje pomiędzy Kościołem a światem sztuki można określić

znanym z mediów społecznościowych stwierdzeniem „to skomplikowane”. Wielu artystów nadal podejmuje tematy bliskie Kościołowi, a nawet temat samego Kościoła. Nie zawsze są to jednak wypowiedzi artystyczne przychylnie Kościołowi. Można powiedzieć, że Kościół jest „łatwym celem” i daje okazję do wybicia się na jego krytyce.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

13. Przedstaw uczniom zadanie domowe. Jeśli w ramach lekcji religii przeprowadzasz projekty semestralne, to zadanie w odpowiednio rozbudowanej formie może być jego podstawą. Wskaż, że podczas oceniania brana będzie pod uwagę oryginalność dzieła i jego ciekawa interpretacja.

Polecenie: *Znajdź inspirowane chrześcijaństwem dzieło sztuki, które powstało za twój życia. Szukaj przede wszystkim mniej oczywistych propozycji. O czym ono mówi? W jaki sposób potraktowana jest tam chrześcijańska tradycja? W czym jest podobne do dawnych dzieł sztuki sakralnej, a czym się od nich różni?*

/ MODLĘ SIĘ /

14. Lekcję zakończ modlitwą zamieszczoną w podręczniku na s. 133 (możesz też wykorzystać nagranie Tryptyku Rzymskiego):

Zatoka lasu zstępuje
w rytmie górskich potoków
ten rytm objawia mi Ciebie,
Przedwieczne Słowo.
Jakże przedziwne jest Twoje milczenie
we wszystkim, czym zewsząd przemawia
stworzony świat...
co razem z zatoką lasu
zstępuje w dół każdym zboczem...
to wszystko, co z sobą unosi
srebrzysta kaskada potoku,
który spada z góry rytmicznie
niesiony swym własnym prądem...
– niesiony dokąd?¹

¹ Fragment wiersza „Strumień” będącego częścią „Tryptyku rzymskiego”, autorstwa Jana Pawła II, cyt. za: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/inne/trypczyk_rzymski.html (dostęp: 09.04.2021).

28/

„SŁOWO POWIEDZIANE, NIESZCZĘŚCIE ZASIANE”

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie relacji człowiek – Bóg w kontekście pierwszego przykazania Dekalogu; przedstawienie uczniom postaw świętych, wyznających wiarę w jednego Boga.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > formułuje zasady wynikające z pierwszego przykazania Bożego,
- > pogłębia swoją wiarę w jednego Boga,
- > podejmuje walkę z grzechami przeciw pierwszemu przykazaniu.

Postawy: uczeń z szacunkiem wypowiada imię Boga oraz odpowiedzialnie posługuje się słowami.

Metody: praca z podręcznikiem, praca z tekstem, rozmowa kierowana, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: podręcznik, Pismo Święte (1 egzemplarz do odczytania perykopy), prezentacja multimedialna (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Modlitwa początkowa.
2. Wprowadź uczniów w temat. Możesz miejscu zacytować fragment książki *Adieu. Przypadki księdza Grossera* autorstwa Jana Grzegorzcyka¹, rozmowę

¹ Jan Grzegorzcyk, *Adieu. Przypadki księdza Grossera*, Poznań 2007, s. 174.

głównego bohatera – ks. Wacława, literata – z proboszczem, ks. Bronisławem zwanym „Gołąbkim”:

Część tekstu dał do przeczytania Gołąbkowi jeszcze przed jego wyjazdem.

- Czyta się niezłe, ale przydałoby się więcej pozytywów. Taak. Ludzie pragną nadziei – usłyszal przy śniadaniu.
- Pozytywy będą, ale później. Najpierw muszę wprowadzić do piwnicy, żeby zapalić światło. Inaczej nikt nie zauważy, że ono się pali.
- Uważaj, żebyś nie wpadł do katakumb – przekomarzał się Bronisław. – Żyjemy w świecie zastraszonego chrześcijaństwa. Więcej światła, jak mówił na łożu śmierci Goethe. Idź na łąki umajone, synku. Mamy maj. Jesteś księdzem katolickim.
- Katolik potrafi się śmiać w piwnicy. Przy świeczce. To jest dla mnie humor chrześcijański. „Chociażbym przechodził ciemną doliną...”.
- Wacku, zrobisz jak uważasz, ja wyraziłem tylko swoje odczucia. Zgadzam się, bycie pisarzem katolickim to coś więcej niż umiejętność pisania i wiara w Matkę Boską, ale nie szarżuj. Nie piszesz dla krytyków literackich. I pamiętaj, żebyś komuś nie zaszkodził. Taak. Znasz to ludowe powiedzenie: „Słowo napisane – nieszczęście zasiane”.

Zaznacz, w jakim kontekście pada przysłowie „Słowo napisane, nieszczęście zasiane”.

W tym miejscu możesz zaproponować uczniom, by dowiedzieli się więcej na temat tej książki i jej autora. Punktem wyjścia może być jedna z ciekawostek ukryta w kodzie QR w podręczniku.

3. Wskaż, że internet jest przestrzenią, w której częściej niż „na żywo” mamy do czynienia z niewłaściwym wykorzystaniem słowa. Zapytaj uczniów o ich doświadczenie z hejtem.

/ SPOTYKAM /

4. Korzystając z refleksji na temat hejtu zawartych w podręczniku (dział „spotykam”, s.135), wskaż na współczesne problemy ze słowem wypowiedzianym w różnych sytuacjach, z odpowiedzialnością za nie.

Raz jeszcze zaznacz newralgiczny charakter przestrzeni wirtualnej (internet). Wiele osób właśnie tam dopuszcza się ataków na Kościół.

5. Zapytaj uczniów, czy znają takie przypadki – czy spotkali się z tym zjawiskiem w mediach społecznościowych, w portalach internetowych. Poproś o przykłady takiego zachowania – zapisz je na tablicy.

Wskaż kilka przykładów „z ostatniej chwili” (mogą dotyczyć waszej lokalnej wspólnoty lub całego Kościoła – ważne, by były to świeże sprawy, z którymi uczniowie mogli się zetknąć w ostatnim czasie).

6. Jeśli któraś z przywołanych sytuacji wymagałaby wyjaśnienia, skomentuj ją.

/ POZNAJĘ /

7. Odwołując się do informacji zawartych w dziale „poznaję” (podręcznik, s. 135), wskaż na podwójne znaczenie terminu „słowo”. Podkreśl związek wypowiedzianych przez nas słów ze spotkaniem ze Słowem Boga.

Wolność słowa jest jedną z kluczowych wartości współczesnej kultury europejskiej. Możemy mówić, z niewielkimi wyjątkami, co tylko nam się podoba. Niestety zupełnie przy tym zapominamy, że to, co mówimy, a jeszcze bardziej to, co piszemy, nie pozostaje bez konsekwencji. Nie doceniamy mocy słowa.

Z Księgi Rodzaju dowiadujemy się, że Bóg korzysta ze Słowa – Logosu – aby stworzyć świat. Jan Ewangelista napisał: „Na początku było Słowo”, a także: „Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas” (J 1,1.14). Tym Słowem jest Jezus Chrystus, druga osoba Trójcy Świętej. Z Nim powinniśmy wiązać każde nasze słowo.

/ ODPOWIADAM I PODEJMUJĘ WYZWANIE /

8. Odczytaj fragment Ewangelii według św. Mateusza 5,13-16 (jeśli nie dysponujesz Pismem Świętym, możesz skorzystać z podręcznika, s. 135):

Wy jesteście solą ziemi. Lecz jeśli sól utraci swój smak, czymże ją posolić? Na nic się już nie przyda, chyba na wyrzucenie i podeptanie przez ludzi. Wy jesteście światłem świata. Nie może się ukryć miasto położone na górze. Nie zapala się też lampy i nie umieszcza pod korcem, ale na świeczniku, aby świeciła wszystkim, którzy są w domu. Tak niech wasze światło jaśnieje przed ludźmi, aby widzieli wasze dobre uczynki i chwalili Ojca waszego, który jest w niebie.

9. Podziel uczniów na grupy. Poproś, by odczytali komentarz do tego fragmentu zawarty w podręczniku i zastanowili się, w jaki sposób mogą stanąć w obronie swojej wiary. I jak sami mogą być „solą ziemi i światłem dla świata”.

Po kilku minutach poproś, by przedstawiciele grup przedstawili przemyslenia swoje i koleżanek, kolegów.

10. Przedstaw kilkoro świętych znanych ze szczególnej umiejętności posługiwania się słowem. Możesz samodzielnie wybrać świętych (np. spośród swoich ulubionych) lub skorzystać z prezentacji zamieszczonej w Strefie Katechety (załącznik 1).

11. Propozycja zadania domowego: zachęć uczniów, by podjęli wyzwanie zaproponowane w podręczniku:

Poszukaj w internecie wypowiedzi, postu bądź filmu atakującego religię, Kościół, księży. Przygotuj odpowiedź – obronę chrześcijańskich wartości. Zanotuj ją na razie tutaj. Gdy będziesz gotów, możesz odpowiedzieć również w przestrzeni publicznej.

Zadeklaruj, że Ty również przygotujesz swój przykład i swoją odpowiedź – apologię (obronę) chrześcijaństwa.

/ UTRWALAM /

12. Uczniowie samodzielnie odczytują z podręcznika podsumowanie tematu zawarte w dziale „utrwalam” (s. 136).

/ MODLĘ SIĘ /

13. Zakończ lekcję krótką modlitwą do Ducha Świętego (podręcznik, s. 137). Nim ją odczytasz, zaznacz, że modlitwa ta nawiązuje do słów pochodzących z liturgii sakramentu bierzmowania.

Duchu Święty,
daj mi potrzebną siłę
do mężnego wyznawania wiary
i postępowania według jej zasad.
Amen.

29 /

SZACUNEK WOBEC IMIENIA BOŻEGO

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie relacji pomiędzy Bogiem i człowiekiem w świetle drugiego przykazania Dekalogu.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wskazuje sytuacje, w których imię Boga wzywane jest słusznie i te, w których wzywane jest bezzasadnie,
- > kształtuje w sobie postawę szacunku wobec imienia Bożego.

Postawy: uczeń z szacunkiem wypowiada imię Boga, nie nadużywa imienia Bożego.

Metody: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, burza mózgów, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: prezentacja przedstawiająca ubiór arcykapłana żydowskiego (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety), tetragram JHWH (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety), duże arkusze papieru, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Zapytaj uczniów o powiedzenia związane ze słowem „Bóg” czy imieniem „Jezus Chrystus”. W razie potrzeby podpowiedz uczniom – tak by wymienili jak najwięcej przykładów.

Zapytaj, w jakich sytuacjach ludzie używają tych powiedzeń i powiedzonek; poproś, by uczniowie ocenili ich zasadność.

3. Wstępną część lekcji podsumujcie tekstem z podręcznika (dział „odkrywam”, s. 138):

Na górze Horeb Bóg objawił Mojżeszowi swoje imię. Trudno nam dziś pojąć, jak wielkie to miało znaczenie. W czasach Mojżesza imię oznaczało istotę danej osoby. Dlatego tak ważne są te momenty, w których Bóg zmienia imię człowiekowi: Abram staje się Abramem, Saraj – Sarą, Jakub – Izraelem.

Kiedy natomiast Bóg objawia człowiekowi swoje imię, oznacza to, że ujawnia mu całego siebie.

Żydzi traktowali imię Boga, które poznał Mojżesz, z wielkim szacunkiem. Wypowiadali je tak rzadko, że dziś nie mamy pewności, jak powinno ono brzmieć.

/ SPOTYKAM /

4. Zapytaj uczniów o postać żydowskiego arcykapłana. Z czym im się kojarzy. Co o nim wiedzą z Biblii lub z dotychczasowych lekcji religii.

Spodziewana odpowiedź: uczniowie powinni znać imiona Annasza i Kajfasza (jeśli nie, przypomnij im powiedzenie „Annasza do Kajfasza” i jej biblijne źródło – proces Jezusa; J 18,12–24).

Wy tłumacz uczniom, kim był arcykapłan: *Arcykapłan (lub najwyższy kapłan) był zwierzchnikiem religijnym Izraela. Wywodził się zawsze z rodu Aarona. Był przełożonym kapłanów i lewitów. Sprawował opiekę nad Namiotem Spotkania, a potem nad Świątynią Jerozolimską – tylko on i tylko raz do roku mógł wchodzić do najważniejszego miejsca Świątyni, Świętego Świętych, aby domówić modlitwę przebłągalną za grzechy całego ludu Izraela.*

Arcykapłan spośród innych kapłanów wyróżniał się strojem liturgicznym (w tym momencie możesz wyświetlić prezentację dostępną w Strefie Katechety – załącznik 1). Jego zasadniczą częścią to efod, czyli czterokolorowa wierzchni szata. Oprócz niej arcykapłan nosił napierśnik zwany choszen, wysadzany dwunastoma szlachetnymi kamieniami, a na głowie zawój, którego opaskę stanowił złoty diadem – na nim wyryty był napis: „poświęcony dla Pana”.

5. Korzystając z tekstu zamieszczonego w podręczniku (s. 139), przedstaw szczególne zadanie i przywilej arcykapłana: wypowiadanie Imienia Bożego:

Dopóki istniała Świątynia Jerozolimska, imię Boga wybrzmiewało tylko w jej murach i tylko jeden raz w roku. Wypowiadał je najwyższy kapłan Izraela, czyli arcykapłan, w święto Jom Kipur.

Jom Kipur znaczy po hebrajsku „Dzień Pojednania”. Był to – i wciąż jest – dla ludu Izraela dzień pokuty i prośby o przebaczenie grzechów. Tego dnia arcykapłan wchodził do Świątyni Jerozolimskiej, do miejsca zwanego Święte Świętych, i wypowiadał imię Boga. Było to wydarzenie tak ważne, a dla samego arcykapłana nierzadko tak emocjonujące, że wielu z nich mdlało. Do Świętego Świętych nikt poza arcykapłanem nie miał wstępu, dlatego na wszelki wypadek arcykapłan, nim wszedł tam wypowiedzieć Imię Boże, przewiązywał się sznurem, którego drugi koniec pozostawał na zewnątrz Świętego Świętych – by w razie omdlenia inni mogli go stamtąd wyciągnąć.

Gdy w roku 70 po Chrystusie Świątynia Jerozolimska została zburzona i nie było już możliwości wypowiadać imienia Bożego w święto Jom Kipur, jego wymowa została zapomniana.

/ POZNAJĘ /

6. Odczytajcie z Biblii historię Mojżesza spotykającego Boga w gorejącym krzaku (Wj 3,13-15). Jeśli nie dysponujesz Biblią, możesz poprosić uczniów o odczytanie tego fragmentu z podręcznika (s. 139):

Mojżesz zaś rzekł Bogu: „Oto pójde do Izraelitów i powiem im: Bóg ojców naszych postął mnie do was. Lecz gdy oni mnie zapytają, jakie jest Jego imię, to cóż im mam powiedzieć?” Odpowiedział Bóg Mojżeszowi: „JESTEM, KTÓRY JESTEM”. I dodał: „Tak powiesz synom Izraela: JESTEM postął mnie do was”. Mówił dalej Bóg do Mojżesza: «Tak powiesz Izraelitom: „PAN, Bóg ojców waszych, Bóg Abrahama, Bóg Izaaka i Bóg Jakuba postął mnie do was. To jest imię moje na wieki i to jest moje zawołanie na najdalsze pokolenia.

W kilku pytaniach sprawdź, co uczniowie zapamiętali z przeczytanej perykopy:

- > Kim są rozmówcy? (Bóg i Mojżesz).
- > Jakie zastrzeżenie zgłasza Mojżesz? (Skoro mam wydać Izraelitom polecenia, na pewno zapytają, kto mnie z nimi przysyła).
- > Co odpowiada Bóg (Najpierw ujawnia swoje imię, a następnie mówi, że jest Bogiem Abrahama, Izaaka i Izraela, czyli Bogiem, w którego wierzyli patriarchowie narodu wybranego – ich Bogiem).

7. Skomentuj, korzystając z podręcznika: *Bóg ujawnił swoje imię Mojżeszowi. Stało się ono jednym z największych skarbów Izraela, najpilniej strzeżonym. Oczywiście jest ono zapisane wielokrotnie na kartach Starego Testamentu, jednak z szacunku nie było wypowiadane – czytając Biblię, pobożni żydzi zastępowali je innymi określeniami; na przykład słowem Adonai, to znaczy: Pan. Dziś również nie wymawiają oni Imienia Bożego.*

Również chrześcijanie nie powinni go wypowiadać bez potrzeby – dlatego w wielu przekładach Pisma Świętego (na przykład w Biblii Tysiąclecia) tam, gdzie w oryginale pojawia się Imię Boże zapisane czterema literami JHWH, używa się słowa „Pan”, często pisanego wersalikami lub kapitalikami, to znaczy PAN lub PAN.

8. Na koniec dodaj: *Mojżesz nie bez powodu pyta o imię Boga. Dla Izraelitów poznać imię to poznać tego, kto je nosi. Ten sam Mojżesz otrzyma nakaz ochrony tego Imienia, zapisany na pierwszej z tablic Dekalogu – możecie o tym przeczytać w dziewiętnastym rozdziale Księgi Wyjścia.*

/ ODPOWIADAM /

9. Podkreśl, że nasze rozumienie ochrony imienia Boga jest nieco inne niż w Izraelu. Możesz w tym celu wykorzystać fragment z podręcznika (s. 140):

Jest kilka powodów, dla których rygory drugiego przykazania nie są dziś w Kościele tak radykalne jak w dawnym Izraelu. Pierwszym jest Wcielenie: Bóg stał się człowiekiem; przyszedł na świat w osobie Syna Bożego – Jezusa Chrystusa. Ponadto nasza kultura zupełnie inaczej pojmuje funkcję imienia. Nie oznacza to jednak, by dziś nie obowiązywały nas żadne zasady dotyczące wzywania Boga.

Przede wszystkim musimy pamiętać, że gdy wypowiadamy słowo „Bóg” lub Imię Boże, wyznajemy swoją wiarę. Mamy prawo to robić, jednak łączy się z tym obowiązek chrześcijańskiego świadectwa. Kiedy używamy go jak każdego innego słowa, przekraczamy granice, w jakich możemy go używać. Dla Mojżesza imię JHWH było cennym darem, my także powinniśmy traktować możliwość używania go jako dar.

Podobnie przysięga może być wiązana z imieniem Boga tylko w wyjątkowych sytuacjach. Przykładem jest rota ślubowania, jakie składają w Polsce postowie i senatorowie. Każdy z nich ma prawo użyć na jej zakończenie słów: „Tak mi dopomóż Bóg”. Jeśli ktoś z nas w podniosłej chwili czuje potrzebę odwołania się do autorytetu Boga, ma prawo to zrobić. Ale już formułka „jak Boga kocham” potwierdzająca nasze słowa bywa raczej użyciem Imienia Bożego do czczych celów.

10. Pokaż uczniom tertragram JHWH – w wersji hebrajskiej i polskiej (plik do wyświetlenia lub wydrukowania znajdziesz w Strefie Katechety – załącznik 2). Powiedz, że w języku hebrajskim zapisuje się tylko spółgłoski. Trzeba więc dobrze znać kontekst, by właściwie rozpoznać słowa; a przede wszystkim – trzeba znać brzmienie tych słów, by je odczytać.

Zaznacz, że więcej na ten temat uczniowie dowiedzą się, wykonując zadanie domowe.

11. Podziel uczniów na grupy, rozdaj kartki A4 (po dwie na grupę) i wyznacz zadanie:

Każda grupa stara się znaleźć jak najwięcej przypadków, w których używa się imienia Bożego (lub słowa „Bóg”) w uzasadniony sposób. Sytuacje te należy spisać na pierwszej kartce.

Następnie na środku drugiej kartki uczniowie zapisują słowo „Bóg”, a wokół niego wypisują – w różnej odległości – znalezione przykłady. Zasada: im bardziej uzasadnione użycie, tym bliżej słowa „Bóg” je zapisujemy; najmniej uzasadnione (czy też najbardziej nieuzasadnione) zapisujemy najdalej. Możesz zaproponować, by dla ułatwienia pracy uczniowie podzielili swoje przykłady na trzy grupy: (1) użycie konieczne, (2) użycie wysoce wskazane, (3) sytuacje, w których ewentualnie można użyć Imienia Bożego bądź słowa „Bóg”.

12. Poszczególne grupy przedstawiają efekty swojej pracy przed całą klasą. Jeśli pojawią się różnice w ocenie zasadności użycia Imienia Bożego, poddaj je pod wspólną dyskusję – przyjmij w niej rolę moderatora, nie dyskutanta (koryguj tylko wtedy, gdy nikt z uczniów nie oceni właściwie danego przykładu).

/ UTRWALAM /

13. Podsumuj lekcję:

Dla wyznawców religii mojżeszowej znajomość Imienia Bożego była równoznaczna z wielką bliskością Boga. To imię było (i jest) dla nich drogocenne. Od początku strzegli go mocno – tak mocno, że dziś nie mamy pewności, jak je wymawiać.

Jako chrześcijanie spotykamy Boga przede wszystkim w Jezusie Chrystusie i Jego imię czcimy w sposób szczególny.

Jak my rozumiemy przykazanie „Nie będziesz brał imienia Pana, boga twego, na daremno”? Przede wszystkim zważamy na to, by używać wszystkich określeń Boga w sposób godny i z należyтым szacunkiem, chroniąc je i reagując, gdy inni używają ich w niewłaściwy sposób.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

14. Propozycja zadania domowego (podręcznik, s. 141): Poproś uczniów, by zbadali, a następnie napisali, skąd wzięły się najbardziej popularne rekonstrukcje imienia Boga: „Jahwe” i „Jehowa” (lub ewentualnie inne, jeśli je znajdą).

/ MODLĘ SIĘ /

15. Na koniec lekcji pomódlcie się słowami Psalmu 115. Jego tekst znajdziesz w podręczniku (s. 141); zaznaczono w nim, gdzie w hebrajskim oryginale pada Imię Boże, które w przekładzie Biblii Tysiąclecia zastąpione jest słowem Pan.

30/

NIEDZIELA - DZIEŃ DLA BOGA, DLA BLIŹNIEGO I DLA MNIE

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie norm wynikających z trzeciego przykazania Dekalogu w odniesieniu do realiów dzisiejszego życia.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > rozumie potrzebę świętowania niedzieli,
- > odczytuje w świętowaniu niedzieli zachętę do odpoczynku i kontemplacji świata.

Postawy: uczeń angażuje się w życie Kościoła przez uczestnictwo w Eucharystii przynajmniej co niedzielę oraz wyraża dezaprobatę dla zachowań sprzecznych z trzecim przykazaniem.

Metody: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, burza mózgów, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: arkusze papieru do pracy w grupach, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Modlitwa.
2. Zapytaj uczniów, z czym kojarzy im się niedziela, co zazwyczaj robią w tym dniu (przykłady podane nie muszą być pozytywne). Następnie zapytaj, czy ich zdaniem niedziela wyróżnia się spośród innych dni tygodnia – a jeśli tak, to czym.

3. Przejdź do przykazań dotyczących świętowania niedzieli. Zapytaj:

- > Jakie zakazy i nakazy w tym dniu obowiązują chrześcijanina?
- > Z czego one wynikają?

Jako podsumowanie wypowiedzi uczniowskich zaproponuj cichą lekturę działu „odkrywam” z podręcznika (s. 142):

Mamy dwa przykazania, które dotyczą świętowania niedzieli. Pierwsze z nich to oczywiście trzecie przykazanie Dekalogu. Nakazuje ono przede wszystkim odpoczynek, na wzór tego, jaki po akcie stworzenia miał Bóg. Drugie przykazanie, kościelne, to nakaz uczestnictwa w każdą niedzielę i wskazane święta kościelne we Mszy Świętej.

/ SPOTYKAM /

4. Zapisz na tablicy hasło: „Kto pracuje w niedzielę?”.

5. Poproś uczniów, żeby podali przykłady profesji, które wiążą się z pracą w niedzielę i święta.

UWAGA: Zadbaj o to, by na tablicy znalazły się zarówno przykłady osób (zawodów), które powinny pracować w te dni, jak i przykłady zawodów wykonywanych w tym czasie, choć to nie jest wcale konieczne.

Następnie poproś uczniów, aby spośród wynotowanych przykładów wskazywali te, które muszą być wykonywane w niedzielę dla wspólnego dobra, bezpieczeństwa. Propozycje uczniów podkreśl, a w razie wątpliwości poddaj pod dyskusję.

6. Zainicjuj dyskusję na temat pozostałych zawodów wypisane na tablicy: *Dlaczego wykonawcy tych zawodów też pracują w dni świąteczne?*

Moderuj rozmowę tak, by uczniowie przyglądali się omawianemu zagadnieniu z perspektywy zarówno pracownika (zapewnienie sobie pracy, a przez nią utrzymania, poniesiony koszt – urata dnia wolnego), jak i konsumenta, różnych usług, które te osoby zapewniają.

7. Nawiąż do rozmowy z początku lekcji – o naszych niedzielnych zajęciach. Zapytaj: *Ile z tego, co robimy każdej niedzielę, wymaga pracy innych osób?*

W razie potrzeby zadaj pytania pomocnicze: *Z iloma pracującymi osobami spotykasz się, gdy idziesz do kina? Albo do kawiarni? Albo gdy jedziesz odwiedzić krewnych?* Możesz w nich odwołać się do zajęć wymienionych przez uczniów na początku lekcji (patrz punkt 2).

8. Tę część lekcji podsumowujemy lekturą tekstu z działu „poznaję” (podręcznik, s. 143):

Katalog rzeczy, które można robić w szabat i których tego dnia robić nie wolno, stał się jedną z najważniejszych spraw w życiu Izraela. Również chrześcijanie w ciągu dziejów tworzyli katalogi zajęć, których nie należy podejmować w dzień święty. Dzisiaj zalecamy po prostu, by powstrzymać się od pracy, która nie jest konieczna.

Co robić w niedzielę? Wziąć udział we Mszy Świętej – to nasz przywilej i nasze zobowiązanie. A jak wypełnić resztę dnia? Odpowiedź w dużej mierze zależy od tego, czym zajmujesz się na co dzień. Osoba pracująca fizycznie być może odpocznie „w kapciach” – spędzi ten dzień, nie podejmując żadnych czynności; a ten, kto pracuje przy biurku, wybierze jakąś aktywną formę wypoczynku – nawet taką, która pozwala się zmęczyć fizycznie. Bez względu na to, jak zdecydujemy się spędzać niedzielę, miejmy na uwadze tych, którzy tego dnia muszą pracować: nie powinniśmy nadmiernie wykorzystywać ich pracy. Tym osobom należy się szacunek, ponieważ wykonując swoje obowiązki, poświęcają nam czas, który mogliby przeznaczyć dla siebie i dla rodziny.

Niedziela to taki dzień, w którym możemy wiele rzeczy robić wspólnie z najbliższymi. Warto o to zadbać. Wspólne niedzielne posiłki są bardzo ważne – to okazja do spotkania przy stole, bez pośpiechu; i do rozmowy. Czy wiesz, że w pierwsi chrześcijanie nie rozchodzili się od razu po Eucharystii, lecz jedli jeszcze wspólny posiłek, na który każdy przynosił coś od siebie? Ten posiłek – spotkanie przy stole – nazywali *agapą* (*agape* po grecku znaczy „miłość” albo „dobroć”).

Wspólny posiłek to pierwszy krok. Co powiesz na kolejne? Na przykład na rodzinny spacer, przejażdżkę rowerową, wspólną wyprawę do lasu? Albo familijne spotkanie przy planszówkach. To będzie dobry kierunek.

/ POZNAJĘ /

9. Odwołaj się do wiedzy z poprzedniej lekcji. Zapytaj:

- > Jakie były szabatowe zakazy w Izraelu?
- > Które z nich Kościół przejął, a które nie?

10. Odczytajcie głośno fragment Ewangelii Łukaszej (6,6–10) zawarty w podręczniku:

W inny szabat [Jezus] wszedł do synagogi i nauczał. A był tam człowiek, który miał uschtą prawą rękę. Uczeni zaś w Piśmie i faryzeusze śledzili Go, czy w szabat uzdrowia, żeby znaleźć powód do oskarżenia Go. On wszakże znał ich myśli i rzekł do człowieka, który miał uschtą rękę: „Podnieś się i stań na środku!”. Podniósł się i stanął. Wtedy Jezus rzekł do nich: „Pytam was: Czy wolno w szabat czynić coś dobrego, czy coś złego, życie ocalić czy zniszczyć?”. I spojrzawszy dookoła po wszystkich, rzekł do niego: „Wyciągnij rękę!”. Uczynił to, i jego ręka stała się znów zdrowa.

11. Zapytaj: *Czym się różni chrześcijańskie odniesienie do dnia świętego od ujęcia judaistycznego?*

12. Podziel uczniów na trzy grupy (lub na wielokrotność tej liczby). Rozdaj grupom duże arkusze papieru (po jednym) i wyznacz zadania:

- > **Grupa I** (I i IV lub I, IV i VII) wynotowuje odpowiedzi na pytanie: Co w niedzielę mogę zrobić dla siebie samego?
- > **Grupa II** (II i V lub II, V i VIII): Co w niedzielę mogę zrobić dla moich najbliższych?
- > **Grupa III** (III i VI lub III, VI i IX): Co mogę zrobić w niedzielę dla pozostałych bliźnich?

Efekty pracy wieszamy na tablicy (lub w innym miejscu) jeden obok drugiego, tak aby powstała tabela.

W razie potrzeby uzupełnij ją lub zaproponuj uczniom, by widząc całość, zastanowili się czy, chcą coś uzupełnić w swojej części lub dodać coś do propozycji kolegów z innych grup.

/ UTRWALAM /

13. Podsumuj lekcję. Możesz wykorzystać tekst z podręcznika (s. 144):

„Pamiętaj, abyś dzień święty święcił”.

Niedziela dla chrześcijanina nie jest w pierwszym rzędzie dniem „bez”: bez pracy, bez podróży, bez wysiłku. To również dzień „dla”: dla Boga, co wyrażamy w obecności na Mszy Świętej oraz we wspólnej modlitwie rodzinnej; dla naszych najbliższych, co potwierdzamy, spędzając z nimi wspólnie czas. Jest to również dzień dla wszystkich bliźnich – dlatego powstrzymujemy się od zakupów czy innych spraw, by jak najmniej obciążać osoby, które pracują w dzień święty dla naszego dobra. Nie prowadzimy remontów ani nie wykonujemy innych głośnych prac, nie urządzamy też hałaśliwych spotkań, by nie zakłócać bliźnim dnia odpoczynku. Niedziela to również dzień dla nas samych, dzień wyróżniony, w którym odrywamy się od codziennych trosk i pokazujemy bliskim, jak ich kochamy.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

14. Powiedz: *Wiemy, jak wiele osób pracuje w niedzielę, by inni mogli odpocząć. Być może są wśród nich nasi bliscy – krewni, sąsiedzi, znajomi? Niech każdy z was ułoży krótką modlitwę w ich intencji. To będzie wasze zadanie domowe.*

/ MODLĘ SIĘ /

15. Lekcję zakończ modlitwą Anioł Pański. Możesz w tym miejscu wspomnieć o starej tradycji: *Niegdyś chrześcijanie przerwali w południe pracę, by odmówić modlitwę Anioł Pański; odmawiali ją również o szóstej rano i wieczorem – na koniec i na początek dnia. Niektórzy praktykują ten zwyczaj do dziś. Ale to nie jedyny zwyczaj z nią związany: papież odmawia ją wspólnie z wiernymi w każdą niedzielę – w samo południe.*

Anioł Pański zwiastował Pannie Maryi.

I poczęła z Ducha Świętego.

Zdrowaś Maryjo...

Oto ja Służebnica Pańska.
Niech mi się stanie według słowa Twego.
Zdrowaś Maryjo...

A Słowo Ciałem się stało.
I zamieszkało między nami.
Zdrowaś Maryjo...

Módl się za nami święta Boża Rodzicielko,
abyśmy się stali godnymi obietnic Chrystusowych.

Módlmy się: Łaskę Twoją prosimy Cię, Panie, racz wlać w serca nasze, abyśmy którzy za zwiastowaniem anielskim Wcielenie Chrystusa, Syna Twego, poznali, przez Mękę Jego i Krzyż do chwały zmartwychwstania byli doprowadzeni. Przez Chrystusa Pana naszego.
Amen.

31/

NIEDZIELA CZY SZABAT?

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: przedstawienie biblijnego uzasadnienia świętowania niedzieli oraz Zmartwychwstania jako początku nowego czasu.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wymienia żydowskie zasady obchodzenia szabatu,
- > omawia stosunek Jezusa do szabatu.

Postawy: uczeń ma świadomość i przekonanie, że niedziela jest czasem radośnego i świętowania z Bogiem i bliskimi; zachęca rodzinę do takiego sposobu jej spędzania.

Metody: rozmowa kierowana, praca z podręcznikiem, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: podręcznik, Pismo Święte.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Modlitwa.

2. Zapytaj uczniów o treść trzeciego przykazania. Wskaż, że w Piśmie Świętym (Wj 20, 8-11) brzmi ono tak:

Pamiętaj o dniu szabatu, aby go uświęcić. Sześć dni będziesz się trudził i wykonywał wszystkie swoje zajęcia. Dzień zaś siódmy jest szabatem Pana, Boga twego. Nie będziesz przeto w dniu tym wykonywał żadnej pracy ani ty sam, ani syn twój, ani twoja córka, ani twój niewolnik, ani twoja

niewolnica, ani twoje bydło, ani przybysz, który przebywa w twoich bramach. W sześć dni bowiem uczynił Pan niebo, ziemię, morze oraz wszystko, co jest w nich, siódmego zaś dnia odpoczął. Dlatego pobłogosławił Pan dzień szabat i uznał go za święty.

3. Postaw problem: *Skoro tak brzmi tekst biblijny, to czy powinniśmy świętować w niedzielę, czy może jednak w sobotę?*

Podsumowując rozmowę, możesz wykorzystać tekst zamieszczony w podręczniku (s. 148):

Dla Żydów najważniejszym dniem tygodnia, poświęconym przede wszystkim Bogu, jest szabat, czyli sobota. Religijni Żydzi podlegają w tym dniu licznym ograniczeniom. Należą do nich przede wszystkim zakaz pracy i podróżowania. Szabat świętowany jest według tradycyjnej rachuby czasu: rozpoczyna się w piątek o zachodzie słońca i kończy wraz z zachodem słońca w sobotę.

Chrześcijanie od samego początku zamiast szabat u czczą niedzielę. Tego dnia świętujemy zmartwychwstanie Jezusa – wydarzenie, w którym dopełnił się akt stworzenia i nasze zbawienie.

/ SPOTYKAM /

4. Przedstaw uczniom, jak świętowany jest szabat w judaizmie. Możesz też polecić, by samodzielnie przeczytali informacje zawarte w podręczniku (s. 147):

Judaizm, podobnie jak dzisiejsze chrześcijaństwo, nie jest jednorodny. Dzieli się na wiele odłamów, które także w różnym stopniu przestrzegają przepisów dotyczących szabat, pochodzących przede wszystkim ze Starego Testamentu oraz Talmudu.

Szabat jest wspomnieniem stworzenia. Jednak nie tylko. W szabat Żydzi wspominają i świętują to, co Bóg uczynił dla nich w dziejach: przede wszystkim wyjście z Egiptu, które jest najważniejszym punktem historii narodu wybranego. Szabat ma też odniesienia mesjańskie. Jest dniem oczekiwania.

Świętowanie szabat ma w judaizmie trzy zasadnicze wymiary. Pierwszym jest oddanie tego czasu Bogu, czyli modlitwa wspólna i indywidualna, dziękczynienie za wielkie dzieła Boże. Drugim jest spędzenie tego czasu z rodziną, poświęcenie go najbliższemu. Trzeci wymiar, łączący dwa poprzednie, to wspólne posiłki. Tradycyjnie w ciągu szabat rodzina zasiada do czterech takich posiłków, przygotowanych według ściśle określonych zasad.

/ POZNAJĘ /

5. Rozpocznij rozmowę kierowaną:

- > Jak odbieracie taką formę świętowania?
- > Czym różni się ona od naszego przeżywania niedzieli?
- > Co was najbardziej ciekawi w przeżywaniu szabat?

Rozmowę podsumuj pytaniem:

- > Czy znajdujecie w żydowskim sposobie świętowania szabat elementy, które chcielibyście wprowadzić do naszego sposobu świętowania niedzieli? Jeśli tak – to które?

6. Podziel uczniów na małe grupy, najlepiej trzy- lub czteroosobowe. Zadaniem każdej z grup jest przygotowanie listu, w którym wyjaśnią osobie wyznającej judaizm, dlaczego my, chrześcijanie, za dzień świętu uważamy niedzielę, nie sobotę, i podobnie jak wyznawcy judaizmu powołujemy się na trzecie przykazanie Dekalogu.

Podpowiedz, że pomoc znajdą w podręczniku, w dziale „poznaję” (s. 147). Jest tam pewien starożytny tekst i kilka słów komentarza do niego:

„Mieli zwyczaj w określonym dniu o świcie zbierać się i śpiewać na przemian pieśni ku czci Chrystusa jako Boga, i (...) związali się przysięgą dotyczącą nie jakichś występków, lecz że nie będą popełniać kradzieży, rozbojów, cudzołóstwa, że nie będą składać fałszywej przysięgi ani zapierać się wobec żądających zwrotu powierzonej im własności. Po tych obrzędach zazwyczaj rozchodzili się i znowu zbierali się, aby spożyć wspólny i niewinny posiłek”¹.

¹ Pliniusz Młodszy, *List do cesarza Trajana*, przeł. A. Świderkówna, cyt. za: *Pierwsi świadkowie. Pisma Ojców Apostolskich*, Kraków 1998.

Prawdopodobnie pierwsi chrześcijanie wywodzący się z judaizmu, na przykład Piotr i pozostali apostołowie, świętowali zarówno szabat, jak i niedzielę. Widzimy ich bowiem na kartach Dziejów Apostolskich w Świątyni Jerozolimskiej czy w synagogach. Ci jednak spośród chrześcijan, którzy wywodzili się z innych religii i nie znali judaizmu, nie mieli takiej potrzeby, a nawet możliwości. Żydzi byli bowiem zamkniętą społecznością. Szybko więc podstawowym dniem świętowania stała się wyłącznie niedziela.

7. Przedstawiciele grup czytają przygotowane listy. Każdy z nich podsumuj. W ocenie uwzględnij zarówno argumentację, jak i formę wypowiedzi. Najlepsze prace możesz nagrodzić oceną wpisaną do dziennika.

/ ODPOWIADAM /

8. Zbierz argumenty przedstawione w listach. Podsumuj je krótko – np. wynotuj na tablicy.
9. Następnie wspólnie odczytajcie fragment Ewangelii Łukaszej Łk 24,13-16.28-35 (podręcznik, s. 147–148).

Tego samego dnia dwaj z nich byli w drodze do wsi, zwanej Emaus, oddalonej o sześćdziesiąt stadiów od Jerozolimy. Rozmawiali oni ze sobą o tym wszystkim, co się wydarzyło. Gdy tak rozmawiali i rozprawiali z sobą, sam Jezus przybliżył się i siedł z nimi. Lecz oczy ich były jakby przestonięte, tak że Go nie poznali. (...)

Tak przybliżyli się do wsi, do której zdążali, a On okazywał, jakoby miał iść dalej. Lecz przymusili Go, mówiąc: „Zostań z nami, gdyż ma się ku wieczorowi i dzień się już nachylił”. Wszedł więc, aby zostać wraz z nimi. Gdy zajął z nimi miejsce u stołu, wziął chleb, odmówił błogosławieństwo, połamał go i dawał im. Wtedy otworzyły się im oczy i poznali Go, lecz On zniknął im z oczu. I mówili nawzajem do siebie: „Czy serce nie pałało w nas, kiedy rozmawiał z nami w drodze i Pisma nam wyjaśniał?”.

W tej samej godzinie wybrali się i wrócili do Jeruzalem. Tam zastali zebranych Jedenastu, a innych z nimi, którzy im oznajmili: „Pan rzeczywiście zmartwychwstał i ukazał się Szymonowi”. Oni również opowiadali, co ich spotkało w drodze i jak Go poznali przy łamaniu chleba.

10. Poproś uczniów, by sami spróbowali wpasować przeczytany fragment Ewangelii w dzisiejszą lekcję – dostrzec w nim argument przemawiający za świętowaniem niedzieli.

W razie potrzeby pomóż im: W tej opowieści widzimy najważniejsze elementy liturgii eucharystycznej – to po łamaniu chleba rozpoznawali się pierwsi chrześcijanie, tak jak po łamaniu chleba uczniowie rozpoznali zmartwychwstałego Pana. Zmartwychwstanie jest dla chrześcijan nowym stworzeniem. Dlatego dniem świętym, dniem, w którym dziękujemy Bogu za wszelkie dobro, jakie nam wyświadcza, jest właśnie niedziela: łączymy w tym dniu stworzenie, które dokonało się przez Boże słowo, i zbawienie, które dokonało się dzięki Słowu Wcielonemu – Jezusowi, Synowi Bożemu.

Tak jest od początku, już pierwsi chrześcijanie świętowali ten właśnie dzień. Trzecie przykazanie nie zostało przez to anulowane. Przeciwnie, zostało dopełnione.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

11. Propozycja zadania domowego: zachęć uczniów, by w najbliższą niedzielę, nim pójdą spać, przeanalizowali dokładnie cały swój dzień i sprawdzili, z których swoich niedzielnych zajęć i czynności musieliby zrezygnować, gdyby chcieli restrykcyjnie przestrzegać żydowskich nakazów i zakazów dotyczących szabatu (por. podręcznik, s. 149).

/ MODLĘ SIĘ /

12. Lekcję zakończ modlitwą za Naród Żydowski, którą Jan Paweł II odmówił w Warszawie, w jednym z najważniejszych miejsc pamięci Zagłady²:

Boże Abrahama, Boże Proroków, Boże Jezusa Chrystusa. W Tobie zawarte jest wszystko, do Ciebie zmierza wszystko, Ty jesteś kresem wszystkiego. Wysłuchaj naszych modlitw, jakie zanosimy za Naród Żydowski, który ze względu na swoich przodków jest Tobie nadal bardzo drogi. Wzbudź w Nim nieustannie coraz żywsze pragnienie zgłębienia Twej Prawdy i Twej Miłości. Wspomagać Go by zabiegając o pokój i sprawiedliwość mógł objawić światu moc Twego błogostawieństwa. Wspieraj Go, aby doznawał

² Modlitwa Jana Pawła II za Żydów, Warszawa, Umschlagplatz, 11 czerwca 1999 roku.

szacunku i miłości ze strony tych, którzy jeszcze nie rozumieją wielkości doznanych przez Niego cierpień, oraz tych, którzy solidarnie w poczuciu wzajemnej troski wspólnie odczuwają ból zadanych Mu ran. Pamiętaj o nowych pokoleniach, o młodzieży i dzieciach, aby niezmiennie wierne Tobie trwały w Tym, co stanowi szczególną Tajemnicę ich powołania. Umocnij wszystkie pokolenia, aby dzięki ich świadectwu ludzkość pojęła, że Twój zbawczy zamiar rozciąga się na całą ludzkość, i że Ty Boże jesteś dla wszystkich narodów początkiem i ostatecznym celem. Amen.

32/

WŁASNY RYTM ŻYCIA (ORA ET LABORA)

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: rozwijanie w uczniach umiejętności oceniania relacji człowieka z Bogiem w świetle trzeciego przykazania Dekalogu.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > jest świadom, jak ważna jest równowaga pomiędzy aktywnością a życiem duchowym,
- > rozumie czas jako dar od Boga, który należy roztropnie wykorzystywać dla dobra własnego i innych,
- > analizuje swoje niedzielne aktywności w świetle trzeciego przykazania Bożego.

Postawy: uczeń angażuje się w praktyki religijne indywidualnie i we wspólnocie Kościoła; uwzględnia trzecie przykazanie Dekalogu w planowaniu swoich niedzielnych zajęć.

Metody: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, analiza tekstu, praca z kalendarzem, zadanie matematyczne.

Środki dydaktyczne: kartka z kalendarza lub planera – na siedem dni (wydruk z komputera), kolorowe pisaki, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Zaproponuj, by chętni uczniowie przedstawili swoje zadania domowe z poprzedniej lekcji.

3. Poproś uczniów o wykonanie zadania zamieszczonego w dziale „odkrywam” (podręcznik, s. 150):

Na początek proste zadanie matematyczne: zastanów się, ile czasu poświęcasz Bogu każdego dnia, tygodnia, w ciągu miesiąca lub przez cały rok. Ile to jest w procentach? Możesz odliczyć czas poświęcany na sen.

Policzyłeś? Wiesz już, jaką część swojego dnia poświęcasz Bogu?

Daj uczniom kilka minut na obliczenia. Następnie zaproponuj, aby ochotnicy przedstawili wyniki obliczeń.

/ SPOTYKAM /

4. W kilku zdaniach przedstaw życie zakonne, zwłaszcza życie zakonów kontemplacyjnych, jako specyficzny sposób poświęcenia całego życia Bogu. Możesz wykorzystać tekst z działu „spotykam” (podręcznik, s. 151):

Zakony kontemplacyjne to specyficzna forma życia. Oczywiście życie zakonne zawsze oznacza podporządkowanie się trzem ślubom: ubóstwa, czystości i posłuszeństwa, jednak zakony kontemplacyjne mają w swój charyzmat wpisana jeszcze jedną zasadę: odcięcie się od tego, co na zewnątrz, od świata i poświęcenia się w całości Bogu.

Reguły zakonów kontemplacyjnych różnią się między sobą – niektóre z nich są naprawdę surowe, zakładają np. śluby milczenia, odosobnienia. Nie oznacza to, że osoba decydująca się na życie w takiej wspólnotie przez cały dzień się modli i nie robi nic innego. Przeciwnie, w zakonach kontemplacyjnych poświęcenie całego życia Bogu polega na właściwym łączeniu modlitwy i pracy, wykonywanej najczęściej wewnątrz wspólnoty.

Możesz zastąpić tę część przedstawieniem wybranego zakonu, z którym z jakiegoś powodu mogli się spotkać uczniowie, np. działającego w okolicy.

/ POZNAJĘ /

5. Odczytajcie z Biblii fragment 2 Listu do Tesaloniczan 3,7–13 (jeśli nie masz Biblii, cytat ten znajdziesz w podręczniku, na s. 151):

Sami bowiem wiecie, jak należy nas naśladować, bo nie wzbudzaliśmy wśród was niepokoju ani u nikogo nie jedliśmy za darmo chleba, ale pracowaliśmy

w trudzie i zmęczeniu, we dnie i w nocy, aby dla nikogo z was nie być ciężarem. Nie żebyśmy nie mieli do tego prawa, lecz po to, aby dać wam samych siebie za przykład do naśladowania. Albowiem gdy byliśmy u was, nakazywaliśmy wam tak: Kto nie chce pracować, niech też nie je! Słyszymy bowiem, że niektórzy wśród was postępują wbrew porządkowi: wcale nie pracują, lecz zajmują się rzeczami niepotrzebnymi. Tym przeto nakazujemy i napominamy ich w Panu Jezusie Chrystusie, aby pracując ze spokojem, własny chleb jedli. Wy zaś, bracia, nie zniechęcajcie się w czynieniu dobrze.

6. Wyjaśnij okoliczności powstania tej księgi biblijnej: *Święty Paweł pisał te słowa, kiedy Tesalonicach (dzisiejsze Saloniki w Grecji) pojawiły się osoby, które całkowicie chciały porzucić pracę i czekać na powtórne przyjście Pana Jezusa.*

Dodaj, że podobne grupy pojawiają się również dzisiaj, ale nie jest to właściwa postawa.

7. Zapytaj uczniów, jaki stosunek do pracy wynika ze słów św. Pawła? Jaka powinna być relacja pomiędzy obowiązkami religijnymi a pracą? Gdzie jest miejsce na czas wolny?

/ ODPOWIADAM /

8. Pokaż uczniom kalendarz, najlepiej w układzie tygodniowym (jeśli nim nie dysponujesz, rozrysuj taki tygodniowy planer na tablicy). Wspólnie zastanówcie się, ile czasu powinniśmy w każdym dniu poświęcać na nasze podstawowe obowiązki: naukę, pracę, sen, rozrywkę, wreszcie sprawy religijne.

Ty jako pierwszy wpisz w ten planer lekcje religii danej klasy oraz niedzielną Mszę jako sprawy religijne. Zapytaj, czy należy dopisać coś jeszcze w tym dziale (uczniowie mogą zaproponować np. codzienna modlitwę, jakieś nabożeństwa).

Następnie innym kolorem wpiszcie zajęcia szkolne i pracę, domowe obowiązki, posiłki oraz rozrywkę – oglądanie filmów i programów telewizyjnych, czytanie, gry, internet itp.

9. Przeczytajcie głośno tekst z działu „odpowiadam” (podręcznik, s. 152):

Każdy z nas ma swoje powołanie i wynikające z niego obowiązki. Każdy jest inny, ma inne zdolności, temperament. Niektórzy służą Bogu głównie poprzez modlitwę, nie odrzucając jednak ciężkiej fizycznej pracy, po to, by żyjąc w skromniejszych niż my warunkach, często w pustelniach, zapewnić sobie utrzymanie.

Nie oznacza to, że reszta z nas może czuć się zwolniona z podejmowania spraw Bożych albo ograniczyć je do codziennego pacierza i Mszy, czyli do podstawowych chrześcijańskich obowiązków.

Nie musimy też rozdzielać modlitwy i pracy. Każdy czas można poświęcić Bogu, a każda czynność może stać się modlitwą (jak pisał Święty Paweł: „czy jecie, czy pijecie, czy cokolwiek innego czynicie, wszystko na chwałę Bożą czyńcie”, 1 Kor 10,31). Oczywiście jest to zadanie wymagające. Przede wszystkim w takim wypadku nie ma mowy o bylejakości. Trzeba solidnie podjąć swoje obowiązki. Warto też prosić Boga, na przykład w krótkiej modlitwie, by nam w wypełnianiu tych obowiązków błogostawił.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

- 10.** Poproś uczniów, by jeszcze raz policzyli, ile czasu mogą poświęcić Bogu – podobnie jak na początku lekcji. Tym razem niech zastanowią się, w jakim stopniu mogą w tym planie uwzględnić również czas nauki, pracy i odpoczynku (tzn. czy spędzają go w zgodzie ze swoim rytmem tygodnia i przykazaniami).
- 11.** Wyjaśnij, że tej lekcji wyjątkowo nie zakończycie modlitwą. Dzisiaj uczniowie mają pomodlić się modlitwą z podręcznika (s. 153) w domu – już po powrocie ze szkoły, gdy będą przystępować do swoich obowiązków.

CZĘŚĆ 4

**BÓG OBECNY
I DZIAŁAJĄCY -
SAKRAMENTY**

33/

LITURGIA - PRZESTRZEŃ DZIAŁANIA BOGA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom wartości życia liturgicznego i zachęcenie ich do regularnego uczestnictwa w liturgii Kościoła.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > opisuje, na czym polega działanie Boga Ojca w liturgii,
- > omawia dzieło Chrystusa w liturgii,
- > opisuje działanie Ducha świętego.

Postawy: uczeń spotyka się z Bogiem w liturgii; świadomie uczestniczy w liturgii.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, praca w grupach, rozmowa kierowana, analiza tekstu, praca z obrazem.

Środki dydaktyczne: fresk „Stworzenie Adama” Michała Anioła (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wyświetlenia na tablicy multimedialnej lub wydrukowania dla każdego ucznia), materiały do pracy w grupach (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla każdej grupy), egzemplarz Pisma Świętego na każdą ławkę, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zaproponuj uczniom wspólne odmówienie *Modlitwy Pańskiej*, a następnie modlitwy do Ducha Świętego w intencji Kościoła.
2. Wprowadź uczniów w temat. Nawiąż do fresku Michała Anioła „Stworzenie Adama”. Możesz wykorzystać wstęp z podręcznika (s. 156).

Zapewne doskonale znasz fresk Michała Anioła przedstawiający stworzenie Adama. Znajduje się on w Kaplicy Sykstyńskiej. Gdy przyjrzyś mu się uważnie, dostrzeżesz, że pomiędzy wyciągniętym w stronę człowieka palcem Boga a uniesioną ręką Adama została odrobina przestrzeni. Jak zinterpretujesz ten szczegół? Co może wypełniać tę lukę? Może to wyraz tęsknoty człowieka za spotkaniem z rzeczywistością sacrum?

/ SPOTYKAM /

3. Zaprezentuj uczniom fresk *Stworzenie Adama* albo rozdaj wydrukowane kopie (załącznik 1). Dokonuj krótkiego wprowadzenia do interpretacji obrazu (omów czas, miejsce powstania dzieła).

Materiał dla katechety

Namalowanie fresków zdobiących Kaplicę Sykstyńską w pałacu Watykańskim zlecił Michałowi Aniołowi papież Juliusz II. Artysta pracował nad nimi w dwóch etapach: najpierw w latach 1508–1512 powstały malowidła zdobiące sklepienie i przedstawiające biblijną narrację na temat stworzenia świata, a następnie w latach 1535–1541 (wówczas już na zlecenie papieża Pawła III) na ścianie ołtarzowej powstał fresk ukazujący scenę sądu ostatecznego.

Scena stworzenia Adama jest oparta na pierwszych wersach Księgi Rodzaju, w której napisane jest: „Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi!” (por. Rdz 1,26). I nieco dalej: „wtedy to Pan Bóg ulepił człowieka z prochu ziemi i tchnął w jego nozdrza tchnienie życia, wskutek czego stał się człowiek istotą żywą” (por. Rdz 2,7). Przekładając słowa Biblii na język obrazu, artysta skupił się na akcie (geście) stwórczym i uczynił go kluczowym elementem całej kompozycji. Kompozycja sceny podzielona jest po przekątnej na dwie strefy: strefę ziemi z senną, bezwładną postacią Adama i strefę nieba, gdzie znajduje się grupa postaci z Bogiem Ojcem. Nagi Adam przedstawiony został w pozycji półleżącej. Jego tors jest lekko uniesiony, podpira się prawą, zgiętą w łokciu ręką. Jego prawa noga jest wyprostowana, spoczywa na ziemi; lewa z kolei, zgięta w kolanie, jest uniesiona. Stopa, lekko wsunięta pod kolano prawej nogi, opiera się na ziemi. Głowa Adama i jego tors zwrócone są w lewą stronę, lewa ręka jest wyprostowana, Adam kieruje ją w stronę ręki Boga Ojca. Bóg

Ojciec został namalowany w strefie górnej, uchwycony niejako w locie. Michał Anioł ukazał Go jako siwobrodego starca odzianego w luźną tunikę. Wyprostowane, lekko skrzyżowane nogi Boga Ojca zwrócone są w lewą stronę, lewym ramieniem obejmuje On ukazaną w półpostaci kobietę. Badacze nie są zgodni co do jej tożsamości – sugerują, iż jest to Ewa, niejako oczekująca na stworzenie, bądź Maria; inni widzą w niej także personifikację mądrości. Głowa i tors Stwórcy zwrócone są w prawą stronę (w stronę Adama). Jego prawa, wyprostowana ręka, wyciągnięta jest w stronę ręki Adama. Palcem wskazującym Bóg Ojciec niemalże dotyka ułożonej luźno dłoni Adama, jego lekko wyprostowanego palca wskazującego. Poprzez ukazanie dwóch niemal stykających się palców Michał Anioł uchwycił moment przekazywania życia. Dwie dłonie namalowane zostały na tle nieba. Ukazanie gestu stworzenia w pustej przestrzeni służy jego zaakcentowaniu, zwróceniu nań uwagi odbiorcy. Dzięki temu zabiegowi gest ów stał się formalnym i treściowym centrum kompozycji. Spotkanie dwóch dłoni to spotkanie pierwiastka ludzkiego i boskiego, bierności i aktywności, bezwładności i siły życiowej¹.

Poleć uczniom przeczytanie tekstu z podręcznika (s. 157).

Liturgia pozwala się tym palcom spotkać, pozwala człowiekowi dotknąć Boga oraz doświadczyć Jego stwórczego i zbawczego działania. W tej nawiązującej do fresków z Kaplicy Sykstyńskiej metaforze Bóg jest twórczą, życiodajną, zbawczą, odkupieńczą ręką, stale ku nam wyciągniętą, a historia zbawienia to dzieje naszego wyciągania rąk ku Niemu (lub naszej niechęci do uczynienia tego), w nigdy niekończącym się przyjmowaniu owego daru oraz dziękowaniu za niego. Czyż nie o to właśnie chodzi w liturgii?

Palec Pana Boga jest wyprostowany: zbawiający, stwarzający, ożywiający. Natomiast palec Adama jest delikatnie ugięty: człowiek musi być gotowy, by odpowiedzieć na zaproszenie Stwórcy, który zawsze wyciąga ku nam swoją dłoń. Wyciągnięty palec Boga symbolizuje historię zbawienia, ów czas odkrywania i doświadczenia wyciągniętej ku człowiekowi ręki Pana Boga, aż do śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, kiedy to historia zbawienia osiągnęła swoją pełnię. Dlatego liturgia jest zbawczym procesem wymiany między Bogiem a Jego ludem. Dokładniej mówiąc, dzięki liturgii w każdym z nas dokonuje się dzieło zbawienia.

¹ *Stworzenie Adama*, Fundacja Audiodeskrypcja, projekt „iSztuka – Edukacja Kulturalna dla Wszystkich”, <http://www.isztuka.edu.pl/i-sztuka/node/138> (dostęp: 08.02.2021).

(...) Kiedy zdecydujemy się rozwinąć metaforę Tafta i zastanowimy się, w jaki sposób może dojść do połączenia dłoni Adama i Boga, to zauważymy, że są na to dwa sposoby (oba spotykają się w liturgii). Po pierwsze, Pan Bóg może jeszcze mocniej wyciągnąć swoją rękę, tak aby Jego palec dotknął ręki Adama. Ten ruch Boga ku nam nazywamy działaniem uświęcającym. Po drugie, co świetnie widać na tym fresku, konieczna jest aktywność człowieka. Palec Boga jest wciąż wyprostowany, nieustannie skierowany ku człowiekowi, który jednak wydaje się nieco wycofany. Wystarczy, że Adam wyprostuje swój palec, skieruje go ku Bogu, a ich palce się spotkają. To wyprostowanie palca nazywamy działaniem uwielbiającym².

4. Zadaj uczniom pytania do tekstu:

- > Do której sceny biblijnej odwołuje się zaprezentowany fresk?
Uwaga: w tym momencie można przeczytać fragment z księgi Rodzaju o stworzeniu człowieka – Rdz 2,4b-7.
- > W jaki sposób Michał Anioł przedstawia Boga?
- > Jak został przedstawiony Adam?

5. Zadaj kolejne pytania:

- > W jaki sposób Taft interpretuje przestrzeń między palcem Boga a palcem Adama?
- > Czym według niego jest liturgia?

/ POZNAJĘ /

6. Podziel uczniów na trzy grupy (lub wielokrotność tej liczby). Każdej z nich przydziel jedno pytanie i poproś, by wspólnie sformułowali odpowiedź w oparciu o tekst z załącznika 2. Przytoczono go poniżej³.

- > **Grupa 1:** Dlaczego można stwierdzić, że Jezus Chrystus jest liturgią?
- > **Grupa 2:** Co dokonuje się między Bogiem a człowiekiem?
- > **Grupa 3:** Dlaczego liturgia jest celebracją Osoby i spotkaniem osób?

² Ks. Krzysztof Porosło, *Przeźródlenie między palcami*, <https://www.naszczas.pl/duch/przeźrodlenie-między-palcami/> (dostęp: 02.02.2020).

³ Ibidem.

[tekst z załącznika 2]

Liturgia to celebrowanie Osoby i spotkanie osób

„Jeżeli liturgia jest zbawczym procesem wymiany między Bogiem a człowiekiem, to wymiana ta osiągnęła pełnię w Jezusie Chrystusie. Człowiek pogrążony w grzechu otrzymuje zbawienie przez Jezusa Chrystusa, który umarł i odkupił go przez swoją śmierć. Przez ofiarę krzyża i swoje zmartwychwstanie Jezus doprowadza nas do jedności z Ojcem. Jest zarazem nowym kapłanem, nowym ołtarzem, nową świątynią, jak i nową ofiarą tego kultu uwielbienia Ojca oraz prześlągania Go za grzechy ludzi. W Chrystusie liturgia starotestamentalna osiąga pełnię. Nie zapowiadała ona nowego systemu rytualnego, ale była zapowiedzią Osoby. Dlatego też liturgia to spotkanie osób, a nie celebrowanie rzeczy czy wydarzeń. Liturgia jest celebrowaniem Osoby i spotkaniem osób. Celebrowaniem liturgii jest Jezus Chrystus, a więc liturgia jest spotkaniem między Bogiem i człowiekiem w Chrystusie. Owa rzeczywistość Jezusa Chrystusa i zbawczych wydarzeń staje się w liturgii naszą rzeczywistością. W czasie celebrowania wydarzenia zbawcze, które historycznie dokonały się w odległym czasie, stają się naszym udziałem”.

Liturgia to przestrzeń, w której dokonuje się uwielbienie Boga i uświęcenie człowieka

„Panu Bogu należy się wszelka cześć i uwielbienie. Po prostu dlatego, że jest Bogiem; z samego tego faktu należy Mu się z naszej strony kult, cześć i uwielbienie. Oczywiście oddajemy Mu cześć także za to wszystko, co dla nas czyni: stworzył nas, zapragnął, kocha i podtrzymuje w każdej sekundzie nasze istnienie. On nas zbawił, przebaczył grzechy i czyni swoimi dziećmi, On się nami opiekuje i nam błogostawi – za to wszystko należy Mu się uwielbienie.

Dzisiaj w liturgii dokonuje się dokładnie to samo, co działo się podczas ziemskiego życia Syna Bożego. (...) To, co Chrystus czynił, chodząc po ziemi, teraz dokonuje się przez obrzędy liturgiczne, z tą różnicą, że wtedy do Jezusa mieli dostęp tylko ci, którzy akurat żyli w tym czasie i w tym miejscu, w którym był Chrystus. Dzisiaj jest On dostępny dla wszystkich ludzi, w każdym miejscu, gdzie jest celebrowana liturgia. Dzisiaj każdy może być uzdrowiony przez Chrystusa na ciele i duszy, może zawrzeć z Nim przyrzeczenie, doznać pocieszenia, być nakarmionym czy oczyszczonym z grzechu. Jednakże to wszystko, co Chrystus czynił na ziemi, prowadziło do

najważniejszego celu – do zbawienia, a więc obdarowania człowieka Bożym życiem. Jak mówią ojcowie Kościoła, Syn Boży stał się człowiekiem, aby człowiek mógł stać się Bogiem, aby człowiek został przeobstwoniony, czyli nierozdzielnie zjednoczony z Chrystusem, upodobniony do Niego. I taki też jest cel liturgii – upodobnić nas do Chrystusa, przemienić nas w Niego, napełnić życiem samego Boga”.

7. Poproś uczniów, by otworzyli podręczniki (s. 158) i przeczytali zamieszczone tam cytaty z KKK:

W liturgii Kościół błogosławi i wielbi Boga Ojca jako źródło wszelkich błogosławieństw stworzenia i zbawienia, jakimi pobłogosławił On nas w swoim Synu, by udzielić nam Ducha przybranego synostwa (KKK 1110).

Dzieło Chrystusa w liturgii ma charakter sakramentalny, ponieważ jego misterium zbawienia uobecnia się w niej mocą Ducha Świętego; Jego ciałem, którym jest Kościół, jest jakby sakramentem (znakiem i narzędziem), w którym Duch Święty rozdziela misterium zbawienia. Przez swoje czynności liturgiczne Kościół pielgrzymujący uczestniczy już w liturgii niebieskiej, otrzymując jej przedsmak (KKK 1111).

Posłanie Ducha Świętego w liturgii Kościoła ma na celu przygotować zgromadzenie na spotkanie z Chrystusem; przypominać i ukazywać Chrystusa wierze zgromadzenia; uobecniać i spełniać zbawcze dzieło Chrystusa swoją przekształcającą mocą oraz sprawiać, by owocował dar komunii w Kościele (KKK 1112).

8. Kiedy uczniowie będą czytali cytaty, narysuj na tablicy tabelę:

Osoba Trójcy Świętej	Jej działanie w życiu człowieka
Bóg Ojciec	
Jezus Syn Boży	
Duch Święty	

Kiedy uczniowie skończą czytać, zaproponuj, by uzupełnili tabelę w oparciu o te trzy cytaty, pracując w grupach.

Następnie porównajcie rozwiązania i ustalcie ostateczną wersję, którą uczniowie mogą zanotować na przykład na osobnych kartkach albo w zeszytach.

Przykładowe rozwiązanie:

Osoba Trójcy Świętej	Jej działanie w życiu człowieka
Bóg Ojciec	źródło wszelkich błogosławieństw stworzenia i zbawienia; udzielił nam Ducha, abyśmy stali się Jego przybranymi dziećmi
Jezus Syn Boży	dzieło odkupienia człowieka, obecny w sakramentach Kościoła
Duch Święty	przygotowuje zgromadzenie liturgiczne na spotkanie z Jezusem, przypomina dzieło zbawcze Jezusa

/ ODPOWIADAM /

9. Zapytaj: *W jaki sposób możesz podziękować za udział w życiu Bożym?*

Zachęć uczniów, by przedstawili kilka propozycji.

/ UTRWALAM /

10. Wspólnie zbierzcie najważniejsze informacje z lekcji. Możesz skorzystać z podsumowania zawartego w podręczniku (s. 159):

Zapamiętaj:

- > Liturgia jest przestrzenią, w której dokonuje się pełne uwielbienie Boga i uświęcenie człowieka.

- > W liturgii Kościół wielbi Boga za dzieło stworzenia, Syna Bożego za odkupienie, a Ducha Świętego za uświęcenie człowieka.
- > W liturgii Kościół pielgrzymujący uczestniczy w liturgii niebieskiej.

/ MODLĘ SIĘ /

11. Jako modlitwę końcową odczytaj fragment listu do Efezjan 1,3-7 (możesz poprosić o głośnie odczytanie jednego z uczniów). Jeśli nie dysponujesz Pismem Świętym, fragment ten znajdziesz w podręczniku (s. 159).

Niech będzie błogosławiony Bóg i Ojciec
Pana naszego, Jezusa Chrystusa;
On to napełnił nas wielkim błogosławieństwem duchowym
Na wyżynach niebieskich – w Chrystusie.
W Nim bowiem wybrał nas przed założeniem świata,
Abyśmy byli święci i nieskalani przed Jego obliczem.
Z miłości przeznaczył nas dla siebie
jako przybranych synów poprzez Jezusa Chrystusa,
według postanowienia swej woli,
ku chwale majestatu swej łaski,
którą obdarzył nas w Umiłowanym.
W Nim mamy odkupienie przez Jego krew –
odpuszczenie występków,
według bogactwa Jego łaski.

34/

SAKRAMENTY – WIDZIALNE ZNAKI NIEWIDZIALNEJ ŁASKI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom wartości życia sakramentalnego i zachęcenie ich do regularnego życia sakramentalnego; przedstawienie powiązań i zależności między sakramentami.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > referuje, że sakramenty są skutecznymi znakami łaski, ustanowionymi przez Chrystusa i powierzonymi Kościołowi,
- > argumentuje, że przez znaki sakramentalne otrzymuje życie Boże.

Postawy: uczeń z szacunkiem przyjmuje sakramenty święte.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, analiza tekstu, tworzenie tekstu, prezentacja filmu¹.

Środki dydaktyczne: tekst do analizy² (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla każdego ucznia), podręcznik.

¹ Wedle uznania katechety, np. *Język miłości*, <https://www.youtube.com/watch?v=fSA9hPn-1ZwQ&feature=youtu.be> (dostęp: 05.05.2020). Materiał warto przygotować przed katechezą, by uniknąć wyświetlania reklam podczas lekcji.

² Opracowano na podstawie: Ks. Krzysztof Porosło, *Co to są sakramenty i dlaczego katolicy muszą je przyjmować?*, <https://deon.pl/wiara/duchowosc/co-to-sa-sakramenty-i-dlaczego-katolicy-musza-je-przymowac,471110>, (dostęp: 11.03.2018).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zachęć uczniów, by przywołali wszystkie osoby, które przygotowywały ich do przyjęcia sakramentów (rodziców, chrzestnych, księży, katechetów) – w ich intencji wspólnie odmówcie *Modlitwę Pańską*.
2. Poproś uczniów, by otworzyli podręczniki na s. 160 i przeczytali zamieszczony tam tekst:

W Kościele dużo mówi się o duszy i kwestiach duchowych. Czy to znaczy, że ciało jest sprawą drugorzędną? Albo że przeszkadza w życiu duchowym? Gdyby Bogu zależało tylko na naszej duszy, stworzyłby nas jako istoty bezcielesne – podobnie jak aniołów. A jednak dał nam i duszę, i ciało.

3. Zapytaj: *Dlaczego w przeżywaniu wiary ważna jest nie tylko dusza, lecz także ciało?*

Pozwól uczniom na swobodne wypowiedzi. Nie oceniaj. Pilnuj jedynie, by uczniowie nie uciekali od tematu – w takich wypadkach możesz na przykład kierować ich uwagę ku zdaniom przeczytanym z podręcznika.

/ SPOTYKAM /

4. Przypomnij uczniom teorię pięciu języków Gary'ego Chapmana, z którą zetknęli się w pierwszej klasie. Możesz odwołać się do informacji zawartych w podręczniku (s. 161–162) lub zaprezentować któryś z filmów na ten temat (np. *Język miłości*).
5. Zapytaj: *Które z tych sposobów przemawiają do was najbardziej?*

Zaznacz, że każdy odpowiada w swoim imieniu – jak wskazał Gary Chapman, każdy ma „swoj” język okazywania bliskości.

Podsumuj rozmowę: *Zauważcie, że tylko jeden z tych „języków” wiąże się z wypowiedzianiem konkretnych słów. Pozostałe to raczej mowa ciała i działania. Wielu osobom słowa nie wystarczają. Więcej nawet: same słowa nie wystarczą NIKOMU, muszą być poparte gestem, działaniem. Czy w relacji z Bogiem mogłoby zatem być inaczej?*

/ POZNAJĘ /

6. Zwróć uwagę, że Pan Jezus również okazywał miłość na pięć sposobów.

Uczniowie na podstawie tekstów z Pisma Świętego umieszczonych w podręczniku (s. 162) podają sposoby wyrażania miłości przez Pana Jezusa. Możesz zaproponować zarówno pracę indywidualną, w grupach, jak i w całym zespole klasowym.

Prawidłowe rozwiązanie:

- a) „Jak mnie umiłował Ojciec, tak i ja Was umiłowałem” (J 15,9) – wyrażanie miłości słowem.
 - b) „Idźcie [ze Mną] na pustkowie i trochę odpocznijcie” (Mk 6,31) – wyrażanie miłości poświęceniem czasu.
 - c) „Jezus wyciągnął rękę, dotknął go” (Łk 5,13) – wyrażanie miłości dotykiem.
 - d) „Jezus wziął chleby, odmówił modlitwę dziękczynną i rozdał się dającym” (J 6,11) – wyrażanie miłości obdarowaniem.
 - e) „Potem nalał wodę do miski i zaczął myć nogi uczniom” (J 13,5) – wyrażanie miłości czynkami.
7. Podsumuj pracę z cytatami: *Ludzie widzieli Jezusa, słyszeli Go, mogli Go dotknąć i przez to doznawali uzdrowienia fizycznego i duchowego. My nie widzimy Go i nie dotykamy w ten sam sposób. Ale czy to znaczy, że pozostała nam tylko opowieść o Nim zawarta w Ewangelii? Jezus – jak wierzymy – jest obecny pośród nas w sakramentach Kościoła. Posługując się materialnymi znakami, ofiaruje nam swoją miłość. A my, uczestnicząc w tych znakach, odpowiadamy na Jego miłość.*
8. Przejdź do pracy z następnym tekstem w podręczniku (s. 162–163). Poleć, by uczniowie go przeczytali (razem z fragmentem KKK). Po lekturze zadaj pytania:
- > Jak dzielimy sakramenty?
 - > Dlaczego mówimy, że sakramenty są skutecznymi znakami?
 - > Od czego zależy skuteczność sakramentów?

9. Uczniowie w oparciu o posiadaną wiedzę i zamieszczone poniżej teksty (pierwszy to załącznik 1, a drugi dostępny jest w podręczniku ucznia – s. 163) piszą e-mail zaadresowany do Pana Jezusa z podziękowaniem za miłość i łaskę podarowaną w sakramentach. Poproś, by pamiętali o znakach eucharystycznych, które tę miłość wyrażają.

Sakramenty są znakami...

Chodzi tutaj o ich zewnętrzny, widzialny, materialny i rytualny aspekt. Sakramenty zawsze sprawujemy przy użyciu pewnego rytu, którego istotnym elementem jest coś materialnego, a mówiąc precyzyjniej: połączenie materialnego znaku i słowa. Te znaki – takie jak polanie wodą, namaszczenie olejem, chleb czy wino – są rzeczywistością materialną i zmysłową: widzimy je, dotykamy ich, mają zapach czy smak. Temu elementowi materialnemu zawsze towarzyszy słowo, a więc pewna określona formuła sakramentalna. (...) Znaki sakramentalne, a więc złożenie elementu materialnego i słowa, mają charakter wydarzenia – sprawiają w człowieku zmianę, dokonują tego, co oznaczają. Jeśli znak zanurzenia w wodzie odsyła nas do oczyszczenia, to znaczy, że sakrament chrztu naprawdę dokonuje oczyszczenia człowieka z grzechu pierworodnego. Jeśli znak namaszczenia krzyżmem oznacza udzielenie daru Ducha Świętego, to faktycznie jest on udzielany. Jeśli znaki chleba i wina odnoszą nas do Wieczernika i do tajemnicy Ciała i Krwi Jezusa, to faktycznie mocą słów konsekracji chleb i wino stają się Ciałem i Krwią Chrystusa, którymi możemy się karmić. Wraz z tymi znakami dokonuje się ich skutek, a więc realna zmiana w człowieku na mocy Bożego działania przez pośrednictwo tego znaku. Właśnie to oznacza formuła, że sakramenty sprawiają to, co oznaczają.

...w których otrzymujemy łaskę – wyraz miłości Boga do człowieka³

W chrzcie tym znakiem jest woda, w której przyjmujesz Bożą miłość oczyszczającą cię z grzechów i otwierającą przed tobą bramy królestwa Bożego.

W sakramencie pokuty słyszysz słowo przebaczenia: słowo miłości, która przełamuje moc twoich grzechów.

W sakramencie Eucharystii – w znaku chleba i wina – otrzymujesz ciało i krew Chrystusa, Bożą miłość odnawiającą twoje życie duchowe.

³ Opracowano na podstawie: Maciej Górnicki, *Wstęp do Kościoła: sakramenty, czyli znaki Bożej miłości*, https://opoka.org.pl/biblioteka/P/PR/mg_wprowadzenie3.html (dostęp: 20.12.2017).

W sakramencie małżeństwa Bóg udoskonala miłość między mężczyzną i kobietą. Znakiem są słowa wypowiedziane podczas przysięgi małżeńskiej.

W sakramencie bierzmowania poprzez znak namaszczenia i nałożenia rąk Bóg czyni cię dojrzałym chrześcijaninem, dojrzałą chrześcijanką.

W sakramencie chorych Bóg przez namaszczenie dotyka twojego ciała i twojej duszy, aby podnieść cię na duchu, gdy cierpisz; umocnić, a często także uzdrowić.

W sakramencie święceń poprzez nałożenie rąk i namaszczenie Bóg dotyka wybranych, aby mogli przewodniczyć Bożemu ludowi i nieść mu Bożą miłość.

/ UTRWALAM I PODEJMUJĘ WYZWANIE /

10. Wspólnie podsumujcie wszystkie wiadomości. Możesz skorzystać z wniosków zamieszczonych w podręczniku (s. 163):

- > Sakramenty są skutecznymi znakami łaski, ustanowionymi przez Chrystusa i powierzonymi Kościołowi.
- > Przez te znaki jest udzielane życie Boże.
- > Obrzędy widzialne, w których celebruje się sakramenty, oznaczają i urzeczywistniają łaski właściwe każdemu sakramentowi.

11. Następnie zaproponuj uczniom, by podjęli wyzwanie przedstawione w podręczniku (s. 164):

Pamiętasz definicję sakramentu? Jeśli nie – przejrzyj raz jeszcze materiał z tej lekcji albo poszukaj odpowiedzi w internecie i utwral ją w swojej pamięci. Aby to sobie ułatwić, wymyśl rebus, który ją przedstawi.

Możecie wspólnie wybrać najlepszy rebus i go nagrodzić – na przykład brawami lub zwolnieniem z najbliższej kartkówki.

/ MODLĘ SIĘ /

12. Lekcję zakończ krótkim fragmentem z *Dzienniczka* (1286) siostry Faustyny – podziękowaniem za sakramenty (s. 165):

Dzięki Ci, Boże, za chrzest święty (...).

Dzięki Ci, Panie, za spowiedź świętą,

za to źródło wielkiego miłosierdzia,

które jest niewyczerpane,

za tę krynicę łask niepojętą,
w której dusze bieleją grzechem zmazane.
Dzięki Ci, Jezu, za świętą komunię,
w której sam siebie dajesz nam.
Czuję, jak Twe serce w mej piersi bije,
jak życie Boże rozwijasz we mnie sam.
Dziękuję Ci, Duchu Święty, za bierzmowania sakrament,
który mnie pasuje na rycerza Twego
i daje duszy moc na każdy moment,
i strzeże mnie od złego⁴.

⁴ Cytaty z *Dzienniczka św. Siostry Faustyny Kowalskiej* podajemy za: M. Faustyna Kowalska, *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, Misericordia, Kraków 2020.

35 /

SAKRAMENTY UMACNIAJĄ NASZĄ WIARĘ

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom wartości życia sakramentalnego i zachęcenie ich do regularnego życia sakramentalnego.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > odkrywa, że Jezus zbawia przez sakramenty,
- > tłumaczy, w jaki sposób Bóg jest obecny w przyjmowanych przez niego sakramentach,
- > argumentuje, że sakramenty są łaską.

Postawy: uczeń z szacunkiem przyjmuje sakramenty święte.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, praca z tekstem, prezentacja filmu, praca w parach – mapa myśli.

Środki dydaktyczne: film *Kapłaństwo to niesamowite powołanie*¹, karta pracy do mapy myśli (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla każdej pary w klasie), podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Podobnie jak na poprzedniej lekcji zachęć uczniów, by dziś przywołali w myślach wszystkie osoby, które przygotowywały ich do przyjęcia

¹ Film jest dostępny tutaj: <https://youtu.be/5aNpoJ2JxdY> (1.17). Materiał warto przygotować przed katechezą, by uniknąć wyświetlania reklam podczas lekcji.

sakramentów (rodziców, chrzestnych, księży, katechetów) – w ich intencji wspólnie odmówcie *Modlitwę Pańską*.

2. Przeczytaj na głos poniższy fragment książki *Daj nura* ojca Timothy'ego Radcliffe'a:

Jezus mówi: „A gdy was poprowadzą, żeby was wydać, nie martwcie się przedtem, co macie mówić; ale mówcie to, co wam w owej chwili będzie dane. Bo nie wy będziecie mówić, ale Duch Święty” (Mk 13,11). Przygotowujemy się jednak na te spontaniczne słowa przez studiowanie i modlitwę, podobnie jak tenisista ćwiczy godzinami, żeby, kiedy trzeba, spontanicznie dobrze zagrać. Musimy uczyć się, jak bronić naszej wiary w sposób racjonalny, inteligentnie, jak dorośli. Tak właśnie otwieramy się na duchowe dary mądrości, rozumu i umiejętności. Kiedy pewnego razu sześćioletni Herbert McCabe (późniejszy filozof, dominikanin) był niegrzeczny, jego mama zrugęła go, mówiąc: „Jesteś teraz bardzo złym chłopcem, a może nawet masz grzech śmiertelny”. Młody Herbert podobno odpowiedział: „Mamo, to niemożliwe. Nie mogę popełnić grzechu śmiertelnego, póki nie osiągnę wieku używania rozumu. Według Kościoła w wieku sześciu lat jeszcze go nie osiągnąłem. Twoje rozumowanie jest tym samym błędne”. Ludzie potrzebują czasu, aby odnaleźć swój głos (...). Mają w zwyczaju rozprawiać i pozować, stawiać śmieszne żądania oraz okazywać swoją ignorancję. Rozwiązaniem nie jest jednak to, aby ich uciszać(...), ale pomóc im znaleźć słowa, których szukają (...). Zamiast podnosić alarm, musimy cierpliwie odkrywać prawdziwą myśl, która mozolnie próbuje wydostać się na powierzchnię².

3. W rozmowie kierowanej upewnij się, że uczniowie zrozumieli tekst. Możesz skorzystać z poniższych pytań:

- > Co jest wpisane w życie chrześcijanina?
- > Co zapowiada Pan Jezus?
- > W jaki sposób możemy przygotować się na obronę swojej wiary?

² Timothy Radcliffe OP, *Daj nura*, cyt za: Alina Petrowa-Wasilewicz, *7 opowieści o dwóch sakramentach*, <https://stacja7.pl/wiara/7-opowiesci-o-dwoch-sakramentach/> (dostęp: 05.05.2020).

/ SPOTYKAM /

4. Zachęć uczniów, by odnaleźli w podręczniku i przeczytali krótkie wypowiedzi Pierce'a Brosnana i Przemysława Babiarza (s. 167):

Pierce Brosnan, czterokrotny odtwórca roli Jamesa Bonda, w jednym z wywiadów powiedział: „Bycie katolikiem mam w DNA”. Przyznał, że gdy był w żałobie po śmierci żony, a potem córki, modlitwa pomagała mu żyć i zmagać się z bólem. Dodał, że dalej mu pomaga – być dobrym ojcem, aktorem, człowiekiem.

„Zawsze pamiętam o modlitwie, pod koniec dnia zostaje Bóg, Jezus, formacja katolicka, wiara. To wiara pomogła mi w momentach największego cierpienia, zwątpienia i strachu. Język modlitwy to jest coś stałego, pewnego”. W innym wywiadzie przyznał, jak ważny jest dla niego sakrament Eucharystii: „Kościół zawsze wypełniał dużą część mojego życia. Jako dziecko byłem ministrantem i służyłem do mszy. W dalszym ciągu uczestniczę we Mszy Świętej, to dla mnie ważna część życia”³.

Do swojej wiary otwarcie przyznaje się również Przemysław Babiarz, znany dziennikarz sportowy. Podczas spotkania ze studentami z Duszpasterstwa Akademickiego „Emaus” wyznał, że wiara towarzyszy mu od dziecka. Jako dziennikarz pracuje także w niedziele, ale zawsze szuka możliwości uczestniczenia we Mszy Świętej – nawet gdy znajdzie się daleko od domu, w kraju, w którym znalezienie kościoła katolickiego jest bardzo trudne. Tak było na przykład w Japonii – dziennikarz nie mógł znaleźć świątyni, więc poprosił o pomoc Matkę Bożą. Znalazł ją i był na mszy.

Przemysław Babiarz mówi, że bycie chrześcijaninem to dla niego powód do dumy, a nie wyraz słabości. I że najlepszym miejscem wyznawania oraz budowania swojej wiary jest wspólnota Kościoła. Podczas wspomnianego spotkania ze studentami powiedział:

„Wiara poza Kościołem zaczyna się wyradzać. Bo Kościół wcale nie jest skostniałą instytucją, z której Pan Bóg dawno już uciekł (...). My mamy przeżywać całą naszą rzeczywistość z Panem Bogiem. On nie ma być kimś postawionym tylko na półeczce w naszym życiu. Całe nasze życie domaga się *sacrum* (...). Życie człowieka to nieustanne zmaganie się. To trud,

³ Iwona Flisikowska, *Pierce Brosnan: Wiara pomogła mi przetrwać życiowe tragedie*, <https://pl.ale-teia.org/2019/09/30/pierce-brosnan-wiara-pomogla-mi-przetrwac-zyciowe-tragedie/> (dostęp: 02.02.2020).

wspinaczka do celu, który nie zawsze łatwo dostrzec. Mamy jednak linę – wiarę. Linę, której w każdej chwili możemy się chwycić. Jest ci trudno? Poproś księdza, by włożył na ciebie ręce. Jezus leczy przecież tu i teraz. A my zapominamy o Jego rzeczywistej obecności w naszym życiu⁴.

5. Omów z uczniami przeczytane wypowiedzi. Przykładowe pytania do rozmowy:

- > W jaki sposób aktor poradził sobie z życiowymi trudnościami?
- > Co pomogło mu po śmierci żony i córki?
- > Jaki sakrament jest ważną częścią jego życia?
- > Co mówi o swojej wierze Przemysław Babiaryz?
- > Jakie przesłanie skierował do studentów?

W podsumowaniu rozmowy podkreśl, że w trudnych sytuacjach życiowych Bóg umacnia nas swoją łaską, a szczególnie dostęp mamy do niej w sakramentach.

/ POZNAJĘ /

6. Jeśli masz taką możliwość, zaprezentuj uczniom krótki film: *Kapłaństwo to niesamowite powołanie*.

Zacznij dyskusję na temat filmu. W rozmowie zwróć szczególną uwagę na owocność życia Kościoła dzięki sakramentom i obecności w nich Chrystusa, który obdarowuje człowieka za pośrednictwem kapłanów.

Poproś też uczniów, by wymienili sakramenty, które zostały zaprezentowane w filmie.

7. Zaproponuj uczniom, by w parach przygotowali mapę myśli. Temat: *Sakramenty wiary*. Rozdaj im wydrukowanie karty pracy (załącznik 1).

Podpowiedz, by wykorzystali dwa cytaty z soborowej konstytucji *Sacrosanctum concilium* zamieszczone w podręczniku (s. 168) oraz uwzględnili następujące słowa kluczowe: łaska, uświęcenie człowieka, paschalne misterium, znaki sakramentalne. Zaznacz, że wspomniana konstytucja to jeden z najważniejszych dokumentów Kościoła poświęconych liturgii i sakramentom.

⁴ Cyt. za: Joanna Juroszek, *Babiaryz, jakiego nie znacie*, <https://info.wiara.pl/doc/1366576.Babiaryz-jakiego-nie-znacie> (dostęp: 20.02.2020).

/ ODPOWIADAM /

8. Zaznacz, że Jezus jest nieustannie przy nas obecny – zgodnie z obietnicą, którą złożył swoim uczniom: „A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata” (Mt 28,20). Podkreśl, że sakramenty są szczególnym znakiem tej obecności. Możesz to uszczegółowić. Na przykład: podczas Eucharystii spotykamy Go jako nieustannie obecnego w Najświętszym Sakramencie, dziękujemy Mu za Jego miłość i za to, że z tej miłości gotów był ponieść dla nas śmierć; w sakramencie pojednania spotykamy Go jako miłosiernego, gotowego odpuścić nam wszelkie zło, o ile sami chcemy je odrzucić; w sakramencie małżeństwa spotykamy Go jako tego, który nam błogosławi i wspiera w naszej wzajemnej miłości; gdy jesteśmy chorzy, Jezus w sakramencie namaszczenia podtrzymuje nas, dodaje nam sił na ten trudny czas.
9. Zachęć uczniów, by zastanowili się nad tą obecnością Jezusa w swoim życiu, nad własnym doświadczeniem sakramentów (podręcznik, s. 168–169):

Jezus towarzyszy ci na ścieżkach twojego życia. Zauważasz to? Możesz wskazać chwile, kiedy odczuwasz to najmocniej? Albo kiedy najbardziej potrzebujesz tego towarzystwa? Co to za sytuacje? Jakie to trudności? I czego oczekujesz wówczas od Jezusa?

Napisz o tym – tutaj, w zeszyte, w swoim pamiętniku lub w telefonie.

Zaglądaj do tych zapisków od czasu do czasu. Możesz je uzupełniać, korygować, opatrywać nowymi komentarzami. Niech pomogą ci coraz pełniej dostrzegać obecność Jezusa w twoim życiu.

/ UTRWALAM /

10. W podsumowaniu zwróć szczególną uwagę na fakt, że obecność Jezusa w sakramentach to wyraz czulej troski o każdego człowieka (zwłaszcza o tego, który potrzebuje uzdrowienia i przebaczenia) na wszystkich etapach życia, aż do osiągnięcia świętości w królestwie Bożym.
11. Następnie wspólnie z uczniami zbierz najważniejsze myśli z dzisiejszych zajęć. Pozwól im powiedzieć, co najbardziej do nich przemówiło, co ich dotknęło.
12. Spuentuj lekcję w dwóch, trzech zdaniach. Możesz skorzystać z podręcznika (s. 170):

- > Jezus jest wierny obietnicy złożonej uczniom: „A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata”.
- > Jezus przychodzi do ciebie w sakramentach.
- > Jest z tobą, aby umacniać cię swoją łaską w twojej drodze do nieba.

/ MODLĘ SIĘ /

13. Zakończ spotkanie wspólnym odczytaniem Psalmu 23 – jednej z najpiękniejszych biblijnych opowieści o nieustannej obecności i opiece Bożej:

Pan jest moim pasterzem, nie brak mi niczego.
 Pozwala mi leżeć na zielonych pastwiskach.
 Prowadzi mnie nad wody, gdzie mogę odpocząć,
 przywraca mi życie.
 Wiedzie mnie po właściwych ścieżkach
 przez wzgląd na swoje imię.
 Chociażbym chodził ciemną doliną,
 zła się nie ulęknę,
 bo Ty jesteś ze mną.
 Twój kij i Twoja laska
 dodają mi otuchy.
 Stół dla mnie zastawiasz
 wobec mych przeciwników;
 namaszczasz mi głowę olejkiem;
 mój kielich jest przeobfity.
 Tak, dobroć i łaska pójdą w ślad za mną
 przez wszystkie dni mego życia
 i zamieszkać w domu Pańskim
 na długie dni. (Ps 23,1-6)

36/

CHRZEST POCZĄTKIEM NOWEGO ŻYCIA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: wyjaśnienie znaczenia sakramentu chrztu i kształtowanie umiejętności analizowania związku pomiędzy wiarą a życiem sakramentalnym.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wyjaśnia znaczenie sakramentu chrztu,
- > wymienia skutki otrzymania sakramentu chrztu,
- > uzasadnia wartość nadawania imion chrześcijańskich na chrzcie świętym.

Postawy: uczeń rozwija w sobie świadomość przyjętego chrztu.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, praca z tekstem, praca w grupach.

Środki dydaktyczne w katechezie: czarne flamastry, karty do pracy w grupach (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla każdego ucznia)¹, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zaproponuj uczniom wspólną modlitwę w intencji ich rodziców i rodziców chrzestnych. Zaznacz, że to oni zadbali, by uczniowie otrzymali

¹ Opracowano na podstawie: KAI, *Sergio Ramos, kapitan piłkarskiej reprezentacji Hiszpanii przyjął chrzest*, <https://pl.aleteia.org/2019/05/17/sergio-ramos-kapitan-pilkarskiej-reprezentacji-hiszpanii-przyjal-chrzest/> (dostęp: 17.05.2019).

sakrament chrztu i zostali włączeni we wspólnotę Kościoła – wspólnotę ludzi z Bogiem i Boga z ludźmi.

2. Przeczytajcie wspólnie z podręcznika krótki tekst o pingwinach (s. 172):

Kojarzysz czarno-białe ptaki ze zdjęcia? Pingwiny żyją na Antarktydzie w bardzo trudnych warunkach – temperatura spada tam nawet do minus 40, 50 stopni Celsjusza. Poczucie zimna potęguje silny wiatr. W takich chwilach pingwiny przed zamarznięciem ratuje wzajemna bliskość. Ptaki ustawiają się jak najbliżej siebie i tworzą ściśniętą gromadę. Tym, które stoją na obrzeżach, jest najzimniej; tym w środku – najcieplej. Dlatego pingwiny zebrane w taką ciasną gromadę nieustannie zamieniają się miejscami, aby żaden nie zamarzł. Wszystkie systematycznie się ogrzewają. Samotny pingwin nie przetrwałby zimy na Antarktydzie. Podobnie chrześcijanin potrzebuje wspólnoty, w której będzie się umacniał i rozwijał wiarę. Sakrament chrztu otrzymujemy właśnie we wspólnocie Kościoła, a nasi rodzice i rodzice chrzestni zobowiązują się do jej podtrzymywania. Gdy dorastamy, świadomie wyznajemy wiarę, przyjmując sakrament bierzmowania².

3. Wspólnie omówcie tekst, akcentując przede wszystkim przeniesienie z płaszczyzny anegdoty (pingwiny) na płaszczyznę życia sakramentalnego. Możesz w tym celu zadać poniższe pytania:

- > W jaki sposób pingwiny pomagają sobie nawzajem przetrwać zimno arktyczne?
- > Dlaczego autor wykorzystał analogię ze środowiska życia pingwinów?
- > W jaki sposób wspólnota pomaga nam wzrastać w wierze?

/ SPOTYKAM /

4. Poproś uczniów, by utworzyli czteroosobowe zespoły. Następnie poleć, by zapoznali się z historią strażaka Corvalana z Paragwaju lub historią Sergio Ramosa, kapitana hiszpańskiej drużyny piłkarskiej. Pierwszy z tekstów umieszczony jest w podręczniku ucznia (s. 173), drugi znajduje się

² Opracowano na podstawie: Timotty Radcliffe OP, *Daj nura. Życie po chrzcie i bierzmowaniu*, przeł. Katarzyna Dajksler, W drodze, Poznań 2013; zob. Alina Petrowa-Wasilewicz, *7 opowieści o dwóch sakramentach*, <https://stacja7.pl/wiara/7-opowieści-o-dwóch-sakramentach/> (dostęp: 02.02.2020).

w załączniku 1. Zadaniem grup będzie przygotowanie wywiadu z jedną z tych osób – uczniowie mogą odwołać się do tekstów z podręcznika oraz do informacji na temat wspomnianych osób bądź opisanych zdarzeń, które znajdują w internecie.

W październiku 2019 roku pracownicy straży pożarnej w paragwajskim mieście Ciudad del Este zostali wezwani do miesięcznego niemowlaka, który nie wykazywał żadnych oznak życia. Kiedy tam dotarli, natychmiast podjęli działania. Reanimacja i wentylacja tlenowa nie dawały żadnego rezultatu. Kiedy wyglądało na to, że maluszka nie da się już uratować, jeden z ratowników postanowił go ochrzcić. I wtedy dziecko zareagowało – nie podczas działań medycznych, a w chwili udzielania chrztu. Strażacy z Ciudad del Este opisali tę historię na swoim profilu na Facebooku:

„Nie możemy nie opowiedzieć tego, co się dzisiaj wydarzyło, w czwartek o 14.50. Otrzymaliśmy telefon od zdesperowanej studentki medycyny z prośbą o pomoc zaledwie miesięcznemu dziecku, synowi trzynastoletniej dziewczynki. Szybko pojechaliśmy z mobilnym AM-28, który znajduje się w naszej bazie, kilka kroków od pogotowia.

Po przyjeździe zastaliśmy taką scenę: dziewczynka z niemowlęciem w ramionach, jego parametry życiowe były prawie niezauważalne, nie było czasu do stracenia. Karetka ruszyła z kopyta, a ratownicy rozpoczęli «wysścig o życie» tej kruszynki. Nieustannie wentylowali maluszka, walczyli, by wreszcie zareagował.

Kiedy dotarli do szpitala, strażak o nazwisku Corvalan (który niegdyś był klerykiem) poprosił o wodę i szybko ochrzcił dziecko; u nas mówimy na to «ratowanie wodą» (a takie dzieci nazywamy «cudem Boga»). W tym momencie maluszek cudownie i niewiarygodnie zareagował – na naszych oczach; został przekazany na oddział pogotowia pediatrycznego, pod opiekę dyżurnych lekarzy.

Być może trudno w to uwierzyć, może był to przypadek, ale jednego jesteśmy pewni – od dziś ta mała kruszyna jest częścią jednej z najbardziej poruszających i ekscytujących historii naszej instytucji!³.

³ Oficjalny profil FB strażaków z Ciudad del Este, wpis z 24 października 2019 roku, <https://www.facebook.com/BomberosCDE/posts/2499343460149462> (dostęp: 20.02.2020).

[tekst z załącznika 1]

Kapitan piłkarskiej reprezentacji Hiszpanii Sergio Ramos przyjął chrzest święty w madryckim kościele pod wezwaniem Matki Boskiej z Moraleja. Piłkarz występujący na co dzień w szeregach ekipy Realu Madryt potwierdził, że ceremonia miała miejsce 13 maja – w dniu, w którym Kościół obchodzi święto Matki Boskiej Fatimskiej. W uroczystości wzięła udział bardzo wąska grupa najbliższych i przyjaciół hiszpańskiego piłkarza, jednego z najbardziej utytułowanych defensorów w historii futbolu tego kraju.

5. Podsumuj tę część lekcji rozmowa kierowaną. Przykładowe pytania:

- > Co otrzymujemy w sakramencie chrztu?
- > Co sprawia, że nawet osoby, które odniosły życiowy sukces, pragną przemiany swojego życia?
- > Dlaczego strażak z Paragwaju walczący o życie dziecka udzielił mu chrztu z wody?

/ POZNAJĘ /

6. Poproś uczniów, by w parach przeczytali informacje zawarte w podręczniku (s. 173–174). Kiedy skończą, niech przeczytają tekst jeszcze raz – tym razem podczas czytania powinni użyć ołówka (bądź też wykonać to polecenie w wyobraźni). Ich zadaniem jest zamazać słowa, które według nich nie są konieczne do zrozumienia zawartych tam informacji. Niech pozostanie tylko to, co niezbędne.

7. Kiedy uczniowie skończą pracę, porównajcie efekty. Zadbaj, by w wypowiedziach uczniów zostały wymienione skutki otrzymania sakramentu chrztu, które zostały przedstawione w tekście (odpuszczenie grzechów, dziecięctwo Boże, włączenie w Kościół, łaska uświęcająca). Dla utrwalenia możesz wynotować je na tablicy.

/ ODPOWIADAM /

8. Przywołaj formułę chrzcielną: *Janie/ Jacku/ Mario/ Anno* (możesz wstawić dowolne imiona uczniów obecnych na zajęciach), *ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego*.

Następnie zadaj uczniom pytanie: *Dlaczego przykładą się ogromną wagę do wyboru imienia dziecka?*

W rozmowie możesz przypomnieć biblijne opowieści o nadaniu lub zmianie imienia, pokazać wagę tego aktu.

Kontynuuj temat:

- > Dlaczego chrześcijanie powinni nosić imiona świętych czy błogosławionych?
- > Jakie jest znaczenie imienia bądź imion, które nosisz? Z jakiego języka się wywodzi, co oznacza? (jeśli uczniowie nie znają odpowiedzi na to pytanie, możesz zaproponować, by skorzystali z internetu w smartfonach i odnaleźli potrzebną informację).
- > Czy wiesz, dlaczego otrzymałeś takie, a nie inne imię, imiona?
- > Co wiesz o swoim patronie, patronce?

9. Zaznacz, że imię wyraża wyjątkowość i niepowtarzalność, a także misję, zadanie do wypełnienia. Przywołaj cytaty z katechizmu młodych⁴ zawarty w podręczniku w dziale „odpowiadam” (s. 174):

Imieniem, które otrzymujemy na chrzcie, zwraca się do nas Bóg. Przyjmując chrzest, człowiek nie jest kolejnym członkiem Kościoła, lecz jeszcze bardziej utwierdza się w przekonaniu, że jest indywidualnością. Otrzymać na chrzcie imię oznacza: „Bóg mnie zna, akceptuje mnie i przyjmuje mnie zawsze w mojej niemożliwej do pomylenia niepowtarzalności” (Youcat, 201).

Możesz też przywołać słowa z Księgi Izajasza: „Wezwałem cię po imieniu, jesteś mój” (Iz 43,1), by podkreślić, że każdy z nas jest dla Boga indywidualnością – każdego z nas Bóg zna z imienia.

10. Pozwól uczniom zareagować, odpowiedzieć na te słowa, przedstawić swoje odczucia. Na tę rozmowę możesz poświęcić dłuższą chwilę, żeby większość uczniów mogła się wypowiedzieć.

/ UTRWALAM I PODEJMUJĘ WYZWANIE /

11. Podsumowując lekcję, zaproponuj uczniom, by wykonali zadanie z podręcznika (s. 174–175):

⁴ Wszystkie cytaty z katechizmu *Youcat* podajemy za: *Youcat polski. Katechizm Kościoła katolickiego dla młodych*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2011.

Przyszło ci kiedyś na myśl, by podziękować za swój chrzest Bogu, mamie, tacie, rodzicom chrzestnym? Jeśli nie – może teraz jest na to sposobna chwila?

Ułóż podziękowania. Mogą mieć formę listu lub modlitwy. Gdy będziesz gotów – pokaż je rodzicom i chrzestnym.

Zachęć uczniów, aby wrócili do pytań z przygotowanego wcześniej wywiadu i sami (np. w ramach zadania domowego) spróbowali na nie odpowiedzieć.

12. Poproś uczniów, by na następną lekcję przynieśli swoje zdjęcia z chrztu i I Komunii Świętej.

/ MODLĘ SIĘ /

13. Zakończ spotkanie modlitwą, która będzie podziękowaniem za chrzest. Możesz zaproponować uczniom formę modlitwy spontanicznej lub skorzystać ze słów św. Faustyny (s. 174):

Dziękuję Ci, Boże, za wszystkie łaski,
którymi mnie nieustannie obsypujesz,
które mi świecą jak słońca blaski,
A przez nie drogę pewną mi pokazujesz. (...)
Dzięki Ci, Boże, za chrzest święty,
który mnie wszczepił w rodzinę Bożą,
jest to dar łaski wielki i niepojęty,
który nam dusze przeobraża⁵.

⁵ Św. Faustyna Kowalska, *Dzienniczek*, 1286.

37/

SAKRAMENTY WTAJEMNICZENIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: kształtowanie umiejętności analizowania związku pomiędzy wiarą a życiem sakramentalnym. Przedstawienie powiązań i zależności między sakramentami.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > podaje, że chrzest, bierzmowanie i Eucharystia są sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego,
- > analizuje i interpretuje obrzędy wtajemniczenia chrześcijańskiego,
- > przedstawia powiązania i zależności między sakramentami.

Postawy: uczeń wyraża wdzięczność Bogu i ludziom za przyjęte sakramenty wtajemniczenia.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, praca z tekstem, praca w grupach, praca ze zdjęciami, kontemplacja.

Środki dydaktyczne: zdjęcia twoje i uczniów z sakramentów chrztu oraz I Komunii Świętej, muzyka relaksacyjna, dowolny wydrukowany wizerunek Pana Jezusa (może być obraz Jezusa Miłosiernego – z zasobów własnych, szkolnych lub z internetu), teksty do pracy w grupach (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania w sześciu egzemplarzach)¹, podręcznik.

¹ Oprac. na podstawie: KKK 251, 252, 256, 267, 268, 282, 283; Stanisław Biel SJ, *Sakramenty inicjacji*, <https://jezuici.pl/2020/01/sakramenty-inicjacji/> Stanisław Biel SJ, 12.01.2020, jezuici.pl (dostęp: 10.02.2021).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą. Zaproponuj, by podobnie jak na poprzednich zajęciach była to modlitwa w intencji rodziców i rodziców chrzestnych – to dzięki nim uczniowie otrzymali chrzest, oni towarzyszyli im, kiedy po raz pierwszy przyjmowali Komunię Świętą, zapewne też w ich obecności przyjęli lub przyjmą sakrament bierzmowania.
2. Wspólnie odczytajcie krótki paragraf z podręcznika (s. 176):

Słowo „inicjacja” pochodzi od łacińskiego initium – „początek”.

W wielu kulturach praktykuje się obrzędy inicjacji towarzyszące przejściu do dojrzałości duchowej i osobowej. Ślady takich praktyk znajdziemy zarówno w kulturach pierwotnych, jak i w kulturze zachodniej. Inicjacja – jak sama nazwa wskazuje – wiąże się z nowym początkiem, odrodzeniem. Mówił o tym Jezus w jednej z nocnych rozmów z Nikodemem: „Jeśli się ktoś nie narodzi powtórnie, nie może ujrzeć królestwa Bożego” (J 3,3).

3. W rozmowie kierowanej zbierzcie informacje zawarte w przeczytanym tekście:
 - > Czym jest inicjacja? Od jakiego słowa pochodzi ten termin?
 - > Co jest jej celem?

Podsumowując rozmowę, zaznacz: *Dzisiejsze zajęcia będą dotyczyły trzech sakramentów, które nazywamy sakramentami inicjacji chrześcijańskiej (proś, by uczniowie je wymienili). To te spośród sakramentów, które włączają nas w życie chrześcijańskie, a następnie prowadzą ku wierze dojrzałej.*

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

4. Zapytaj uczniów, które sakramenty dotąd przyjęli. Porozmawiajcie chwilę o nich. Możesz posłużyć się poniższymi pytaniami:
 - > Które sakramenty dotąd otrzymaliście?
 - > Co wiecie – z opowieści rodziców lub innych krewnych – o swoim chrzcie?
 - > Jakie pamiątki z tego wydarzenia zachowujecie?

- > Jak przeżycia towarzyszyły wam, kiedy po raz pierwszy przyjmowaliście Komunię Świętą?
5. Wspólnie obejrzyjcie zdjęcia z chrztu i I Komunii Świętej przyniesione przez uczniów. Możesz również pokazać swoje zdjęcia. Warto poświęcić na to dłuższą chwilę, niech to będzie czas dobrych wspomnień.
 6. Przejdź do tematu lekcji. Powiedz: *Chrzest, Eucharystia, jak również sakrament bierzmowania, który otrzymacie lub otrzymaliście, nazywane są sakramentami inicjacji chrześcijańskiej lub wtajemniczenia.*
 7. W ramach wprowadzenia możesz poprosić uczniów o zapoznanie się z krótkim tekstem z podręcznika (s. 177).

Ta sytuacja może zdarzyć się podczas każdego meczu: trener wysyła zawodnika na boisko.

Boisko życia. Kiedyś w końcu trzeba wyjść. Może być różnie. Niektóre dziewczynki dosyć szybko muszą przejmować odpowiedzialność i np. opiekować się młodszym bratem. Uczeń szkoły zawodowej już w wieku 15–16 lat może uczyć się zawodu. Uczeń liceum dopiero po trzech latach i zdaniu matury jest uznawany za „dojrzałego” do studiów. A sam czuje się gotowy do rozpoczęcia dorosłego życia dopiero wtedy, gdy w wieku ok. 25 lat ma w rękach dyplom ukończenia studiów wyższych. W przypadku bierzmowania mówi się o „duchowej pełnoletniości”. Bierzmowany nie jest już dzieckiem, ale zaczyna zaliczać się do młodzieży. Teraz chodzi o to, żeby łaskę chrztu świętego urzeczywistniać przez całe swoje życie².

8. Podziel klasę na trzy zespoły (lub sześć). Rozdaj uczniom teksty do pracy (załącznik 1); ewentualnie poproś uczniów, by odczytali informacje zawarte w podręczniku (s. 177–178). Poproś, by pracując w grupach, przedstawili zawarte tam informacje w formie pytań.

- > **Grupa I** (lub I i IV) układa pytania do części dotyczącej sakramentu chrztu.
- > **Grupa II** (lub II i V) układa pytania do części dotyczącej sakramentu Eucharystii.
- > **Grupa III** (lub III i VI) układa pytania do części dotyczącej sakramentu bierzmowania.

² *Youcat polski. Bierzmowanie. Przewodnik dla katechetów i animatorów*, oprac. YOUCAT Team Augsburg, red. Nils Baer, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2014, s. 97.

Wyznacz czas na wykonanie zadania: 4 minuty.

Następnie każda grupa składa swoją kartkę z pytaniami i przekazuje ją kolejnej grupie (grupa I przekazuje swoje pytania grupie II, grupa II grupie III – i tak dalej).

Na słowo „start” każda grupa odpowiada pisemnie na otrzymane pytania. Wygrywa ta, która odpowie najszybciej (i odpowie bezbłędnie). Zwycięzców można nagrodzić – na przykład prawem do zmiany jednego pytania na własne podczas najbliższego sprawdzianu.

/ ODPOWIADAM /

9. Dla zmiany nastroju włącz spokojną muzykę. Na jej tle bardzo wolno przeczytaj poniższe rozważania (zob. podręcznik, s. 178):

W sakramencie chrztu, jak zauważa Benedykt XVI:

Historia mojego osobistego życia zanurza się w nurcie miłości Bożej. „Nasze życie (...) należy już do Chrystusa, a nie do nas samych. (...) w Jego towarzystwie, wręcz ogarnięci Jego miłością, jesteśmy wolni od lęku. On obejmuje nas i dźwiga tam, gdzie idziemy – On, który sam jest życiem” (Youcat, 200).

W sakramencie bierzmowania:

Przyjąć bierzmowanie oznacza zawrzeć z Bogiem swego rodzaju umowę. Bierzmowany mówi: „Tak, wierzę w Ciebie, mój Boże, daj mi Twojego Ducha Świętego, żebym do Ciebie całkowicie należał, nigdy od Ciebie nie odstąpił i całe moje życie świadczył o Tobie duszą i ciałem, słowem i czynem, na dobre i na złe”. A Bóg mówi: „Tak, ufam Ci moje dziecko – i obdaruje Cię moim Duchem, czyli sobą samym. Będę cały twój. Nie odstąpię od Ciebie w tym życiu tu na ziemi i w tym w niebie. Będę w twoim ciele i twojej duszy, w twoich czynach i słowach. Nawet jeśli zapomnisz o mnie, ja będę przy Tobie – na dobre i na złe” (Youcat, 205).

W sakramencie Eucharystii:

Gdy spożywamy połamany chleb, jednoczymy się z miłością Jezusa, który złożył za nas na drzewie krzyża swoje Ciało. Kiedy pijemy z jednego kielicha, jednoczymy się z Tym, który ofiarując się za nas, przelał nawet swoją Krew (Youcat, 208).

/ UTRWALAM /

10. Możesz zakończyć lekcję na powyższym rozważaniu. Jeśli jednak uznasz, że lepiej, by uczniowie na koniec zebrali najważniejsze informacje, skorzystaj z punktów zawartych w podręczniku (s. 178–179):

- > Chrzest, bierzmowanie i Eucharystia są sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego.
- > Wierni odrodzeni przez chrzest zostają umocnieni przez sakrament bierzmowania, a w Eucharystii otrzymują pokarm życia wiecznego.
- > Dzięki tym sakramentom osiągamy skarby życia Bożego i postępujemy w doskonałej miłości.

/ MODLĘ SIĘ /

11. Zakończ spotkanie modlitwą o wylanie Ducha Świętego, którą biskup wypowiada nad bierzmowanymi:

Boże wszechmogący,
Ojcze naszego Pana, Jezusa Chrystusa,
który odrodziłeś te sługi swoje przez wodę i Ducha Świętego
i uwolniłeś ich od grzechu,
ześlij na nich Ducha Świętego Pocieszyciela,
daj im Ducha mądrości i rozumu,
ducha rady i męstwa,
ducha umiejętności i pobożności,
napętnij ich duchem bojaźni Twojej.
Przez Chrystusa, Pana naszego³.

³ Cyt. za KKK 1299.

38 /

SAKRAMENTY UZDROWIENIA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: przedstawienie istoty sakramentów uzdrowienia.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > omawia liturgię sakramentów uzdrowienia,
- > wymienia i charakteryzuje sakramenty uzdrowienia.

Postawy: uczeń świadomie korzysta z sakramentów uzdrowienia.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, praca z obrazem/freskiem, ekspozycja filmu-świadcstwa, praca z tekstem biblijnym, praca indywidualna lub w parach (pisanie historii biblijnej swoim językiem), praca w parach (pisanie tweeta).

Środki dydaktyczne w katechezie: Pismo Święte (jeden egzemplarz), film-świadcstwo Andrzeja Sowy¹, zdjęcie fresku z katakumb świętych męczenników Marcelina i Piotra w Rzymie (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, można przygotować go do wyświetlenia na rzutniku albo wydrukować), świeca i coś do jej zapalenia, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą do Ducha Świętego.

¹ Zob. np. <https://youtu.be/cFpDRao-tHc> (dostęp: 02.02.2020). Film warto przygotować przed katechezą, by uniknąć wyświetlania reklam podczas lekcji.

2. Przeczytaj fragment artykułu ks. Tomasza Jaklewicza zatytułowanego *Namaszczeni do chwały*:

Każdy z siedmiu sakramentów jest w jakimś sensie „przedłużeniem” ramion Chrystusa, które przyjmują człowieka, aby go przygarnąć, przebaczyć mu, napętnić łaską. Sakramenty można też śmiało porównać do pocałunków, które Bóg w różnych sytuacjach przekazuje człowiekowi. Boża miłość realnie nas przemienia, uświęca, zbawia. Sakrament chorych to „pocałunek” Boga złożony na ciele człowieka cierpiącego, lękającego się o swoje życie, bojącego się śmierci. Przez ten sakramentalny znak Pan mówi choremu: „kocham cię, jestem z tobą, nie lękaj się ani choroby, ani śmierci, ja cię nie zostawię. Przeprowadzę cię przez ciemną dolinę, tylko chwyć się mocno mojej dłoni i ufaj”².

3. Zapytaj: *Dlaczego autor tego artykułu nazwał sakramenty uzdrowienia – to jest namaszczenie chorych i spowiedź – pocałunkiem Jezusa?*

/ SPOTYKAM /

4. Poproś uczniów, by odczytali z podręcznika historię Andrzeja Sowy, niegdys muzyka rockowego i narkomana, a teraz ewangelizatora (s. 181). Jeśli masz taką możliwość, możesz też odtworzyć świadectwo Andrzeja Sowy dostępne w internecie.

Andrzej Sowa w młodości był muzykiem rockowym (w 1990 roku jego zespół zdobył nagrodę publiczności w Jarocinie). Miał ogromny irokez (wołano na niego „Kogut”), nie stronił od narkotyków, wyśmiewał Boga i tych, którzy w Niego wierzą. Teraz jest innym człowiekiem. Mówi o sobie: „ambasador Boga”. Swoją historię przedstawił w książce *Ocalony – punk w kościele*. Oto fragment artykułu o Andrzeju – a konkretnie opowieść z czasów, gdy przypadkowa znajoma zabrała go na „ imprezę”. Ta okazała się... rekolekcjami Katolickiej Odnowy w Duchu Świętym, a dla niego samego – początkiem nawrócenia. Pierwsze dni były osobliwe, ale potem... „...przyszedeł czas pokuty i spowiedzi. Marzena chciała iść do spowiedzi, Kogut chciał czym prędzej stamtąd wiać. Przepchał się na początek kolejki, żeby jej „załatwić” miejsce. A wszyscy zgodnie: „Kogut, my cię bez kolejki

² Ks. Tomasz Jaklewicz, *Namaszczeni do chwały*, „Apostolstwo Chorych”, <https://www.apchor.pl/2019/01/31/Namaszczeni-do-chwaly> (dostęp: 02.02.2020).

puścimy!”. Podeszedł do księdza siedzącego na schodach. Przez trzy godziny najpierw nie przebijając w słowach opowiadał o wszystkim.

– Kiedy skończyłem, ksiądz zapytał, jak mam na imię. Po raz pierwszy od lat ktoś zapytał, jak mam na imię! Dla wszystkich zawsze byłem „Kogut”! I ten ksiądz mówi mi: „Andrzej, czy ty masz świadomość, że złamałeś wszystkie dziesięć przykazań?”. Ten facet przeprowadził mnie przez cały Dekalog i zapytał: „Czy ty byś nie chciał inaczej żyć?”. Żyć?! Inaczej?! Przecież ja jestem martwy! A ksiądz: „Jeżeli żałujesz, to ja ci udzielę rozgrzeszenia”. Nie ma grzechu, którego by Jezus nie przybił do krzyża!!!

Po latach ćpania chorował na wirusowe zapalenie wątroby typu C.

– Medycyna mnie skreśliła. Przed badaniami poprosiłem znajomego księdza o sakrament namaszczenia chorych. To sakrament uzdrowienia – podobnie jak Eucharystia i spowiedź. Bałem się wyroku. A kiedy odbierałem wyniki, lekarze nie mogli uwierzyć... Bóg mnie ocalił po raz kolejny. Bo taki jest mój Bóg! Pasię mnie na zielonych pastwiskach, strzeże mnie – cóż może mi się stać?!³

5. Omów z uczniami przeczytany tekst. Przykładowe pytania:

- > O których sakramentach mówi Andrzej Sowa?
- > Czym jest dla niego sakrament pokuty i pojednania?
- > Czym jest dla niego sakrament namaszczenia chorych?

/ POZNAJĘ /

6. Podkreśl: *Świadectwo Andrzeja Sowy potwierdza, że również dzisiaj ludzie doświadczają Ewangelii, tak jak to było za ziemskiego życia Jezusa. Spotkanie z Jezusem stawało się początkiem nowego życia. Przykładem może być cierpiąca kobieta, o której wspomina św. Marek Ewangelista.*

7. Następnie zapal świecę i przeczytaj opowieść o uzdrowieniu kobiety cierpiącej na krwotok (Mk 5,21-34).

Możesz też poprosić o przeczytanie któregoś z uczniów. Jeśli nie masz przy sobie Pisma Świętego, zaproponuj uczniom, by skorzystali z aplikacji „Pismo Święte” w swoich telefonach.

³ Urszula Rogólska, *Nie ma „Koguta”, jest Andrzej*, <https://www.gosc.pl/doc/3083171.Nie-ma-Koguta-jest-Andrzej-dziecko-Boze> (dostęp: 20.02.2020).

Gdy Jezus przeprowił się z powrotem w łodzi na drugi brzeg, zebrał się wielki tłum wokół Niego, a On był jeszcze nad jeziorem. Wtedy przyszedł jeden z przełożonych synagogi, imieniem Jair. Gdy Go ujrzał, upadł Mu do nóg i prosił usilnie: „Moja córeczka dogorywa, przyjdź i połóż na nią ręce, aby ocalała i żyła”. Poszedł więc z nim, a wielki tłum szedł za Nim i zewsząd na Niego napierał.

A pewna kobieta od dwunastu lat cierpiała na upływ krwi. Wiele przecierpiała od różnych lekarzy i całe swe mienie wydała, a nic jej nie pomogło, lecz miała się jeszcze gorzej. Słyszała ona o Jezusie, więc przysłała od tyłu, między tłumem, i dotknęła się Jego płaszcza. Mówiła bowiem: „Żebym się choć Jego płaszcza dotknęła, a będę zdrowa”. Zaraz też ustał jej krwotok i poczuła w ciele, że jest uzdrowiona z dolegliwości. A Jezus natychmiast uświadomił sobie, że moc wyszła od Niego. Obrócił się w tłumie i zapytał: „Kto się dotknął mojego płaszcza?”. Odpowiedzieli Mu uczniowie: „Widzisz, że tłum zewsząd Cię ściska, a pytasz: Kto się Mnie dotknął?”. On jednak rozglądał się, by ujrzeć tę, która to uczyniła. Wtedy kobieta przysłała zalękniona i drżąca, gdyż wiedziała, co się z nią stało, upadła przed Nim i wyznała Mu całą prawdę. On zaś rzekł do niej: „Córko, twoja wiara cię ocaliła, idź w pokoju i bądź uzdrowiona ze swej dolegliwości!”.

8. W rozmowie kierowanej sprawdź, co uczniowie zapamiętali z przeczytanego tekstu. Wspólnie uporządkujcie informacje:

- > Co wiemy o kobiecie, która została uzdrowiona przez Jezusa?
- > Co wydarzyło się podczas spotkania tej kobiety z Jezusem?

9. Wyświetl uczniom fresk z katakumb świętych męczenników Marcelina i Piotra przedstawiający uzdrowienie kobiety cierpiącej na krwotok (załącznik 1).

Zaznacz, że Jezusowi, który uzdrawia, zawsze chodzi o całego człowieka, o jego ciało i duszę. Tak było w przypadku tej kobiety (wskaz na Jezusowe słowa o jej wierze) i tak jest w przypadku każdego z nas.

10. Następnie zachęć uczniów, by opowiedzieli tę samą historię swoimi słowami – ułożyli dialog między Jezusem i chorą kobietą lub krótkie opowiadanie, w którym podkreślą uczucia towarzyszące poszczególnym bohaterom: chorej kobiecie, innym ludziom liczącym na pomoc, Jezusowi, świadkom tego zdarzenia.

Zasugeruj, by w razie braku pomysłów skorzystali z podręcznika (s. 181–182) i poszukali tam dodatkowych wskazówek. Uczniowie mogą wykonać to zadanie w parach lub indywidualnie.

Zaproponuj, by ochotnicy odczytali swoje prace.

/ ODPOWIADAM /

11. Następnie pokrótce przedstaw istotę obu sakramentów uzdrowienia. Możesz w tym celu wykorzystać informacje zawarte w podręczniku (s. 182):

Zmartwychwstały Jezus rozesłał swoich uczniów, by głosili Dobrą Nowinę. Wyzaczył im jeszcze jedno zadanie: „Przyjmijcie Ducha Świętego. Tym, którym odpuszcicie grzechy, są im odpuszczone; tym, którym zatrzymacie, są im zatrzymane” (J 20,22a–23). O namaszczaniu chorych wspomina Święty Marek Ewangelista. Apostołowie posłani przez Jezusa poszli między ludzi „i wzywali do nawrócenia. Wyrzucali też wiele złych duchów, a wielu chorych namaszczali olejem i uzdrawiali” (Mk 6,12–13).

Do naśladowania tej praktyki zachęca w swoim liście Święty Jakub: „Choruje ktoś wśród was? Niech sprowadzi kapłanów Kościoła, by się modlili nad nim i namaścili go olejem w imię Pana. A modlitwa pełna wiary będzie dla chorego ratunkiem i Pan go podźwignie, a jeśliby popełnił grzechy, będą mu odpuszczone” (Jk 5,14–15).

W sakramencie pokuty i pojednania istotne są wyznanie grzechów przed spowiednikiem, szczery żal za popełnione zło oraz postanowienie poprawy i zadośćuczynienie wyrządzonego zła. Konieczne jest też rozgrzeszenie udzielone przez spowiednika. Brzmi ono tak:

„Bóg, Ojciec miłosierdzia który pojednał świat ze sobą przez Śmierć i Zmartwychwstanie swojego Syna, i zesłał Ducha Świętego na odpuszczenie grzechów, niech ci udzieli przebaczenia i pokoju przez postugę Kościoła. I ja odpuszczam tobie grzechy w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Amen”.

A jak przebiega namaszczanie chorych? Szafarz tego sakramentu – ksiądz – w milczeniu kładzie ręce na głowę chorego i modli się za niego. Następnie namaszcza chorą osobę olejem poświęconymi przez biskupa i mówi:

„Przez to święte namaszczanie niech Pan w swoim nieskończonym miłosierdziu wspomóż cię łaską Ducha Świętego (...). Prosimy Cię, nasz Odkupicielu, pokrzep go (ją) łaską Ducha Świętego, ulecz jego (jej) słabości i odpuść mu (jej) grzechy”.

12. Zaproponuj uczniom, by przedstawili istotę dwóch sakramentów uzdrowienia w krótkim tekście-tweecie.

Uczniowie pracują w parach.

Kiedy tweety będą gotowe, poproś chętnych o ich odczytanie. Najcelniejszą informację można nagrodzić oceną.

/ UTRWALAM I PODEJMUJĘ WYZWANIE /

13. Zaproponuj uczniom, by wykonali zadanie z podręcznika (dział „podejmuję wyzwanie”, s. 183):

Znasz kogoś, kto choruje? Zachęć tę osobę do skorzystania z sakramentu namaszczenia chorych. Pamiętaj, to nie jest sakrament dla umierających – jest on dostępny dla każdego chorego, ma przynieść umocnienie w chorobie.

Jeśli nigdy dotąd nie zastanawiałeś się, jak to wyrazić, teraz masz okazję – sformułuj krótką zachętę do przyjęcia tego sakramentu.

Uczniowie mogą wykorzystać miejsce na notatki. Podpowiedz, by w swojej zachęcie wykorzystali informacje z dzisiejszej lekcji.

/ MODLĘ SIĘ /

14. Zakończ spotkanie wspólną modlitwą w intencji chorych:

Ojcze w niebie, Ty z miłości do człowieka posłałeś na świat swojego Syna, który żyjąc wśród nas uzdrawiał chorych i pomagał cierpiącym. Przez Twą nieskończoną miłość, proszę Ciebie o łaskę zdrowia dla chorych, jeśli jest taka Twoja wola, a otrzymane zdrowie nie przyczyni się do ich zguby wiecznej. Proszę Cię, abyś dał im łaskę zrozumienia sensu cierpienia i choroby, aby krzyż, który dźwigają nie był bezsensownym ciężarem, ale stał się źródłem uświęcenia własnego oraz całego Kościoła. Amen⁴.

⁴ *Modlitwa za chorych*, <https://modlitwy24.pl/modlitwy-za-chorych-o-zdrowie/> (dostęp: 20.02.2020).

39 /

DLACZEGO I JAK MAM SIĘ SPOWIADAĆ?

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: wyjaśnienie znaczenia sakramentu pokuty i pojednania na każdym etapie rozwoju człowieka.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wymienia skutki sakramentu pokuty i pojednania,
- > odczuwa potrzebę korzystania z sakramentu pokuty i pojednania,
- > świadomie korzysta z sakramentu pokuty i pojednania.

Postawy: uczeń świadomie korzysta z sakramentów uzdrowienia.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, analiza tekstu, praca w parach, oglądanie filmów, burza mózgów.

Środki dydaktyczne: film *Ojciec Pio* (reż. Carlo Carlei)¹, film *Dlaczego spowiedź?* z serii Video Catechism², materiały do pracy w parach (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania po jednym egzemplarzu na parę)³, przykładowy rachunek sumienia (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla każdego ucznia), podręcznik.

¹ Film można znaleźć w internecie lub skorzystać z zasobów biblioteki szkolnej. Możesz zaprezentować uczniom dwie krótkie sceny: od 47. do 51. minuty oraz od 54. do 59. minuty. Zob. link odsyłający do drugiej ze wspomnianych scen, spowiedzi znanej aktorki: <https://www.youtube.com/watch?v=8uX1WXIkjm0&feature=youtu.be> (dostęp: 20.02.2020).

² Zob. <https://youtu.be/gpljSmptQi> (wersja z polskimi napisami; dostęp: 20.02.2020).

³ Opracowano na podstawie: Marcin, *Spowiedź na Lednicy*, <http://dobraspowiedz.pl/nasze-swia-dectwa/spowiedz-na-lednicy/> (dostęp: 12.02.2021).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zachęć uczniów, aby w myślach przywołali wszystkie osoby, które przygotowywały ich do przyjęcia sakramentu pokuty i pojednania – rodziców chrześniwych, katechetów, a także swojego pierwszego spowiednika. W ich intencji odmówcie *Modlitwę Pańską*.
2. Przeczytajcie z podręcznika (s. 184) krótką informację o jednym z najsłynniejszych spowiedników – ojcu Pio:

Najwięcej czasu spędzał w konfesjonale. Przykładał ogromną wagę do tego, aby spowiedzi były szczere. Zdarzało się nawet, że sam wymieniał grzechy, które penitent przemilczał lub o których zapomniał. Był wymagającym spowiednikiem, często używał ostrych słów, a mimo to do jego konfesjonatu ustawiały się ogromne kolejki – ludzie przybywali z odległych stron, by się u niego wyświadczyć. U ojca Pio.

Jeśli masz taką możliwość, możesz wyświetlić fragmenty filmu *Ojciec Pio* z 2000 roku (reż. Carlo Carlei)⁴.

3. Porozmawiaj z uczniami o tym niezwykłym darze ojca Pio. Zaznacz, że mimo jego surowości wielu ludzi chciało spowiadać się u tego zakonnika. Poproś uczniów, by zastanowili się, z czego mogło wynikać to pragnienie. Na czym polegał fenomen ojca Pio jako spowiednika?

Zachęć uczniów, aby podchodzili kolejno do tablicy i zapisywali swoje skojarzenia z sakramentem pokuty i pojednania – każdy jedną myśl.

/ SPOTYKAM /

4. Poproś, aby uczniowie dobrali się w pary. Każdej parze wręcz materiały do pracy z załącznika 1 (jest to świadectwo chłopaka, który opowiada o swojej spowiedzi na Lednicy).

Uczniowie czytają tekst, a następnie w parach wymieniają spostrzeżenia.

⁴ Zob. druga ze wspomnianych scen, spowiedź znanej aktorki: <https://www.youtube.com/watch?v=8uX1WXIkjm0&feature=youtu.be> (dostęp: 20.02.2020).

5. Wspólnie omówcie przywołane teksty. Możesz posłużyć się następującymi pytaniami:
- > Dlaczego Kościół przywiązuje ogromną wagę do sakramentu pokuty i pojednania?
 - > Dlaczego powinniśmy korzystać jak najczęściej z tego sakramentu?
6. Podsumowując tę część lekcji, zwróć uwagę na pozytywny aspekt spowiedzi, który pojawił się w analizowanym tekście (doświadczenie miłosierdzia i miłości Boga, kolejna szansa, dobroć, wolność od grzechu).

/ POZNAJĘ /

7. Pokróćce przedstaw uczniom istotę sakramentu i pojednania.

Możesz skorzystać z informacji zawartych w podręczniku (s. 185–186) lub z krótkiego filmu *Dlaczego spowiedź?* z serii Video Catechism.

8. Podkreśl duchowe korzyści płynące z tego sakramentu:

- > pojednanie z Bogiem,
- > pojednanie z Kościołem,
- > darowanie kary wiecznej spowodowanej przez grzechy śmiertelne,
- > darowanie, przynajmniej częściowe, kar doczesnych będących skutkiem grzechu,
- > pokój i pogoda sumienia,
- > wzrost sił duchowych.

W podsumowaniu zacytuj krótki fragment z Youcatu dostępny w podręczniku ucznia (s. 186):

Czas po rozgrzeszeniu jest jak prysznic po treningu, jak wieże powietrze po letniej burzy, jak pobudka w słoneczny letni poranek, jak nieważkość nurka... W słowie „pojednanie” zawiera się wszystko: znowu mamy czystą kartę u Boga (Youcat, 239).

9. Na koniec, w ramach utrwalenia, możesz poprosić o podjęcie indywidualnej refleksji nad fragmentem z Listu do Koryntian (1 Kor 13,4–5).

/ ODPOWIADAM /

10. Porozmawiaj z uczniami na temat rachunku sumienia. Możesz zaproponować uczniom konkretny rachunek sumienia (załącznik 2). Jednocześnie zaznacz, że jest to tylko wskazówka, pomoc.

/ UTRWALAM /

11. Zbierz najważniejsze informacje. Możesz skorzystać z podręcznika (s. 187):
- > Kiedy Jezus ukazał się apostołom w dniu zmartwychwstania, dał im Ducha Świętego i rozesłał na cały świat. Dał im też moc odpuszczania grzechów (por. J 20,22–23).
 - > Spowiednik odpuszcza nam grzechy nie swoją mocą, lecz działa w imię Jezusa: „I ja odpuszczam Tobie grzechy w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Amen”.
 - > Wierzący mają obowiązek przystępować do spowiedzi przynajmniej raz w roku. Kościół jednak zachęca, byśmy korzystali z tego sakramentu znacznie częściej.
 - > Sakrament pokuty i pojednania to spotkanie z Jezusem Miłosiernym.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

12. Zachęć uczniów, by w najbliższych dniach skorzystali z sakramentu spowiedzi. Nim do niego przystąpią, niech zajrzą do podręcznika i zapoznają się z pytaniami z części „podejmuję wyzwanie” (s. 187).

Kiedy planujesz pójść do spowiedzi? Może warto skorzystać z niej dziś lub jutro? Przygotowując się do niej, przeczytaj poniższy fragment Pierwszego Listu do Koryntian. W miejscach wykropkowanych wstaw swoje imię.

..... *cierpliwa/y jest,*
..... *łaskawa/y jest,*
..... *nie zazdrości,*
..... *nie szuka poklasku,*
..... *nie unosi się pychą,*
..... *nie jest bezwstydną/y,*
..... *nie szuka swego,*
..... *nie unosi się gniewem,*
..... *nie pamięta złego.*

Gotowe? To przeczytaj ten tekst – w myślach lub na głos, jak wolisz. Jeśli chcesz, możesz go nawet wykrzyczeć.

Zrobione? To teraz zajrzyj do Pisma Świętego i sprawdź, jakie słowo widzisz w miejscu twojego imienia. Adres: Pierwszy List do Koryntian, rozdział trzynasty, wersety czwarty i piąty.

/ MODLĘ SIĘ /

13. Lekcję zakończ modlitwą, która będzie przygotowaniem do spowiedzi (podręcznik, s. 187):

*Wszchemogący i miłosierny Boże,
oświeć mój umysł, abym poznał grzechy, które popełniłem,
i odmień moje serce, abym szczerze nawrócił się do Ciebie.
Niech Twoja miłość zjednoczy mnie z wszystkimi,
którym wyrządziłem krzywdę.
Niech Twoja dobroć uleczy moje rany,
umocni moją słabość.
Niech Duch Święty obdarzy mnie nowym życiem
i odnowi we mnie miłość,
aby w moich czynach zajaśniał obraz Twojego Syna,
który z Tobą żyje i króluje na wieki wieków. Amen⁵.*

⁵ *Modlitwa przed spowiedzią*, <https://stacja7.pl/modlitwa/4-modlitwy-ktore-pomoga-ci-dobrze-przezyc-spowiedz/> (dostęp: 20.02.2020).

40/

SAKRAMENTY W SŁUŻBIE WSPÓLNOTY

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie uczniom wartości życia sakramentalnego i zachęcenie ich do regularnego życia sakramentalnego.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > charakteryzuje teologię sakramentów w służbie wspólnoty,
- > interpretuje teksty i czynności obecne w liturgii sakramentów w służbie wspólnoty,
- > argumentuje, że każdy człowiek powołany jest do miłości.

Postawy: uczeń rozwija w sobie postawy eucharystyczne.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, analiza tekstu, praca w grupach lub w parach.

Środki dydaktyczne: prezentacja multimedialna (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety), diagram porównawczy (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla każdej grupy lub pary), podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Poproś uczniów, by wymienili znane im elementy zdobnicze i architektoniczne stosowane w kościołach oraz wskazali ich znaczenie symboliczne (np. oko wpisane w trójkąt – znak opatrności Bożej). Następnie zaproponuj,

by spośród wymienionych wskazali te, które symbolizują Jezusa Chrystusa (krzyż, ryba, litery Alfa i Omega...).

3. Wyświetl prezentację multimedialną (załącznik 1) i poproś, by w miarę przełączania kolejnych slajdów uczniowie odczytywali symbole:
 - > litery Alfa i Omega – symbol Jezusa Chrystusa, odwołanie do zdania z Apokalipsy,
 - > kosz pełen chlebów i dwie ryby (mozaika z Tabghi) – nawiązanie do cudu rozmnożenia chleba,
 - > gołębica – symbol Ducha Świętego,
 - > gołąb z gałązką oliwną – nawiązanie do historii potopu z Księgi Rodzaju,
 - > połączenie krzyża, kotwicy i serca – trzy cnoty: wiara, nadzieja i miłość,
 - > połączenie dwóch greckich liter: I oraz X (*i* oraz *chi*, od słów: *Issous Christos*) – symbol Jezusa Chrystusa,
 - > znak łączący litery X i P (*chi* i *ro*) – początek słowa *Christos*, kolejny symbol Jezusa Chrystusa,
 - > pelikan.

4. Upewnij się, czy ktoś z uczniów zna ostatni wyświetlony symbol i jego pochodzenie. Jeśli tak, poproś, by ta osoba wyjaśniła koleżankom i kolegom, o co chodzi. Jeśli nie – opowiedz, skąd się wziął pelikan w kościele. Możesz skorzystać z krótkiego wyjaśnienia w podręczniku (s. 188) lub z poniższego artykułu zamieszczonego w portalu Aleteia¹:

Przedstawienie pelikana karmiącego swoje młode, częsty motyw sztuki sakralnej, nie jest czymś niezwykłym. Wręcz przeciwnie, to jedno z najstarszych wyobrażeń ikonografii chrześcijańskiej, i zarazem jeden z ulubionych motywów zwierzęcych sztuki chrześcijańskiej. Inne tego typu motywy to jagnię, mityczny feniks (powstający z popiołów, symbol zmartwychwstania Chrystusa) oraz jednorożec (według legendy, może go pochwycić jedynie dziewica, stąd jest alegorią wcielenia).

Pelikan, jak głosi pewna legenda (zapisana w tekście *Fizjolog* autorstwa anonimowego Aleksandryjczyka żyjącego w II wieku po Chrystusie), nie pozwala pisklętom głodować. W najtrudniejszych chwilach rozszarpuje dziobem własną pierś, karmiąc młode swą krwią. Według innych legend,

¹ Daniel Esparza, *Co robi pelikan w moim kościele?*, <https://pl.aleteia.org/2016/09/04/co-robi-pelikan-w-moim-kościele/> (dostęp: 20.02.2020).

gdy umiera pisklę pelikana, ptak jest w stanie przywrócić je do życia, rozszarpując własną pierś i skrapiając je krwią.

Biorąc pod uwagę te legendy, łatwo wyobrazić sobie, dlaczego wcześni chrześcijanie obrali motyw pelikana jako symbol Chrystusa Odkupiciela, który poświęca życie, aby wyzwolić innych z niewoli grzechu, karmiąc ich własnym Ciałem i Krwią w Eucharystii.

Co ciekawe, święci Epifaniusz, Błażej i Piotr Aleksandryjski odwoływali się w swoich pismach do *Fizjologa*. Dante Alighieri w części *Raj* swej *Boskiej komedii* mówi o Chrystusie jako o „naszym Pelikanie”, zaś William Szekspir w *Hamlecie* wkłada w usta Laertesowi następujące słowa:

*Przyjaciołom jego szeroko moje otworzę ramiona
i jak pelikan, dzielący się życiem,
obdzielę ich krwią moją.*

Nawet św. Tomasz z Akwinu w hymnie *Zbliżam się w pokorze* (*Adoro te devote*) pisał:

*Ty, co jak Pelikan Krwią swą karmisz lud,
przywróć mi niewinność, oddal grzechów brud.
Oczyść mnie Krwią swoją, która wszystkich nas
jedną kroplą może obmyć z win i zmaz.*

5. Zapytaj: *Dlaczego pelikan stał się symbolem ofiarności, poświęcenia, miłości rodzicielskiej, a także symbolem Chrystusa?* Poproś uczniów, by udzielając odpowiedzi, mieli na uwadze przyjęte dotąd sakramenty.

/ SPOTYKAM /

5. Poproś uczniów, by odnaleźli w podręcznikach dzisiejszy temat: *Sakramenty w służbie wspólnoty*, a następnie przeczytali tekst z podręcznika (s. 189).

Na co dzień realizujemy różne powołania, wykonujemy określone zawody. Niektórzy przeznaczeni są do życia kapłańskiego i konsekrowanego, inni do życia w samotności, a jeszcze inni do życia w małżeństwie. Sakramenty kapłaństwa oraz małżeństwa służą umacnianiu i zbawianiu innych ludzi. Nazywamy je sakramentami w służbie wspólnoty.

Sakrament małżeństwa jest odbiciem miłości Chrystusa do Kościoła. Bóg udziela małżonkom siły i łaski, by mogli rozwijać łączące ich uczucie oraz

dzielić się nim z innymi. Choć mogłoby się wydawać, że małżeństwo to związek dwóch osób – mężczyzny i kobiety – w momencie zawarcia tego sakramentu mąż i żona zapraszają do swojego związku kogoś jeszcze. Dorota Chotecka i Radosław Pazura, aktorzy, w jednym z wywiadów przyznali, że w małżeństwie nie są sami, ale zawsze towarzyszy im ktoś trzeci, Pan Jezus. „Bez Niego nie dalibyśmy sobie rady. To nasza opieka i ostoja” – powiedział Radosław. Dorota dodała, że „w pojedynkę samemu – czyli we dwójkę – byłoby ciężko. Z tą siłą, która pochodzi z góry, możemy rozwiązać wszelkie konflikty”. Ślub kościelny wzięli w 2003 roku w Rzymie.

Otrzymałiśmy błogosławieństwo od Ojca Świętego. (...) A on nam podziękował, uśmiechnął się i pobłogosławił. I ruszyliśmy w życiową drogę. I wiemy, że dzięki niemu nie zginiemy (Radosław Pazura)².

Sakrament kapłaństwa (podobnie jak sakrament małżeństwa) w wyjątkowy sposób uzdatnia do służby innym. Wyciska on na duszy osoby przyjmującej święcenia znak sługi Bożego. Księża – studzy Boży – są powołani do niesienia pomocy bliźnim. Świetnie rozumiał to ksiądz Giuseppe Beradelli, który do 2020 roku posługiwał w diecezji Bergamo we Włoszech. Zmarł krótko po tym, jak zakażony koronawirusem zrezygnował z respiratora. Poprosił, by mógł z niego skorzystać ktoś młodszy.

Ksiądz Giuseppe Berardelli miał 72 lata. Wierni wspominają go jako człowieka niezwykle pogodnego, oddanego pracy duszpasterskiej, ale też posiadającego zdolności ekonomiczne i dar rozwiązywania wszelkich trudności finansowych. Gdy okazało się, że zaraził się koronawirusem SARS-CoV-2, wspólnota parafialna zakupiła dla niego respirator, tym potrzebniejszy, że kapłan już w przeszłości miał kłopoty ze zdrowiem. On jednak odmówił przyjęcia dla siebie tego daru – pomimo że był mu potrzebny – i z własnej woli odesłał sprzęt medyczny pacjentowi młodszemu od niego. Wkrótce potem zmarł w szpitalu w Lovere w diecezji Bergamo na północy Włoch. „Był księdzem, który słuchał wszystkich, wiedział jak słuchać, ktokolwiek się do niego zwracał, wiedział, że może liczyć na jego pomoc” – wspomina go wieloletnia burmistrz miasta Fiorano,

² Pazura i Chotecka o swoim małżeństwie: *Z tą siłą, która pochodzi z góry, możemy rozwiązać wszelkie konflikty*, „Viva”, cyt. za: <https://rozrywka.dziennik.pl/plotki/artykuly/517040,radoslaw-pazura-dorota-chotecka-malzenstwo-wiara-religia.html> (dostęp: 18.03.2021).

gdzie ks. Berardelli przez lata był proboszczem. Włoscy internauci porównali postawę kapłana do czynu św. Maksymiliana Kolbego³.

6. W rozmowie z uczniami podkreśl, że zarówno kapłaństwo, jak i małżeństwo są drogą realizacji powołania do miłości.
7. Wspólnie przeanalizujcie przeczytany tekst. Możesz kierować uczniów pytaniami, na przykład:
 - > W jaki sposób sakrament małżeństwa pomaga Dorocie Choteckiej i Radosławowi Pazurze w codzienności?
 - > W jaki sposób w swoim życiu powołanie do miłości zrealizował ks. Berardelli?

/ POZNAJĘ /

8. Uczniowie pracują w grupach lub parach. Wspólnie wypełniają diagram porównawczy (załącznik 2). Mogą skorzystać z tekstów *Małżeństwo i kapłaństwo*, *Duchowni* i *Sakrament małżeństwa*, które znajdują się w podręczniku (s. 190).

/ ODPOWIADAM /

9. Powiedz, że uczniowie mogą dziś podziękować Bogu za wszystkie dary i łaski, które otrzymali dzięki kapłanom i rodzicom. Poproś, by zapoznali się z tekstem z podręcznika (s. 191).

Podziękuj dzisiaj Bogu za wszystkie dary i łaski otrzymane dzięki kapłanom oraz rodzicom. Rodzicom powiedz „dziękuję” za dar życia i miłość, której doświadczasz każdego dnia, za dom rodzinny przepełniony wiarą. Kapłanom – za słowo Boże i otrzymane sakramenty. Krótkie wyznanie zakończ słowami: „Niech Bóg wam błogostawi”.

³ KAI, *Włochy: zmarł ksiądz, który odstąpił respirator młodszemu pacjentowi. Internauci: jak św. Maksymilian Kolbe*, <http://www.pch24.pl/wlochy--zmarl-ksiadz--ktory-odstapil-respirator-mlodszemu-pacjentowi--internauci--jak-sw--maksymilian-kolbe,74848,i.html#ixzz6JhJ7ZByw> (dostęp: 24.03.2020).

/ UTRWALAM /

10. Podsumuj informacje, które pojawiły się podczas zajęć. Możesz skorzystać z zapisu w podręczniku (s. 191):

- > Do sakramentów służących komunii należą sakrament święceń (kapłaństwa) i sakrament małżeństwa.
- > Święcenia kapłańskie są udzielane nie jako środek zbawienia dla pojedynczego człowieka, który go przyjmuje, lecz dla całego Kościoła.
- > Sakramenty święceń i małżeństwa mają służyć budowaniu królestwa Bożego.

/ MODLĘ SIĘ /

11. Na zakończenie lekcji zaproponuj uczniom, by w ramach modlitwy wysłuchali fragmentu błogosławieństwa, które otrzymują nowożeńcy:

Udziel im też pomocy, Panie, aby dom, który zakładają,
podtrzymywali wspólnym wysiłkiem
a swoje dzieci, wychowane w duchu Ewangelii,
przygotowali do wspólnoty z Tobą w niebie.
Błogosław swojej służebnicy, [imię kobiety],
aby pełniąc zadania małżonki i matki,
czystą miłością swój dom ożywiała,
a zawsze życzliwa i dobra, była jego ozdobą.
Błogosław też swemu słudze, [imię mężczyzny],
niechaj dobrze wypełnia obowiązki wiernego męża i troskliwego ojca.
Ojciec Święty, spraw, aby ci, którzy wobec Ciebie zawarli małżeństwo i pragną teraz przystąpić do Twego stołu, radowali się w wieczności udziałem w obiecanej im uczcie niebieskiej. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen⁴.

⁴ *Druga formuła błogosławieństwa nowożeńców*, w: *Obrzędy Sakramentu Małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2012, s. 118.

41/

EUCHARYSTIA ŹRÓDŁEM MIŁOŚCI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: wyjaśnienie znaczenia sakramentu Eucharystii na każdym etapie rozwoju człowieka.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > uzasadnia twierdzenie, że Eucharystia jest źródłem i szczytem życia Kościoła,
- > odkrywa, że Eucharystia jest źródłem miłości,
- > podaje argumenty za tym, że Bóg jest obecny w przyjmowanej przez niego Eucharystii.

Postawy: uczeń docenia wartość systematycznego udziału w niedzielnej i świątecznej Eucharystii.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, praca z tekstem, ekspozycja filmu.

Środki dydaktyczne: materiały do pracy – wybór cytatów (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla każdego ucznia), karty pracy (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania w kilku egzemplarzach i rozcięcia, tak by starczyło dla każdego ucznia), film o. Adama Szustaka – seria *Wstawaki*, odcinek 329: *Eucharystia*¹, ew. fragmenty *Pasji Mela Gibsona*², podręcznik.

¹ Zob. <https://youtu.be/J-KH0ZprbOg> (dostęp: 25.03.2020). Film warto przygotować przed katechezą, by uniknąć wyświetlania reklam podczas lekcji.

² Zob. <https://youtu.be/dR5VriA3Dps> (dostęp: 25.03.2020). Film warto przygotować przed katechezą, by uniknąć wyświetlania reklam podczas lekcji.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Poproś, by uczniowie zapoznali się z tekstem z podręcznika (s. 194).

25 grudnia 2013 roku w kościele św. Jacka w Legnicy podczas Mszy Świętej ksiądz, który rozdawał wiernym Komunię Świętą, upuścił Hostię na posadzkę. Podniósł ją i zgodnie z zasadami postępowania włożył do wody w kielichu, po czym schował w tabernakulum. Po dwóch tygodniach biała część Hostii rozpuściła się w wodzie. Pozostała tylko jej przebarwiona część, która wyglądała jak skrzep. Członkowie kościelnej komisji zwrócili się z prośbą do naukowców o zbadanie przebarwionej części. Wyniki badań wskazały, że jest to tkanka mięśnia sercowego w momencie agonii.

3. Zadaj uczniom pytania:

- > Co to są cuda eucharystyczne? Jakie znacie inne cuda eucharystyczne?
- > Jaką prawdę przypominają cuda eucharystyczne?

/ SPOTYKAM /

4. Poproś uczniów, by odczytali po cichu informacje zamieszczone w podręczniku (s. 195).

Siostra Faustyna, orędowniczka Bożego Miłosierdzia, pisała, że najuroczystsza chwila w jej sercu to chwila, w której przyjmuje Komunię Świętą (por. Dz 1804). Kobe Bryant, legenda NBA, który zginął w tragicznym wypadku helikoptera 26 stycznia 2020 roku, był gorliwym katolikiem. Tuż przed śmiercią uczestniczył we Mszy Świętej. Trener reprezentacji Chorwatów, Zlatko Dalić, kierował drużyną, która została wicemistrzem świata w piłce nożnej w roku 2018. Przyznawał, że w pionie trzyma go niedzielna Msza Święta – „bez niej całe nasze życie nie miałoby większego sensu. To właśnie wtedy szczególnie czuję, jak Chrystus jest obecny w życiu mojej rodziny”³. Tomek Budzyński, polski wokalista rockowy, w kielichu obecnym na ołtarzu podczas przeistoczenia dopatrywał się Świętego Graala

³ Łukasz Kobeszko, *Chorwaccy piłkarze, wszystko zawdzięczamy Bogu*, <https://pl.aleteia.org/2018/07/07/chorwaccy-pilkarze-wszystko-zawdzieczamy-bogu/> (dostęp: 20.11.2020).

z legend arturiańskich. James Caviezel, aktor, który zagrał Jezusa w filmie *Pasja*, wyznał z kolei, że kiedy przyjmuje Eucharystię, jego ciało spożywa krew Chrystusa, a ta przedostaje się do jego DNA i duszy. „Im częściej chodzę na mszę, tym więcej Jego jest we mnie, tym bardziej On domaga się mojej przemiany – opowiadał Jim”⁴.

5. Drogą losowania przydziel uczniom cyfry od 1 do 5. Następnie każdej z cyfr przyporządkuj jedną osobę przywołaną w podręczniku: 1 – Tomek Budzyński; 2 – Kobe Bryant; 3 – James Caviezel; 4 – Zlatko Dalić; 5 – Święta Faustyna.

Jeśli uczniowie mogą w szkole posługiwać się telefonami komórkowymi, zaproponuj im, by skorzystali z internetu i sprawdzili, kim są (lub były) te osoby. Następnie rozdaj uczniom wydrukowane teksty z załącznika 1. Jest to lista cytatów.

Poproś, by każdy uczeń przeczytał fragment dotyczący wylosowanej osoby i w dwóch zdaniach zapisał, co mówi ona na temat Eucharystii.

Chętni uczniowie czytają swoje notatki.

[teksty z załącznika 1]

Święta Faustyna

Po Komunii Świętej odczułam we własnym sercu uderzenia serca Jezusowego... Komunia Święta trwa we mnie do następnej Komunii... Żywa, odczuwalna fizyczna obecność Boża trwa w duszy (Dz 1821).

Najuroczystsza chwila w moim sercu to chwila, w której przyjmuję Komunię Świętą. Do każdej Komunii tęsknię i za każdą Komunię Świętą dziękuję Trójcy Przenajświętszej. Aniołowie gdyby zazdrościć mogli, to by nam dwóch rzeczy zazdrościli pierwszej – to jest przyjmowania komunii, a drugiej – to jest cierpienia (Dz 1804).

Kobe Bryant

Ksiądz David Barnes z Bostonu powiedział, że Bryant był na Mszy Świętej w poranek swojej śmierci. „Przyjaciel napisał mi dziś wiadomość, że jego znajomy chodzi do tego samego kościoła katolickiego, co Kobe, i widział go dziś rano na mszy” – opisuje dzień śmierci koszykarza kapelan z Uniwersytetu

⁴ John Burger, *Jim Caviezel dla Aletei: Chrystus jest w moim DNA*, <https://pl.aleteia.org/2018/03/19/caviezel-wplywam-w-burze-ale-nie-bez-jezusa-mojego-steru-wywiad> (dostęp: 20.11.2020).

Bostońskiego. „Dla tych, którzy go opłakują, nie może być nic bardziej pocieszającego niż to, że Kobe czcił Boga tuż przed śmiercią” – dodał ks. Barnes⁵.

Zlatko Dalić

To niedzielną Msza Święta trzyma mnie w pionie, bez niej całe nasze życie nie miałyby większego sensu. To właśnie wtedy szczególnie czuję, jak Chrystus jest obecny w życiu naszej rodziny⁶.

Tomek Budzyński

Byłem gnostykiem, rozkochanym w legendach arturiańskich. W nich było istotne poszukiwanie Świętego Graala – kielicha, w którym jest krew Chrystusa. Rycerze udawali się na wschód, by go odnaleźć. I nagle – słuchaj – ja ten Graal znalazłem! Znalazłem Graal. Tak jak oni go poszukiwali, tak ja go znalazłem, bo Graal jest obecny na każdej Mszy Świętej. Jest to kielich, który stoi na ołtarzu, bo jest w nim krew Chrystusa. Święty Graal jest, tylko ludzie go nie widzą. Myślą, że trzeba go poszukać, pojechać do Tybetu. Nieprawda! Święty Graal jest w kościele kilka metrów obok. Stoi na ołtarzu i ja go znalazłem⁷.

James Caviezel

Msza jest naprawdę istotna dla mojej gry, ponieważ Eucharystia jest ciałem i krwią Chrystusa, nie chlebem. Kiedy więc ksiądz łamie Jego ciało, On umiera. Jest barankiem ofiarnym. Umiera tam dla ciebie. Kiedy je przyjmuję, moje ciało je spożywa i Ono przedostaje się do mojego DNA. Chrystus dosłownie jest w moim DNA i w mojej duszy. Im częściej chodzę na mszę, tym więcej Jego jest we mnie, tym bardziej On domaga się mojej przemiany⁸.

6. Zapytaj: *W jaki sposób Jezus Eucharystyczny łączy te osoby?* Poproś uczniów, by wspólnie znaleźli odpowiedź na to pytanie.

⁵ Fox News, *Kobe Bryant był gorliwym katolikiem, a tuż przed śmiercią uczestniczył we Mszy Świętej*, „Tygodnik niedziela”, artykuł z 28.01.2020, cyt. za: <https://www.niedziela.pl/arttykul/48972/Kobe-Bryant-był-gorliwym-katolikiem-a-tuz> (dostęp: 17.02.2021).

⁶ Łukasz Kobeszko, *Chorwaccy piłkarze: wszystko zawdzięczamy Bogu!*, Aleteia, artykuł z 7.07.2018, cyt. za: <https://pl.aleteia.org/2018/07/07/chorwaccy-pilkarze-wszystko-zawdzieczamy-bogu/> (dostęp: 17.02.2021).

⁷ Marcin Jakimowicz, *Radykalni: z Budzym, Dzikim i Stopą*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2009, s. 17–18.

⁸ John Burger, *Jim Caviezel dla Aletei: Chrystus jest w moim DNA*, Aleteia, artykuł z 19.03.2018, cyt. za: <https://pl.aleteia.org/2018/03/19/caviezel-wyplywam-w-burze-ale-nie-bez-jezusa-mojego-steru-wywiad/> (dostęp: 17.02.2021).

7. W podsumowaniu podkreśl żywą, realną obecność Jezusa w Eucharystii. A także radość, o której mówiła Święta Faustyna. Zaznacz, że można się jej dopatrzeć również w pozostałych wypowiedziach. Jest to radość płynąca ze spotkania z Miłością.

/ POZNAJĘ /

8. Zaprezentuj uczniom krótki film o. Adama Szustaka – seria „Wstawaki”, odcinek 329: *Eucharystia*.
9. Zapytaj: *Dlaczego, jak mówi o. Szustak, Eucharystia jest źródłem miłości? Co otrzymujemy w Eucharystii?*
10. Rozdaj uczniom karty pracy (załącznik 2). Poproś, by przeczytali informacje zawarte w podręczniku (s. 195) i na ich podstawie uzupełnili kartę.

[wzór karty pracy]

Grzesznicy otrzymują _____

Oziębli _____

Gorliwi _____

Doskonali _____

Dusze czyste _____

/ ODPOWIADAM /

11. Jeśli masz dostęp do filmu *Pasja* Mela Gibsona, możesz wyświetlić uczniom scenę ostatniej wieczerzy⁹. Następnie zapytaj: *Dlaczego Mel Gibson podczas ukrzyżowania dwukrotnie przenosi widza do sceny ostatniej wieczerzy?*
12. Jeśli nie dysponujesz filmem lub nie masz warunków do wyświetlenia go, przeczytaj uczniom poniższy tekst i poproś, by odpowiedzieli na to samo pytanie: *Dlaczego Mel Gibson podczas ukrzyżowania dwukrotnie przenosi widza do sceny ostatniej wieczerzy?*

Podczas ukrzyżowania Mel Gibson dwukrotnie przenosi widza do sceny ostatniej wieczerzy i pierwszej sprawowanej Eucharystii. Te dwie rzeczywistości mają nierozzerwalny związek. Każdego dnia na ołtarzach całego świata powtarza się bowiem w sposób bezkrwawy Krwawa Ofiara Krzyża. To odpowiedź Jezusa na ludzkie pragnienie miłości. Pragnienie bliskości

⁹ Link podano w przypisie na początku katechezy.

Boga towarzyszy nam stale. Odzywa się szczególnie mocno w chwilach niepowodzeń i porażek, w których do drzwi naszej świadomości puka przeświadczenie o własnej niemocy, niemocy przyjaciół oraz bliskich. W tej słabości jesteśmy na Boga zdani. I Bóg jest blisko nas. Najbliżej jak tylko można sobie wyobrazić. Ukrył się w tej postaci, na którą jesteśmy zdani, bez której żyć nie możemy. Która jest na tyle nam bliska, że jest częścią nas. Bóg zamknął się w najzwyklejszym, pospolitym chlebie. Chleb jest zwykły, prosty, podstawowy, ale trudno bez niego wyobrazić sobie życie. Tak samo niemożliwe jest wyobrazić sobie życie bez Boga. Niemożliwe jest pojąć, że w tym białym kawałku wypieczonej mąki jest Bóg. Że to nie symbol ani tym bardziej zwykły znak. To wielka Tajemnica Wiary. Chrystus – Bóg rzeczywiście obecny pod postacią chleba i wina – Święty Świętych, Najświętszy¹⁰.

/ UTRWALAM /

13. Podsumowaniem lekcji niech będą wypowiedzi uczniów o tym, czym dla nich jest Eucharystia oraz co nowego do ich spojrzenia na ten sakrament wniósł fragment filmu Mela Gibsona.
14. Powiedz, by uczniowie zapamiętali tę scenę – niech wrócą do niej myślami podczas najbliższej niedzielnej Mszy Świętej, gdy ksiądz będzie wypowiadał słowa przeistoczenia, słowa z ostatniej wieczerzy.

/ MODLĘ SIĘ /

15. Jako modlitwę końcową odczytajcie fragment *Dzienniczka* siostry Faustyny:

*Kiedy me siły poczną słabnąć,
oto Komunia Święta podtrzyma mnie i doda mi mocy.
Naprawdę lękam się dnia, w którym bym nie przyjęła Komunii Świętej.
Przedziwną moc ma dusza czerpie z Komunii Świętej.
O Hostio żywa, światło mej duszy!
Pragnę być przed majestatem Twoim żywą hostią,
to jest żywą ofiarą, która codziennie płonie na Twoją cześć!¹¹*

¹⁰ Ks. Paweł Rozpiątkowski, *Alfabet „Pasji”*, „Niedziela Akademicka” 15/2004, <https://www.niedziela.pl/arttykul/73724/nd/Alfabet-%E2%80%9EPASJI%E2%80%9D> (dostęp: 25.03.2020).

¹¹ Św. Faustyna Kowalska, *Dzienniczek*, 1826.

42/

MODLITWA - DOŚWIADCZENIE BOGA W CODZIENNOŚCI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: uzasadnienie, dlaczego modlitwa jest odpowiedzią na ludzkie potrzeby i zawierzeniem Bogu.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > interpretuje biblijny nakaz trwania na modlitwie,
- > tłumaczy, dlaczego modlitwa to dialog człowieka z Bogiem,
- > dostrzega związek modlitwy z czynami i czynów z modlitwą,
- > uzasadnia strukturę *Modlitwy Pańskiej* i jej siedem prośb,
- > omawia trudności związane z modlitwą i wymienia sposoby ich przezwyciężania.

Postawy: uczeń kształtuje postawę gotowości w zwracaniu się do Boga na modlitwie oraz w zawierzaniu Bogu.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, metaplan, parafraza, niedokończony zdanie, burza pytań, sieć relacji.

Środki dydaktyczne: szary papier (arkusz), dwie kartki A3, samoprzylepne karteczki, flamastry, klej, podręcznik, materiały do pracy – metaplan (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania dla jednej grupy).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję od odmówienia wspólnie z uczniami *Modlitwy Pańskiej*.

2. Następnie powiedz: *Lekcję zawsze rozpoczynamy modlitwą. Czasami najpierw wypowiadamy intencje, w jakich tę modlitwę zanosimy. Jak myślicie, dlaczego zachowujemy taki porządek? Po co się modlimy?*
3. Po wysłuchaniu odpowiedzi uczniów rozszerz temat: *Na ile modlitwa jest istotnym elementem w życiu chrześcijanina?*
4. Rozdaj uczniom kartki samoprzylepne (metoda niedokończonego zdania). Zapisz na tablicy zdanie i poproś, by każdy uczeń dopisał na swojej kartce zakończenie: *Kiedy słyszę słowo „modlitwa”, myślę o...*

Następnie poproś uczniów, by przykleili swoje propozycje do tablicy.

Przeczytaj kilka ciekawych zapisków. Następnie podsumuj: *Ile osób, tyle skojarzeń z modlitwą... i jeszcze więcej jej form. Każdy z nas ma zapewne jakąś, która najbardziej mu odpowiada.*

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

5. Poproś uczniów, by zapoznali się z tekstem z podręcznika z części „spotykam” (s. 199), „poznaję” (s. 200) i „odpowiadam” (s. 201).
6. Podziel uczniów na cztery grupy, każda z grup będzie miała do wykonania inne zadanie.

Grupa I – metoda metaplanu: uczniowie na podstawie tekstu podręcznikowego z części „poznaję” uzupełniają karty pracy z załącznika 1.

Grupa II – metoda sieci relacji: uczniowie analizują teksty zawarte w podręczniku w części „spotykam”. Wybierają z nich słowa kluczowe, dyskutują o nich i szukają powiązań między nimi – tworzą sieć relacji. Efekt swojej pracy przedstawiają graficznie (daj im szary papier oraz pisaki).

Grupa III – metoda parafrazy: uczniowie parafrazują *Modlitwę Pańską* i tworzą jej młodzieżową wersję – proponują słowa i zwroty, które oddadzą jej sens, a zarazem będą im bliższe (podaj im kartkę A3).

Grupa IV metoda burzy pytań: uczniowie wynotowują pytania, które nąsna im się po przeczytaniu tekstu podręcznikowego z części „odpowiadam”. Zapisują je na samoprzylepnych kartkach i nakleją na duży arkusz (podaj im kartkę A3, karteczki samoprzylepne i klej). Następnie analizują je i wybierają jedno, ich zdaniem najistotniejsze.

Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele grup przedstawiają wyniki pracy.

Podsumuj wypowiedzi uczniów. Zwróć uwagę na tempo dzisiejszego życia, stres, dużą liczbę obowiązków. Zaznacz, że w tym biegu nierzadko губimy to, co ważne, a kiedy znajdziemy się na życiowym zakręcie, nie wiemy, jak z tego wyjść. W takich sytuacjach może nam pomóc modlitwa. Dzięki niej jesteśmy w stanie doświadczyć obecności Boga i nabrać siły do mierzenia się z przeciwnościami.

/ ODPOWIADAM /

7. Powiedz: *Modlitwa należy do fundamentalnych wartości w życiu chrześcijanina. Zauważcie, że język modlitwy jest stały i pewny, niezmienny. W życiu, które często jest niepewne i niełatwe, warto oprzeć się na kimś – na kimś – mocnym, wiecznym. Na Chrystusie. On może zdjąć z nas niejedną ciężar – wystarczy Mu zaufać.*

8. Zauważ, że modlitwa to rozmowa z Bogiem, podczas której możemy powiedzieć Mu o wszystkim – o tym, co nas cieszy, o naszych kłopotach, wątpliwościach. Możemy też po prostu trwać w ciszy w objęciach Jego miłości albo dziękować Mu za to, co nas spotkało. Zacytuj fragment Listu do Efezjan św. Pawła:

Nie zaprzestaję dziękczynienia, wspominając was w moich modlitwach. [Proszę w nich], aby Bóg Pana naszego, Jezusa Chrystusa, Ojciec chwały, dał wam ducha mądrości i objawienia w głębszym poznawaniu Jego samego (Ef 1,16–17).

/ UTRWALAM /

9. W podsumowaniu możesz wykorzystać tekst z podręcznika (s. 201):

- > modlitwa jest zawsze możliwa – modlić się można zawsze,
- > modlitwa = klucz do poznania Boga,
- > modlitwa jest nierozłączna z życiem chrześcijańskim,
- > modlitwa powinna być systematyczna i przepełniona miłością.

10. Dodaj: *To od ciebie zależy, jak będziesz – i czy będziesz – się modlić. Musisz pamiętać, że to ty rozpoczynasz relację z Bogiem, to do ciebie należy pierwszy*

krok. Bóg zawsze cię wysłucha i nigdy nie zostawi cię samego. W Ewangelii wg św. Mateusza Jezus mówi: „Przyjdźcie do mnie wszyscy, którzy utrudzeni i zmęczeni jesteście, a Ja was pokrzepię (...). Znajdziecie ukojenie dusz” (por. Mt 11,25–30).

/ MODLĘ SIĘ /

- 11.** Na koniec lekcji ponownie odmówcie *Modlitwę Pańską* – modlitwę, której nauczył nas Jezus Chrystus. Zachęć uczniów, by polecili Bogu siebie samych oraz osoby, które dziś spotkali i jeszcze spotkają.

43/

ŚWIĘTA MARYJO, MÓDL SIĘ ZA NAMI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie Maryi jako pośredniczki i orędowniczki za nami u Jej Syna.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > analizuje treść modlitwy *Pod Twoją obronę*,
- > podaje argumenty, dlaczego ma wielbić Boga na wzór Maryi,
- > tłumaczy wstawienniczą rolę Maryi,
- > uzasadnia, dlaczego Maryja jest wzorem modlitwy chrześcijańskiej,
- > charakteryzuje postać Maryi – Służebnicy Pańskiej.

Postawy: uczeń kształtuje postawę ufności i gotowości zawierzenia Bogu.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, praca w grupach, rozmowa kierowana.

Środki dydaktyczne: różnokolorowe karteczki samoprzylepne, karty pracy (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania w kilku egzemplarzach)¹, karty pracy – labirynt podejmowania decyzji (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety, do wydrukowania w kilku egzemplarzach)², kilka kartek A3 (dla grup III i IV), flamastry (dla grup III i IV), dowolny modlitewnik (z *Litanią loretańską* lub inną), podręcznik.

¹ Opracowano na podstawie: *Vademecum katechety*, wyd. Klanza Kraków-Lublin 2006, s. 144.

² Załącznik 2 najlepiej wydrukować poziomo.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą *Zdrowaś Maryjo*. Zaproponuj uczniom, by odmówili ją w wybranej przez siebie intencji.
2. Rozdaj uczniom samoprzylepne kolorowe karteczki (po kilka dla każdej osoby) i poproś, by wynotowali na nich (w formie krótkich haseł) wydarzenia z życia Maryi.

Gotowe hasła przyklejcie do tablicy.

3. Odczytaj hasła na głos, sprawdzając ich poprawność (na przykład: zwiastowanie, narodziny Jezusa w Betlejem, ofiarowanie w świątyni, wędrówka z mężem i dzieckiem do Egiptu, życie codzienne w Nazarecie, wesele w Kanie, śmierć syna itd.). Upewnij się też, że wszyscy rozumieją wynotowane hasła i wiedzą, o jakie wydarzenia chodzi.
4. Zaznacz, że owe zdarzenia mówią nam też co nieco o cechach Maryi – o jej głębokiej wierze, zaufaniu do Boga (wskazuje na to odpowiedź dana aniołowi podczas zwiastowania), pokorze, umiejętności dostrzegania potrzeb innych ludzi (tak było na przykład w Kanie Galilejskiej). Zarazem zdarzenia te pokazują Maryję jako wierną towarzyszkę jej Syna.

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

5. Powiedz: *Życie Maryi owiane jest tajemnicą, do której w różny sposób docieramy. Aby poznać i właściwie ocenić Jej rolę w życiu Chrystusa, czyli udział w historii Zbawienia, trzeba zajrzeć do tekstów Pisma Świętego. To na jego kartach spisane jest życie Maryi i opisane są zadania, jakie zostały jej powierzone do wypełnienia. Ona – pełna wiary i pokory – zaufała Bogu we wszystkim, co usłyszała.*
6. Zapowiedz pracę w grupach. Podziel uczniów na cztery zespoły i omów krótko, czym mają zająć się poszczególne grupy.

Grupa I: uczniowie otrzymują formularze z miejscami do uzupełnienia (załącznik 1). Członkowie tej grupy odczytują z podręcznika fragment Ewangelii wg św. Jana 19,25–27 (s. 205) i na jego podstawie wypełniają karty pracy.

Grupa II: uczniowie otrzymują karty pracy – labirynt podejmowania decyzji (załącznik 2). Członkowie tej grupy czytają informacje zawarte w częściach „odkrywam” i „poznaję”, a następnie zastanawiają się, jak mogą naśladować Maryję w życiu. Metodą labiryntu podejmowania decyzji szukają najlepszego rozwiązania.

Grupa III: uczniowie po przeczytaniu części „poznaję” układają pytania, jakie zadaliby Maryi podczas konferencji prasowej.

Grupa IV: uczniowie przygotowują artykuł prasowy dla internetowego portalu katolickiego. Wyjaśniają w nim, w czym i dlaczego warto wzorować się na Maryi. Inspiracji mogą szukać w podręczniku, w częściach „poznaję” i „spotykam”.

Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele grup prezentują efekty pracy swojej i kolegów.

Podsumuj tę część lekcji. Powiedz na przykład: *Jezus na krzyżu powierzył nas swojej Matce. Powiedział umiłowanemu uczniowi (a za jego pośrednictwem każdemu z nas), byśmy przyjęli Ją za swoją Matkę, a ona zatroszczy się o nas. I tak jest po dziś dzień – wielu ludzi doświadcza Jej nieustannej opieki, troski, tak jak kiedyś doświadczyli jej ubodzy młodożeńcy z Kany Galilejskiej. Wielu prosi Ją o wstawiennictwo w różnych sprawach. W jednej z modlitw nazywamy ją nawet naszą Orędowniczką.*

/ ODPOWIADAM /

7. Zapytaj: *Zdarza wam się prosić Maryję o pomoc dla siebie lub dla twoich bliskich? O to, by razem z tobą prosiła o coś Boga? I dodaj: Każdy z nas chciałby być silny, odważny. Każdy chciałby z ufnością podejmować kolejne decyzje w życiu. Taka właśnie była Maryja. A do tego była jeszcze pełna miłości. Możemy Ją w tym naśladować. Trzeba jedynie pamiętać, co było źródłem Jej siły, jej ufności, Jej miłości i dobroci dla ludzi: wiara w Boga i pokładane w nim zaufanie.*

/ UTRWALAM /

8. Poproś uczniów, by w ciszy odpowiedzieli sobie na kilka pytań, które zaraz głośno wypowiesz. Jeśli niektóre z ich będą dla nich na tę chwilę zbyt trudne, niech odpowiedzą tylko na jedno:

- > W jaki sposób zapraszasz Maryję do swojego życia? Albo jak możesz to zrobić?
 - > O czym mógłbyś dziś z Nią porozmawiać?
 - > Jak żyjesz wiarą na co dzień?
9. Następnie przeczytaj fragment dowolnej litanii do Matki Bożej (na przykład *Litanii loretańskiej*). Porozmawiaj z uczniami o odczytanych właśnie wezwaniach litanijnych. Poproś, by powiedzieli, które z nich zwróciło ich uwagę. Możesz też wskazać swoje ulubione – jeśli takie masz.
10. Na koniec zaproponuj, by każdy ułożył własne wezwanie litanijne do Matki Bożej i zapisał je – w podręczniku na stronach przeznaczonych na notatki, w zeszytcie, w kalendarzu lub notesie. Powiedz, by uczniowie odczytali to wezwanie podczas dzisiejszej modlitwy wieczornej.

/ MODLĘ SIĘ /

11. Przypomnij wspomniany podczas lekcji tytuł „Orędowniczka” – czyli ta, która wstawia się (oręduje) za nami u Boga. Zaproponuj wspólne odmówienie modlitwy *Pod Twoją obronę*, w której pada ten tytuł.

44/

„ŻYCIE TWOICH WIERNYCH, O PANIE, ZMIENIA SIĘ, ALE SIĘ NIE KOŃCZY”

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zapoznanie uczniów z nauką Kościoła dotyczącą życia wiecznego.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > podaje, co jest fundamentem i istotą chrześcijaństwa,
- > tłumaczy sens i znaczenie zmartwychwstania Chrystusa,
- > ukazuje Chrystusa jako tego, który otwiera bramy zmarłym przed swoim przyjściem,
- > uzasadnia, dlaczego relacja z Jezusem zależy od jego osobistego zaangażowania w wierze.

Postawy: uczeń rozwija postawę chrześcijańskiej nadziei; modli się za zmarłych i pamięta o nich.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, praca w grupach, parafraza, słowneczko, słowa kluczowe, kartka z pamiętnika, połów wartościowych słów, tocząca się opowieść.

Środki dydaktyczne: kilka kartek A3, samoprzylepne karteczki, flamastry, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję wspólną modlitwą za zmarłych. Najpierw daj uczniom chwilę, by w myślach przywołali imiona bliskich im zmarłych. Następnie rozpocznij modlitwę:

Nauczyciel: *Wieczny odpoczynek racz im dać, Panie.*

Uczniowie: *A światłość wiekuista niechaj im świeci.*

Nauczyciel: *Niech odpoczywają w pokoju wiecznym.*

Uczniowie: *Amen.*

2. Napisz na tablicy: KONIEC ŻYCIA.

Poproś uczniów, aby podali swoje skojarzenia związane z tymi dwoma słowami. Zapisuj je na tablicy metodą słoneczka.

Możliwe propozycje uczniów: *śmierć, zgon, kres, koniec, odejście, wieczność, przemijanie, strach, pogrzeb, starość...*

Zaznacz te skojarzenia, które sugerują kres, finał. Następnie powiedz: *Na przekór temu dziś porozmawiamy o życiu, które się nie kończy.*

3. Powyżej „słoneczka” zapisz na tablicy zdanie (parafrazę słów z liturgii pogrzebowej): *Nasze życie zmienia się, ale się nie kończy.* Powiedz: *Na pewno każdy z was choć raz usłyszał, że wobec śmierci wszyscy jesteśmy równi – dopadnie ona każdego człowieka bez względu na to, kim jest i jaki ma status życiowy. Niektórzy mawiają – pół żartem, pół serio – że to jedyna sprawiedliwość na świecie. Jako chrześcijanie wierzymy, że śmierć nie jest ostatnim, co nas spotka – to tylko przejście do nowego, wiecznego życia. Czy wszyscy je osiągną? Od czego to zależy?*

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

4. Kontynuuj temat: *Gdy słyszymy o śmierci kogoś bliskiego, pojawiają się pytania: Czy jest coś dalej? Czy spotkamy się jeszcze? Wydawałoby się, że chrześcijanie nie powinni mieć problemu z udzieleniem odpowiedzi na te pytania. Więcej nawet – w ogóle nie powinni sobie takich pytań stawiać. A jednak stawiamy je i czasem wahamy się z odpowiedzią. Dlaczego? Spróbujemy sobie na to pytanie odpowiedzieć.*
5. Podziel uczniów na trzy grupy (grupa III powinna składać się z parzystej liczby uczniów). Rozdaj im kartki A3 i flamastry. Grupa II otrzymuje ponadto karteczki samoprzylepne. Omów zadania poszczególnych zespołów:

Grupa I: zadaniem młodzieży jest sparafrazowanie tekstu ks. prof. R. Chałupniaka (znajduje się on w podręczniku w części „spotykam”, s. 209).

Uczniowie mają oddać sens zamierzony przez autora, ale użyć własnych słów. Nowy tekst zapisują na kartce A3.

Grupa II: uczniowie czytają teksty zawarte w podręczniku (część „poznaję”, s. 210) i wybierają najważniejsze słowa kluczowe. Zapisują je na małych samoprzylepnych karteczkach, które nakleją na kartkę A3.

Grupa III: uczniowie dzielą się na pary, po czym czytają teksty zawarte w podręczniku (część „poznaję”, s. 210). Wymyślają z przeczytanych tam treści słowa, które uważają za wartościowe. Następnie porównują swoje zestawy wymyślonych słów, wybierają z nich jedno najważniejsze i zapisują je na arkuszu A3. W ten sposób powstaje kilka plansz, a na każdej znajduje się jedno słowo.

Po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele poszczególnych grup prezentują efekty pracy swojego zespołu.

Podsumuj wypowiedzi uczniów. Zaznacz najważniejsze myśli – zarówno z ich wypowiedzi, jak i z tekstów zawartych w podręczniku. Podkreśl: *Wypowiedzi przytoczone w podręczniku pokazują, że wieczność – choć jest dla nas przyszłością (dla wielu z nas może nawet odległą) – domaga się poznawania Boga tu i teraz. Nie można tego odkładać „na później” – już teraz jedną nogą stoimy w wieczności. Możesz dodać: Księża, zakonnicy i wielu ludzi świeckich, którzy modlą się liturgią godzin, kończą każdy swój dzień prośbą starca Symeona z Ewangelii Łukaszczy: „Teraz, o Panie, pozwól odejść swojemu służce w pokoju, według Twojego słowa” oraz słowami: „Noc spokojną i śmierć szczęśliwą niech nam da Bóg wszechmogący: Ojciec i Syn, i Duch Święty”. To im pomaga pamiętać, by w każdej chwili byli gotowi pożegnać się z tym światem i przywitać z wiecznością.*

/ ODPOWIADAM /

6. Odczytaj pierwszy cytat z Ewangelii wg św. Jana (podręcznik, część „poznaję”, s. 210). Zaproponuj uczniom, by dokładali do niego kolejne zdania – każdy po jednym – tak, by powstało wspólne opowiadanie (metoda toczącej się opowieści).

Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne (J 3,16).

/ UTRWALAM /

7. Podsumuj temat. Podkreśl następujące kwestie:

- > życie wieczne to dar od Boga,
- > nadzieją chrześcijanina jest Jezus,
- > ziemskie życie jest prologiem do życia wiecznego.

/ MODLĘ SIĘ /

8. Zaproponuj wspólne odmówienie dziesiątki różańca. Poproś uczniów, by w każdym *Zdrowaś Maryjo* wsłuchali się w słowa drugiej części tej modlitwy: „Święta Maryjo, Matko Boża, módl się za nami grzesznymi, teraz i w godzinę śmierci naszej”.

CZĘŚĆ 5

BÓG W KOŚCIELE

45/

DUCHOWOŚĆ CZASÓW ODRODZENIA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zapoznanie uczniów z duchowością odrodzeniową.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > identyfikuje duchowość czasów odrodzenia,
- > wylicza reprezentatywne szkoły duchowości chrześcijańskiej powstałe bądź rozwijające się w okresie odrodzenia,
- > opisuje podstawowe założenia duchowości katolickiej,
- > modyfikuje swoją wiarę w odniesieniu do postaw duchowości odrodzeniowej.

Postawy: uczeń pogłębia własną duchowość.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka, praca w grupach, mapa myśli.

Środki dydaktyczne: cztery arkusze bristolu, flamastry, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zaproponuj odmówienie modlitwy przedstawicielki chrześcijańskiego odrodzenia, św. Teresy z Ávili (podręcznik ucznia, s. 219).

Niech nic cię nie smuci,
niech nic cię nie przeraża.
Wszystko mija,
lecz Bóg jest niezmienny.
Cierpliwością osiągniesz wszystko,

a temu, kto posiadał Boga, niczego nie braknie.
Bóg sam wystarczy.

2. Możesz nadmienić, że św. Teresa to hiszpańska mistyczka, karmelitanka, pisarka okresu kontrreformacji i teolog życia kontemplacyjnego. Była również reformatorką zakonu karmelitów. Wraz ze św. Janem od Krzyża jest uważana za założycielkę karmelitów bosych. Kanonizowana została w roku 1622, 40 lat po śmierci. W 1970 roku papież Paweł VI ogłosił ją doktorem Kościoła, nadając jej tytuł „doktora mistycznego”. Jej książki, w tym autobiografia (*Księga życia*) i jej przełomowe dzieło *Twierdza wewnętrzna* stanowią trzon literatury hiszpańskiego renesansu, jak również mistycyzmu chrześcijańskiego i chrześcijańskiej medytacji.
3. Spytaj, jak uczniowie rozumieją termin „duchowość”. Poproś, by zapoznali się z tekstem z podręcznika (s. 216). Porozmawiajcie chwilę na ten temat.

Odrodzenie (renesans) najczęściej kojarzy nam się ze sztuką, literaturą, filozofią. Istotna jest jednak również duchowość tej epoki, która to przenikała różne dziedziny życia człowieka, wszelkie jego aktywności. I na odwrót – człowiek swoimi działaniami kształtował nowy rodzaj duchowości. Jaka była zatem duchowość czasów odrodzenia? Przede wszystkim naznaczona dążeniem do połączenia humanizmu i chrześcijaństwa.

4. Podsumuj: *Termin „duchowość” nastrocza wielu trudności. Powszechnie stosowany, może mieć różne znaczenia. Wciąż ewoluuje jego rozumienie. Duchowość może być różnie opisywana w zależności od konkretnych nurtów religijnych. Dzisiaj porozmawiamy o duchowości czasów odrodzenia, która była naznaczona dążeniem do połączenia humanizmu i chrześcijaństwa.*

/ SPOTYKAM /

5. Powiedz, wykorzystując tekst z podręcznika (s. 217):

W Europejczykach żyjących w czasach renesansu duch humanizmu rozgorzał silniej niż w ich średniowiecznych przodkach – silniej i inaczej. Był on naznaczony miłością do ziemskiego życia. W centrum zainteresowania tej epoki stał człowiek – istota doskonała, bo przecież stworzona na obraz i podobieństwo Boga, którego Syn (warto to mieć na uwadze) też przybrał ludzką postać. Zwrot ku człowiekowi widoczny był zatem również w chrześcijaństwie.

6. Powiedz: *Sztandarową postacią humanizmu odrodzeniowego był Erazm z Rotterdamu. Poproś, by uczniowie zapoznali się z informacjami na jego temat (s. 217).*

/ POZNAJĘ /

7. Wróć do rozmowy na temat duchowości. Powiedz, że w ogólnym ujęciu jest to zdolność do zrozumienia samego siebie, czyli poszukiwania odpowiedzi na najważniejsze pytania dotyczące sensu istnienia. Spytaj: *Jak myślicie, czy rozwój duchowy jest ważniejszy niż zdrowie, wykształcenie czy status społeczny?* Pozwól na swobodne wypowiedzi uczniów, a następnie podsumuj rozmowę: *Człowiek pusty duchowo nie wie, kim jest ani po co żyje.*
8. Dodaj: *Duchowość katolicką w dobie renesansu kształtowały wspomniane prądy humanistyczne. Wpływ miały na nią również zakony i zgromadzenia duchowne. To przede wszystkim tam pojawiały się nowe nurty i szkoły duchowości. Omówimy sobie teraz najważniejsze z nich.*
9. Zaproponuj pracę w grupach. Podziel klasę na cztery zespoły. Zadaniem każdej grupy będzie krótkie scharakteryzowanie przydzielonej im szkoły (ignacjańska, karmelitańska, oratoriańska, salezjańska) oraz przygotowanie notatki w postaci mapy myśli. Rozdaj uczniom arkusze bristolu (po jednym na grupę) oraz flamastry.

Po kilku minutach poproś uczniów o przedstawienie efektów ich pracy. Wszyscy sporządzają notatkę, którą mogą zapisać w zeszytach.

/ ODPOWIADAM I UTRWALAM /

10. Podsumuj katechezę. Możesz wykorzystać tekst z podręcznika (s. 218, dział „odpowiadam”).

Chrześcijaństwo proponuje nam wiele przeróżnych ścieżek duchowych. Każdy może wybrać spośród nich najlepszą dla siebie formę rozwoju duchowego. Co jest ci najbliższe? Doświadczenie bliskiej obecności Boga? Podsumowywanie dnia rachunkiem sumienia? Świadomość, że Bóg cię kocha, i gotowość naśladowania Go w tej miłości względem ludzi? Każda z tych dróg jest dobra. Każda pomoże ci umocnić wiarę, pogłębić ją, bardziej świadomie przyjmować doświadczenie religijne.

11. Wymień najważniejsze myśli tej katechezy. Skorzystaj z podręcznika (s. 218, dział „utrwałam”).

- > Odrodzeniowy humanizm inspirował chrześcijan do poszukiwania nowych form duchowości.
- > Nie oznacza to porzucenia starszych form duchowości – tamte nadal były i są aktualne.
- > Jest wiele ścieżek rozwoju duchowego, którymi możesz pójść. Możesz wybrać tę, która najbardziej ci odpowiada. Warto z nich skorzystać – od tego zależy jakość twojego doświadczenia religijnego.

/ MODLĘ SIĘ /

12. Na koniec pomódlcie się o rozwój własnej duchowości (*Modlitwa Pańska*).

46/

PRZYCZYNY I SKUTKI REFORMACJI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zapoznanie uczniów z historią reformacji.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > opisuje zjawisko reformacji,
- > wylicza przyczyny, które doprowadziły do rozwoju ruchu reformacyjnego,
- > identyfikuje wieloaspektowe konsekwencje działań reformacji,
- > definiuje dary Ducha Świętego oraz owoce Ducha Świętego,
- > w swoich przekonaniach i w swojej postawie wykazuje się życzliwością i szacunkiem do chrześcijan innych wyznań,
- > wykazuje zrozumienie dla działań ekumenicznych.

Postawy: uczeń modli się o jedność wyznawców Chrystusa.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka, rozmowa kierowana, miniwykład, burza mózgów, trybunał.

Środki dydaktyczne: podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Pomódlcie się wspólnie. Możesz zaproponować odmówienie *Modlitwy o jedność chrześcijan*.

Boże, Ojczy Pana naszego, Jezusa Chrystusa, jedynego Zbawiciela, dozwól, abyśmy uświadamiali sobie wielkie niebezpieczeństwa, w jakich pogrążają nas nieszczęsne podziały. Spraw, aby znikła wszelka nienawiść, wszelkie przesady,

wszystko, co może nam stawiać przeszkody na drodze do zjednoczenia i Bożej zgody. Jak jest tylko jedno Ciało i jeden Duch i jedna nadzieja, którą otrzymaliśmy, jak jest jeden Pan, jeden chrzest, jedna wiara, jeden Bóg i Ojciec wszystkich, tak też spraw, abyśmy mogli żyć zjednoczeni świętymi węzłami prawdy i pokoju, wiary i miłości i jedną myślą oraz jednym głosem mogli wychwalać Ciebie. Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

2. Nawiązując do poprzedniej katechezy, zapisz na tablicy hasło: REFORMACJA. Poproś, by uczniowie zastanowili się, z czym kojarzy im się ten termin. Najlepsze odpowiedzi możesz wynotować na tablicy (burza mózgów).
3. Podsumuj wypowiedzi. Możesz wykorzystać tekst z podręcznika (s. 220, dział „odkrywam”):

„Reformacja” jest terminem umownym. Obejmujemy nim szereg ruchów religijno-polityczno-społecznych, które miały na celu zreformować Kościół katolicki w pierwszej połowie XVI wieku. Reformacja, jak powszechnie się uznaje, była reakcją na niewłaściwe zachowania katolickiej hierarchii kościelnej – ale nie tylko, jej przedstawiciele krytykowali też niektóre elementy nauczania Kościoła.

W efekcie chrześcijaństwo doświadczyło kolejnego już rozłamu – w jego zachodnim nurcie powstały nowe wspólnoty wyznaniowe.

4. Zapowiedz, że porozmawiacie dzisiaj o przyczynach i skutkach reformacji.

/ SPOTYKAM /

5. Wróć do zapisanych na tablicy skojarzeń ze słowem „reformacja”. Być może któryś z uczniów podał nazwisko Marcina Lutra. Jeśli nie, poproś, by uczniowie zerknęli na reprodukcję obrazu w podręczniku (s. 220) i rozpoznali przedstawioną na nim postać. Opowiedz krótko: *Marcin Luter żył na przełomie XV i XVI wieku (urodził się w 1483 roku, zaś zmarł w 1546 roku). Był doktorem teologii i mnichem augustiańskim. Pisał katechezy oraz polemiki. Z grupą współpracowników przełożył Biblię na język niemiecki („Biblia Lutera”). By zrozumieć, skąd wynikały jego działania w dorosłym życiu, warto zatrzymać się na chwilę przy jego dzieciństwie. Podporządkowane było ono woli surowego ojca i miało, zdaniem wielu uczonych, wywrzeć wpływ na jego obraz Boga. Rzeczywiście, Bóg był dla niego Istotą wymierzającą sprawiedliwość, Bogiem krzywdzącym i wzbudzającym trwogę.*

Rozpaczą i przerażeniem napawała go myśl o swojej winie i niegodności. Ciągłe wracało niedające spokoju pytanie: jak można uzyskać lub zasłużyć sobie na Boże miłosierdzie? Odpowiedzi na osobiste problemy szukał w intensywnym studiowaniu Pisma Świętego. Konsekwentnie zaczął z czasem twierdzić, że: człowiek został przez grzech pierworodny do tego stopnia zepsuty, iż stracił wolną wolę i jest niezdolny do spełniania dobrych uczynków; do zbawienia wystarczy sama tylko wiara, czyli ufność w zasługi Chrystusowe; dobre uczynki są zbyteczne; pokuta jest niepotrzebna ani tu na ziemi, ani w czyśćcu, którego nie ma, pośrednictwo świętych nie istnieje¹.

Możesz na chwilę przerwać i zacząć rozmowę kierowaną:

- > W jakich czasach żył Luter?
- > Jakie było jego dzieciństwo?
- > Jaki utrwalił mu się obraz Boga?
- > Kim został Luter?
- > Jakie wielkie dzieło Luter wraz z grupą współpracowników przełożyli na język niemiecki?
- > Wymieńcie kilka poglądów Lutera dotyczących człowieka i wiary.

Kontynuuj miniwykład o Lutrze: *Przede wszystkim jest znany jako inicjator, a następnie centralna postać reformacji – to on ją zapoczątkował, ogłaszając 95 tez teologicznych. Wywiesił je na bramie kościoła zamkowego w Wittenberdze 31 października 1517 roku. Domagał się w nich między innymi zaniechania kościelnej praktyki związanej z kupowaniem odpustów. Z czasem zainicjowany przez niego ruch coraz bardziej odrywał się od niego samego.*

6. Podkreśl, że w wypowiedziach Lutera znalazły się błędy dogmatyczne, które były nie do zaakceptowania. To dlatego Kościół wobec nich zaprotestował. Papież Leon X chciał spotkać się z reformatorem, by ten mógł się wytłumaczyć ze swoich postulatów. Luter nie skorzystał z zaproszenia i nie wyruszył w drogę do Rzymu. Z czasem jeszcze bardziej zradykałizował swoje poglądy i zaczął otwarcie mówić o daleko idącej naprawie Kościoła (wyznał, że prymat papieża nie jest uzasadniony w Piśmie Świętym, sobory mogą się mylić, a tylko Biblia jest nieomylna).
7. Dodaj, wykorzystując tekst z podręcznika (s. 221): *Niemniej część teologów i hierarchii kościelnej widziała w nim – i nadal widzi – teologa sprzeciwu*

¹ Por. M. Rusecki (red.), *Być chrześcijaninem dziś*, Lublin 1992, s. 538–542.

wobec wypaczeń wiary katolickiej. Wielu uważa, że nauczanie Lutra zawierało również słuszne postulaty. Z czasem znalazły one akceptację w postanowieniach Soboru Watykańskiego II. W środowiskach protestanckich Marcin Luter jest traktowany jak bohater wiary, reformator i odnowiciel Kościoła.

/ POZNAJĘ /

8. Powiedz, że tak naprawdę reformacja w tamtych czasach była po prostu nieunikniona. Wskazują na to zmiany zachodzące w tych czasach w Niemczech i w Europie. Można wskazać wiele przyczyn, które spowodowały ruch reformacyjny. Poproś, by uczniowie zapoznali się z tekstem z podręcznika (s. 221). Następnie porozmawiajcie na ten temat. Wynotujcie (ty na tablicy, a uczniowie w zeszytach) wskazane w podręczniku kwestie (czynniki ekonomiczne; kryzys umysłowy; rygorizm katolicki; renesansowe poglądy na świat, które zrywały z katolickim monopolem).
9. Podsumuj, wykorzystując tekst z podręcznika (s. 221–220): *W konsekwencji reformacji obserwujemy pojawienie się i gwałtowny rozwój różnych ruchów religijnych, które doprowadzą do powstania nowych wyznań. Kościół katolicki stracił swoją utrwaloną przez wieki pozycję społeczną, tracił dobra materialne. Od katolicyzmu odpadały całe regiony Europy. Dochodziło do długotrwałych wojen. W nowej sytuacji Kościół katolicki musiał zająć stanowisko, które doprowadziło do reformy kościelnej, w której wyniku nastąpiło m.in. jasne odgraniczenie katolicyzmu od protestantyzmu.*

/ ODPOWIADAM I UTRWALAM /

10. Na koniec zaproponuj dyskusję na temat działalności Marcina Lutra. Wykorzystaj metodę „trybunału”. Powołaj trybunał. Wybierz:
 - > sędziego – jego zadaniem będzie otworzyć przewód sądowy, określić przedmiot rozprawy (np. „Działalność Marcina Lutra”) i czuwać nad całością. W rolę sędziego możesz też wcielić się osobiście;
 - > prokuratora – który wygłosi mowę oskarżycielską, wskazując zakres winy;
 - > rzeczników stron – grono obrońców i grono oskarżycieli – ich zadaniem będzie uzasadnić swoje racje (podać argumenty).

11. Na zakończenie zabierz głos. Podsumuj wypowiedzi uczniów. Możesz spuentować, że pozostaje kwestię bezsporną, iż protest Lutra był uzasadniony – bo trzeba głośno mówić, kiedy dzieje się źle i trzeba z tym walczyć. Nie jest jednak dobrze zamykać się na dialog.
12. Zadaj pracę domową – materiały przygotowane przez uczniów przydadzą się na następnej katechezie. Uczniowie (tak jak siedzą w ławkach) liczą głośno od 1 do 10. W zależności od numeru, który im przypadnie, przygotowują krótką notatkę na temat świętego: (1) Franciszka Salezego, (2) Filipa Neri, (3) Wincentego a Paulo, (4) Ignacego Loyoli; (5) Franciszka Ksawerego, (6) Franciszka Borgiasza, (7) Alojzego, (8) Stanisława Kostki, (9) Andrzeja Boboli, (10) Piotra Skargi.

/ MODLĘ SIĘ /

13. Pomódlcie się, by powszechnie zapanowały tolerancja i szacunek wobec bliźnich oraz ich tradycji religijnych. Odmówcie *Modlitwę Pańską* albo *Modlitw o jedność chrześcijan* autorstwa Jana Pawa II (podręcznik, s. 222).

47 /

REFORMA KATOLICKA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zaprezentowanie uczniom głównych wątków reformy katolickiej z XVI wieku oraz kształtowanie wrażliwości chrześcijańskiej poprzez odwołanie się do przykładu ówczesnych świętych.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wylicza i omawia przejawy reformy katolickiej w XVI wieku,
- > podaje argumenty przemawiające za tym, że Kościół powinien się reformować,
- > modyfikuje swoją wiarę i postawę chrześcijańską w aspekcie otwartości na wzorce osobowe świętych.

Postawy: uczeń stara się przemieniać Kościół przykładem swojego życia.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, burza mózgów, rozmowa kierowana, miniwykład, praca w parach.

Środki dydaktyczne: kartki – po jednej na parę, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Pomódlcie się wspólnie na rozpoczęcie katechezy.
2. Podkreśl, że Kościół jak każda instytucja od samego początku miał swoje problemy, które należało i wciąż należy przezwyciężać. Służą temu podejmowane przez Kościół reformy. Właśnie tak stało się w wieku XVI, kiedy to miała miejsce kontreformacja.

3. Spytaj uczniów o ich skojarzenia ze słowem „kontrreformacja”. Skup się na przedrostku „kontr-”. Zauważ, że jest to pierwszy człon wyrazów złożonych, który oznacza przeciwieństwo, przeciwstawienie, występowanie przeciw komuś lub czemuś, zmierzanie w przeciwną stronę, przeciwdziałanie.

Podsumuj: *Porozmawiamy dzisiaj o kontrreformacji – reformie katolickiej, która dokonała się w wieku XVI.*

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

4. Powiedz parę zdań na temat kontrreformacji. Zaznacz, że był to ruch w Kościele katolickim, przypadł na XVI wiek i został zapoczątkowany podczas soboru trydenckiego (który obradował długo, bo aż osiemnaście lat – od 1545 do 1563 roku). Podkreśl, że działania kontrreformacyjne objęły szeroki zakres działań i poskutkowały wieloma pozytywnymi zmianami, m.in. wprowadzeniem większej karność w instytucji Kościoła i wydaniem licznych dekretów dyscyplinarnych regulujących obowiązki papieża, biskupów i księży. Zasadniczo kontrreformacja bywa nazywana odpowiedzią na działania Marcina Lutera, o których mówiliśmy na poprzedniej katechezie.
5. Zauważ, że w XVI wieku działali papieże reformatorzy (Pius V, Grzegorz XIII, Sykstus V i Klemens VIII). Uczniowie mogą o nich poczytać w podręczniku (s. 225–226).
6. Dodaj, że w tym czasie działał Karol Boromeusz. Opowiedz o nim. Możesz wykorzystać tekst z podręcznika (s. 225).

Święty Karol Boromeusz (1538–1584) – włoski kardynał, arcybiskup Mediolanu, tercjarz franciszkański. Jego działalność była doprawdy imponująca. Osobiście zaangażował się on w organizację ostatniego, trzeciego zjazdu soboru trydenckiego. Był członkiem Kongregacji soboru, która miała za zadanie nadzorować wprowadzanie posoborowych reform. Jako arcybiskup Mediolanu Boromeusz dokładał wszelkich starań, aby postanowienia soboru trydenckiego były realizowane w jego archidiecezji – przeprowadził on między innymi reformę administracji diecezjalnej.

Karol Boromeusz był wzorem gorliwości pasterskiej. Założył Towarzystwo Nauki Chrześcijańskiej, które miało zajmować się nawracaniem innowierców i umacnianiem wiernych. Powołał do istnienia tak zwane

katechumenaty – szkoły religijne. W celu podniesienia poziomu wykształcenia duchowieństwa jako pierwszy założył wyższe i niższe seminaria duchowne. Prowadził akcje dobroczynne. Na te cele przekazywał większość swoich dochodów – sam żył skromnie. Fundował sierocińce, przytułki dla bezdomnych, domy pomocy dla dziewcząt i kobiet. W czasie zarazy osobiście pielęgnował chorych. Wobec panującego wówczas głodu, w celu zażegnania problemu, doprowadził do współpracy wszystkich organizacji religijnych. W rezultacie udało się pomóc najbardziej potrzebującym.

Reasumując, Karol Boromeusz był gorliwym biskupem, a przede wszystkim wzorem radykalizmu ewangelicznego. Umarł w opinii świętości. Przez kilkaset lat był sztandarowym przykładem nowego modelu biskupa czasów kontrreformacji.

7. Rozdaj kartki (po jednej na ławkę) i poproś, by uczniowie opracowali w parach (tak jak siedzą w ławkach) pytania dotyczące Karola Boromeusza. Każdy zespół powinien wymyślić cztery pytania i je zapisać. Następnie zbierz kartki, potasuj i ponownie rozdaj, pilnując, by pytania nie trafiły do ich autorów. Uczniowie pracują w parach i odpowiadają na wylosowane pytania.

/ ODPOWIADAM /

8. Zauważ, że w czasach XVI-wiecznej reformy katolickiej żyło wielu świętych, o których do dziś pamiętamy. Przypomnij uczniom o zadaniu domowym (przygotowaniu notatek na temat świętych). Poproś, by na podstawie wylosowanych numerów utworzyły się grupy (w jednej grupie powinni znaleźć się wszyscy, którym przypadł numer 1, 2, 3 i tak dalej). Uczniowie mają chwilę na porównanie przygotowanych notek i opracowanie jednej, wspólnej. Następnie wszyscy zdają relację z efektów swojej pracy. Możesz poprosić uczniów o sporządzenie notatki z tej części katechezy.

/ UTRWALAM /

9. Podsumuj katechezę. Powiedz, że dzięki reformie, szczególnie za sprawą soboru trydenckiego, Kościół został umocniony hierarchicznie. Zostały wyraźnie określone definicje dogmatyczne, utrwalono też ważne dekryty, które przyczyniły się do odrodzenia katolickiego.

10. Dodaj, że tak naprawdę każda reforma kościelna powinna dokonać się przede wszystkim w domach – w świętości codziennego życia.

/ MODLĘ SIĘ /

11. Na koniec pomódlcie się słowami *Modlitwy o świętość życia* autorstwa św. Tomasza z Akwinu:

Pozwól mi, litościwy Boże, bym do tego, co się Tobie podoba, wytrwale dążył, bym tego roztropnie dociekał, to uczciwie za prawdę uznał i doskonale wykonał na chwałę Imienia Twego. (...) Spraw, Boże mój, bym serce me kierował ku Tobie i bym stale bolał nad moimi zaniedbaniami oraz czynił postanowienia poprawy. Uczyń mnie, Panie, Boże mój, posłusznym bez oporu, ubogim bez przygnębienia, czystym bez zepsucia, cierpliwym bez szemrania, pokornym bez udawania, wesołym bez roztrzepania, poważnym bez przytłaczania, ruchliwym bez lekkomyślności, bojącym się Ciebie bez zwątpienia, szczerym bez dwoistości, czyniącym dobrze bez zarozumiałości, wpływającym na poprawę bliźniego bez wywyższania siebie, budującym go słowami i przykładem bez obłudy.

48/

SOBÓR TRYDENCKI

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zapoznanie uczniów z historią soboru trydenckiego.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > omawia kontekst zwołania soboru trydenckiego,
- > wylicza podstawowe postanowienia soboru trydenckiego,
- > referuje konsekwencje soboru trydenckiego,
- > interpretuje i uzasadnia swoje stanowisko na temat sytuacji w XVI-wiecznym Kościele w kontekście faktów historycznych związanych z soborem trydenckim oraz osobą kardynała Stanisława Hozjusza.

Postawy: uczeń zajmuje stanowisko w ocenie sytuacji w ówczesnym Kościele.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka, debata „za i przeciw”, praca indywidualna lub w parach (krzyżówka).

Środki dydaktyczne: podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zaproponuj odmówienie *Modlitwy Panińskiej* po łacinie. Tekst *Oratio Dominica* znajduje się w podręczniku w części „modlę się” (s. 231).

Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris, et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Amen.

2. Możesz wyjaśnić uczniom, że niemal od zawsze językiem Kościoła, w którym odprawiano liturgię, była łacina. Pierwsze świadectwa użycia języka łacińskiego w liturgii pochodzą już z II wieku. Ten stan rzeczy utrzymał się do połowy XX wieku. Liturgia w języku łacińskim może być sprawowana do dzisiaj. Spytaj, czy ktoś z uczniów miał okazję uczestniczyć w takiej mszy.

/ POZNAJĘ /

3. Zaczynij od stwierdzenia, że Kościół katolicki jest instytucją ziemską, która pozostaje w ciągłej zależności ze światem i tym, co się w nim dzieje. Ponieważ nasza rzeczywistość ulega przemianom, Kościół wobec wielu zdarzeń nie pozostawał i nie pozostaje obojętny.
4. Podkreśl też, że Kościół borykał się i wciąż boryka z wewnętrznymi, kościelnymi problemami. Takie problemy były tym poważniejsze, im bardziej Kościół oddalał się od ducha Ewangelii. Doskonałą okazją samookreślenia i reformowania się Kościoła są sobory powszechne.
5. Powiedz, że dzisiaj porozmawiacie o jednym z takich soborów, a konkretnie o tym, który miał miejsce w Trydencie w drugiej połowie XV wieku.
6. Spytaj, co to jest sobór. Jeśli nikt nie będzie umiał odpowiedzieć na to pytanie, poproś o podanie skojarzeń (pogadanka). W ramach podsumowania wyjaśnij, że sobór powszechny to spotkanie biskupów całego Kościoła w celu ustanowienia praw kościelnych (kanonów soborowych) i uregulowania spraw doktryny wiary i moralności. Początkowo sobory były zwoływane przez cesarzy rzymskich. Ich postanowienia musiały być jednak zaakceptowane przez biskupa Rzymu. Kościół katolicki przyjmuje, że odbyło się dwadzieścia jeden soborów powszechnych: od nicejskiego I w 325 roku do watykańskiego II w latach 1962–1965. Według obecnego prawa kanonicznego (kan. 337–341) sobór zwołuje papież wedle własnego uznania, przewodniczy jego obradom osobiście (lub przez delegatów), a także określa ramy obrad i zatwierdza dekrety soborowe. Śmierć papieża w czasie trwania obrad powoduje ich zawieszenie i dopiero jego następca może wznowić obrady.
7. Nakreśl ramy historyczne: *Sobór trydencki obradował od 1545 do 1563 roku. Został zwołany przez papieża Pawła III w czasie najostrzejszych walk religijnych, które były pokłosiem przede wszystkim reformacji. Protestanci*

odmówili wzięcia udziału w soborze. Sobór trwał osiemnaście lat, ale tak naprawdę zwoływany był trzy razy na dwuletnie okresy. Wynikało to m.in. z dużej rotacji papieży. Wznowienia soboru po śmierci Pawła III dokonał papież Juliusz III. W 1551 roku kolejny papież, Marcel II, zwolennik reform i soboru, niespodziewanie zmarł, nie zdążywszy podjąć żadnych działań związanych z soborem. Jego następcą, Paweł IV, podjął próbę zreformowania Kościoła bez wznawiania soboru. Drugiego wznowienia soboru trydenckiego dokonał dopiero papież Pius IV. Trzecia odsłona soboru dokonała się w latach 1562–63. Podpisane przez biskupów soborowych uchwały trydenckie papież Pius IV zatwierdził w 1564 roku.

/ ODPOWIADAM /

8. Powiedz: *W czasie soboru trydenckiego obradowano przede wszystkim nad nauką katolicką i nad karnością w Kościele, ujednolicono liturgię, potępiono indywidualne interpretowanie Pisma Świętego, skrytykowano nauki Marcina Lutra i zakazano nepotyzmu.*

Poproś, by uczniowie zapoznali się z listą podstawowych postanowień soborowych, które zostały przedstawione w podręczniku ucznia (s. 229–300).

/ SPOTYKAM /

9. Powiedz, że w kontekście soboru trydenckiego ważną postacią był Stanisław Hozjusz. Poproś, by uczniowie zapoznali się z tekstem z podręcznika (s. 229), w którym opisano pokrótce jego dokonania.

W sprawy soboru trydenckiego gorliwie angażował się Polak, kardynał Stanisław Hozjusz (1504–1579). To on inicjował obrady, na pewnym etapie im przewodniczył, a następnie wprowadzał w życie postanowienia soboru na ziemiach polskich.

Jak przystało na człowieka epoki renesansu, miał wiele talentów. Pełnił funkcje sekretarza królewskiego Zygmunta I Starego i sekretarza koronnego (od 1543 roku). W tym samym roku przyjął święcenia kapłańskie (mając trzydzieści dziewięć lat). W 1551 roku został biskupem warmińskim (to on sprowadził na Warmię jezuitów), a w 1574 roku wielkim penitencjarzem (czyli kimś, kto stoi na czele najwyższego sądu kościelnego Kościoła rzymskokatolickiego rozpatrującego sprawy sumienia). Zajmował się też poezją, a jako teolog często wdawał się w polemiki. Jest znany

jako jeden z czołowych przywódców polskiej i europejskiej kontrreformacji. Stanisław Hozjusz wraz z ówczesnym nuncjuszem dążył do zreformowania – w duchu uchwał trydenckich – całego Kościoła w Polsce. W 1564 roku na sejmie w Parczewie przyczynił się do przyjęcia uchwał trydenckich przez króla i senat. Zdecydowanie krytykował protestantów, którzy mówili o indywidualnym podejściu do interpretowania Pisma Świętego. Wskazywał na Biblię i Tradycję Kościoła jako równoważne źródła wiary – to przekonanie znalazło wyraz w postanowieniach soborowych. Niewykluczone, że bezkompromisowa postawa Hozjusza miała również negatywny wydźwięk. Odrzucał on możliwość pojednania się z Kościołami odłączonymi.

10. Spytaj uczniów, jak odbierają oni postać Hozjusza – negatywnie czy pozytywnie? Możesz zaproponować debatę „za i przeciw”. Wybierz dwa pięcioosobowe zespoły (pozostali uczniowie będą obserwatorami). Jeden zespół będzie dowodził, że Hozjusz był postacią pozytywną, a drugi, że negatywną. Zadaniem każdej z grup jest przedstawienie argumentów za przypisaną im tezę. Pozwól uczniom skorzystać z internetu, by mogli przygotować się do wystąpienia. Po prezentacji argumentów uczniowie-obserwatorzy opowiadają się za argumentami, które bardziej ich przekonały.
11. Podsumuj: *Hozjusz był ważną postacią w kontekście soboru trydenckiego. To on inicjował obrady, a następnie dążył do wprowadzenia w życie reform trydenckich. Z drugiej jednak strony z naszej perspektywy ocena jego poglądów nie zawsze jest jednoznaczna. Dla przykładu utrzymywał (m.in. wbrew protestantom), że odprawianie nabożeństw w języku zrozumiałym dla uczestników przynosi jedynie złe owoce. Twierdził, że Msza Święta nie powinna być zrozumiała dla ludu, argumentując, że ten, co mniej rozumie, jest zazwyczaj bardziej pobożny. Zdecydowanie krytykował protestantów, którzy mówili o indywidualnym podejściu do interpretowania Pisma Świętego.*

/ UTRWALAM I PODEJMUJĘ WYZWANIE /

12. Podsumuj katechezę. Możesz wykorzystać punkty z podręcznika (s. 230, dział „utrwalam”):
 - > Sobór trydencki został zwołany w drugiej połowie XVI wieku.
 - > Był on odpowiedzią na narastającą potrzebę reform w Kościele katolickim.

- > Dość powszechne jest przekonanie, że sobór trydencki był w swej istocie zaskakująco nowatorski – w końcu zajął się dostosowaniem ewangelizacji do wymogów rodzącego się świata nowożytnego, w którym człowiek wierzący i myślący borykał się z nowymi problemami.

13. Zaproponuj rozwiązanie krzyżówki. Uczniowie mogą pracować w parach bądź indywidualnie. Poniżej zapisano poprawne odpowiedzi:

				1	S	T	A	N	I	S	Ł	A	W	
2	P	A	T	E	R									
3	N	E	P	O	T	Y	Z	M						
	4	P	R	E	D	E	S	T	Y	N	A	C	J	A
			5	J	E	Z	U	I	C	I				
	6	E	W	A	N	G	E	L	I	Z	A	C	J	A
	7	P	R	O	T	E	S	T	A	N	T	Y	Z	M

1. Jak miał na imię kardynał Hozjusz, Polak, który odegrał ważną rolę na soborze trydenckim?
2. *Ojciec* w języku łacińskim (podpowiedź: zerknij do części „modlę się”).
3. Zakazano go na soborze trydenckim.
4. Pogląd głoszony przez protestantów (i potępiony na soborze trydenckim), podkreślający, że los pośmiertny człowieka jest odgórnie wyznaczony przez Boga.
5. Prężnie działający w połowie XVI wieku zakon sprowadzony na Warmię przez kardynała Hozjusza.
6. Głoszenie Ewangelii całemu światu.
7. Ogólna nazwa wspólnot religijnych powstałych na skutek ruchów reformacyjnych, jedna z głównych gałęzi chrześcijaństwa (obok katolicyzmu i prawosławia).

/ MODLĘ SIĘ /

14. Na zakończenie lekcji odmówcie modlitwę *Ojcze nasz*.

49 /

CUIUS REGIO, EIUS RELIGIO

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zapoznanie uczniów z historią relacji państwo – Kościół poprzez odwołanie się do przykładu zastosowanej w praktyce zasady prawnej z XVI wieku *cuius regio, eius religio*.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > definiuje zasadę prawną *cuius regio, eius religio*,
- > wymienia powiązania między historycznymi a współczesnymi relacjami państwo – Kościół, które ocenia w odniesieniu do nauczania Jezusa,
- > uargumentowuje swoje stanowisko w zakresie rozumienia relacji państwo – Kościół,
- > objaśnia przywódczą działalność Karola V,
- > tłumaczy, jaka była rola Polski jako kraju tolerancji religijnej tak w ujęciu historycznym, jak w nawiązaniu do wizji współczesnej Europy.

Postawy: uczeń modli się o jedność wyznawców Chrystusa.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, dyskusja, rozmowa kierowana.

Środki dydaktyczne: podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Pomódlcie się na rozpoczęcie katechezy. Możesz zaproponować odmówienie *Modlitwy Pańskiej* – po polsku albo po łacinie (podręcznik, s. 231).
2. Powiedz: *Relacje na linii państwo – Kościół od zawsze wzbudzały wielkie emocje. Było tak również w wieku XVI, kiedy to zaczęła się reformacja,*

a następnie rozwinęły się ruchy kontrreformacyjne. W spory często angażowali się władcy. Możecie chwilę podyskutować na ten temat.

3. Podkreśl, że w połowie XVI wieku, a konkretnie w roku 1552, zaczęła się wojna religijna, która trwała trzy lata. Pokój w Augsburgu został zawarty 25 września 1555 roku między cesarzem rzymskim Karolem V a protestanckimi książętami Rzeszy. To wówczas została uchwalona zasada *cuius regio, eius religio* (czyj kraj, tego religia), choć samo sformułowanie pochodzi z 1599 roku i wymyślił je protestancki prawnik.

Pytaj: *Jak wam się wydaje, czy ta zasada mogłaby zostać uznana za ważny krok ku wprowadzeniu tolerancji wyznaniowej?*

Podsumuj rozmowę, mówiąc, że zasada *cuius regio...* wprowadzała jedynie pozorną tolerancję wyznaniową.

/ POZNAJĘ /

4. Poproś, aby uczniowie zapoznali się z tekstem z podręcznika (s. 233).

Zasada cuius regio, eius religio jest uważana za podsumowanie pokoju augsburskiego, ale oficjalnie została sformułowana dużo później, bo w 1599 roku, przez protestanckiego prawnika J. Stephaniego. Była już praktykowana w czasach przedchrześcijańskich, w starożytności, a później w średniowieczu i właśnie w okresie reformacji.

Teoretycznie wprowadzała ona wolność wyznania – ale tak naprawdę prawo do decydowania o wyznaniu miał jedynie władca. Poddani byli zmuszeni zaakceptować tę decyzję i przejść na jego religię – a jeśli nie chcieli tego robić, pozostawała im jedynie emigracja.

W praktyce wolność władców oznaczała więc niewolę poddanych.

*Pokój budowany na niesprawiedliwości zawsze okazuje się kruchy i nietrwały. Tak było i tym razem. Wkrótce doszło do kolejnych walk. W 1618 wybuchła długa i krwawa wojna religijna, którą w 1648 roku zakończył pokój westfalski. Ponownie podkreślono wówczas kontrowersyjną zasadę *cuius regio, eius religio*. Zaczęto ją stopniowo łagodzić dopiero pod koniec XVII wieku. W kolejnym stuleciu praktycznie przestała obowiązywać, a formalnie została zniesiona dopiero w 1806 roku.*

Na tym tle szesnastowieczna Polska jawiła się jako kraj tolerancji religijnej. Rządy królów Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta cechowały się pokojowością i tolerancją. Polskie ziemie stały się wówczas schronieniem dla innowierców.

5. Zaczynij rozmowę kierowaną:

- > Kiedy zaczęto praktykować zasadę *cuius regio, eius religio*?
- > Kto, według tej zasady, miał prawo decydowania o wyznaniu w danym państwie?
- > Co mogły zrobić osoby, które nie zgadzały się z tą decyzją?
- > Do czego doprowadziło wprowadzenie tej zasady? (tutaj powinno paść, że do kolejnej wojny religijnej)
- > Jak długo trwała ta wojna?
- > Od kiedy zaczęto stopniowo łagodzić tę zasadę?

6. Podsumuj wypowiedzi uczniów. Podkreśl, że zasada *cuius regio, eius religio* obowiązywała praktycznie w całej szesnastowiecznej Europie za wyjątkiem... Polski. Zaznacz, że nasz kraj był postrzegany jako kraj tolerancji religijnej. Rządzili wówczas Zygmunt Stary, a następnie Zygmunt August, którzy zachowali tolerancję wyznaniową. Polskie ziemie stały się wtedy schronieniem dla innowierców.

/ SPOTYKAM /

7. Powiedz: *Na początku katechezy wspomnieliśmy o Karolu V, władcy Hiszpanii i świętym cesarzu rzymskim. Chciał on przewyciężyć trwający na początku XVI wieku konflikt religijny, mając na uwadze ideał jedności chrześcijańskiej Europy.*

8. Opowiedz, korzystając z podręcznika (s. 233):

Karol V gorliwie bronił wiary katolickiej. Kiedy po wystąpieniu Lutra w 1517 roku w Niemczech nasilały się tendencje reformacyjne, postanowił bronić religijnej jedności Cesarstwa. Najpierw zdecydowanie opowiedział się przeciw Lutrowi (wydając edykt wormacki w 1521 roku). W ten sposób rozgorzał spór, którego nie rozwiązały sejmy w Spirze (zwołane w 1526 i 1529 roku) ani w Augsburgu. Jedność religijna i polityczna Cesarstwa były coraz bardziej zagrożone. Atak ze strony Turcji skłonił Karola do zawarcia chwilowego pokoju religijnego w Norymberdze (rok 1532). Kilkanaście lat później doszło do buntu książąt niemieckich pod wodzą księcia Maurycyego. Miał on poparcie Francji. Rozgorzała wojna religijna. Karol V, zgnębiony kolejnymi niepowodzeniami, w 1555 roku zgodził się na pokój religijny. Został on podpisany w Augsburgu. Zrównał wyznanie luterzańskie z katolickim oraz wprowadził zasadę, że wyznanie księcia decydowało o wyznaniu poddanych.

/ ODPOWIADAM /

9. Zaczynij dyskusję na temat rozdziału państwa i Kościoła. Zauważ, że dopiero w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka uchwalonej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 1948 roku w art. 18 proklamowano prawo każdego człowieka do wolności myśli, sumienia i religii. Gwarantowała to także przyjęta w 1981 roku Deklaracja o eliminacji wszelkich form dyskryminacji i nietolerancji wobec religii i przekonań.

10. Jeśli jest taka możliwość, poproś, by uczniowie włączyli telefony i weszli na stronę <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>, na której dostępna jest Konstytucja RP. Poproś, by odszukali artykuł 53 i zapoznali się z jego treścią. Jeśli jest to niemożliwe, odczytaj treść tego artykułu:

Art. 53.

1) Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.

2) Wolność religii obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii przez uprawianie kultu, modlitwę, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie. Wolność religii obejmuje także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się znajdują.

3) Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniami.

4) Religia kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej może być przedmiotem nauczania w szkole, przy czym nie może być naruszona wolność sumienia i religii innych osób.

5) Wolność uzewnętrzniania religii może być ograniczona jedynie w drodze ustawy i tylko wtedy, gdy jest to konieczne do ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, zdrowia, moralności lub wolności i praw innych osób.

6) Nikt nie może być zmuszany do uczestniczenia ani do nieuczestniczenia w praktykach religijnych.

7) Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania.

Zauważ, że tolerancja wyznaniowa, która obowiązuje dzisiaj, jest dla nas czymś oczywistym. Podyskutujcie chwilę na ten temat.

11. Podkreśl, że o tym, iż spraw państwowych nie powinno się łączyć z kościelnymi, mówił już Jezus (por. Mt 22,21b: „Oddajcie więc cesarzowi to, co należy do cesarza, a Bogu to, co należy do Boga”). Potwierdzenie tych słów można znaleźć m.in. w KKK: „Od początku historii chrześcijańskiej stwierdzenie panowania Jezusa nad światem i nad historią oznacza także uznanie, że człowiek nie może w sposób absolutny poddać swojej wolności osobistej żadnej władzy ziemskiej, lecz wyłącznie Bogu Ojcu i Panu Jezusowi Chrystusowi: Cezar nie jest *Panem*” (450).

/ UTRWALAM /

12. Podsumuj katechezę. Możesz wykorzystać punkty z podręcznika (s. 234):
- > *Cuius regio, eius religio* to nieudolna i sprzeczna z nauczaniem ewangelicznym zasada prawna, która była próbą przewyciężenia kryzysu religijnego w czasach reformacji.
 - > Cesarz Karol V jako jeden z ostatnich władców europejskich podjął się zadania odbudowy jedności Europy poprzez odwołanie się do idei jedności chrześcijańskiej (*universitas christiana*).
 - > Polska w XVI wieku jawiła się na mapie Europy jako kraj tolerancji religijnej. Na polskich ziemiach nie toczyły się wojny religijne.

/ MODLĘ SIĘ /

13. Na koniec zaproponuj modlitwę słowami Psalmu 46 (podręcznik, s. 234):

Bóg jest dla nas ucieczką i mocą,
łatwo znaleźć u Niego pomoc w trudnościach.
Przeto się nie boimy, choćby waliła się ziemia
i góry zapadały w otchłań morza.
Niech wody jego burzą się i kipią,
niech góry się chwieją pod jego naporem;
Pan Zastępów jest z nami,
Bóg Jakuba jest dla nas obroną¹.

¹ Ps 46,2–4.

50/

UNIA BRZESKA

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zapoznanie uczniów z historią oraz konsekwencjami unii brzeskiej.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > podaje fakty historyczne dotyczące unii brzeskiej,
- > wymienia konsekwencje unii brzeskiej,
- > omawia powiązania w odniesieniu do historii i teraźniejszej sytuacji Kościoła greckokatolickiego.

Postawy: uczeń kształtuje swoje stanowisko na temat podziałów i prób jednoczenia w Kościele.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, wykład, pogadanka, „dylemat moralny”, praca z tekstem, praca z mapą.

Środki dydaktyczne: mapa do wyświetlenia (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety)¹, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Pomódlcie się krótko na rozpoczęcie katechezy.
2. Odczytaj fragment Ewangelii wg św. Jana: *Ojcze Święty, zachowaj ich w Twoim imieniu, które Mi dałeś, aby tak jak My stanowili jedno* (J 17,11b).

¹ Mapa: *Religie w Rzeczypospolitej Obojga Narodów*, Hoodinski, źródło: wikipedia.pl (dostęp: 17.03.2021).

3. Zapytaj uczniów, co znaczy według nich „stanowić jedno”. Podsumuj krótką pogadankę, wykorzystując fragment homilii Jana Pawła II:

Te słowa wypowiedział Chrystus w przededniu swojej męki i śmierci. Są one ponieważ Jego testamentem. Od dwóch tysięcy lat Kościół idzie przez dzieje z tym testamentem, z tą modlitwą o jedność. Są jednak pewne okresy dziejów, w których ta modlitwa staje się szczególnie aktualna. Żyjemy w takim właśnie okresie. O ile pierwsze tysiąclecie dziejów Kościoła zasadniczo naznaczone było jednością, to od początku drugiego tysiąclecia przyszły podziały – naprzód na Wschodzie, później na Zachodzie. Od prawie dziesięciu wieków chrześcijaństwo żyje podzielone².

4. Powiedz: *Chrześcijaństwo doświadczało i wciąż doświadcza wielu podziałów. Te wielkie podziały, o których wspominał papież Jan Paweł II, miały miejsce w drugim tysiącleciu. Chodzi oczywiście o wielką schizmę wschodnią w 1054 roku, kiedy to kościoły wschodni (prawosławie) i zachodni (katolicy) obłożyły się nawzajem klątwami, oraz o rozłam na Zachodzie, do którego doprowadziły działania reformacyjne, symbolicznie zapoczątkowane w 1517 roku przez Marcina Lutra. Dokonujące się podziały wewnątrz chrześcijaństwa smucą i zarazem budzą tęsknotę za pierwotną jednością uczniów Jezusa. Jedną z form urzeczywistnienia tych tęsknot i dążeń pozostają unie kościelne.*

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

5. Spytaj, czy uczniowie kojarzą osobę Piotra Skargi. Poproś, by zapoznali się z tekstem z podręcznika (s. 237).

Jednym z wizjonerów jedności chrześcijańskiej był jezuita Piotr Skarga. Świadczyć o tym może już tytuł jego dzieła wydanego w Wilnie w 1577 roku: „O jedności Kościoła Bożego pod jednym Pasterzem i o greckim od tej jedności odstąpieniu”. Dzieło to poświęcone było kwestii zakończenia schizmy wschodniej i powrotu Kościoła prawosławnego do wspólnoty z Kościołem rzymskim oraz z papieżem jako jego głową.

Ksiądz Skarga brał czynny udział w przygotowaniu unii brzeskiej (jako asystent teologiczny), a później już w samym w synodzie brzeskim.

² Jan Paweł II, homilia w czasie Mszy Świętej w Siedlcach, 9 czerwca 1999 r.

6. Powiedz, że tym samym przechodzicie do tematu katechezy – unii brzeskiej. Spytaj, czy uczniowie są w stanie zdefiniować termin „unia”. Może będą potrafili podać przykładowe struktury, których istnienie opiera się na zasadzie unii, np. UE. Przejdź do unii kościelnych – chrześcijańskich. Powiedz: *Termin „unia kościelna” odnosi się najczęściej do momentów, w których doszło do połączenia wyznawców chrześcijaństwa wschodniego z Kościołem katolickim. W tych to przypadkach unie mają strukturę hierarchiczną pod zwierzchnictwem papieża. W historii chrześcijaństwa przykładów unii jest wiele. Wybrane Kościoły unickie to m.in. Kościół katolicki obrządku ormiańskiego (unia zawarta została w 1195 roku), Kościół chaldejski (1245 rok), Kościół katolicki obrządku etiopskiego (1431 rok), Syromalabarski Kościół katolicki (1599 rok), Kościół melchicki (1709 rok), Słowacka cerkiew grekokatolicka (1771 rok), Kościół katolicki obrządku koptyjskiego (1814 rok), Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-rosyjskiego (1905 rok), Grecki Kościół katolicki (1911 rok) czy Kościół katolicki obrządku bizantyjsko-słowiańskiego (1924 rok). Doskonałym przykładem takiej unii może być również Kościół unicki w I Rzeczypospolitej, którego działalność była konsekwencją unii brzeskiej.*
7. Opowiedz krótko o unii brzeskiej. Wyjaśnij, że było to połączenie Kościoła prawosławnego z Kościołem katolickim, które dokonało się w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w Brześciu Litewskim w 1596 roku.
8. Jeśli masz taką możliwość, wyświetl mapę (załącznik 1) obrazującą sytuację wyznaniową w 1573 roku i wskaż wschodnie tereny Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Scharakteryzuj krótko sytuację wyznaniową w państwie. Poproś, by uczniowie zwrócili uwagę na obszary zamieszkiwane przez osoby prawosławne, luteranów i kalwinów, a także katolików. Pokaż, gdzie leży Brześć Litewski.
9. Powiedz, że unia brzeska była propagowana przede wszystkim dla idei jedności Kościoła. Wypowiadali się na ten temat ks. Piotr Skarga, przywołany szerzej w podręczniku, ks. Stanisław Sokołowski, ale także ks. Stanisław Orzechowski, Andrzej Frycz Modrzewski i wielu innych. Dodaj: *W takiej atmosferze zwołano synod w Brześciu (1595). Przygotowano na nim warunki zawarcia unii. Do Rzymu udali się delegaci, którzy uzyskali zatwierdzenie unii przez papieża Klemensa VIII. Tym samym metropolia kijowska mogła zostać przyjęta do jedności kościelnej. W czasie synodu kazanie na temat jedności Kościoła wygłosił ks. Piotr Skarga. Warto tutaj wspomnieć, że pod wpływem dzieła Skargi „O jedności Kościoła Bożego”*

do zjednoczenia Kościołów katolickiego i prawosławnego przekonał się sam król Zygmunt III Waza. To dlatego w synodzie brali też udział wyznaczeni przez króla przedstawiciele. Unia stała się w ten sposób również aktem politycznym. Zarówno król Zygmunt III Waza, jak i kanclerz wielki korony, Jan Zamoyski, kierowali się w sprawie unii kościelnej dobrem państwa. Chcieli uniemożliwić carowi ingerowanie w wewnętrzne sprawy państwa polsko-litewskiego pod przykrywką spraw religijnych. Potwierdziło się to w momencie powołania w 1589 roku procarskiego patriarchatu w Moskwie. Jak sytuacja wyglądała po tej drugiej stronie? Prawosławni nie byli zgodni co do zawarcia unii. Radzili na ten temat na kilku zjazdach. Im bardziej dochodzili do głosu rzecznicy unii, tym aktywniejsi stawali się jej przeciwnicy – dyzunicy. Najpierw byli oni skupieni wokół ks. Andrzeja Kurbskiego, później księcia Konstantyna Ostrońskiego. W czasie synodu brzeskiego dyzunicy obradowali w prywatnym domu pod opieką Ostrońskiego. W obradach wzięli udział m.in. prawosławni biskupi, także z Rusi Moskiewskiej, przedstawiciele patriarchów konstantynopolańskiego i aleksandryjskiego. Na biskupów unickich rzucili klątwę i wezwali ludność prawosławną do nieuznawania ich władzy kościelnej. Z perspektywy prawosławnych zamiast jedności został dokonany rozłam. W początkowej fazie ten rozłam był mniej widoczny, ponieważ metropolita kijowski zdjął z urzędu biskupów dyzunickich, nie byli też uznawani przez króla, nie mogli więc publicznie działać.

Podsumuj: Oczywiście konflikt w żadnym wypadku nie wygasł, a wręcz przeciwnie. Zdecydowana działalność dyzunitów doprowadziła m.in. do podziału kościoła wschodniego w 1635 roku na dwie legalne i równoprawne metropolie kijowskie: unicką i prawosławną – dyzunicką.

10. Zaproponuj pracę metodą „dylematu moralnego”. Postaw pytanie: *Czy unia brzeska była wyrazem troski o zjednoczenie Kościołów u schyłku XVI wieku?* Poproś, by uczniowie zastanowili się przez chwilę, a następnie sformułowali swoje stanowisko (TAK/NIE). W ten sposób powstają dwie grupy. W ramach tych dwóch grup możesz wydzielić kilka mniejszych, by członkom zespołów lepiej się pracowało. Zadaniem uczniów jest zapisać argumenty uzasadniające obrane przez nich stanowisko, a następnie wybrać jeden najsilniejszy argument. Po drugie mają ustalić, które wartości skłoniły ich do dokonania takiego, a nie innego wyboru.

Po kilku minutach poproś uczniów o podanie argumentów i wskazanie wartości. Możesz ich zachęcić do wskazania konsekwencji zajętego przez nich stanowiska. Na koniec podsumuj ich pracę.

11. Powiedz: *Mimo złożoności tego problemu i trudności wynikających z wewnętrznych sporów w chrześcijaństwie, ewangeliczny nakaz sugeruje szukać porozumienia oraz pojednania w duchu chrześcijańskiej miłości.*

/ ODPOWIADAM /

12. Powiedz: *Niestety, uprzedzenia między chrześcijanami poskutkowały latami walk i niekończących się waśni. Kontynuuj, wykorzystując tekst z podręcznika (s. 238): *Za przełomowy moment w budowaniu tolerancji religijnej uważa się pierwsze w dziejach spotkanie papieża i patriarchy moskiewskiego oraz całej Rusi, do którego doszło 12 lutego 2016 roku. We wspólnej deklaracji papieża Franciszka i patriarchy Cyryla możemy przeczytać m.in. słowa, które liczą się ze złożoną rzeczywistością zarówno przeszłości, jak i teraźniejszości chrześcijaństwa, ale przede wszystkim dają wyraz świadomości celu, jakim jest jedność wszystkich uczniów Jezusa.**
13. Poproś o odczytanie z podręcznika fragmentu *Wspólnej deklaracji papieża Franciszka i patriarchy Cyryla* (s. 238):

Świadomi istnienia nadal rozlicznych przeszkód, mamy nadzieję, że nasze spotkanie przyczyni się do przywrócenia tej upragnionej przez Boga jedności, o którą modlił się Chrystus. Oby to nasze spotkanie natchnęło chrześcijan całego świata, aby z nową żarliwością modlili się do Pana o pełną jedność wszystkich Jego uczniów. Niech w świecie, który oczekuje od nas nie tylko słów, ale konkretnych czynów – będzie to spotkanie znakiem nadziei dla wszystkich ludzi dobrej woli! (...) Zdecydowani dokładać niezbędnych starań, aby przewyciężyć odziedziczone przez nas historyczne rozbieżności, chcemy zespolić nasze wysiłki, by dawać świadectwo o Ewangelii Chrystusowej i o wspólnym dziedzictwie Kościoła pierwszego tysiąclecia, odpowiadając razem na wyzwania współczesnego świata³.

/ UTRWALAM /

14. Zachęć uczniów do zapoznania się z podpunktami z podręcznika i przemyślenia ich (s. 238):
- > Unia brzeska z 1596 roku potwierdziła przejście do Kościoła katolickiego wyznawców prawosławnych zamieszkujących ziemie polskie.

³ *Wspólna deklaracja papieża Franciszka i patriarchy Cyryla, punkty 6 i 7 (fragmenty), Hawana, 12 lutego 2016 roku.*

- > Unici uznali katolickie prawdy wiary oraz zwierzchność papieża, zachowali zaś m.in. swoją liturgię i duchowość oraz autonomię administracyjną.

/ MODLĘ SIĘ /

15. Jako modlitwę końcową zaproponuj *Modlitwę o jedność w Kościele*:

*Święty Andrzeju Bobolo,
nasz wielki Patronie!*

*Jako wierny towarzysz Jezusa
byłeś przejęty Jego pragnieniem:
aby wszyscy stanowili jedno,
jak Ty, Ojcze, we Mnie, a Ja w Tobie,
aby i oni stanowili w Nas jedno.*

*Sprawie upragnionej jedności
oddałeś całe swe życie
dopełnione męczeńską śmiercią,
ofiara braku jedności
w Kościele i świecie.*

*Dzieje Twego kultu poświadczają,
że ofiara służy pojednaniu.*

*Dlatego prosimy Ciebie:
oręduj za nami u Boga,
żeby nam nie zabrakło
cierpliwości i miłości
w drodze ku jedności
z Ojcem i Synem w Duchu Świętym
teraz i na wieki wieków.
Amen.*

51/

KULT MARYJNY NA ZIEMIACH POLSKICH

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: ukazanie roli Maryi w historii Polski dla zachowania tożsamości chrześcijańskiej.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > objaśnia sytuację religijną w Polsce w XVII wieku,
- > odkrywa, że kult maryjny miał szczególne znaczenie w ważnych dla losów Polski wydarzeniach historycznych,
- > wylicza historyczne (XVII wiek) przejawy pobożności maryjnej.

Postawy: uczeń wykazuje modlitewną troskę o własną ojczyznę.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, pogadanka, praca w grupach analiza tekstu.

Środki dydaktyczne: materiały do pracy w grupach (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety – wydrukuj egzemplarz dla każdego ucznia)¹, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Pomódlcie się na rozpoczęcie katechezy. Możesz zaproponować odmówienie *Zdrowaś Maryjo*.
2. Spytaj uczniów, co mogą powiedzieć o Maryi i Jej życiu. Poproś o podanie faktów historycznych, a następnie skojarzeń. Możesz notować na tablicy.

¹ Opracowano na podstawie: Anna Druś, *Skąd się wzięło „Pod Twoją obronę”?*, STACJA7.PL, <https://stacja7.pl/wiara/skad-sie-wzielo-pod-twoja-obrone/> (dostęp: 17.03.2021).

3. Podsumuj tę część katechezy. Powiedz: *Chrześcijanie widzą w Maryi swoją Opiekunkę, Wspomożycielkę i Orędowniczkę. Maryja myśli o nas i współczuje nam, kiedy jest nam źle.*
4. Zauważ, że najpopularniejsze modlitwy maryjne – *Zdrowaś Maryjo czy Pod Twoją obronę* – zawierają prośby o pomoc i opiekę. Podkreśl, że Matka Jezusa jest matką wszystkich ludzi, Boską Matką. Przypomnij, że Jezus pod krzyżem powiedział do swojego umiłowanego ucznia Jana: „Oto Matka twoja”. W tych słowach cały Kościół, wszyscy uczniowie Jezusa, otrzymali Matkę. Dodaj, że często praktykowaną modlitwą maryjną jest różaniec, a w całym roku liturgicznym obchodzimy liczne święta maryjne.
5. Spytaj uczniów, czy ich zdaniem modlą się do Maryi, czcimy Ją jako bóstwo. Podsumuj rozmowę: *Chrześcijanie nie widzą w Maryi bogini – w końcu Bóg jest jeden i to On jest adresatem każdej modlitwy. Maryja jest naszą Pośredniczką i Orędowniczką, możemy prosić o Jej wstawiennictwo.*
6. Wyjaśnij, że mianem „kultu maryjnego” określa się oddawanie czci Matce Bożej. Powiedz: *To całokształt form kultu religijnego, w którym chrześcijanie wyrażają swój stosunek do Maryi z Nazaretu. Kult ten odgrywał – i nadal odgrywa – ważną rolę w historii Polski.*

/ SPOTYKAM I POZNAJĘ /

7. Poproś, by uczniowie zapoznali się z tekstem z podręcznika (s. 241).

Kult maryjny był powszechny na ziemiach polskich zwłaszcza w wieku XVII, kiedy to miały miejsce przełomowa w czasie potopu szwedzkiego obrona Jasnej Góry (1655), a następnie śluby lwowskie (1656) oraz odsiecz wiedeńska króla Jana III Sobieskiego (1683).

W tych czasach żył m.in. wspomniany na poprzedniej lekcji św. Andrzej Bobola (1591–1657) – niezłomny polski duchowny katolicki, jezuita, misjonarz, kaznodzieja. Zginął śmiercią męczeńską – nawet podczas okrutnych tortur nie wyparł się wiary. Bywa nazywany „apostołem Polesia”. Od 2002 roku jest jednym z patronów Polski.

Andrzej Bobola zabiegał o uroczyste uznanie Matki Bożej Królową Polski. Dokonało się to w ślubowaniach ówczesnego króla Polski Jana Kazimierza, które miały miejsce w katedrze lwowskiej 1 kwietnia 1656 roku. Król, stojąc przed wizerunkiem Matki Bożej Łaskawej, uroczystie obrał Maryję za swoją patronkę

oraz królową państwa. Autorem tekstu ślubów lwowskich, które wygłosił Jan Kazimierz, był właśnie Andrzej Bobola.

8. Dodaj, że w polskiej pobożności zakorzeniła się głęboka cześć do Maryi. Ludzie upatrywali i wciąż upatrują w Niej swą Opiekunkę. Władcy – nie tylko Jan Kazimierz, ale również Jan III Sobieski – prosili Ją o pomoc, gdy w kraju działo się źle. Do maryjnych obrazów słynących łaskami odbywały się liczne pielgrzymki. Kult maryjny szerzyły sodalicja mariańska, bractwa szkaplerzne i różańcowe.
9. Spytaj uczniów, jakie znają formy pobożności maryjnej. Zauważ, że o kilku z nich już wspomnieliście (pielgrzymki, nabożeństwa maryjne, modlitwy maryjne itd.).
10. Poproś, by uczniowie przypomnieli słowa modlitwy *Pod Twoją obronę*. Kiedy wybrzmi, uświadom im, że w Kościele znana jest też jej krótsza wersja, która odmawiana jest w większości Kościołów anglojęzycznych na świecie, zaś w dłuższej formie odmawia się ją właściwie tylko w Polsce, Niemczech oraz gdzieś w Hiszpanii.
11. Rozdaj uczniom materiały z załącznika i podziel ich na pięcioosobowe grupy. Zadaniem zespołów jest zapoznać się z tłumaczeniem krótszej wersji modlitwy i porównać ją z tą, którą znają.

Podsumujcie pracę. Powiedzcie, które treści powtarzają się w obydwu modlitwach. Zwróć uwagę, czego zabrakło w krótszej wersji (odwołania do Syna: *Z Synem swoim nas pojednaj, Synowi swojemu nas polecaj, swojemu Synowi nas oddawaj*).

12. Wróć do ślubów lwowskich. Powiedz, że w trzechsetną rocznicę ślubów Jana Kazimierza episkopat Polski z inicjatywy więzionego wówczas prymasa Stefana Wyszyńskiego dokonał ponownego zawierzenia całego kraju Maryi. Przypomnij, że już o tym wspominaliście. Uczniowie mogą doczytać na ten temat w podręczniku (s. 241).

/ UTRWALAM /

13. Na zakończenie podsumuj wiadomości z katechezy. Możesz wykorzystać punkty z podręcznika (s. 242):

- > Kult maryjny w Polsce – tak w ujęciu historycznym, jak współcześnie – jest bardzo żywy.
- > Form pobożności maryjnej jest bardzo dużo i każdy może wybrać tę, która wydaje mu się najwłaściwsza.
- > Adresatem każdej modlitwy jest Bóg. Możemy jednak modlić się za wstawiennictwem Maryi i świętych – to znakomici pośrednicy między nami a Stwórcą.

/ MODLĘ SIĘ /

14. Na zakończenie lekcji odmówcie modlitwę *Pod Twoją obronę*.

CZĘŚĆ 6

BÓG
W PRZEŻYWANIU
CZASU

52/

WSZYSCY ŚWIĘCI I ŚWIĘTE BOŻE (UROCZYŚCIE WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH)

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel główny: pogłębienie świadomości chrześcijańskiego charakteru uroczystości Wszystkich Świętych.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > przyjmuje, że uroczystość Wszystkich Świętych to wydarzenie chrześcijańskie,
- > wymienia cechy chrześcijańskiego charakteru tej uroczystości,
- > opisuje specyfikę Dnia Zadusznego,
- > wyjaśnia, dlaczego należy modlić się za zmarłych.

Postawy: uczeń modli się z wiarą za zmarłych.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, dyskusja, analiza tekstu, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: fragmenty KKK (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety, wydrukuj dla każdej z grup)¹, fragmenty tekstu dot. *Martyrologium Romanum* (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety, wydrukuj dla każdej z grup)², podręcznik.

¹ Opracowano na podstawie KKK 960–962.

² Opracowano na podstawie *Martyrologium Romanum jako księga liturgiczna*, <https://vademe-cumliturgiczne.pl/2016/04/22/martyrologium-romanum-jako-ksiega-liturgiczna/> (dostęp: 25.03.2021).

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij katechezę modlitwą.
2. Wprowadź uczniów w tematykę dzisiejszej lekcji: *Niedługo będziemy obchodzić uroczystość Wszystkich Świętych oraz jej oktawę. W dzisiejszych czasach nierzadko święto to jest źle pojmowane. Bardzo wiele osób kojarzy lub myli to święto z celtyckim zwyczajem czczenia zmarłych (Halloween) lub próbuje powiązać je ze starosłowiańskimi obyczajami (dziadami). Nic bardziej mylnego. Jest sprawą oczywistą, że osoby, które zostały uznane za święte, już zmarły, czyli nie ma ich cieleśnie na ziemi. Jednak nieuprawnionym stwierdzeniem jest powiedzenie, że wszyscy, którzy już zmarli, są święci. To jest zasadnicza różnica między wierzeniami pogan, którzy oddają cześć zmarłym, a wiarą chrześcijan, którzy czczą świętych – tych, którzy wierzyli w Boga i współpracowali z Jego łaską, a 2 listopada, w Zaduszki, modlą się za dusze wszystkich zmarłych.*

/ SPOTYKAM /

3. Poproś uczniów, aby zapoznali się tekstem z części „spotykam” w podręczniku (s. 247), który wyjaśnia genezę uroczystości Wszystkich Świętych:

W początkach chrześcijaństwa – zresztą tak jest do dzisiaj – oddawano cześć jedynie Bogu w Trójcy Świętej Jedynemu. Kościół, wskazując na żywoty osób, które poprzedziły nas w drodze do Ojca i są z Nim w Wiecznej Chwale, pokazuje nam, że nasze wezwanie do świętości jest możliwe do zrealizowania tu i teraz, w każdym czasie.

Najpierw zaczęto czcić Najświętszą Maryję Pannę, jako Matkę Syna Bożego. Zainicjowano wznoszenie świątyń ku Jej czci, Kościół począł ustanawiać święta i układać modlitwy oraz pieśni o Matce Bożej. W tym samym czasie rozwinął się też kult św. Michała Archanioła, a krwawe prześladowania Kościoła w I wieku rozbudziły także kult męczenników. Dzień ich zgonu uważano za dzień ich narodzin dla nieba. Papież Jan XI w 935 roku ustanowił święto ku czci Wszystkich Świętych, wyznaczając je na dzień 1 listopada. Uroczystość Wszystkich Świętych ma zatem już ponad tysiącletnią tradycję i przypomina nam o wszystkich Świętych Pańskich „z każdego narodu i wszystkich pokoleń, ludów i języków” (por. Ap 7,9), którzy

nie mają swoich osobnych wspomnień w ciągu roku liturgicznego. Czcząc świętych, pomnażamy cześć Pana Boga – święci są bowiem Jego przyjaciółmi i współdziedzicami w chwale Jezusa Chrystusa. A kto kocha Boga, kocha także Jego przyjaciół³.

4. Po lekturze tekstu zapytaj:

- > Jak kształtowała się uroczystość Wszystkich Świętych? Kogo czczono najpierw, a kogo w późniejszych okresach?
- > Co rozbudziło kult męczenników?
- > Jaki jest charakter kultu Wszystkich Świętych?

/ POZNAJĘ /

5. Zachęć uczniów do poznania, co na ten temat mówi Kościół katolicki. Przeczytajcie fragmenty KKK zamieszczone w podręczniku (s. 248):

Po wyznaniu wiary w „święty Kościół powszechny” Symbol Apostolski dodaje „świętych obcowanie” (komunia świętych). Artykuł ten jest w pewnym sensie dalszym ciągiem poprzedniego: „Czymże jest Kościół, jak nie zgromadzeniem wszystkich świętych?”. Kościół jest właśnie komunią świętych (KKK 946).

„Skoro wszyscy wierzący tworzą jedno ciało, dobro jednego jest przekazywane innym. Należy więc wierzyć, że istnieje w Kościele wspólnota dóbr. Najważniejszym członkiem jest jednak Chrystus, ponieważ On jest Głową. Dlatego dobro Chrystusa jest przekazywane wszystkim członkom, a dokonuje się to przez sakramenty Kościoła”. „Jedność Ducha Świętego, który nim kieruje, sprawia, że wszystko to, co Kościół posiada, jest wspólne tym, którzy do niego należą” (KKK 947).

6. Po przeczytaniu poproś uczniów, aby na podstawie przeczytanych fragmentów odpowiedzieli na pytanie, na czym polegają jedność, świętość i powszechność Kościoła. Najważniejsze wnioski zapisz na tablicy – będą one stanowiły notatkę z lekcji.

³ Opracowano na podstawie Ks. Wincenty Zaleski SDB, *Uroczystość Wszystkich Świętych*, w: *Święci na każdy dzień*, wyd. IV zmienione i uzupełnione, Warszawa 2008, s. 986–988.

7. Następnie powiedz: Dowiedzmy się, czego jeszcze na temat jedności i świętości uczy nas Kościół.

Podziel klasę na trzy grupy. Każdemu zespołowi przydziel fragment z KKK (załącznik 1):

grupa I: KKK 960, grupa II: KKK 961, grupa III: KKK 962.

Wnioski zapisz na tablicy – będą one stanowić kolejny element notatki z lekcji.

8. Poproś uczniów o przeczytanie informacji na temat *Martyrologium Romanum* (podręcznik, s. 247).

Następnie uczniowie w tych samych grupach analizują fragmenty tekstu dotyczące tej księgi (załącznik 2).

Najważniejsze wnioski z lekcji zapisz na tablicy – będzie to kolejna część notatki z lekcji.

/ ODPOWIADAM /

9. Jako podsumowanie zadania przytocz cytat z *Youcatu* (podręcznik, s. 248):

Kościół jest wspólnotą większą, niż myślimy. Należą do niego żywi i zmarli, bez względu na to, czy znajdują się w czyścicu, czy przebywają w chwale Bożej; znani i nieznan; wielcy święci i niepozorni ludzie. Możemy nawzajem się wspierać ponad śmiercią. Możemy przywoływać imiona naszych patronów i ulubionych świętych, ale także naszych zmarłych, co do których wierzymy, że są już u Boga. I odwrotnie. Możemy przez naszą modlitwę dopomóc naszym zmarłym, znajdującym się jeszcze w czyścicu. Każdy, kto czyni lub cierpi z Chrystusem i dla Chrystusa, przyczynia się dla dobra wszystkich. I odwrotnie: grzech każdego człowieka szkodzi całej wspólnocie (Youcat, 146).

/ UTRWALAM /

10. Poproś uczniów, by wymienili najważniejsze wiadomości z dzisiejszych zajęć. Możesz się wspomóc podpunktami zamieszczonymi w części „utrwalam” w podręczniku (s. 248):

- Tylko samemu Bogu należą się cześć i chwała.
- Bóg na drodze do nieba nie pozostawił nas samych: dał nam Kościół, który jest mistycznym Ciałem Chrystusa, widzialnym znakiem jedności chrześcijan.
- Do wspólnoty Kościoła należą i żywi, i zmarli.

/ MODLĘ SIĘ /

11. Lekcję zakończ modlitwą za zmarłych (*Wieczny odpoczynek...*).

53/

WIELBI DUSZA MOJA PANA (ADWENT)

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel główny: uświadomienie uczniom znaczenia Adwentu w życiu Kościoła i życiu ludzi.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wymienia części, na jakie dzieli się Adwent,
- > wymienia cechy odróżniające Adwent od innych okresów liturgicznych,
- > podaje, co na temat Adwentu mówi *Katechizm Kościoła katolickiego*.

Postawy: uczeń kształtuje w sobie postawę oczekiwania na spotkanie z Bogiem.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, analiza Pisma Świętego, rozmowa kierowana, praca z tekstem.

Środki dydaktyczne: fragmenty Biblii (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety – wydrukuj dla każdej grupy), fragmenty z KKK (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety – wydrukuj dla każdej grupy)¹, zdjęcie rodziny oczekującej dziecka (załącznik 3 – zob. plik w Strefie Katechety) Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Po modlitwie wprowadź uczniów w temat lekcji; możesz w tym celu wykorzystać tekst z podręcznika (s. 250).

¹ Opracowano na podstawie KKK 522–524.

Dla starszego pokolenia okres Adwentu niewiele różnił się od Wielkiego Postu (był to tzw. czas zakazany). Jednakże wydarzenia związane z tym okresem, a także liturgia, która je przypomina, wyrażają coś innego. Zwróćmy uwagę choćby na szczególny charakter Mszy Świętej roratniej – poświęconej Matce Bożej. W prezbiterium pojawia się wtedy biała świeca z niebieską przepaską, symbolizująca Maryję. Cały czas Adwentu przygotowuje nas na odpowiednie przeżycie pamiątki narodzin Pana Jezusa.

/ SPOTYKAM /

3. Powiedz: *Na pewno każdy z was spotkał się z rodzicami oczekującymi potomstwa lub widział takich. Spróbujcie opisać, jak wygląda ich przygotowanie na przyjęcie tego jeszcze nienarodzonego dziecka do swojej rodziny.*
4. Po wysłuchaniu wypowiedzi uczniów wyświetl zdjęcie rodziny oczekującej dziecka (załącznik 3). Zapytaj: *Co możecie o nich powiedzieć? Jacy są? Co może wyrażać postawa ich ciała?*

/ POZNAJĘ /

5. Zapytaj: *Jak mamy się przygotować w Adwencie na pamiątkę narodzin Zbawiciela świata i dlaczego? Wysłuchaj odpowiedzi uczniów.*
6. Podziel klasę na trzy grupy. Każdy zespół ma za zadanie przeanalizować fragment Pisma Świętego pod kątem przeżywania Adwentu (fragmenty znajdziesz w załączniku 1):
grupa I: Łk 12,35–40, grupa II: Łk 21,34–36, grupa III: Mt 24,36–44.
Wnioski uczniów zapisuj na tablicy – sporządzisz w ten sposób notatkę.
7. Tym samym zespołom rozdaj fragmenty z *Katechizmu Kościoła katolickiego* (załącznik 2):
grupa I: KKK 522, grupa II: KKK 523, grupa III: KKK 524.
Zapytaj uczniów, co na temat przeżywania Adwentu mówi nam KKK. Uczniowie analizują tekst, a ty zapisujesz ich wnioski na tablicy.
8. Powiedz: *Sprawdźmy, czego jeszcze o Adwencie dowiemy się z podręcznika (komentarz Jana Pawła II, s. 251).*

9. Poszerz wiedzę uczniów o Adwencie. Powiedz, że Adwent dzieli się w liturgii na dwie części:

- > do 16 grudnia trwa okres, kiedy czytane są teksty biblijne zapowiadające powtórne przyjście Zbawiciela na końcu świata i przygotowujące do spotkania z Chrystusem Sędzią,
- > od 17 grudnia zaczyna się okres bezpośredniego przygotowania do przeżywania Tajemnicy Wcielenia Syna Bożego w liturgii świąt Bożego Narodzenia.

Dodaj: *W czasie mszy świętych odprawianych w Adwencie czytane są fragmenty z Księgi Proroka Izajasza, który zapowiadał przyjście Mesjasza, oraz teksty biblijne ukazujące nam oczekiwanie osób, które Mesjasza poprzedziły – chodzi o Maryję i Jana Chrzciciela².*

10. Kontynuuj: *Współcześnie Adwent ma podwójne znaczenie. Ma przygotowywać wiernych na uroczystości Bożego Narodzenia oraz skłonić do refleksji o ponownym przyjściu Syna Bożego na ziemię. Dlatego Adwent nie ma wymiaru pokutnego, ale jest czasem radosnego oczekiwania na rzeczywiste przyjście Chrystusa, które uobecnia się w liturgii.*

/ ODPOWIADAM /

11. Przytocz fragment z podręcznika, z części „odpowiadam” (s. 252):

Każdy w życiu na coś czeka, czegoś się spodziewa. Może to być oczekiwanie związane z cierpieniem (np. operacja), ale może być także bardzo radosne, np. czyjaś wizyta. Bez umiejętności oczekiwania nie ma miejsca na prawdziwą radość.

12. Porozmawiaj z uczniami o tym, jak Bóg potrafi działać w ludzkim życiu. Przypomnij wykorzystaną na lekcji historię osób oczekujących dziecka. Podkreśl, że Bóg działa w życiu człowieka, jeżeli ten Mu na to pozwoli.

13. Przypomnij uczniom, że czas Adwentu to czas przygotowania. Zapytaj: *Jak wykorzystacie ten dany wam przez Boga czas?*

² Opracowano na podstawie <https://liturgia.wiara.pl/doc/419779.Slowniczek-adwentowy> (dostęp: 23.03.2021).

11. Jako pierwsi przybyli złożyć pokłon Dzieciątku.
12. Inaczej jaskinia.
13. Jeden z darów przyniesionych przez mędrców, cenny kruszec.
14. Po hebrajsku „tefilin”.
15. Jeden z darów przyniesionych przez mędrców.
16. Paśli je pasterze.
17. Dom Chleba (miasto).
18. Tego ewangelistę symbolizuje wół.
19. Jeden z darów przyniesionych przez mędrców.
20. Król w Izraelu, który kazał pozabijać dzieci w Betlejem.
21. Inaczej wykaz ludności.
22. Państwo faraonów.

Podpowiedz, że rozwiązaniem krzyżówki jest napis znajdujący się w miejscu narodzenia Pana Jezusa (po łacinie).

15. Po rozwiązaniu krzyżówki przy pomocy tłumacza łacińsko-polskiego przetłumaczcie napis.

/ MODLĘ SIĘ /

16. Na zakończenie odmówcie wspólnie *Pozdrowienie Anielskie* i zamieszczoną w podręczniku ucznia (s. 255) *Modlitwę na Adwent*.

54/

DLACZEGO BÓG STAŁ SIĘ CZŁOWIEKIEM? (BOŻE NARODZENIE)

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel główny: wspieranie religijnego wymiaru świętowania w domowym kościele.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > referuje znaczenie tajemnicy wcielenia,
- > wyjaśnia, jakie jest znaczenie tajemnicy wcielenia dla człowieka,
- > wyjaśnia, jakie jest znaczenie tajemnicy wcielenia dla świata.

Postawy: uczeń wyraża pragnienie religijnego przeżywania świąt Bożego Narodzenia.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, analiza tekstu, bibliolog, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: mapa (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety), fragmenty z Pisma Świętego (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety)¹, fragmenty z KKK (załącznik 3 – zob. plik w Strefie Katechety)², podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zaczynij katechezę modlitwą.

¹ Opracowano na podstawie Łk 2,1–10.

² Opracowano na podstawie KKK 456–460.

2. Wprowadź uczniów w temat lekcji (możesz to zrobić przy pomocy tekstu z podręcznika, s. 256):

Świąteczne zwyczaje celebrowane w naszych domach i świąteczna symbolika sprawiają, że ten czas jest dla nas szczególnie. Rodzinna atmosfera, kołędowanie, odwiedzanie bliskich; to wszystko oznacza, że Boże Narodzenie jest wokół nas. Kościoły przybierają szczególnie wystrój, śpiewamy *Gloria in excelsis Deo*. Jesteśmy bardziej radośni, obdarowujemy się nawzajem prezentami, składamy sobie życzenia. To wszystko z jednego powodu: na ziemię zstąpił Bóg.

3. Następnie powiedz: *Kończy się już czas (okres) przygotowania na przyjęcie mającego się narodzić Dziecka. Rozpoczynamy kolejny okres w liturgii Kościoła, a mianowicie okres Bożego Narodzenia. Naturalnym miejscem świętowania tak wielkiego i ważnego wydarzenia jest rodzina, która z okazji wielkich i ważnych wydarzeń stara się być w te dni razem i to w jak najliczniejszym składzie. Świętowanie pamiętki Bożego Narodzenia w Europie jest tak ważne, że kraje europejskie ustawowo zapewniają w ten czas dni wolne od pracy – po to, abyśmy mogli godnie świętować tak ważne wydarzenie. Możesz dodać, że wyjątek stanowi Albania – kraj islamski.*

/ SPOTYKAM /

4. Powiedz: *Obchodząc Boże Narodzenie, przypominamy sobie, że Bóg przybrał postać człowieka i tak przyszedł do ludzi.*

Zapytaj: *Dlaczego Bóg stał się człowiekiem?* Pytanie zapisz na tablicy jako temat lekcji. Następnie powiedz: *Na początek zastanówmy się, co o tym wydarzeniu mówi Pismo Święte.*

Zachęć uczniów, aby podczas czytania fragmentu Biblii postarali się wczuć w atmosferę czasów, w których żyli Jezus, Maryja, Józef i inne osoby. Możesz przydzielić każdemu z uczniów jedną z postaci (wypisano je w punkcie 5 poniżej) i zaproponować, aby zastanowili się, co mogły one wówczas przeżywać, jak postrzegały opisane w Piśmie Świętym wydarzenia. Wyświetl (lub rozdaj skserowane) mapę, na której zaznaczono Betlejem i Nazaret (załącznik 1).

Odczytaj z Pisma Świętego fragment Łk 2,1–20. Warto, aby uczniowie również odnaleźli go w Piśmie Świętym lub otrzymali skserowany fragment (załącznik nr 2).

5. Zapytaj, co czuły/myślały następujące postaci:

- 1) Cezar August (np. chciał się dowiedzieć, ilu ma poddanych, zależało mu na tym ze względu na podatki);
- 2) Kwiryniusz (np. miał przed sobą zadanie do wykonania);
- 3) Józef z Nazaretu (np. obawiał się dalekiej drogi [wskaż uczniom mapę – załącznik nr 1]);
- 4) Maryja z Nazaretu (np. była przestraszona, ale ufała Józefowi);
- 5) inni uczestnicy spisu (np. nie mieli ochoty podróżować tak daleko, nie wiedzieli, czy wystarczy im pieniędzy);
- 6) pasterze (np. byli zmęczeni, ale zaciekawieni tym, co się działo).

Kiedy uczniowie już się wypowiedzą, podsumuj ich refleksje i przejdź do kolejnej fazy lekcji.

6. Powiedz: *Zapoznajmy się teraz z anonimowym świadectwem związanym z Bożym Narodzeniem.* Poproś uczniów, aby przeczytali świadectwo zamieszczone w podręczniku (s. 257–258).
7. Po lekturze poprowadź krótką rozmowę kierowaną – zapytaj uczniów, co ich najbardziej w tym świadectwie uderzyło.

/ POZNAJĘ /

8. Poinformuj uczniów, że teraz wspólnie zastanowią się nad tym, co na temat Bożego Narodzenia mówi Kościół.

Podziel klasę na pięć grup i każdej grupie rozdaj teksty (załącznik nr 3).

Zapisz na tablicy pytanie: *Dlaczego Bóg przyszedł na świat w postaci człowieka?*

Sugerowane odpowiedzi:

- > **grupa I** (KKK 456): dla nas, ludzi, i dla naszego zbawienia,
- > **grupa II** (KKK 457): aby nas zbawić i pojednać z Bogiem,
- > **grupa III** (KKK 458): abyśmy poznali miłość Bożą.
- > **grupa IV** (KKK 459): by być wzorem świętości.
- > **grupa V** (KKK 460): by uczynić nas uczestnikami Bożej natury.

Wnioski zapisuj na tablicy – będą one stanowić notatkę z lekcji.

/ ODPOWIADAM /

9. Przeczytaj słowa z *Youcatu* (podręcznik, s. 259) mówiące o istocie świąt Bożego Narodzenia.

/ UTRWALAM I PODEJMUJĘ WYZWANIE /

10. Porozmawiaj z uczniami na temat zwyczajów świątecznych, jakie panują w ich domach.
11. Następnie nawiąż do słów Adama Mickiewicza: „Chrystus narodził się w Betlejemskim żłobie, lecz biada jeśli nie narodził się także i w Tobie”. Poproś, aby uczniowie napisali w zeszytach, jak rozumieją to przesłanie (praca domowa).

/ MODLĘ SIĘ /

12. Odmówcie wspólnie zamieszczoną w podręczniku ucznia (s. 259) kolektę z Mszy św. o świcie Uroczystości Narodzenia Pańskiego.

Przeniknięci nowym blaskiem Wcielonego Słowa, prosimy Cię, wszechmogący Boże, spraw, niech w naszych czynach odbija się światło, które przez wiarę jaśnieje w naszych duszach. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa Twojego Syna, który żyje i króluje na wieki wieków. Amen³.

³ Mszał Rzymski.

55/

ZIEMSKIE ŻYCIE JEZUSA (OKRES ZWYKŁY)

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel główny: kształtowanie rozumienia sensu toczącej się każdego dnia historii człowieka.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > wymienia okres zwykły jako jeden z okresów liturgicznych,
- > odkrywa, że każdy przeżyty dzień tworzy historię człowieka,
- > wnioskuje, że być świętym to być normalnym.

Postawy: uczeń stara się każdy dzień wypełniać dobrem.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, analiza tekstu, praca w grupach, burza mózgów.

Środki dydaktyczne: Pismo Święte (także dla uczniów, po jednym na ławkę), fragment Biblii (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety)¹, fragmenty KKK (załącznik 2 – zob. plik w Strefie Katechety)², Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Wprowadź uczniów w temat katechezy. Powiedz: *W życiu każdego człowieka są chwile ważne, podniosłe, ale są także takie, o których najchętniej*

¹ Opracowano na podstawie Kpł 19,1–8 i Mt 5,48.

² Opracowano na podstawie KKK 1173, 1370, 1373, 1695.

byśmy zapomnieli. Zastanówcie się najpierw nad tymi ważnymi chwilami w waszym życiu, a potem w życiu członków waszych rodzin. Jakie to momenty? Co się z nimi wiąże?

Pozwól uczniom na formułowanie swobodnych odpowiedzi. Zapewne wymienią takie wydarzenia jak narodziny, chrzest, I Komunia Święta, bierzmowanie, ślub, urodziny.

3. Następnie poproś, aby zastanowili się (ale niech nie odpowiadają na głos), czy mieli w swoim życiu sytuacje, o których najchętniej by zapomnieli. Daj uczniom chwilę na zastanowienie, następnie powiedz: *Większość naszego życia to taki „okres zwykły w ciągu roku”. Dla nas są to normalne sprawy, że ktoś strzelił bramkę, stłukł kolano, był chory, ukończył szkołę. Te wydarzenia jednocześnie wypełniają większość naszego życia – to nasza historia. Zauważcie, że tę historię przypominamy sobie przy różnych spotkaniach rodzinnych – kiedy są czyjeś urodziny, ma miejsce rodzinny zjazd, rodzinne grillowanie itp.*
4. Następnie powiedz, że codzienność to także wzrastanie w drodze do świętości. Zapytaj: *Czym jest świętość? Dlaczego wykuwa się właśnie w codzienności?*

Posłuchaj odpowiedzi uczniów, a kiedy ich pomysły się skończą, podsumuj je i przytocz słowa papieża Franciszka (podręcznik, s. 260):

Lubię dostrzegać świętość w cierpliwym ludzie Bożym: w rodzicach, którzy z wielką miłością pomagają dorastać swoim dzieciom, w mężczyznach i kobietach pracujących, by zarobić na chleb, w osobach chorych, w starszych zakonnicach, które nadal się uśmiechają. W tej wytrwałości, aby iść naprzód, dzień po dniu, widzę świętość Kościoła walczącego. Jest to często „świętość z sąsiedztwa”, świętość osób, które żyją blisko nas i są odbłaskiem obecności Boga, albo, by użyć innego wyrażenia, są „klasą średnią świętości”.

/ SPOTYKAM /

5. Powiedz, że taką właśnie „świętą z sąsiedztwa” (wspomina o tym papież Franciszek) była bł. Chiara Badano. Zachęć uczniów, do zapoznania się z jej życiorysem (podręcznik, s. 261), a następnie zapytaj, czy ten opis życia zgadza się z ich wyobrażeniem świętości. Podkreśl, że Chiara była – tak jak

oni – młodą osobą, chrześcijanką, niczym się zewnętrznie nie różniła od swoich rówieśniczek. A jednak została ogłoszona błogosławioną. Poproś uczniów, aby wyjaśnili, dlaczego wyniesiono Chiarę na ołtarze. Podejmijcie dyskusję w oparciu o tekst.

/ POZNAJĘ /

6. Zachęć uczniów do zapoznania się z fragmentem Pisma Świętego, aby zobaczyli, co na temat świętości mówi Biblia. Przeczytaj fragment Kpł 19,1–8, a następnie Mt 5,48. Warto, aby uczniowie również mieli przed sobą Pisma Święte (co najmniej jedno na ławkę) lub wydrukowane fragmenty (załącznik 1).
7. Po odczytaniu fragmentów rozpocznij rozmowę kierowaną. Zapytaj uczniów, czy według nich te nakazy Boga da się zrealizować, czy są w ogóle możliwe do spełnienia. Postaraj się doprowadzić do wniosku, że realizowanie tych nakazów jest możliwe – w końcu świętych stale przybywa. Natomiast wykrzywione bywa nasze pojmowanie świętości. Jako chrześcijanie mamy naśladować Chrystusa, naszego zbawiciela. Zauważ, że w wielu z nas może się narodzić pytanie, jak mamy naśladować kogoś, kogo nie widzimy, a poza tym jest On niedoścignionym wzorem. Podkreśl, że aby móc naśladować Jezusa, trzeba Go najpierw poznać – Jego życie i nauczanie. A to umożliwiała liturgia okresu zwykłego w Kościele.
8. Podziel uczniów na 4 grupy i każdej z nich przydziel do analizy tekst (fragment KKK – zob. załącznik 2). Zadaniem każdej grupy jest przygotowanie odpowiedzi, w której uczniowie zreferują, o czym mówi dany fragment KKK (wnioski najlepiej zapisać na tablicy – będą stanowiły notatkę z lekcji):

grupa I: KKK 1173, grupa II: KKK 1370, grupa III: KKK 1373, grupa IV: KKK 1695.
9. Poproś uczniów, aby zajrzeli ponownie do podręcznika (s. 261) i przeczytali zawarte w nim punkty katechizmu. Następnie poproś chętne osoby o zreferowanie treści tych fragmentów. Jeżeli uczniowie nie zawrą tego w swoich wypowiedziach, podkreśl, że świętość jest łaską.

Ten, kto wierzy w Chrystusa, staje się synem Bożym. To przybrane synostwo przemienia go, pozwalając mu iść za przykładem Chrystusa; uzdalnia

go do prawego działania i do czynienia dobra. W zjednoczeniu ze swym Zbawicielem uczeń osiąga doskonałość miłości – świętość. Życie moralne, które dojrzało w łasce, rozciąga się na życie wieczne, w chwale nieba (KKK 1709).

Miłość Chrystusa jest w nas źródłem wszystkich naszych zasług przed Bogiem. Łaska, jednocząc nas z Chrystusem czynną miłością, zapewnia nad przyrodzoną jakość naszym czynom, a przez to ich zasługę tak przed Bogiem, jak przed ludźmi. Święci zawsze mieli żywą świadomość, że ich zasługi są czystą łaską (KKK 2011).

/ ODPOWIADAM /

10. Powiedz: *Droga do świętości prowadzi przez krzyż, każdy ma swój, jedyny, niepowtarzalny. Jako chrześcijaninie mamy naśladować Chrystusa, poznawać Jego życie, naukę i starać się je wdrażać we własne życie, na tyle, na ile potrafimy.*
11. Zachęć uczniów, aby przeczytali w podręczniku tekst z części „odpowiadam” (s. 262):

Czas, kiedy w naszym życiu pozornie nie dzieje się nic wielkiego, doniosłego, mógłby się wydawać czasem straconym. Tak jednak nie jest, bo każdego dnia kształtujemy naszą osobowość, mamy okazję dzielić się dobrem z innymi ludźmi, budujemy swoją historię. To wszystko jest bardzo ważne. Podobnie rzecz ma się z okresem zwykłym w liturgii, kiedy poznajemy ziemskie życie Jezusa. To czas dany nam po to, abyśmy uczyli się budować relację z Jezusem w codzienności. Czy masz na to odwagę?

/ UTRWALAM /

12. Przypomnij uczniom najważniejsze kwestie poruszone podczas zajęć. Wskaż, że każdy dzień naszego życia jest ważny, a świętość wykuwa się w codzienności. Podkreśl, że naszą historię tworzymy każdego dnia, nie tylko podczas doniosłych wydarzeń, a celem naszej drogi jest świętość.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

- 13.** Zaproponuj uczniom wykonanie następującego zadania: „Odszukaj w Piśmie Świętym (w Ewangeliach) wydarzenia z życia Jezusa mówiące o tym, jak Jezus żył. Opisz Jego życie”.

/ MODLĘ SIĘ /

- 14.** Lekcję zakończ odmówieniem wspólnie Doksologii. Możesz też wykorzystać modlitwę zamieszczoną w podręczniku ucznia (s. 263):

56/

SENS I WARTOŚĆ MĘKI JEZUSA CHRYSTUSA (WIELKI POST)

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel główny: wskazanie uczniom, jak wielkie znaczenie dla ludzkości ma tajemnica męki Jezusa.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > opisuje sens męki Jezusa, także w jej głębszym wymiarze,
- > wyjaśnia, dlaczego Jezus musiał cierpieć,
- > przyjmuje, że Jezus umarł za nas wszystkich.

Postawy: uczeń podejmuje wielkopostną pracę nad sobą.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, bibliolog, dyskusja, praca w grupach, analiza tekstu.

Środki dydaktyczne: fragmenty KKK (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety – wydrukuj dla każdej grupy)¹, nagranie piosenki *Nie zdejmę krzyża z mojej ściany*, Pismo Święte, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Zaczynij katechezę modlitwą.
2. Wprowadź uczniów w temat lekcji. Wykorzystaj tekst umieszczony w podręczniku ucznia (s. 264):

¹ Opracowano na podstawie KKK 613–617.

Okres Wielkiego Postu rozpoczyna się w Środę Popielcową, a kończy w Wielki Czwartek przed Mszą Wieczerzy Pańskiej. Po nim następuje Święte Triduum Paschalne. W tym czasie wypadają postne dni: Środa Popielcowa i Wielki Piątek – dni postu ścisłego oraz Wielka Sobota, kiedy to obchodzimy post paschalny. Wielki Piątek to jedyny dzień w roku, kiedy Kościół powstrzymuje się od sprawowania Eucharystii. Jest to czas, w którym każdy chrześcijanin ma w szczególny sposób zastanowić się nad swoim podobieństwem do Jezusa. Jest to dla nas czas łaski.

3. Podkreśl, że na dzisiejszej katechezie uczniowie poznają i zgłębią sens i wartość męki Pana Jezusa.
4. Poproś uczniów, aby podzielili się swoimi odczuciami dotyczącymi Wielkiego Postu. Zapytaj: *Z czym wam się kojarzy Wielki Post? Co o nim wiecie? Jak go postrzegacie?* Poprowadź krótką dyskusję, zbierz wnioski.

/ SPOTYKAM /

5. Przeczytaj z uczniami świadectwa zamieszczone w podręczniku (s. 265), które mogą pomóc w zrozumieniu sensu tego szczególnego czasu, jakim jest Wielki Post.

/ POZNAJĘ /

6. Powiedz: *Generalnie większości ludzi okres Wielkiego Postu kojarzy się z zakazami, wyrzeczeniami, trudem, wysiłkiem – czyli z niczym przyjemnym. Dzisiaj postaramy się rzucić na ten okres inne światło, spojrzeć z innej perspektywy. Zanim jednak przejdziemy do meritum sprawy, spróbujemy wczuć się w ducha czasów Jezusa i na nowo przeżyć – z różnych punktów widzenia – mękę Pana Jezusa. Zrobimy to przy pomocy metody „bibliolog”.*
7. Każdemu uczniowi przydziel jedną z wymienionych postaci (lub grup osób): Pan Jezus, Judasz, Piotr, Wysoka Rada, Piłat, Herod, tłum zebrany podczas drogi krzyżowej, Jan Apostoł, Maryja.

Poproś uczniów, aby wczuli się role przydzielonych im postaci i opowiedzieli, co mogły one czuć w czasie męki Pana Jezusa. Aby było to możliwe, uczniowie słuchają fragmentu Pisma Świętego – Łk 23,33–46:

Gdy przyszedli na miejsce, zwane „Czaszką”, ukrzyżowali tam Jęgo i złoczyńców, jednego po prawej, drugiego po lewej Jęgo stronie. Lecz Jezus mówił: „Ojczę, przebacz im, bo nie wiedzą, co czynią”. Potęm rozdzielili między siebie Jęgo szaty, rzucając losy. A lud stał i patrzył. Lecz członkowie Wysockiej Rady drwiąco mówili: „Innych wybawiał, niechże teraz siebie wybawi, jeśli On jest Mesjaszem, Wybrańcem Bożym”. Szydzili z Nęgo i żołnierze; podchodzili do Nęgo i podawali Mu ocę, mówiąc: „Jeśli Ty jesteś królem żydowskim, wybaw sam siebie”. Był także nad Nim napis w języku greckim, łacińskim i hebrajskim: „To jest Król Żydowski”.

Jeden ze złoczyńców, których [tam] powieszono, urągał Mu: „Czy Ty nie jesteś Mesjaszem? Wybaw więc siebie i nas”. Lecz drugi, karcąc go, rzękł: „Ty nawet Boga się nie boisz, chociaż tę samą karę ponosisz? My przecież – sprawiedliwie, odbieramy bowiem słuszną karę za nasze uczynki, ale On nic złęgo nie uczynił”. I dodał: „Jezu, wspomnij na mnie, gdy przyjdiesz do swęgo królestwa”. Jezus mu odpowiedział: „Zaprawdę, powiadam ci: Dziś ze Mną będziesz w raju”.

Było już około godziny szóstej i mrok ogarnął całą zięmię aż do godziny dziewiętej. Słońce się zaćmiło i ząstona przybytku rozdarła się przez środek. Wtedy Jezus zawołał donośnym głosem: Ojczę, w Twoje ręce powierzam ducha meęgo. Po tych słowach wyzionął ducha.

8. Powiedz: *Pytanie, które chcę wam zadać, jest dosyć proste – po co to wszystko? Po co ten trud, cierpięnie, zniewagi, kalumnie, ten czas konania. Chrystus umarł na krzyżu. W tamtych czasach śmierć na krzyżu była tak haniebna i okrutna, że nawet prawo rzymskie nie pozwalało krzyżować obywateli rzymskich. Po co to wszystko? Odpowiedź na postawione przeze mnie pytanie podsuwa Kościół. Teraz postaramy się ją znaleźć.*
9. Podziel klasę na cztery grupy. Każdej z grup daj do analizy fragmenty KKK (załącznik nr 1):

- > **grupa I:** KKK 613 i 614 (Chrystus jako jedyna i ostateczna ofiara),
- > **grupa II:** KKK 615 (zastąpił nasze nieposłuszeństwo),
- > **grupa III:** KKK 616 (wyraz miłości do człowieka i posłuszeństwa Ojcu),
- > **grupa IV:** KKK 617 (nasze usprawiedliwienie).

Wnioski zapisuj na tablicy – będą one stanowić notatkę z lekcji.

10. Zapytaj: *Jaka jest nasza rola w tych wydarzeniach zbawczych, o których mówi nam KKK? Poproś uczniów, aby otworzyli podręczniki i przeczytali tekst z KKK zamieszczony w części „poznaję” (s. 265):*

Krzyż jest jedyną ofiarą Chrystusa, „jednego pośrednika między Bogiem a ludźmi” (por. 1 Tm 2,5). Ponieważ jednak On w swojej wcielonej Boskiej Osobie „zjednoczył się w pewien sposób z każdym człowiekiem”, „wszystkim daje możliwość uczestniczenia w tym misterium paschalnym w tylko Bogu znany sposób”. Jezus powołuje swoich uczniów do „wzięcia swojego krzyża i naśladowania Go”, ponieważ cierpiał za wszystkich i zostawił nam wzór, abyśmy „szli za Nim Jego śladami” (1 P 2,21). Chce On włączyć do swojej ofiary odkupieńczej tych, którzy pierwsi z niej korzystają. Spełnia się to w najwyższym stopniu w osobie Jego Matki, złączonej ściślej niż wszyscy inni z tajemnicą Jego odkupieńczego cierpienia (KKK 618).

/ ODPOWIADAM /

11. Zapytaj: *Jak widzicie swój udział w zbawczym czasie Wielkiego Postu? Poprowadź narrację: Może będę jak tłum – będę stał z boku, patrzył i tyle. Może jak Rzymianie – będę chciał dołożyć Jezusowi, w końcu to tylko skazaniec prowadzony na śmierć, nic mnie to nie obchodzi. A może jak Weronika – otrę twarz Jezusowi, przełamie znowę anonimowości, zdobędę się na odwagę i wezmę na siebie ciężar nawrócenia. A może jak Jan i Maryja – do trwam przy Jezusie do końca.*

/ UTRWALAM /

12. Przypomnij uczniom, że Wielki Post jest czasem łaski. Podkreśl, że ten, kto wierzy w Chrystusa, staje się synem Bożym. To przybrane synostwo przemienia go, pozwalając mu iść za przykładem Chrystusa (KKK 1709).

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

13. Zachęć uczniów do wykonania zadania w podręczniku (s. 266) polegającego na uzupełnieniu tekstu z lukami. Wspomóż się fragmentem KKK 1434:

Wewnętrzna pokuta chrześcijanina może wyrażać się w bardzo zróżnicowanych formach. Pismo Święte i ojcowie Kościoła kładą nacisk szczególnie na trzy formy: **post, modlitwę i jałmużnę**. Wyrażają one nawrócenie

w odniesieniu do samego siebie, do Boga i do innych ludzi. Obok radykalnego oczyszczenia, jakiego dokonuje **chrzest** lub **męczeństwo**, wymienia się jako środek otrzymania przebaczenia grzechów: wysiłki podejmowane w celu **pojednania się** z bliźnim, łzy pokuty, troskę o zbawienie bliźniego wstawiennictwo świętych i praktykowanie **miłości**, która „zakrywa wiele grzechów” (1 P 4,8).

/ MODLĘ SIĘ /

14. Wysłuchajcie piosenki *Nie zdejmę krzyża z mojej ściany*². Możesz też odczytać zamieszczony w podręczniku ucznia (s. 267) fragment utworu Juliana Tuwima *Chrystusie*.

² Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=MQFJZF2F0yo> (dostęp: 24.03.2021).

57 /

CZŁOWIEK WOBEC PRAWDY O BOŻYM MIŁOSIERDZIU (UROCZYSTOŚĆ MIŁOSIERDZIA BOŻEGO)

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel ogólny: zapoznanie uczniów z genezą i przesłaniem Święta Miłosierdzia Bożego.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > podaje, kiedy obchodzone jest Święto Miłosierdzia Bożego,
- > wymienia obietnice Pana Jezusa związane są ze Świętem Miłosierdzia Bożego.

Postawy: uczeń przyjmuje postawę ufności wobec Bożego miłosierdzia.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, rozmowa kierowana, analiza tekstu, analiza filmu, tworzenie zaproszenia, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: filmy o miłosierdziu (dostępne w serwie YouTube), podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą *Ojcze nasz*. Pomódlcie się w intencji wszystkich ludzi, szczególnie młodych, którzy pogubili się na ścieżkach życia.
2. Przeczytaj fragment książki papieża Franciszka zamieszczony w podręczniku na s. 268:

„Jak wielu z nas zasługiwałoby na potępienie! I byłoby ono słuszne. Lecz On przebacza”. Jak? „Poprzez miłosierdzie, które nie usuwa grzechu:

tylko Boże przebaczenie usuwa grzech, natomiast miłosierdzie idzie dalej”. To jest „jak z niebem: patrzymy na niebo, na liczne gwiazdy, lecz gdy o poranku wschodzi słońce, jest tak wiele światła, że nie widać już gwiazd. To jest miłosierdzie Boga: wielkie światło miłości i czułości”. Czyni to, „uśmierzając ból ran naszych grzechów, ponieważ angażuje się w przebaczenie, w ratunek dla nas”. W takim stylu (...) spowiada Jezus. Nie upokarza kobiety cudzołożnej, nie mówi jej: „Co zrobiła?”. (...) Mówi jej przeciwnie, „by poszła i nie grzeszyła więcej. Wielkie jest miłosierdzie Boga, wielkie jest miłosierdzie Jezusa: wybaczać nam poprzez czuły gest”¹.

3. Po przeczytaniu tekstu zapytaj uczniów o to, w jaki sposób papież Franciszek określa miłosierdzie. Wysłuchaj odpowiedzi i podsumuj je.

/ SPOTYKAM /

4. Przybliż uczniom dwie postaci, dla których ważne jest miłosierdzie Boże. Opowiedz o Dorocie Gawryluk i Krzysztofie Antkowiaku (możesz też przygotować i zaprezentować ich fotografie). Poproś o odczytanie z podręcznika tekstów (s. 269):

Moją ukochaną modlitwą jest koronka do Miłosierdzia Bożego. Staram się ją odmawiać między godziną 15.00 a 16.00 i robię to w różnych sytuacjach: czasem w samochodzie, czasem w domu, czasem na basenie. To jest mój czas z Duchem Świętym. (...) Gdybym nie słyszał o. Witki czy świadectw więźniów, pielgrzymujących z obrazem Miłosierdzia Bożego, pewnie nigdy bym się nie dowiedział, czym jest wiara i miłosierdzie. Za mało jest dla mnie w Kościele świadectw, za mało mówienia o tym, że Bóg nas ukochał jako grzeszników, jak działa Duch Święty. Jezus jest moim największym przyjacielem, jest wszystkim. Miałem też szczęście mieć wokół siebie dobrych i mądrych ludzi. Gdyby nie to, moje życie mogłoby potoczyć się zupełnie inaczej, mógłbym już nie żyć. Miałem szczęście, ale nie wszyscy je mają, dlatego trzeba mówić również do nich. (...)

„Miłość to przestrzeń na cud”. To moje ulubione zdanie, jeśli chodzi o moją wiarę. Moją drogą jest miłosierdzie Boże. I teraz doświadczam cudów w swoim życiu².

¹ Papież Franciszek, *Miłosierdzie to imię Boga. Rozmowa z Andream Torniellim*, Kraków 2016, s. 16.

² Krzysztof Antkowiak, *Gotowy na wszystko* (rozmowę przeprowadziła M. Białkowska), „Przewodnik Katolicki” 2015, nr 50–51, dostępny online: <https://www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2015/Przewodnik-Katolicki-50-51-2015/Spoleczenstwo/Gotowy-na-wszystko> (dostęp: 12.03.2021).

Dorota Gawryluk, polska dziennikarka i prezenterka, zamieściła na Twitterze znaczący post: „W miłosierdziu Boga świat znajdzie pokój, a człowiek szczęście. Ja znalazłam. I wszystkim polecam!”. Dodała również zdjęcie, na którym stoi obok obrazu Jezusa Miłosiernego³.

5. Po odczytaniu tekstów zadaj uczniom pytania:

- > Czym jest miłosierdzie Boże dla Krzysztofa Antkowiaka?
- > Co odnalazła w miłosierdziu Bożym Dorota Gawryluk? Jaką fotografię opublikowała?

/ POZNAJĘ /

6. Wyświetl uczniom film o Świętej Siostrze Faustynie⁴ lub o Święcie Miłosierdzia Bożego⁵.

7. Poproś uczniów o przeczytanie tekstów dotyczących Święta Miłosierdzia Bożego oraz związanych z nim obietnic Pana Jezusa (podręcznik, s. 269–270). Następnie zapytaj: *Jaką misję polecił Pan Jezus Świętej Siostrze Faustynie? Jakie było pragnienie Pan Jezusa? (zachęć uczniów, aby przypomnieli sobie, co powiedziano na filmiku o obietnicach) Dlaczego Pan Jezus pragnął, aby ustanowiono Święto Miłosierdzia Bożego? (zachęć uczniów do odczytania fragmentu Dzienniczka, który znajduje się w podręczniku ucznia, s. 269):*

W dniu tym otwarte są wszystkie upusty Boże, przez które płyną łaski; niech się nie lęka zbliżyć do Mnie żadna dusza, chociażby grzechy jej były jako szkarłat⁶.

8. Po odczytaniu fragmentu podaj uczniom najważniejsze informacje związane ze Świętem Bożego Miłosierdzia: w który dzień jest obchodzone, kto i kiedy ustanowił takie święto w Kościele.

³ Por. <https://twitter.com/dorotagawryluk/status/1251796763008282625> (dostęp: 25.03.2021).

⁴ Zob. *Święta Faustyna – życie i misja*, https://www.youtube.com/watch?v=A51_yUN-5yk (dostęp: 25.03.2021).

⁵ Zob. *Święto Miłosierdzia Bożego – obietnice*, <https://www.youtube.com/watch?v=MmNxuG-KlqI> (dostęp: 25.03.2021).

⁶ Św. Faustyna Kowalska, *Dzienniczek*, 699.

/ ODPOWIADAM /

9. Przeczytajcie teksty z części „odpowiadam” w podręczniku (s. 270), a następnie poproś uczniów, aby opowiedzieli swoimi słowami o obietnicach złożonych przez Pana Jezusa w związku ze Świętem Miłosierdzia Bożego.
10. Podziel uczniów na pięcioosobowe grupy i poproś, by przygotowali zaproszenie na Święto Miłosierdzia Bożego. Niech zaproszenie ma formę wydarzenia na Facebooku. Zaznacz, by w zaproszeniu uwzględnili obietnice związane z tym świętem.

Po upływie wyznaczonego czasu zachęć przedstawicieli grup do zaprezentowania efektów wspólnej pracy.

/ UTRWALAM /

11. Przypomnij uczniom najważniejsze wiadomości z tej katechezy (możesz wykorzystać tekst z części „utrwalam” w podręczniku – s. 270):
 - > Święto Miłosierdzia Bożego obchodzimy w pierwszą niedzielę po Wielkanocy, czyli w drugą Niedzielę Wielkanocną, zwaną obecnie Niedzielą Miłosierdzia Bożego.
 - > Święto to zostało ustanowione przez Jana Pawła II 30 kwietnia 2000 roku.
 - > Święto Miłosierdzia Bożego jest dniem wielu łask, które obiecał nam Jezus.

/ PODEJMUJĘ WYZWANIE /

12. Zachęć uczniów do pisemnej odpowiedzi na następujące pytanie: W jaki sposób możesz przygotować się i przeżyć Święto Miłosierdzia Bożego?

/ MODLĘ SIĘ /

13. Na zakończenie odczytaj z uczniami i rozważ fragment *Dzienniczka* (podręcznik, s. 271):

Dopomóż mi, Panie, aby serce moje było miłosierne, bym czuła ze wszystkimi cierpieniami bliźnich. Nikomu nie odmówię serca swego. Obcować będę szczerze nawet z tymi, o których wiem, że nadużywać będą dobroci mojej, a sama zamknę się w najmiłosierniejszym Sercu Jezusa. O własnych cierpieniach będę milczeć. Niech odpocznie miłosierdzie Twoje we mnie, o Panie mój⁷.

⁷ Św. Faustyna Kowalska, *Dzienniczek*, 163.

58/

ROK LITURGICZNY UPAMIĘTNIENIEM WYDARZEŃ ZBAWCZYCH

ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

Cel główny: kształtowanie w uczniach chęci aktywnego przeżywania roku liturgicznego, a w szczególności niedzieli.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- > odkrywa, że przeżywając rok liturgiczny, lepiej poznajemy prawdy naszej wiary,
- > wyjaśnia znaczenie niedzieli i opisuje wartość niedzielnej Eucharystii,
- > opisuje, jak należy świętować niedzielę po chrześcijańsku.

Postawy: uczeń bierze aktywny udział w niedzielnej Mszy Świętej, rozumiejąc jej wartość.

Metody i techniki: praca z podręcznikiem, dyskusja, analiza tekstów, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: fragmenty KKK (załącznik 1 – zob. plik w Strefie Katechety)¹, podręcznik.

PRZEBIEG KATECHEZY

/ ODKRYWAM /

1. Rozpocznij lekcję modlitwą.
2. Wprowadź temat lekcji. Powiedz: *Na pewno oglądaliście kiedyś relację z zawodów lekkoatletycznych. Prezentowane są wówczas liczne różne dyscypliny, ale my skupmy się teraz na jednej – mam na myśli bieg na 10 000 metrów.*

¹ Opracowano na podstawie KKK 1163, 1164, 1168, 1169, 1172, 1173.

Zapytaj: *Co możecie powiedzieć o rywalizacji w tej dyscyplinie? Jak ona przebiega?*

Uczniowie prawdopodobnie odpowiedzą, że relacja z takiego biegu jest nudna, sportowcy biegają w kółko i przez większość czasu dla osoby postronnej pozostaje to monotonne. Inaczej wygląda to z perspektywy osób zaangażowanych (sportowców, trenerów, wiernych kibiców). Oni zwracają uwagę na każdy szczegół, wiedzą, że wszystkie momenty biegu są ważne, rozgrywiają go taktycznie i cały czas bacznie obserwują przeciwników.

Zaznacz, że można to porównać do wiary – ludzie, którzy nie przeżywają głębiej swojej wiary, uważają ją za coś nudnego, monotonnego. Mówią, że nie chodzą do kościoła, bo tam ciągle dzieje się to samo, a przebiegu Mszy Świętej zdążyli się już nauczyć na pamięć.

Podkreśl, że rok liturgiczny jest podobny do trasy turysty, który zdobywa szczyt. Po spirali pnie się on powolutku do góry, by w końcu zdobyć upragniony szczyt. Tak samo jest i z nami – jeśli będziemy tylko widzami, niezaangażowanymi w przeżywanie roku liturgicznego, a w szczególności Eucharystii, to będzie to dla nas monotonia, stereotyp, mówiąc krótko – „nihil novi”. Wystarczy jednak spojrzeć na sprawę inaczej, brać udział w przeżywaniu liturgii, zaangażować się (ministranci, dzieci Maryi, oaza młodzieżowa, KSM itp.) – wtedy dostrzeżemy, że każda Msza Święta jest inna, są inne czytania. Uczestnictwo w celebracjach liturgicznych okresu zwykłego to także takie wspinanie się małymi kroczkami do góry – KU NIEBU.

/ SPOTYKAM /

3. Powiedz uczniom, że o tym, jak wielkim darem jest niedzielna Eucharystia, opowie im teraz świadectwo zawarte w podręczniku (s. 273). Uczniowie otwierają podręcznik i czytają.

Młoda niepełnosprawna Afrykanka z Mozambiku imieniem Olivia, która aby uczestniczyć w niedzielnej Mszy Świętej, czołgała się 4 kilometry, otrzymała wózek inwalidzki. Pozbawioną nóg 25-letnią kobietą zainteresowały się członkinie Zgromadzenia Ubogich Sióstr od Opuszczonych Ludzi Starszych w Chissano, które postanowiły jej niezwłocznie pomóc. Gdy po raz pierwszy zobaczyły czołgającą się dziewczynę, zakonnice były zdumione, że jest to młoda osoba, a gdy dowiedziały się, że co niedziela wędruje

ona w ten sposób na Mszę Świętą, nie mogły uwierzyć, że ktoś jest gotowy do takiego poświęcenia. Dziewczyna, mimo że nie była ochrzczona, pokonywała spieczoną słońcem wiejską drogę w towarzystwie opiekunki z miejscowego plemienia. Jak podaje katolicka agencja ACI z Peru, siostry mogły porozumieć się z niezwykłą pątniczką za pośrednictwem jej opiekunki, gdyż ona sama nie mówiła po portugalsku. Według siostr Olivia dała niezwykle świadectwo „wytrwałości i heroicznej wiary”, tym większej, że gorący piasek, jaki napotykała na drodze, niemal spalił jej dłonie. W wyniku interwencji siostr co pewien czas Afrykankę odwiedzał w jej domu katechista, który w ten sposób przygotował ją do chrztu. W końcu przyjęła ten sakrament, a jeden z dobroczyńców zgromadzenia zakonnego ofiarował jej wózek inwalidzki².

4. Po zapoznaniu się ze świadectwem zapytaj: *Co możecie powiedzieć o Olivii i jej pragnieniu przeżywania niedzielnej Eucharystii?*

Poprowadź dyskusję; zwróć uwagę uczniów na fakt, że Olivia nie była jeszcze ochrzczona.

/ POZNAJĘ /

5. Poproś uczniów, aby zajrzeli do podręczników i przeczytali, co o liturgii pisze Jan Paweł II (s. 273–274):

W ten sam sposób, „obchodząc ten roczny cykl misterii Chrystusa, Kościół święty ze szczególną miłością oddaje cześć Najświętszej Matce Bożej Maryi, która nierozzerwalnym węzłem związana jest ze zbawczym dziełem swojego Syna”. Podobnie też, wprowadzając do cyklu rocznego wspomnienia męczenników i świętych w dniach, kiedy przypadają ich rocznice, „Kościół głosi misterium paschalne w świętych, którzy współcierpieli i zostali współuwielbieni z Chrystusem”. Wspomnienia świętych, obchodzone zgodnie z autentycznym duchem liturgii, nie przesłaniają centralnej roli Chrystusa, ale przeciwnie – podkreślają ją, ukazując moc Jego odkupienia. Jak głosi w jednej ze swoich pieśni św. Paulin z Noli, „wszystko przemija, a chwała świętych trwa w Chrystusie, który wszystko odnawia, ale pozostaje ten sam”. Ta wewnętrzna więź między chwałą świętych

² Mozambik: Czołgała się 4 km, by uczestniczyć w niedzielnej liturgii, <https://info.wiara.pl/doc/178538.Mozambik-Czolgala-sie-4-km-by-uczestniczyc-w-niedzielnej> (dostęp: 25.03.2021).

a chwałą Chrystusa jest wpisana w samą konstytucję roku liturgicznego, a jej najbardziej wymownym wyrazem jest właśnie fundamentalny i nadrzędny charakter niedzieli jako dnia Pańskiego. Jeśli chrześcijanin włącza się w obchody kolejnych okresów roku liturgicznego i zarazem świętuje niedziele, które nadają mu rytm, jego życie kościelne i duchowe zostaje głęboko osadzone w Chrystusie, znajduje w Nim rację bytu, czerpie z Niego pokarm i inspirację³.

Po lekturze zapytaj:

- > O czym pisze papież Jan Paweł II w tym tekście?
- > Komu Kościół oddaje szczególną cześć?
- > Czego dowiadujemy się z tekstu o roku liturgicznym?
- > Kto jest centralną postacią roku liturgicznego? (Jezus Chrystus i Jego zbawcze dzieło)
- > O czym nam przypomina niedziela?
- > W jaki sposób uświęca nas przeżywanie roku liturgicznego i świętowanie niedzieli?

6. Podziel klasę na grupy i każdemu zespołowi daj tekst do analizy (załącznik 1). Zadaniem każdej z grup będzie przedstawienie (streszczenie) nauczania Kościoła na temat świętowania roku liturgicznego:

grupa I: KKK 1163 i 1164, grupa II: KKK 1168 i 1169, grupa III: KKK 1172 i 1173.

Najważniejsze wnioski zapisz na tablicy – będą one stanowiły notatkę z lekcji.

/ ODPOWIADAM /

7. Powiedz uczniom, że niedzielę warto celebrować we wspólnocie Kościoła, a Msza Święta jest pamiątką męki, śmierci i zmartwychwstania Pana Jezusa. Poproś ich o przeczytanie fragmentu Youcatu zamieszczonego w podręczniku w części „odpowiadam” (s. 274):

„Obowiązek uczestnictwa w niedzielnej Mszy Świętej” to nieodpowiednie określenie dla prawdziwego chrześcijanina. To tak jakby istniał „obowiązek całowania się” dla zakochanych. Nikt nie może mieć żywej relacji

³ Jan Paweł II, *Dies Domini*, 78.

z Chrystusem, gdy nie pragnie iść tam, gdzie Jezus nas oczekuje. Stąd od wieków Msza Święta jest dla chrześcijan „sercem niedzieli” i najważniejszym spotkaniem tygodnia (Youcat, 219).

/ UTRWALAM /

8. Przypomnij uczniom najważniejsze myśli z tej katechezy. Podkreśl, że centralną postacią roku liturgicznego jest Jezus Chrystus i Jego zbawcze dzieło.

/ MODLĘ SIĘ /

9. Lekcję zakończ wspólnym odmówieniem *Modlitwy Pańskiej*. Możesz też wykorzystać słowa zamieszczonego w podręczniku ucznia (s. 275) Psalmu 91.

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne / 5

Część 1 / DOJRZAŁOŚĆ – DOROSŁOŚĆ

- 1. Droga do dojrzałości chrześcijańskiej / 9**
- 2. Chrześcijanin dojrzały – czyli jaki? / 15**
- 3. Każdy jest zdolny do poznania Boga / 20**
- 4. Każdy jest zdolny do wiary / 24**
- 5. Wierzę w Jezusa Chrystusa / 29**
- 6. Ufam w wierze jak Abraham / 34**
- 7. Wierzę z Maryją / 42**
- 8. Wierzę ze świętymi / 47**
- 9. Dojrzały w wierze, nadziei i miłości / 54**
- 10. Dojrzały w męstwie, sprawiedliwości, umiarkowaniu i roztropności / 60**
- 11. Dojrzały w modlitwie / 65**
- 12. Dojrzały w świadectwie / 70**
- 13. Dojrzały do decyzji / 74**

Część 2 / POZNAWANIE PRAWDY

- 14. „Cóż to jest prawda?” / 81**
- 15. Prawda czy prawdy? / 85**
- 16. Prawda a manipulacja / 91**
- 17. Prawda o świecie / 97**
- 18. Słowo Boże – słowo prawdziwe / 101**
- 19. Tradycja – na straży Prawdy / 105**
- 20. Prawda w wolności / 108**
- 21. Ja jestem Prawdą / 111**
- 22. Wyznawać Boga w prawdzie / 115**
- 23. Przymioty prawdziwej wiary / 119**
- 24. Religia a sekta / 122**

Część 3 / BÓG W DOROSŁYM ŻYCIU

25. Wiara w jednego Boga / 131
26. Co (kto) jest moim Bogiem? / 135
27. Jak mówić do Boga i o Bogu (sztuka religijna) / 140
28. „Słowo powiedziane, nieszczęście zasiane” / 144
29. Szacunek wobec imienia Bożego / 148
30. Niedziela – dzień dla Boga, dla bliźniego i dla mnie / 154
31. Niedziela czy szabat? / 160
32. Własny rytm życia (ora et labora) / 166

Część 4 / BÓG OBECNY I DZIAŁAJĄCY – SAKRAMENTY

33. Liturgia – przestrzeń działania Boga / 173
34. Sakramenty – widzialne znaki niewidzialnej łaski / 181
35. Sakramenty umacniają naszą wiarę / 187
36. Chrzest początkiem nowego życia / 193
37. Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego / 199
38. Jezus uzdrawia w sakramentach / 204
39. Dlaczego i jak mam się spowiadać? / 210
40. Sakramenty w służbie wspólnoty / 215
41. Eucharystia źródłem miłości / 221
42. Modlitwa – doświadczenie Boga w codzienności / 227
43. Święta Maryjo, módl się za nami / 231
44. „Życie Twoich wiernych, o Panie, zmienia się, ale się nie kończy” / 235

Część 5 / BÓG W KOŚCIELE

45. Duchowość czasów odrodzenia / 241
46. Przyczyny i skutki reformacji / 245
47. Reforma katolicka / 250
48. Sobór trydencki / 254
49. Cuius regio, eius religio / 259
50. Unia brzeska / 264
51. Kult maryjny na ziemiach polskich / 270

Część 6 / BÓG W PRZEŻYWANIU CZASU

52. Wszyscy święci i święte Boże (uroczystość Wszystkich świętych) / 277
53. Wielbi dusza moja Pana (Adwent) / 282

- 54.** Dlaczego Bóg stał się człowiekiem? (Boże Narodzenie) / 287
- 55.** Ziemskie życie Jezusa (okres zwykły) / 291
- 56.** Sens i wartość męki Jezusa Chrystusa (Wielki Post) / 296
- 57.** Człowiek wobec prawdy o Bożym Miłosierdziu (uroczystość Miłosierdzia Bożego) / 301
- 58.** Rok liturgiczny upamiętnieniem wydarzeń zbawczych / 305

Opracowanie redakcyjne / Magdalena Siemiginowska, Katarzyna Smardzewska
Korekta / Agnieszka Czapczyk, Katarzyna Smardzewska
Projekt graficzny / Adam Piasek
Zdjęcie na okładce / Adobe Stock
Skład / Stanisław Tuchołka | panbook.pl

Zdjęcia w załącznikach i prezentacjach (materiały dodatkowe zamieszczone na www.strefakatechety.pl) / Wikimedia Commons, Unsplash
Opracowanie graficzne materiałów dodatkowych / Magdalena Siemiginowska

Katechezy z działu III opublikowano także w poradniku metodycznym dla klasy 1 szkoły branżowej 1 stopnia *Droga do dojrzałej wiary* (Wydawnictwo Świętego Wojciecha, Poznań 2020), natomiast wybrane katechezy z działów I, II, IV, V, VI zamieszczono również w poradniku metodycznym dla klasy 2 szkoły branżowej 1 stopnia *Droga do nadziei* (Wydawnictwo Świętego Wojciecha, Poznań 2021).

© Święty Wojciech Dom Medialny sp. z o.o., Poznań 2021

ISBN 978-83-8065-403-7 (wydanie papierowe)
ISBN 978-83-8065-404-4 (wydanie elektroniczne)

Wydawca

Święty Wojciech Dom Medialny sp. z o.o.
Wydawnictwo
ul. Chartowo 5, 61-245 Poznań
tel. 61 659 37 13
wydawnictwo@swietywojciech.pl

Zamówienia

Dział Handlowy
ul. Chartowo 5, 61-245 Poznań
Obsługa księgarń i hurtowni:
sprzedaz@swietywojciech.pl | tel. 61 659 37 57 (79)
Obsługa zamówień detalicznych:
sklep@swietywojciech.pl | tel. 61 659 37 61 (55)
www.swietywojciech.pl

Druk / Dimograf SA

